

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Οι Ξυνατότητες Επέκτασης της Κοινωνικής Οικονομίας στην
Ελλάδα στα Πλαίσια Παροχής Περιβαλλοντικών Υπηρεσιών»*

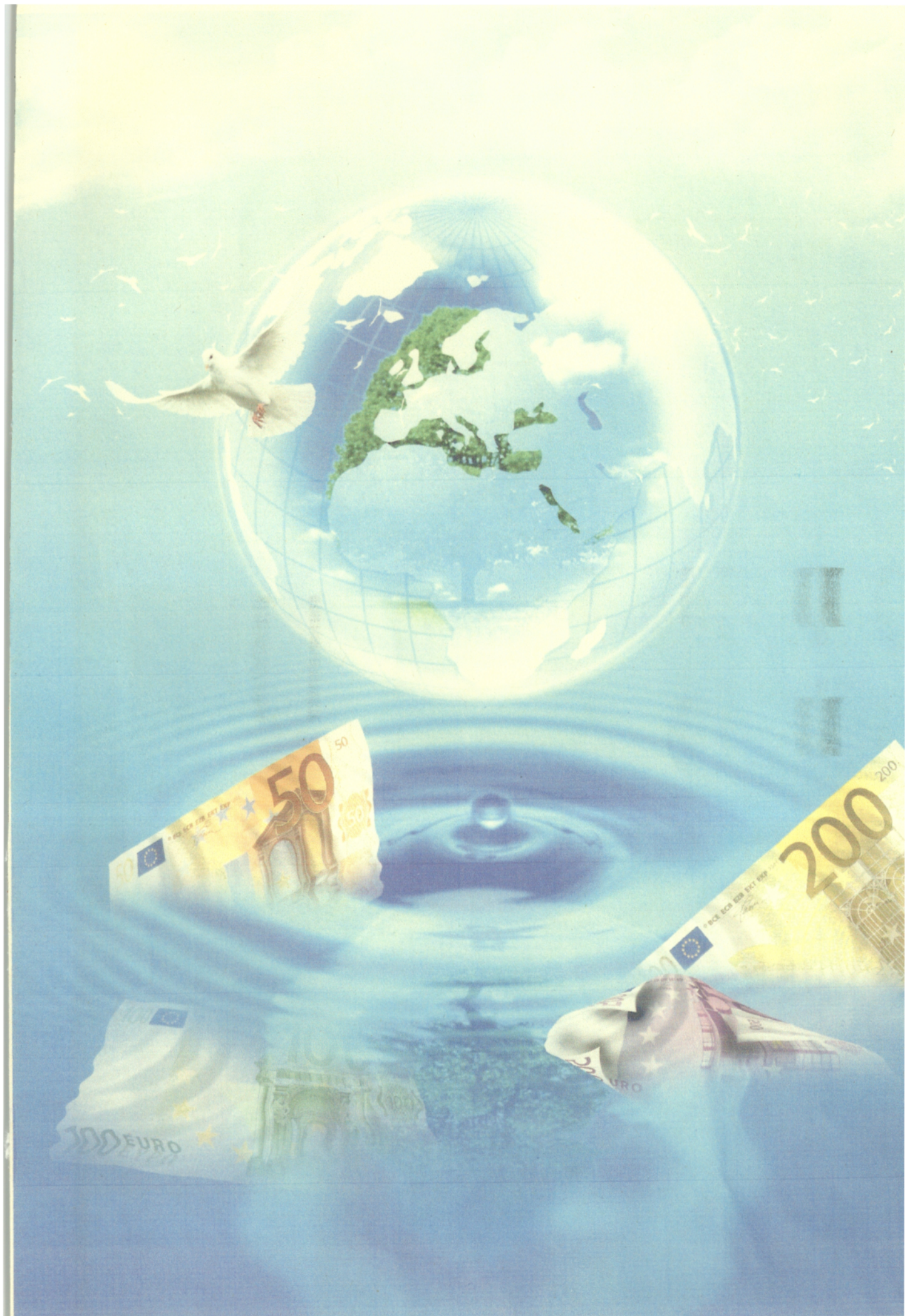
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΩΝ:

Σοφία Μιντζά

Σταυρούλα Ματαράγκα

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: *κ. Κωνσταντίνος Μαυρέας*

Καλαμάτα 2008

*Ευχαριστώ την οικογένεια μου, τους καθηγητές μου και όλους όσους με βοήθησαν στην
πραγματοποίηση αυτού του δύσκολου, για μένα, εγχειρήματος.*

Σοφία Μιντζά

Αφιερώνω αυτήν την εργασία στην οικογένεια μου, για την αμέριστη συμπαράστασή της και τη βοήθεια της, όλο αυτό το χρονικό διάστημα, φοιτησής μου στο ΤΕΙ Καλαμάτας!!

Σταυρούλα Ματαράγκα

Ευχαριστήρια

- ❖ Ευχαριστούμε τον καθηγητή μας κ. Κωσταντίνο Μαυρέα, καθηγητή του Τ.Ε.Ι Καλαμάτας και Προϊστάμενο του Τμήματος ΔΜΥΠ.
- ❖ Ευχαριστούμε τους καθηγητές του Τμήματος ΔΜΥΠ του Τ.Ε.Ι Καλαμάτας, για τις άριστες γνώσεις και τη δυνατότητα εξέλιξης μας.
- ❖ Ευχαριστούμε το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ιδιαίτερα τη Διεύθυνση Προστασίας Οικογένειας.
- ❖ Ευχαριστούμε τον κ.Πετράκη, διευθυντή του Αστεροσκοπείου Πεντέλης.
- ❖ Ευχαριστούμε τον κ. Σεβαστιανό Μοιρασγεντή, κάτοχο του Βραβείου Νόμπελ για την Ειρήνη 2007, Ερευνητή στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, Ινστιτούτο Ερευνών και Βιώσιμης Ανάπτυξης.
- ❖ Ευχαριστούμε τον κ.Λυμπέρη, Διευθυντή Δημοσίων Σχέσεων και Εκπ/σης Πόρων του Ελληνικού γραφείου της Unicef.
- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Άλκηστις Μπλαούτ, Διευθύντρια Συλλογής Πόρων, Μάρκετινγκ και Πωλήσεων του Ελληνικού γραφείου της Unicef.
- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Αλεξία Βουρεξάκη, Υπεύθυνη Γραμματείας στο Ελληνικό γραφείο της Greenpeace.
- ❖ Ευχαριστούμε τον κ. Ηλία Τζιρίτη, Συντονιστή Τοπικών Δράσεων στο Ελληνικό γραφείο της WWF.
- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Τζένη Λαζάρου, Συντονίστρια Εθελοντών στο Ελληνικό γραφείο της WWF.

- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Πατρίτσια Γούργουρα, Υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων του Ελληνικού γραφείου της Μεσόγειος SOS.

- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Ρούλα Κυριαζή, Συνεργάτιδα της Μεσόγειος SOS σε θέματα Ακτών.

- ❖ Ευχαριστούμε την κ. Άννη Μητροπούλου, Υπεύθυνη Συντονισμού Εκστρατειών του Ελληνικού γραφείου Μεσόγειος SOS.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αφιερώσεις.....	1
Ευχαριστήρια.....	3
Συντομογραφίες.....	9
Περίληψη.....	10
Εισαγωγή.....	11
Μέρος Α': Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ.....	15
Κεφάλαιο 1: Κοινωνική Οικονομία και Περιβάλλον.....	15
1.1 Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας.....	15
1.2 Η εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας.....	18
1.3 Η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα σήμερα.....	21
1.4 Η έννοια και η προστασία του περιβάλλοντος.....	29
1.5 Ιστορική αναδρομή στην προστασία του περιβάλλοντος.....	32
1.6 Βασικά Περιβαλλοντικά Προβλήματα.....	37
α) Οι κλιματικές αλλαγές.....	40
β) Τα μεταλλαγμένα προϊόντα και η ανθρώπινη παρέμβαση στη φύση.....	41
γ) Ο θαλάσσιος πλούτος.....	42
δ) Τα τοξικά.....	42
ε) Τα δάση.....	43
στ) Τα πυρινικά.....	44
ζ) Ο πόλεμος και το περιβάλλον.....	45
η) Η αύξηση του πληθυσμού.....	45
1.7 Η Νομοθεσία για το Περιβάλλον.....	47

Κεφάλαιο 2: Περιβάλλον και Υγεία.....	50
2.1 Εννοιολογικά ζητήματα σχετικά με την Υγεία.....	50
2.2 Οικονομία, Υγεία και Περιβαλλοντική Υποβάθμιση.....	51
α) Η επίδραση της αέριας ρύπανσης στην υγεία.....	55
β) Επιδημιολογικές Έρευνες.....	56
2.3 Η αλληλεπίδραση Υγείας και Περιβάλλοντος.....	57
2.4 Παραδείγματα και Έρευνες.....	59
Α) Η έρευνα του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ.....	59
Β) Το πρόγραμμα SCALE.....	60
Γ) Παιδιά- Γυναίκες- Άνδρες.....	62
Δ) Έρευνα.....	65
Ε) Κίνδυνοι από χημικά.....	66
Ζ) Βιολογικοί κίνδυνοι.....	67
Η) Σωματικοί κίνδυνοι.....	68
Θ) Ασφάλεια του καταναλωτή.....	69
Κεφάλαιο 3: Οι δραστηριότητες του κράτους στην Ελλάδα.....	73
Κεφάλαιο 4: Η Ευρωπαϊκή Εμπειρία.....	80
Κεφάλαιο 5: Η Παγκοσμιοποίηση και οι επιπτώσεις της στο Περιβάλλον.....	90
Β' Μέρος: ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	104
Κεφάλαιο 6: Η Greenpeace.....	106
6.1 Η εξέλιξη της Greenpeace.....	106
6.2 Οι βασικές αρχές της Greenpeace.....	108
6.3 Η οργανωτική δομή της Greenpeace και ο ρόλος του κράτους.....	109
6.4 Η συνεργασία της με τις υπόλοιπες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.....	110
6.5 Οι στόχοι και η δράση του Διεθνούς και του Ελληνικού Γραφείου της Greenpeace.....	111
6.6 Οι εκστρατείες του Ελληνικού Γραφείου της Greenpeace.....	113

6.6.1 Η εκστρατεία για τις κλιματικές αλλαγές.....	113
6.6.2 Η εκστρατεία για τα μεταλλαγμένα.....	115
6.6.3 Η εκστρατεία για τα τοξικά.....	116
Κεφάλαιο 7: Η WWF Ελλάς.....	118
7.1 Ιστορική αναδρομή της WWF Ελλάς.....	118
7.2 Οργανωτική δομή και τρόπος λειτουργίας της WWF Ελλάς.....	119
7.3 Η οικονομική διαχείριση της WWF Ελλάς.....	120
7.4 Οι στόχοι της WWF στην Ελλάδα και Διεθνώς.....	123
7.5 Η δράση της WWF Ελλάς.....	127
7.5.1 Για έναν ζωντανό πλανήτη.....	127
7.5.2 Κλίμα και Ενέργεια.....	129
Κεφάλαιο 8: Η Οργάνωση Μεσόγειος SOS.....	133
8.1 Ιστορική αναδρομή της Μεσόγειος SOS.....	133
8.2 Η λειτουργία της Μεσόγειος SOS και ο ρόλος του κράτους.....	133
8.3 Η συνεργασία με τις υπόλοιπες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.....	135
8.4 Οι στόχοι της Μεσόγειος SOS.....	136
8.5 Δράσεις της Μεσόγειος SOS.....	137
8.5.1 «Συν-εργασία για το νερό» στο δήμο Νέας Σμύρνης.....	137
8.5.2 2007 Έτος των δελφινιών.....	137
8.5.3 Απειλούμενα είδη- φυσικές περιοχές.....	138
8.5.4 Δίκτυο Μεσόγειος SOS - Το παράκτιο περιβάλλον στην Ελλάδα.....	139
Κεφάλαιο 9: Η Unicef Ελλάς.....	141
9.1 Ιστορική αναδρομή της Unicef.....	141
9.2 Δομή και χρηματοδότηση προγραμμάτων.....	142
9.3 Ο στόχος της Unicef.....	143
9.4 Οι δράσεις της Unicef.....	146
9.4.1 Η Unicef σε καταστάσεις Επείγουσας Ανάγκης.....	146
9.4.2 Ο Κυκλώνας στο Μιανμάρ.....	147
9.4.2.1 Ανθρωπιστική Δράση της Unicef 2008.....	147
9.5 Έρευνα της Unicef.....	149

9.5.1 Οι φωνές των παιδιών.....	149
9.5.2 Πρέπει να κάνουμε κάτι για να σωθεί η γη, ο Μοναδικός μας Πλανήτης!...	150
9.5.3 Φυσικές καταστροφές.....	152
9.5.4 Ασθένειες.....	152
9.5.5 Νερό.....	153
9.5.6 Εξασφάλιση Τροφής.....	154
9.5.7 Στο Νίγηρα οι κοινοτικοί κήποι «τρέφουν» την ελπίδα.....	154
9.5.8 Δέντρα.....	154
9.5.9 Φυτεύοντας το δέντρο της ελπίδας.....	155
9.5.10 Ενέργεια: Προκλήσεις και Ευκαιρίες.....	155
Επίλογος.....	157
Βιβλιογραφία.....	159

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Φ.Ε.Κ. Νόμου 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος

Παράρτημα Β: Αναθεώρηση 1350/2002

**Παράρτημα Γ: Συνέντευξη από το Ινστιτούτο Έρευνας και Βιώσιμης Ανάπτυξης,
του Εθνικού Αστεροσκοπείου**

Παράρτημα Δ: Συνέντευξη από το Ελληνικό γραφείο της Greenpeace

Παράρτημα Ε: Συνέντευξη από το Ελληνικό γραφείο της WWF

Παράρτημα ΣΤ: Συνέντευξη από το Ελληνικό γραφείο της Μεσόγειος SOS

Παράρτημα Ζ: Συνέντευξη από το Ελληνικό γραφείο της Unicef

Παράρτημα Η: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Παράρτημα Θ: Συνθήκη Κιότο και Μαάστριχ

**Παράρτημα Ι: Η ιστορία της Αζιλέτας: «Η μητέρα μου είναι πολύ φτωχή εξαιτίας της
ξηρασίας»**

Συντομογραφίες

Ε. Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ρ.Α	Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας
Κ.Ο.	Κοινωνική Οικονομία
ΠΕΡΙΒ.	Περιβάλλον
Π. Ο. Υ.	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
Ε. Επ.	Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Ε. Ο .Π.	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας, Δημοσίων Έργων
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Ο.Ο.Σ.Α	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Μ. Κ. Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Κ.Ε.	Ένωση Κέντρου
Σ. Ε. Β.	Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων
Ε.Σ.Υ.	Εθνικό Σύστημα Υγείας
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΕΠΕ	Κέντρο Προγραμματισμού και Κοινωνικών Ερευνών
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Δ.Σ.	Διοικητικό Συμβούλιο
Ην.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή εξετάζεται η εξέλιξη και οι δυνατότητες της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα στα πλαίσια παροχής Περιβαλλοντικών Υπηρεσιών. Μέσα από την ερευνά μας, μελετώνται ζητήματα της εποχής μας όπως η παγκοσμιοποίηση, των μεγάλων ταχυτήτων και των αλλαγών, η διατήρηση και η ανάδειξη της ιδιαίτερης πολιτισμικής φυσιογνωμίας κάθε τόπου και η βασικές προϋπόθεσης για την ποιότητα της ζωής μας και την ευημερία μας. Η ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος ταυτόχρονα, είναι το μεγάλο παγκόσμιο στοίχημα. Σε αυτή την προσπάθεια, συστρατευούνται όλοι: συλλογικοί κοινωνικοί φορείς, κράτη, διεθνούς κοινότητα και ο κάθε πολίτης χωριστά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η Κοινωνική Οικονομία και η διασύνδεσή της με τον τομέα του Περιβάλλοντος. Η Κοινωνική Οικονομία ορίζεται ως ο χώρος της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους. Η κοινωνική οικονομία αποτελεί πλέον κύρια έκφραση των νέων μορφών διακυβέρνησης της παραγωγής και της διευρυμένης αναπαραγωγής (φροντίδα- προστασία) στο ύστερο κοινωνικό γίνεσθαι.

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η κοινωνική οικονομία και η εξέλιξή της μέσα από τις παροχές περιβαλλοντικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα και την Ευρώπη, μέσα στις σημερινές συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής παγκοσμιοποίησης, καθώς και η ανάπτυξή της στην Ελλάδα για την προάσπιση του περιβάλλοντος και της υγείας.

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε δύο μέρη: Το Πρώτο Μέρος που αποτελείται από το Κεφάλαιο 1 με την κοινωνική οικονομία και το περιβάλλον, το Κεφάλαιο 2 με τις επιπτώσεις της υγείας από την περιβαλλοντική υποβάθμιση, το Κεφάλαιο 3 με τις δραστηριότητες του κράτους μας, το Κεφάλαιο 4 με την Ευρωπαϊκή εμπειρία και τέλος, το κεφάλαιο 5 με την παγκοσμιοποίηση και τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον.

Το Δεύτερο μέρος αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια, που αφορούν τέσσερις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι τρεις από αυτές ασχολούνται με την κλιματική αλλαγή, την ενέργεια και την προστασία του περιβάλλοντος. Η τέταρτη Μ.Κ.Ο. ασχολείται πρώτιστα με την προάσπιση των Δικαιωμάτων των Παιδιών και δευτερευόντως προσπαθεί για την διατήρηση ενός πιο υγιούς περιβάλλοντος.

Ειδικότερα στην παρούσα μελέτη εξετάζονται:

Η Κοινωνική Οικονομία ή Τρίτος Τομέας αποτελεί το χώρο της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και στον οποίο πραγματοποιούνται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους. Ο βασικός οικονομικός σκοπός τους είναι η εξασφάλιση βασικού εισοδήματος για τα μέλη τους και τους εργαζομένους τους. Παρέχουν νέες υπηρεσίες ή παράγουν νέα προϊόντα.

Τα χαρακτηριστικά της Κοινωνικής Οικονομίας, όπως αναφέρονται από τη διεθνή βιβλιογραφία και αποτελούν κριτήριο για την πιστοποίηση επιχειρήσεων ως Κοινωνικών, είναι:

- Αντιμετώπιση του αποκλεισμού για ομάδες με ανισότητες στην αγορά εργασίας (ιδιαίτερα γυναίκες)
- Δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης
- Κινητοποίηση του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου σε παραγωγικές πρωτοβουλίες
- Κάλυψη Αναγκών του κοινωνικού συνόλου που δεν καλύπτει ούτε το Κράτος, ούτε η Αγορά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι ανάγκες αυτές αναφέρονται στην υποστήριξη Κοινωνικών Επιχειρήσεων, στην προώθηση βιολογικών, τουριστικών, πολιτιστικών προϊόντων των γυναικών κ.λπ.

Η παρουσία της Κοινωνικής Οικονομίας, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από αντίστοιχες συλλογικές οργανώσεις αλλά και δίκτυα παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών, άρχισε να γίνεται ιδιαίτερα έντονη την τελευταία δεκαετία. Η συστηματική της παρακολούθηση συμπίπτει με την ανάδειξη των περιφερειακών και τοπικών αγορών εργασίας, προβάλλοντας τον τρίτο τομέα ως ένα προνομιακό πεδίο προώθησης της απασχόλησης. Στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με παράδοση περισσότερων ετών στη λειτουργία μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων συνεταιριστικού χαρακτήρα, η κοινωνική οικονομία βρήκε γόνιμο έδαφος ανάπτυξης και προστατεύτηκε με κατάλληλα μετρά πολιτικής.

Στην Ελλάδα, όπου οι ανάγκη όχι μόνο για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων), αλλά και για τη διατήρηση μικρών επιχειρηματικών μονάδων, ορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την γεωγραφική διασπορά του πληθυσμού, την ανάγκη τόνωσης της περιφερειακής οικονομίας αλλά και την πιθανότητα προσαρμογής των αγορών μέσα από ευέλικτα σχήματα, η κοινωνική οικονομία αποτελεί μια σπουδαία διερεύνηση προοπτικών βιωσιμότητας και ανάπτυξης της απασχόλησης.

Στην Ευρώπη τα τελευταία 30 χρόνια, η οικονομική ανάπτυξη έχει συμβάλει στην ευημερία μας, αλλά έχει επίσης προκαλέσει τον διπλασιασμό της πίεσης που ασκούμε στον πλανήτη και τους πεπερασμένους φυσικούς του πόρους. Ο Ευρωπαίος πολίτης σήμερα ζει πολύ πέρα από τα οικολογικά του όρια και σε αυτό το οικολογικό αποτύπωμα συμμετέχουμε ενεργά και εμείς οι Έλληνες. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η σκληρή πραγματικότητα της κλιματικής αλλαγής μεταφράζεται ήδη σε χιλιάδες περιβαλλοντικούς πρόσφυγες και απειλεί τη ζωή στον πλανήτη.

Ο ρυθμός υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας μας δεν έχει γνωρίσει προηγούμενο. Οι καταστροφικές πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού ήταν ένα ακόμα τραγικό κεφάλαιο στην ιστορία του περιβαλλοντικού κατήφορου της χώρας μας. Η διαδικασία της Παγκοσμιοποίησης προχωρεί με ταχύτατους ρυθμούς συναρπάζοντας με τη δυναμική της οικονομικές, πολιτισμικές, κοινωνικές δομές, ενώ ταυτοχρόνως δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση νέων πολιτικών ισορροπιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα η πορεία της αφήνει ίχνη και στο φυσικό περιβάλλον.

Το περιβάλλον ασκεί ιδιαίτερη επίδραση στην ψυχολογική σύνθεση του ατόμου, τη γενετική του κατάσταση, το χαρακτήρα του, την υγεία του, την ανάπτυξη αλτρουιστικών συναισθημάτων, την εκδήλωση αγάπης προς το Θεό και τον άνθρωπο. Το περιβάλλον ιδίως για τους Έλληνες, διαδραμάτισε ιδιαίτερα ευνοϊκό ρόλο στην ανάπτυξη ηθικών και ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Ο Πλάτωνας σκιαγράφησε την ωραιότητα των δασών της Αττικής και παραπονέθηκε για την αλόγιστη χρήση τους και ο Αριστοτέλης με την εισαγωγή της έννοιας της «ακρασίας» της αδυναμίας, δηλαδή, του ανθρώπου να διακρίνει το ωφέλιμο από το «δέον», κατακρίνει με βαριές εκφράσεις την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Ο άνθρωπος, μέσα στο φυσικό του περιβάλλον ζει λοιπόν, υπό τη συνεχή επίδραση του κλίματος το οποίο επηρεάζει τις περισσότερες από τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά του. Η σχέση όμως κλίματος και ανθρώπου έχει εξελιχθεί σήμερα σε ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο σύστημα. Φανερό είναι ότι το περιβάλλον δεν έχει απεριόριστες δυνατότητες απορρόφησης των ανθρώπινων επεμβάσεων.

Ο όρος περιβάλλον αναφέρεται στο χώρο που μας περιβάλλει και η ρύπανση σ' αυτόν το χώρο μπορεί να αναφέρεται στο έδαφος και το υπέδαφος στα επίγεια και τα υπόγεια ύδατα καθώς και στην ατμόσφαιρα.

Με τον όρο ρύπανση του περιβάλλοντος, καλούμε την παρουσία σ' αυτό κάθε είδους ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας που μπορούν να επιφέρουν αρνητικές συνέπειες στην υγεία κάθε ζωντανού οργανισμού, αλλά και στα οικοσυστήματα ή υλικές ζημιές που καθιστούν το περιβάλλον ακατάλληλο. Όταν σ' όλα αυτά μπορεί να υπάρξει επιπλέον η πιθανότητα ανάπτυξης παθογόνων μικροοργανισμών τότε η κατάσταση περιγράφεται ως μόλυνση του περιβάλλοντος.

Η νομοθεσία αποτελούσε εξαρχής τον κύριο στυλοβάτη της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε. από το 1973 όταν πρωτάρχισαν οι περιβαλλοντικές δράσεις. Η Επιτροπή θέσπισε ένα μεγάλο αριθμό μέτρων που είχαν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της ρύπανσης. Η περιβαλλοντική νομοθεσία

κέρδισε έδαφος κατά τη δεκαετία του '80 (η ολοκλήρωση της έννοιας «αγορά» σήμαινε ότι η περιβαλλοντική πολιτική και τα πρότυπα θα έπρεπε να εναρμονιστούν, προκειμένου να είναι δυνατή η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών ανάμεσα στα κράτη – μέλη). Η νομοθεσία παραμένει ένα σημαντικό όργανο. Σε πολλές από τις σφαίρες αρμοδιότητας της ΕΕ συνεπεία της αρχής της επικουρικότητας, η περιβαλλοντική εκτίμηση οδηγεί ή αναγκάζει στην εισαγωγή νέας νομοθεσίας όπου το περιβάλλον πρωτοστατεί στην οποιαδήποτε πολιτική απόφαση ή χάραξη στρατηγικής.

Συνεπώς θα παρουσιαστεί και θα εξεταστεί, στο μέτρο του δυνατού, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον τόσο της κοινωνικής οικονομίας όσο και του περιβάλλοντος για να αναδειχθούν οι δυνατότητες για έναν καλύτερο και λιγότερο μολυσμένο πλανήτη. Η προσέγγιση του θέματος αυτού, όσον αφορά το περιεχόμενο του και την περάτωσή του, πραγματοποιήθηκε με συντονισμένες και προσεκτικές επιλογές πρωτογενών και δευτερογενών πηγών όπως βιβλία, περιοδικά, νόμους, συνεντεύξεις και ηλεκτρονικές ιστοσελίδες.

Α ΜΕΡΟΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.1 Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας

Η κοινωνική οικονομία ορίζεται ως ο χώρος της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους.

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί μια ενεργητική παρέμβαση που εξελίσσεται στο πλαίσιο των αγορών και της κοινωνίας γενικότερα και που ανεξάρτητα από τη νομική υπόσταση των φορέων της σχετίζεται με την αρχή της δημοκρατικής οργάνωσης.

Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, τις κοινωνικές επιχειρήσεις, τους συνεταιρισμούς και διάφορους τύπους ενώσεων που στηρίζονται σε μια ευρεία κοινωνική βάση (δηλαδή, αυτό-οργάνωση των πολιτών και εθελοντική προσφορά υπηρεσιών), υιοθετεί συλλογικά κριτήρια κατανομής κερδών (στη βάση της αλληλεγγύης και της συνεργασίας και προσπαθεί να καλύψει «κενούς χώρους» που αφήνουν μεγάλα τμήματα της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών, συνήθως κοινωνικού χαρακτήρα, των οποίων η παραγωγή και η διάθεση από τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς κρίνεται ασύμφορη, η δε παροχή τους από το κράτος πολλές φορές ανέφικτη). Αναπτύσσει μια ιδιαίτερη σχέση αλληλεγγύης με το περιβάλλον της και προωθεί την κοινωνική συνοχή.¹

Οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας δημιουργούν θέσεις απασχόλησης σύμφωνα με τις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης (εργασιακή ενσωμάτωση των κοινωνικών ομάδων που είναι αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας) ενώ σε πολλές περιπτώσεις παρέχουν και κοινωφελείς υπηρεσίες.

¹ www.equal-krikos.gr

Η κοινωνική οικονομία αποτελείται από οικονομικές δραστηριότητες επιχειρήσεων, φορέων και οργανισμών των οποίων η ηθική, ο τρόπος λειτουργίας και οι στόχοι συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Δραστηριοποίηση με στόχο την εξυπηρέτηση των μελών τους ή το συλλογικό όφελος
- Διαχειριστική αυτονομία
- Δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων
- Ανάπτυξη με προτεραιότητα στις ανάγκες των ανθρώπων και στην απασχόληση

Η κοινωνική οικονομία συνδέεται ή δραστηριοποιείται τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα σε φορείς που αναλαμβάνουν, ολοένα και περισσότερο, πρωτοβουλίες που συνδυάζουν την αξιοποίηση επιχειρηματικών μεθόδων, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες ευπαθών κοινωνικών ομάδων, με την προώθηση κοινωνικού έργου. Και βέβαια, αυτό που διακρίνει τέτοιου τύπου δραστηριότητες είναι η ικανότητα τους να ενθαρρύνουν διαπροσωπικούς δεσμούς και να ενδυναμώσουν την αλληλεγγύη, αποτελώντας έτσι, ένα σημαντικό παράγοντα ενδυνάμωσης του κοινωνικού ιστού και διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής.²

Δρα, συνεπώς, στα παρακάτω πεδία:

- Κοινωνική ενσωμάτωση
- Τοπική ανάπτυξη
- Βιώσιμη ανάπτυξη
- Πρόληψη κοινωνικών ανισοτήτων
- Ενίσχυση του κοινωνικού ιστού και ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου
- Ανάπτυξη δημοκρατικών και συμμετοχικών δομών

Οι περισσότερες επιστημονικές εργασίες και μελέτες διεθνώς, που αφορούν στην Κοινωνική Οικονομία, δίνουν στον τομέα αυτόν όρους που αντιστοιχούν σε τρεις κύριες κατηγορίες οργανισμών οι οποίοι και αποτελούν τις επιμέρους συνιστώσες του. Η προσέγγιση αυτή αναφέρεται και ως «θεσμική – νομική» προσέγγιση της κοινωνικής οικονομίας, η οποία συχνά συνδυάζεται και με τη λεγόμενη «κανονιστική» ή

² <http://www.socialeconomy.gr>

«ηθικολογική» προσέγγιση, εδραιώνοντας έτσι τα απαραίτητα κοινά χαρακτηριστικά των διαφόρων αυτών προσεγγίσεων.³

• Η θεσμική – νομική προσέγγιση:

Ομαδοποιούνται οι οργανισμοί της κοινωνικής οικονομίας σε τρεις κατηγορίες:

α) συνεταιριστικές επιχειρήσεις

β) «κοινωνικής αλληλοβοήθειας» και

γ) σωματεία ή οργανισμοί (που αποκαλούνται γενικά «Ενώσεις»)

α) Στις Επιχειρήσεις συνεταιριστικού τύπου, υπάγονται αγροτικοί συνεταιρισμοί, πιστωτικοί και αποταμιευτικοί συνεταιρισμοί, διανεμητικοί συνεταιρισμοί, οικιστικοί συνεταιρισμοί, κ.α.

β) Στους οργανισμούς «Εταιρείες ή Κοινωνίες Αλληλοβοήθειας» όπως ονομάζονται, που έχουν σταδιακά θεσμοθετηθεί στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης με τη μορφή των Αλληλοβοηθητικών (Ασφαλιστικών) Ταμείων.

γ) Στις Ενώσεις, Σωματεία, Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες που περιλαμβάνεται ένα ευρύ φάσμα νομικών μορφών, δηλαδή διάφορες μορφές ελεύθερης ένωσης προσώπων με σκοπό την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών όπου η επίτευξη κέρδους δεν αποτελεί απαραίτητο σκοπό.

Συνεπώς με αυτή την προσέγγιση δημιουργείται κάποιου είδους νομική τυπικότητα που ίσως είναι απαραίτητη για περιπτώσεις συλλογής στατιστικών δεδομένων, αφού βοηθάει στην κατάταξη των διαφόρων οργανισμών με βάση τη νομική τους μορφή, χωρίς παράλληλα να αποκλείει την ένταξη και άλλων άτυπων πρωτοβουλιών που συγκεντρώνουν, όμως, τα βασικά χαρακτηριστικά των τυπικών οργανισμών.

• Η κανονιστική προσέγγιση:

Δίνει έμφαση στις κοινές αρχές που διέπουν τους διάφορους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Δηλαδή, αναδεικνύονται οι λόγοι που συγκεκριμένες επιχειρήσεις και οργανισμοί διαφορετικοί μεταξύ τους είναι ταγμένες να εξυπηρετήσουν τον ίδιο σκοπό καθώς και η κοινή μέθοδος που διακρίνει αυτούς τους οργανισμούς από τους άλλους του παραδοσιακού ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.

Τα κοινά χαρακτηριστικά τους σχετίζονται με τον παραγωγικό τους

³ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, Σάκκουλας, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2002, σ 34

σκοπό και την εσωτερική τους δομή, δηλαδή διέπονται από τις ακόλουθες αρχές:

1. Σκοπό έχουν κυρίως την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την κοινωνία και όχι την επιδίωξη κέρδους, πρόκειται για δραστηριότητες που αποσκοπούν στην παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη τους ή την ευρύτερη κοινότητα και δεν αποτελούν μέσο για την επίτευξη οικονομικής απόδοσης στο κεφάλαιο επένδυσης.
2. Έχουν ανεξάρτητη διοίκηση, που αφορά την διάκριση της κοινωνικής οικονομίας από την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, στον οποίο δεν υπάρχει τόση ανεξαρτησία που να αγκαλιάζει και την εθελοντική πρωτοβουλία.
3. Εφαρμόζουν δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων, δηλαδή εφαρμόζεται η αρχή «ένα άτομο μια ψήφος» ή τουλάχιστον στα όργανα λήψης αποφάσεων επιδιώκεται η εφαρμογή ενός αυστηρού περιορισμού του αριθμού των ψήφων κατά άτομα.
4. Αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου κατά τη διανομή του εισοδήματος. Η αρχή αυτή καλύπτει ένα ευρύ φάσμα πρακτικών όπως: περιορισμένη αποδοτικότητα του κεφαλαίου, διανομή του πλεονάσματος μεταξύ των εργαζομένων ή μελών / χρηστών υπό τη μορφή δώρου «bonus», δημιουργία αποθεματικού για ανάπτυξη της επιχείρησης κ.λπ.

1.2 Η εξέλιξη της Κοινωνικής Οικονομίας

Η έννοια του επονομαζόμενου «Τρίτου Τομέα» της Οικονομίας που συχνά αναφέρεται ως «Μη Κερδοσκοπικός Τομέας» ή «Κοινωνική Οικονομία» και απαρτίζεται από επιχειρήσεις και οργανισμούς οι οποίοι δεν ανήκουν στον παραδοσιακό ιδιωτικό (κερδοσκοπικό) τομέα αλλά ούτε και στο δημόσιο τομέα, αναδείχθηκε και ήλθε στο προσκήνιο διεθνώς στα μέσα της δεκαετίας του 1970.

Οι οργανισμοί αυτοί, θεωρητικά, μπορούν να έχουν, εναλλακτικά ή σωρευτικά, ρόλο συμβουλευτικό, πρωτοπόρο, ανακατανομής πόρων και παραγωγικό (με την έννοια της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών).⁴

Βέβαια, τέτοιοι οργανισμοί ήταν ήδη ενεργοποιημένοι σε διάφορους τομείς δραστηριότητας (υγεία, εκπαίδευση, πολιτισμό, κοινωνική δράση, ψυχαγωγία κ.τ.λ.) και

⁴ Μ. Χρυσάκης, *Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Σάκκουλας, 2002, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σ. 31

αποτελούσαν ήδη αντικείμενο όχι μόνο επιστημονικής μελέτης αλλά και ειδικών δημοσίων πολιτικών.

Όμως, η ιδέα της «ομαδοποίησης» και «κατηγοριοποίησης» όλων αυτών των φορέων και η δημιουργία μίας θεωρητικής βάσης, για να επιτευχθεί αυτή η «κατηγοριοποίηση» ξεκίνησε να αναπτύσσεται μόλις πρόσφατα.

Τα προβλήματα που δημιούργησε η οικονομική κρίση της δεκαετίας του '70 διεθνώς, οδήγησαν, μεταξύ άλλων, στην αναγνώριση των περιορισμένων δυνατοτήτων των παραδοσιακών τομέων, ιδιωτικού και δημόσιου, να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την κρίση αυτή.

Έτσι άρχισε να εμφανίζεται έντονο ενδιαφέρον για άλλα μοντέλα οικονομικής οργάνωσης που είχαν ως σημείο αναφοράς τις προσπάθειες κάποιων χωρών, κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '50 και '60, να ακολουθήσουν έναν «τρίτο δρόμο». Πιο συγκεκριμένα, στις Η.Π.Α., οι εργασίες της Επιτροπής FILER και το «Πρόγραμμα για τους Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς» που διεξήγαγε το Πανεπιστήμιο του Γέιλ το 1976 με τη συμμετοχή 150 ερευνητών, αποτέλεσαν ένα καθοριστικό βήμα για τον προσδιορισμό του θεωρητικού πλαισίου των μη κερδοσκοπικών οργανισμών και γενικότερα του Μη Κερδοσκοπικού Τομέα. Από τότε και μετά έχει αναπτυχθεί ένας πολύ σημαντικός όγκος βιβλιογραφίας, που συμπεριλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό επιστημονικών μελετών και ερευνών σε διεθνές επίπεδο, στις οποίες έχουν συμβάλει διάφορες επιστήμες όπως των οικονομικών, της κοινωνιολογίας, του δικαίου, της ιστορίας, κ.ά.

Στην Ευρώπη, η ύπαρξη διαφορετικών κοινωνικό-πολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών συνθηκών, δεν επέτρεψε μία ανάλογη, όπως αυτή στις Η.Π.Α., εκτεταμένη και ταχεία αναγνώριση και απήχηση του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας. Παρά ταύτα, οι οικονομικές οντότητες που αναδείχθηκαν μέσα από τη διεθνή βιβλιογραφία αποτελούσαν ήδη σημαντικούς παράγοντες σε πολλούς τομείς δραστηριότητας στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης. Επιπροσθέτως, πολλές απ' αυτές τις οικονομικές οντότητες αποτελούσαν συνέχεια ήδη εδραιωμένων και μακροχρόνιων παραδόσεων.

Όμως, η κρίση του Κράτους Πρόνοιας που παρατηρήθηκε κατά τη δεκαετία του '80 στην Ευρώπη, οδήγησε σε μια περαιτέρω ανάπτυξη των Οργανισμών του Τρίτου Τομέα, ιδιαίτερα στο πεδίο της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών λόγω της αυξανόμενης ζήτησης που επέφερε η κρίση του Κράτους Πρόνοιας. Έτσι άρχισε και στην Ευρώπη να αναγνωρίζεται πλέον η δυναμική του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας και να προσελκύεται

ολοένα και περισσότερο το ενδιαφέρον τόσο της επιστημονικής κοινότητας όσο και εκείνων που σχεδιάζουν πολιτικές σε διάφορους τομείς καθώς και της κοινής γνώμης.

Παράλληλα, το μεγάλο πρόβλημα που χαρακτηρίζει την Ευρώπη τις τελευταίες δύο δεκαετίες είναι η αύξηση της ανεργίας που σε συνδυασμό με την εξάντληση της ικανότητας παραγωγής και απασχόλησης από τους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας, έχει οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να ενδιαφερθεί ιδιαίτερα για την ανάπτυξη του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σ' αυτόν.

Έτσι, τόσο η ενίσχυση του παραγωγικού ρόλου των Οργανισμών του Τρίτου Τομέα όσο και η αναγκαιότητα περαιτέρω συμβολής του στη δημιουργία απασχόλησης, οδήγησαν στην εισαγωγή νέων τύπων Οργανισμών, των «Κοινωνικών Επιχειρήσεων» προκειμένου να δοθεί έμφαση στον παραγωγικό τους ρόλο (παραγωγή κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών), στον καινοτόμο τρόπο οργάνωσής τους, στη δυνατότητα τους να δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και στη δυναμική που αναπτύσσουν στην ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και της επιχειρηματικότητας σε νέες σφαίρες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Συνοψίζοντας, μπορεί να ειπωθεί ότι δύο είναι οι κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας που χρησιμοποιούνται στις στατιστικές μελέτες οι οποίες επιχειρούν την ποσοτικοποίηση και απόδοση της οικονομικής σημασίας του εν λόγω τομέα. Η πρώτη θεωρητική προσέγγιση βασίζεται στην έννοια του «Μη Κερδοσκοπικού Τομέα» που προαναφέραμε, ενώ η άλλη είναι εκείνη που βασίζεται στην έννοια της «Κοινωνικής Οικονομίας» και είναι επηρεασμένη κυρίως από τη γαλλική παράδοση. Αν και η πρώτη προσέγγιση έχει το πλεονέκτημα να έχει γίνει ευρύτερα γνωστή από την αρχή λόγω της αγγλικής γλώσσας, η δεύτερη προσέγγιση είναι αυτή που έχει μεγαλύτερη απήχηση στην Ευρώπη και ως εκ τούτου έχει υιοθετηθεί από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο διεθνή χώρο, η κοινωνική οικονομία έχει να παρουσιάσει σημαντική δραστηριότητα όπως η παγκόσμιας εμβέλειας οργανώσεις του Ερυθρού Σταυρού στον τομέα παραγωγής και προσφοράς υπηρεσιών υγείας, η UNICEF στην περίθαλψη κυρίως των παιδιών του Τρίτου Κόσμου, το δίκτυο INAISE το οποίο έχει σκοπό τη χρηματοδότηση οργανώσεων και επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, το δίκτυο DIESIS με δραστηριότητα σε Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Ισπανία το οποίο ασχολείται με την

ανάπτυξη συνεταιρισμών⁵ και επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, την Εγγυητική Τράπεζα Κοινωνικής Οικονομίας, που ιδρύθηκε το 1992 στην Κολωνία της Γερμανίας και παρέχει εγγυήσεις σε οργανισμούς και επιχειρήσεις που επιτελούν κοινωνικό έργο, καθώς και πλήθος άλλων κοινωνικής ευαισθησίας ιδρυμάτων και οργανισμών μικρότερης εμβέλειας όπως οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και η GREENPEACE.

Βέβαια, υπάρχουν και άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς, όπως αυτή των «τριών πόλων» η οποία εξετάζει την οικονομία υπό το πρίσμα τριών πόλων (π.χ. ιδιωτική επιχείρηση, κράτος, νοικοκυριά) και θεωρεί τον Τρίτο Τομέα ως ένα ενδιάμεσο χώρο στον οποίο οι εν λόγω τρεις πόλοι μπορούν να συνδυαστούν. Η απήχηση όμως των εν λόγω θεωριών είναι αρκετά περιορισμένη.⁶

1.3 Η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα σήμερα

Όσον αφορά στην Ελλάδα, είναι κοινή διαπίστωση το γεγονός πως οι δραστηριότητες του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες και οι όποιες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια από διάφορους φορείς προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για τη θεσμική, διοικητική και χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτό. Πράγματι, τόσο η έννοια όσο και οι δραστηριότητες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες στην Ελλάδα. Ακόμη και η ιδέα ότι οι διάφορες πρωτοβουλίες «μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα» που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα συνιστούν ένα «διακριτό τομέα», δε συναντιέται συχνά στην ελληνική σκέψη. Γενικότερα, η ελληνική κοινωνία στο σύνολο της εξακολουθεί να εντάσσει τέτοιου τύπου πρωτοβουλίες σε μια «φιλανθρωπικού χαρακτήρα» προσέγγιση. Αυτό επιβεβαιώνεται, επίσης, από το γεγονός ότι ο τομέας αυτός δεν εμφανίζεται σε καμία από τις επίσημες στατιστικές ως διακριτή κατηγορία. Εν μέρει, ως αποτέλεσμα των παραπάνω, υπάρχει περιορισμός γνώσης για τις διαστάσεις και τα

⁵ Στην Κύπρο η κοινωνική οικονομία έκανε την εμφάνισή της με το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα. Στο διάστημα του μεσοπολέμου οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είχαν σημαντική συμμετοχή στην οργάνωση και ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας.

⁶ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, *Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας*, Σάκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2002, σ. 33

χαρακτηριστικά των πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται στον τομέα της Κ.Ο. στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό με τη σειρά του δεν έχει επιτρέψει μέχρι σήμερα τη διαμόρφωση ενός πλαισίου για συζήτηση, προβληματισμό αλλά και αντιπαράθεση της φύσης και των προοπτικών του τομέα και κατ' επέκταση της συμβολής του στην αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων της ανεργίας, της περιθωριοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού, των διακρίσεων, που έχουν αρχίσει να εμφανίζονται και στην Ελλάδα και που πλήττουν ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού. Και βέβαια, απροσδιόριστο εξακολουθεί να παραμένει το θεσμικό και κανονιστικό περιβάλλον των πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται στον τομέα αυτό στην Ελλάδα.

Έτσι, οι όποιες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων με παραγωγικό χαρακτήρα και επιχειρηματικό προσανατολισμό και οι οποίες στοχεύουν στην επαγγελματική ένταξη ατόμων που ανήκουν σε διάφορες ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού είναι αποσπασματικές, ενώ συνήθως έχουν άτυπο ή/και παράτυπο χαρακτήρα (αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, ενώσεις κλπ.), λόγω της ανυπαρξίας ενός σαφούς κανονιστικού πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλές τέτοιες προσπάθειες να ακυρώνονται στην πράξη, ή να οδηγούνται σε αδράνεια ή/και σε «παραίτηση». Επιπλέον, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο δεν ευνοεί την ίδρυση νέων οργανωτικών μορφών όπως οι «Κοινωνικές Επιχειρήσεις», «Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί» κ.α.

Γενικότερα, οι δραστηριότητες της Κοινωνικής Οικονομίας στη χώρα μας εμφανίζουν πληθώρα αδυναμιών που συνδέονται με την απουσία μιας ισχυρής παράδοσης σ' αυτόν τον τομέα. Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται εμφανίζουν τα συμπτώματα της νηπιακής κατάστασης του κλάδου: επαναλαμβανόμενα λάθη, σπατάλη δυνάμεων, απουσία διάρκειας και μη κεφαλαιοποίηση της εμπειρίας.

Πιο συγκεκριμένα, οι όποιες προσπάθειες και πρωτοβουλίες στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ιεραρχικά τα εξής προβλήματα: Έλλειψη θεσμικού πλαισίου για τον τομέα στο σύνολό του και πολύ περισσότερο έλλειψη ευνοϊκού υποστηρικτικού πλαισίου. Το πρόβλημα αυτό δημιουργεί αρνητικό περιβάλλον για την ανάπτυξη οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας από μη κερδοσκοπικούς φορείς, ενώ δεν επιτρέπει την οργάνωση και ανάπτυξη νέων μορφών και σχημάτων της κοινωνικής επιχειρηματικότητας όπως είναι οι «Κοινωνικές Επιχειρήσεις», ο «Κοινωνικός Συνεταιρισμός», κ.α., σχήματα τα οποία λειτουργούν ήδη σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Μόνη εξαίρεση αποτελούν οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης του ν. 2716/99, ο οποίος προβλέπει μια σειρά υποστηρικτικών ρυθμίσεων όπως: αφορολόγητο,

δυνατότητα παραχώρησης προς χρήση κινητής και ακίνητης περιουσίας από Ν.Π.Δ.Δ., προνομιακό καθεστώς συμβάσεων, προνομιακό καθεστώς απασχόλησης των ευπαθών ομάδων. Επακόλουθο αυτής της έλλειψης γενικού θεσμικού πλαισίου είναι η έλλειψη τόσο πηγών χρηματοδότησης και χρηματοδότησης ενίσχυσης όσο και επίσημων συνεργασιών με το κράτος καθώς και έλλειψη δημόσιας αναγνώρισης.

Η ανάγκη υποστήριξης και συμβουλευτικής στην καθημερινή λειτουργία των φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας αποτελεί ένα από τα πιο κομβικά ζητήματα για την ενίσχυση και την περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα καθώς και τη βασική προϋπόθεση για την αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων φορέων και την οργανωμένη και αποτελεσματική λειτουργία τους. Κάποιες πρώτες προσπάθειες δημιουργίας και λειτουργίας δομών υποστήριξης συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Α΄ κύκλου της Κ.Π. EQUAL, κατέδειξαν ήδη την αναγκαιότητα και χρησιμότητα μιας κεντρικής δομής υποστήριξης των φορέων κοινωνικής οικονομίας.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας στο σύγχρονο πλαίσιο λειτουργίας και ανάπτυξης της αγοράς αλλά και γενικότερα, είναι το πρόβλημα της δικτύωσης και της ανάπτυξης συμμαχιών τόσο στο εσωτερικό του τομέα όσο και ευρύτερα. Η δικτύωση των φορέων είναι σημαντική τόσο για θέματα διεκδίκησης και προβολής όσο και για την ανάπτυξη κοινών επιχειρηματικών δράσεων και πρωτοβουλιών. Η δικτύωση είναι πάρα πολύ περιορισμένη τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Η σύγχρονη οικονομική συγκυρία απαιτεί, για την ανάληψη της οποιασδήποτε επιχειρηματικής δράσης, κάποιο είδος ενίσχυσης είτε μέσω κρατικών είτε μέσω χρηματοπιστωτικών φορέων. Ωστόσο, στην περίπτωση της Κοινωνικής Οικονομίας, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, κανένας από τους παραπάνω φορείς δεν έχει προβλέψει την οποιαδήποτε ενίσχυση. Διαπιστώνεται, δηλαδή, η έλλειψη μηχανισμών χρηματικής ενίσχυσης τόσο από το κράτος μέσω επίσημων προγραμμάτων με τελικούς αποδέκτες τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας, όσο και από τους χρηματοδοτικούς φορείς, μέσω χρηματικών εργαλείων και θεσμών. Μελετώντας κανείς τη λειτουργία της αγοράς στη σύγχρονη εποχή, διαπιστώνει ότι για όλες τις μορφές τυπικής επιχειρηματικής δράσης το κράτος έχει αναπτύξει τα αντίστοιχα εργαλεία χρηματοδοτικής υποστήριξης (Αναπτυξιακοί νόμοι για τις μεγάλες επιχειρήσεις, Ταμείο εγγυοδοσίας μικρών επιχειρήσεων, προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ κλπ.) ενώ αντίστοιχα χρηματοδοτικά εργαλεία έχουν αναπτύξει και όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας είναι η έλλειψη εξειδικευμένων και έμπειρων στελεχών. Όσο και να ακούγεται αντιφατικό αυτό στην αγορά εργασίας με την υπερπροσφορά εργατικού δυναμικού, ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας αντιμετωπίζει ένα σημαντικό πρόβλημα στην κάλυψη των αναγκών του για εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Θέσεις όπως υπεύθυνου κοινωνικού μανάτζμεντ, έμπειρων στελεχών διοίκησης παρόμοιων φορέων καθώς και απλών στελεχών στα νέα επαγγελματικά αντικείμενα που δημιουργεί η ανάπτυξη δραστηριοτήτων της κοινωνικής οικονομίας, αναδεικνύουν την ανάγκη για εξειδικευμένα αλλά συνάμα και πιστοποιημένα στελέχη.

Τα αρνητικά στερεότυπα που έχουν δημιουργηθεί στη χώρα μας στο παρελθόν από την ανοργάνωτη και αναποτελεσματική ανάπτυξη κάποιων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο χώρο της Κοινωνικής Οικονομίας, αλλά και από την κακοδιαχείριση των διαφόρων μορφών συνεταιριστικών δραστηριοτήτων (κυρίως στο χώρο των αγροτικών συνεταιρισμών), έχουν δημιουργήσει ένα αρνητικό κλίμα και ένα αναποτελεσματικό προφίλ για τους φορείς του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας. Πέραν τούτου, ο τομέας αυτός προσλαμβάνεται από την κοινωνία εν γένει ως ο «μη κερδοσκοπικός τομέας» και οι φορείς του ταυτίζονται συνήθως με την «φιланθρωπική δράση» και την «ευεργεσία». Και βέβαια τα στερεότυπα αυτά, αρνητικά ή λανθασμένα, εμποδίζουν πολλές φορές τη σωστή προβολή του τομέα αλλά και την ανάπτυξη συνεργασιών με οικονομικό αντικείμενο μεταξύ φορέων της κοινωνικής οικονομίας και φορέων του ιδιωτικού τομέα. Η καταπολέμηση αυτών των αρνητικών στερεοτύπων, δυστυχώς λόγω της έλλειψης δικτύωσης αλλά και ενός Φορέα Υποστήριξης και Προώθησης της Κ.Ο., δεν έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα στη χώρα μας, σε αντίθεση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Για το λόγο αυτό απαιτείται συνεκτική προσπάθεια προκειμένου η Κοινωνική Οικονομία στη χώρα μας «να βγει από το περιθώριο» και να τοποθετηθεί στο επίκεντρο των πολιτικών για την προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.⁷

«Είναι γεγονός, ότι η επιμονή του φαινομένου της ανεργίας στην Ελλάδα και ειδικότερα της μακροχρόνιας ανεργίας, έχει δημιουργήσει πρόσθετες δυσκολίες πρόσβασης στις ευκαιρίες απασχόλησης και επαγγελματικής δραστηριοποίησης σημαντικών στρωμάτων του πληθυσμού και ειδικότερα των ατόμων με μειονεξίες, των

⁷ <http://www.socialeconomy.gr>

ατόμων με δυσκολίες ένταξης στην παραγωγική δραστηριότητα, των νέων, των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, των γυναικών, των μεταναστών κ.α. Σύμφωνα με τις στατιστικές ενδείξεις, ένα σημαντικό ποσοστό των ατόμων αυτών πλήττονται από την ανεργία ή βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού και αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ειδικότερα, εύρεσης αξιοπρεπούς εργασίας ή/και ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Ως αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής, εν μέρει, έχουν αυξηθεί και αυξάνονται ολοένα και περισσότερο και οι ανάγκες για παροχή κοινωνικής φροντίδας και γενικότερα κοινωνικών-υποστηρικτικών υπηρεσιών. Με δεδομένο μάλιστα το γεγονός ότι τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια παρατηρείται στην Ελλάδα μια σταδιακή αποδυνάμωση του ρόλου της οικογένειας ως ενός άτυπου μηχανισμού υποστήριξης, ενίσχυσης και προστασίας των μελών της, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για την κάλυψη των «κενών» στον τομέα αυτό.

Γενικότερα, οι νέες ανάγκες που εμφανίζονται στην ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια συνδέονται ολοένα και περισσότερο με αιτήματα (απαιτήσεις) που αφορούν τόσο στη βελτίωση της καθημερινότητας και της ποιότητας ζωής στις πόλεις και στην επαρχία όσο και, κυρίως, στη διασφάλιση του δικαιώματος της εργασίας σε όλους και στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας. Επισημαίνουμε και τονίζουμε τη σημασία της αγοράς εργασίας γιατί δεν αρκεί το προστατευμένο περιβάλλον για την καταπολέμηση του προβλήματος. Στην πραγματικότητα, ο αποκλεισμός καταπολεμάται με την πλήρη και ισότιμη ένταξη στην αγορά εργασίας και την απασχόληση.

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας θα μπορούσε να αποτελέσει μια εναλλακτική λύση τόσο για την επέκταση των ευκαιριών απασχόλησης, την καταπολέμηση των διακρίσεων και του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, που πλήττουν ένα συνεχώς διευρυνόμενο τμήμα του πληθυσμού, όσο και για την ενίσχυση των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών. Παράλληλα, θα μπορούσε να εξυπηρετήσει σοβαρές ανάγκες διαφοροποίησης της οικονομίας των τοπικών κοινωνιών, δημιουργώντας νέες και ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και απορρόφησης πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού σε νέες δραστηριότητες.

Όπως προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία, αξιοσημείωτη είναι η δυναμική που εμφανίζει ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας όσον αφορά στη συνεισφορά του στην απασχόληση. Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απασχόληση αντιπροσωπεύει το 6,6% της συνολικής απασχόλησης και το 8% της μισθωτής απασχόλησης. Ωστόσο, όσον αφορά στα αντίστοιχα ποσοστά στην Ελλάδα, αυτά είναι τα μικρότερα στην Ευρωπαϊκή

Ένωση, δεδομένου ότι ο τομέας αντιπροσωπεύει μόλις το 1,8% της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα και το 3,3% της μισθωτής απασχόλησης.

Επιπλέον, το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων διαπιστώνεται μια συνεχής εξέλιξη των οργανωτικών μορφών με τις οποίες δραστηριοποιούνται οι φορείς του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας (όπως η «Κοινωνική Επιχείρηση», ο «Κοινωνικός Συνεταιρισμός» κ.α.) και οι οποίες χαρακτηρίζονται από έναν αυξανόμενο παραγωγικό ρόλο και μια επιχειρηματική συμπεριφορά «κοινωνικά προσανατολισμένη» σε διάφορους τομείς δραστηριότητας, δημιουργούνται περαιτέρω προοπτικές ανάπτυξης του τομέα και κατ' επέκταση αύξηση της συμβολής του στη προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.

Η κινητοποίηση, ειδικότερα, του Κοινωνικού Κεφαλαίου στην Ελλάδα, που παραμένει μέχρι σήμερα αναξιοποίητο, θα μπορούσε να δημιουργήσει νέα δεδομένα και νέους προσανατολισμούς στις τοπικές οικονομίες, κυρίως μέσω της προώθησης και στήριξης νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών κοινωνικά προσανατολισμένων.

Σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι τέτοιου είδους πρωτοβουλίες δημιουργούνται συνήθως μέσα από μια διαδικασία που υπερβαίνει τα ατομικά συμφέροντα ενώ η δύναμή τους πηγάζει κυρίως από μία αμοιβαία κατανόηση η οποία και έχει θετική επίδραση στις οικονομικές επιδόσεις των δραστηριοτήτων τους. Πολλοί μάλιστα υποστηρίζουν, ότι το συγκριτικό πλεονέκτημα των πρωτοβουλιών του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας βρίσκεται κυρίως στην ικανότητα τους να μετατρέπουν μέρος του Κοινωνικού Κεφαλαίου, ακόμη και σε περιοχές που αυτό δεν είναι ανεπτυγμένο, σε συντελεστή παραγωγής. Συνοπτικά, θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι, με την οργάνωση και ενίσχυση του εν λόγω τομέα και αξιοποιώντας, ταυτόχρονα, το ευρύ φάσμα των πεδίων ανάπτυξης, υπηρεσιών και προϊόντων του τομέα, όπως: ποιότητα ζωής- περιβάλλον- πολιτισμός, οι προοπτικές απασχόλησης και ειδικότερα η δημιουργία βιώσιμων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, θα μπορούσαν να βελτιωθούν σημαντικά και στη χώρα μας, συγκλίνοντας έτσι με τα αντίστοιχα πρότυπα που ισχύουν σε άλλες χώρες- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιτακτική, επομένως, είναι η ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής μιας συνολικής πολιτικής για την Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα. Με άλλα λόγια, είναι ζήτημα συνολικής διακυβέρνησης του Τομέα...».⁸

Μέσα στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον το ελληνικό κράτος καλείται πλέον να προσαρμόσει τη συμπεριφορά του στον κοινό και παγκόσμιο στόχο της βιώσιμης

⁸ Στο ίδιο.

ανάπτυξης. Πιστεύουμε ότι η αναγκαιότητα αυτή βαθμιαία συνειδητοποιείται και προοδευτικά ο στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης διατρέχει μια σειρά τομεακών πολιτικών. Πέρα όμως απ' αυτό, ο στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει κατά την άποψη μας να διατρέχει κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια ανασυγκρότησης της Δημόσιας Διοίκησης, κάθε προσπάθεια διοικητικής μεταρρύθμισης που εκ των πραγμάτων έχει διατομεακό χαρακτήρα. Η ελληνική Δημόσια Διοίκηση εξακολουθεί βεβαίως να χαρακτηρίζεται από τις πάγιες και γνωστές αδυναμίες του γραφειοκρατικού μοντέλου: συγκεντρωτισμό στη λήψη των αποφάσεων, κακώς εννοούμενη προσήλωση στη νομιμότητα ως κεντρικού σημείου αναφοράς της διοικητικής δράσης, εσωστρέφεια, ενασχόληση με το καθημερινό, έλλειψη επιτελικής σχεδίασης και στρατηγικής δράσης, αργοπορία και αντιοικονομικότητα, έλλειψη τέλος μιας χωρικής, γεωγραφικής οπτικής. Με τα χαρακτηριστικά αυτά είναι κατάδηλη η αδυναμία της Δημόσιας Διοίκησης να εξυπηρετήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη, το μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και τη συνέχεια μέσα στο χώρο και στο χρόνο που τη διέπει ως έννοια.

Παρά ταύτα, ανάμεσα στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες της δεκαετίας του '90 κρίνουμε σκόπιμο να επιστημόνουμε αφενός την εισαγωγική του β' βαθμού αυτοδιοίκησης, καθώς και τις πλέον πρόσφατες και εμπειρέχουσες κατά την αποκατάσταση του επιτελικού και μόνο ρόλου που πρέπει να έχει η κεντρική διοίκηση, με το διαπεριφερειακό συντονισμό, την αποτελεσματικότητα και οικονομικότητα που απαιτείται στην άσκηση των αρμοδιοτήτων από τα διάφορα επίπεδα διοίκησης και την επιλογή του κατάλληλου επιπέδου και φορέα άσκησης της πολιτικής και εν προκειμένο της πολιτικής για ένα βιώσιμο περιβάλλον.

Όπως είναι γνωστό, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 24 του Συντάγματος, η προστασία του περιβάλλοντος τόσο του φυσικού όσο και του πολιτιστικού αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Για την προστασία του κράτους οφείλει να λαμβάνει μέτρα τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά. Σύμφωνα άλλωστε και πάλι με το Σύνταγμα (άρθρο 101 παρ. 1), η διοίκηση του κράτους οργανώνεται πάνω στη βάση της αποκέντρωσης.

Ουσιαστικό βήμα στην κατεύθυνση της αποκέντρωσης αποτελεί ο νόμος 2503/97 για τη διοίκηση, οργάνωση και στελέχωση της Περιφέρειας. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, σε κάθε μια απ' τις γεωγραφικές Περιφέρειες στις οποίες διαιρείται η χώρα συνιστάται (οργάνωση, διοικείται και στελεχώνεται) ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους η Περιφέρεια. Η Περιφέρεια συμβάλλει- θα λέγαμε συμμετέχει συστηματικά- στον εθνικό σχεδιασμό και στο πλαίσιο του σχεδιάζει, προγραμματίζει και εφαρμόζει τις

πολιτικές για την οικονομική και κοινωνική πολιτιστική της ανάπτυξη. Η κάθε Περιφέρεια, ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης, έχει τις αρμοδιότητες που ασκούν οι υπηρεσίες της στη συνολική χωρική έκταση της, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών της Περιφέρειας στο νόμο ή νομαρχία, καθώς και τις αρμοδιότητες που ανήκουν στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας. Δεν θίγονται δηλαδή με τη σύσταση της Περιφέρειας οι αρμοδιότητες των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, των Δήμων και Κοινοτήτων. Δίπλα στην Περιφέρεια συγκροτείται το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης ως ευέλικτο όργανο υποστήριξης του προγραμματισμού και αποτελεσματικό εργαλείο αξιοποίησης των εθνικών και κοινοτικών πόρων, για την εφαρμογή των περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Αν και η ακριβής περιγραφή των αρμοδιοτήτων που θα ασκεί η Περιφέρεια θα προκύψει από τη μελέτη καταγραφής και ανακατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Κεντρικής Διοίκησης, Περιφερειακής Διοίκησης και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, πρέπει εδώ ν' αναφέρουμε ότι στο πλαίσιο της Γενικής Διεύθυνσης Περιφέρειας συγκροτείται Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, αρμόδια για τον Προγραμματισμό και την εφαρμογή της Περιβαλλοντικής, Χωροταξικής και Πολεοδομικής Πολιτικής, στο πλαίσιο των αρχών και εθνικών κατευθύνσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικού και Χωροταξικού σχεδιασμού ανατίθενται σημαντικές αρμοδιότητες σε θέματα περιβάλλοντος. Αναφέρουμε συνοπτικά τη μέριμνα για τη συγκέντρωση των γενικών πληροφοριών για την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις ρυπογόνες δραστηριότητες, τη λειτουργία του εθνικού δικτύου πληροφορικής για το περιβάλλον, το συντονισμό των ενεργειών για την παρακολούθηση και προστασία του περιβάλλοντος ιδιαίτερα όταν ο φυσικός αποδέκτης, οι φυσικοί, οι ρυπογόνες δραστηριότητες ή οι ενδεικνυόμενες παρουσιάζουν διανομαρχιακό χαρακτήρα. Η εισήγηση για θέματα προέγκρισης χωροθέτησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων έργων και δραστηριοτήτων, η αρμοδιότητα εποπτείας του Ειδικού σώματος Ελεγκτών για την προστασία του περιβάλλοντος ανήκουν ομοίως στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της νέας Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια συνδέεται λειτουργικά στους τομείς αρμοδιοτήτων της αντίστοιχους φορείς της κεντρικής διοίκησης, ενώ ασκεί την εποπτεία και τον έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με σεβασμό της διοικητικής αυτοτέλειάς του.

1.4 Η έννοια και η προστασία του περιβάλλοντος

Περιβάλλον είναι το σύνολο των φυσικών και (ειδικότερα για τον άνθρωπο) πολιτιστικών συνθηκών στις οποίες ζει και αναπτύσσεται ένας οργανισμός και οι φυσικές συνθήκες (έδαφος, αέρας, νερό κλπ.) που επικρατούν στο χώρο που ζει ο οργανισμός αυτός.

Στην επιστημονική κοινότητα με τον όρο «περιβάλλον» εννοείται κάθε τι που περιβάλλει τον άνθρωπο. Από τη σκοπιά, όμως, των θετικών επιστημών «περιβάλλον» θεωρείται το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων που αλληλεπιδρώντας επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής, την ανάπτυξη της κοινωνίας και γενικότερα την οικολογική ισορροπία.

Επιπλέον ανάλογα με την επιστήμη που αφορά ο ορισμός εξειδικεύεται ο όρος και αφορά συγκεκριμένες παραμέτρους, δηλ. η ιστορία μελετά το πολιτιστικό περιβάλλον, ενώ η φυσική το δομημένο αλλά και το φυσικό περιβάλλον.

Αν λοιπόν, επιχειρήσουμε να ορίσουμε ποιους άξονες δράσης αφορά το περιβάλλον στις οργανωμένες κοινωνίες θα διαχωρίζαμε στις εξής κατηγορίες:

- Φυσικό περιβάλλον, όπου είναι το σύνολο των στοιχείων που μας δίνει η φύση, όπως ο αέρας, το νερό, το έδαφος, οι οργανισμοί του πλανήτη (ζωικοί, φυτικοί, ιοί κ.α.) κλπ.
- Τεχνητό περιβάλλον είναι το σύνολο των παραγωγικών στοιχείων τα οποία δημιουργεί ο άνθρωπος με τις δικές του προσπάθειες, όπως τα κτίρια, οι δρόμοι, οι τεχνικές εγκαταστάσεις κλπ.
- Πολιτιστικό περιβάλλον είναι το σύνολο των δημιουργημάτων της πνευματικής εργασίας του ανθρώπου, όπως τα αγάλματα, τα έργα τέχνης, οι ναοί κλπ.
- Κοινωνικό περιβάλλον είναι οι άνθρωποι, ο τρόπος οργάνωσής τους (θεσμοί, γραπτοί και άγραφοι νόμοι, το πολίτευμα) η θρησκεία, οι αξίες και οι αρχές στις οποίες πιστεύουν.

Το φυσικό περιβάλλον και το ανθρωπογενές ιστορικό περιβάλλον (μνημεία, παραδοσιακός λαϊκός πολιτισμός κλπ.), εκτός από τη σημασία του ως αξιόλογου πλουτοπαραγωγικού πόρου, αποτελεί πηγή αισθητικών απολαύσεων και θεμελιακό στοιχείο για την πνευματική ζωή, την πολιτιστική ταυτότητα και τη συνέχεια του Έθνους. Λόγω της αυξημένης φθοράς που μπορεί να προκαλέσει ο ανεξέλεγκτος σύγχρονος τεχνικός πολιτισμός και οι ολοένα και μεγαλύτερες ανάγκες του σε χώρο, φυσικές ύλες και δυνάμεις, το αίτημα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει πια πάρει καθολικό χαρακτήρα. Αν και η φθορά, η αλλοίωση του περιβάλλοντος στη χώρα μας δεν έχει ακόμη τις διαστάσεις που έχει λάβει σε άλλες χώρες, εν τούτοις η ανάγκη της προστασίας του προβάλλει επιτακτική, γιατί η πολιτιστική και η φυσική κληρονομιά της χώρας είναι εξαιρετικά πλούσια αλλά και ιδιαίτερα ευαίσθητη. Η μόλυνση στα μεγάλα αστικά κέντρα, εξάλλου, έχει αρχίσει να παίρνει διαστάσεις που πιθανόν να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία.⁹

Τα στοιχεία που συμβάλλουν σημαντικά στην καταστροφή του περιβάλλοντος είναι:

- Η τεράστια τεχνολογική πρόοδος που είχε σα συνέπεια την υπερβολική εκμετάλλευση της φύσης.

⁹ ΚΕΠΕ, *Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Αναπτύξεως 1976-1980*, Περίοδος 1977-1980, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1977, σ.70-72

- Η μόλυνση της ατμόσφαιρας από τις αναθυμιάσεις των βιομηχανιών και των εργοστασίων, από τα καυσαέρια των τροχοφόρων που δηλητηριάζουν τη φύση και χειροτερεύουν τις συνθήκες ζωής του ανθρώπινου είδους.
- Η ρύπανση της θάλασσας από λύματα, απορρίμματα και απόβλητα, που συνέχεια δέχεται, με συνέπεια να εξαφανίζονται πολλά είδη ζώων, πτηνών και φυτών.
- Η καταστροφή του εδάφους και υπεδάφους από τις χημικές ουσίες, από τις πυρηνικές δοκιμές, από τις συνεχείς πυρκαγιές που το καταστρέφουν και το αλλοιώνουν.
- Η οικολογική ισορροπία που έχει πληγεί υπερβολικά.

Όλα αυτά απειλούν και καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον και έχουν αρνητικές συνέπειες για τον άνθρωπο και τον πολιτισμό του.¹⁰

Βασική επιδίωξη του Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης είναι να συνδυασθεί η οικονομική ανάπτυξη με την προστασία, βελτίωση και ανάπτυξη τόσο του φυσικού όσο και του ιστορικού και σύγχρονου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Η άποψη ότι η οικονομική ανάπτυξη έχει σαν αναπόφευκτο επακόλουθο τη ρύπανση και τη φθορά του περιβάλλοντος δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στην αλήθεια. Όπως αποδεικνύει η πείρα άλλων χωρών είναι δυνατός ο συνδυασμός της οικονομικής ανάπτυξης με ορθή οικολογική πολιτική. Υπάρχουν παραδείγματα πλουσίων πόλεων ή περιοχών που πέτυχαν να διατηρήσουν υψηλή στάθμη περιβαλλοντικών συνθηκών χωρίς ανεξέλεγκτη οικονομική ανάπτυξη.

Η δημιουργία των προϋποθέσεων για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος θα αναζητηθεί στην κατάλληλη οικολογική αντιμετώπιση των συνεπειών της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, οι οποίες συνδέονται με αλόγιστες δαπάνες σπάνιων ή μη ανανεώσιμων πόρων ή με φθορές και υποβάθμιση ελεύθερων αγαθών που αποτελούν πολύτιμα συστατικά στοιχεία της ζωής. Σ' αυτό θα συμβάλει η προσπάθεια, που ήδη καταβάλλεται, για την ακριβή και συστηματική μέτρηση της εκτάσεως και του κόστους εκείνων των πλευρών της ρύπανσης και της φθοράς του περιβάλλοντος, που μπορεί να προσδιορισθούν ποσοτικά. Η μέτρηση θα καταστήσει δυνατό τον έλεγχο και την κύρωση, ενώ θα βοηθήσει στο να ανασκευασθούν γνώμες και εντυπώσεις που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και προκαλούν είτε αδικαιολόγητες ανησυχίες είτε εφησυχασμό.

Με βάση τα αποτελέσματα των μετρήσεων αυτών και τη σχετική εμπειρία άλλων χωρών θα δημιουργηθούν οι θεσμικές και οργανωτικές προϋποθέσεις και θα ληφθούν

¹⁰ <http://sapfo.env.gr/gympeir/peribalon.htm>

βαθμιαία, συγκεκριμένα μέτρα ελέγχου πέρα από τα υφιστάμενα, με προτεραιότητα τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η ρύπανση ή η φθορά έχει πάρει επικίνδυνες διαστάσεις. Αν και το κόστος των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος θα πρέπει καταρχήν να βαρύνει τις αντίστοιχες δραστηριότητες ή τα προϊόντα, σε περιπτώσεις που από τη φύση της μία τέτοια λύση θα αποδεικνυόταν αδύνατη ή ιδιαίτερα επαχθής, ένα μέρος τουλάχιστον θα αναληφθεί από το κράτος.

Στις περιπτώσεις εκείνες που η μέτρηση είτε του συγκεκριμένου φαινομένου είτε των επιπτώσεων του πάνω στην υγεία και την ευημερία του πληθυσμού είναι από την φύση της δύσκολη, θα καταβληθεί προσπάθεια ποιοτικής εκτιμήσεως με όσο γίνεται πιο αντικειμενικό τρόπο και από όργανα που η γνώμη τους είναι γενικότερα αποδεκτή. Συγκεκριμένα μέτρα θα λαμβάνονται μόνο όπου η αναγκαιότητα τους θεωρείτε αναμφισβήτητη, ενώ στις περιπτώσεις που οι επιστημονικές γνώμες ακόμη δίστανται, η λήψη μέτρων, και μάλιστα όταν το κόστος τους είναι μεγάλο, θα γίνεται με μεγάλη προσοχή.

Για τη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος υπάρχουν ικανά περιθώρια για τη βελτίωση της θεσμικής υποδομής, ώστε να μπορούν να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες και να προληφθούν ανεπανόρθωτες απώλειες.

Ειδικότερα για τα αρχαία και βυζαντινά μνημεία, τους ιστορικούς τόπους και τα τμήματα οικισμών με νεοκλασική ή λαϊκή αρχιτεκτονική, καθώς και για τους εναπομείναντες βιότοπους και τα φυσικά μνημεία πέρα από την προσπάθεια συστηματικής συντηρήσεως θα επιδιωχθεί η θέσπιση χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων, που θα αποβλέπουν στην πρόληψη της διαταράξεως ή αλλοιώσεως του περιβάλλοντος χώρου.¹¹

1.5 Ιστορική αναδρομή στην προστασία του περιβάλλοντος

Τα προβλήματα που δημιουργεί η απομάκρυνση των λυμάτων και των απορριμμάτων δεν είναι καινούργια. Έχουν ανακύψει από παλιά στις πυκνοκατοικημένες περιοχές. Ήδη στις πόλεις της αρχαιότητας, η απομάκρυνση των στερεών απορριμμάτων δεν ήταν απλό θέμα. Οι κοσμικές και οι θρησκευτικές οδηγίες μιλούσαν τότε για την καθαρότητα του νερού των σπιτιών και των δρόμων. Παραδείγματα για την κατάλληλη

¹¹ ΚΕΠΕ, *Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Αναπτύξεως 1976-1980*, Περίοδος 1977-1980, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1977, σ.70-72

αντιμετώπιση των φαινομένων που ρυπαίνουν το περιβάλλον στην αρχαιότητα, βρίσκονται στους διάφορους αναπτυγμένους πολιτισμούς του ευρωασιατικού χώρου (όπως στο μινωικό και τον ινδικό πολιτισμό). Για την εποχή τους, η υγιεινή είχε ήδη αναπτυχθεί υποδειγματικά. Όπου την παραμελούσαν, εμφανίζονταν επιδημίες.

Στους πρώτους ιστορικούς χρόνους, δεν υπάρχουν στην ουσία μέτρα σχετικά με τις οικολογικές συνθήκες (κανονισμοί καθαριότητας, περιορισμοί επεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον κλπ.) λόγω του ότι οι πόλεις ήταν διάσπαρτες αλλά και λόγω της μικρής πιθανότητας εμφάνισης ρύπανσης εκτός των πυκνοκατοικημένων περιοχών. Μακροσκοπικά δεν υπήρχαν, μέχρι και τους νεώτερους χρόνους, σημαντικές ζημιές στους φυσικούς κύκλους. Τα προβλήματα περιβάλλοντος περιορίζονταν σε σχετικά μικρές περιοχές.

Σοβαρές επεμβάσεις όμως, όπως η καταστροφή των δασών της Νότιας Ευρώπης και της Βόρειας Αφρικής κατά την αρχαιότητα, επέδρασαν στη βιολογική ισορροπία. Η βροχή απογύμνωσε τον χούμο (γόνιμο έδαφος) ή ο άνεμος απομάκρυνε το χώμα από τις περιοχές που υλοτομήθηκαν. Σε πολλές περιπτώσεις έγινε καρστικοποίηση. Η καταστροφή των δασών στις περιοχές αυτές οδήγησε σε αισθητές κλιματολογικές μεταβολές και οι προσπάθειες που έγιναν για την αναδάσωση αυτών των περιοχών, απέτυχαν. Η αναδάσωση θεωρείται και σήμερα σχέδιο μακρόπνοο, η δε επιτυχία της δεν είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί εκ των προτέρων.

Κατά το Μεσαίωνα, ακόμα και στα εύκρατα γεωγραφικά εδάφη της Κεντρικής Ευρώπης, το δάσος δεν ήταν τόσο πυκνό. Στους νεώτερους και σύγχρονους χρόνους, παράλογες απογυμνώσεις προκάλεσαν ανεπανόρθωτες ζημιές, καθώς και την αποξήρανση διαφόρων πηγών. Συνηθισμένο αποτέλεσμα ήταν η μετατροπή των αποψιλωμένων περιοχών σε στέπες.

Κατά τον προηγούμενο αιώνα πολλές σημαντικές προσωπικότητες της τεχνολογίας και της επιστήμης ασχολήθηκαν σοβαρά με την αποτελεσματική προστασία του νερού, του εδάφους και του αέρα. Αλλά οι επικριτές τους νόμιζαν ότι μπορούσαν να αντλήσουν αντίθετα επιχειρήματα από τα ίδια τα φυσικά φαινόμενα, γιατί- όπως ισχυρίστηκαν- η φύση από τα πολύ παλιά χρόνια εκμηδενίζει τις ρυπάνσεις του περιβάλλοντος. Πριν από λίγα χρόνια θεωρούσαν τη φύση ανεξάντλητη πηγή αναγέννησης που εξουδετερώνει εύκολα και γρήγορα όλες τις ανθρώπινες επιδράσεις.

Οι άνθρωποι όμως, ζουν κατά προτίμηση σε πυκνοκατοικημένες πόλεις. Έτσι μακριά από την ύπαιθρο, πολλοί έδειξαν αποξένωση και επιφυλακτικότητα για τα βιολογικά θέματα. Η δημογραφική και η βιομηχανική ανάπτυξη, μετά την υπερνίκηση των

μεταπολεμικών δυσκολιών, έφερε ένα απροσδόκητο αποτέλεσμα. Το ευρωπαϊκό έτος προστασίας της φύσης του 1970, προκάλεσε τελικά το γενικό ενδιαφέρον για το απειλούμενο περιβάλλον. Οι επαγγελματικές ενώσεις και οι σύλλογοι, που ως τότε είχαν θεωρηθεί μόνο συγκεντρώσεις απαισιόδοξων, άρχισαν να αποκτούν σημασία. Για τη ρύθμιση της προστασίας του περιβάλλοντος χρειάστηκαν νόμοι και διατάξεις, ενώ τις εποπτικές λειτουργίες ανέλαβε το κράτος.

Για την ενίσχυση της έκκλησης του Rousseau «Πίσω στη φύση», θα έπρεπε σήμερα να ζητηθεί «περισσότερη φυσικότητα».¹²

Η Ελλάδα αποτελεί, ένα από τα σημαντικότερα οικολογικά και πολιτιστικά αποθέματα της γης και είναι διάσπαρτη από μοναδικής αξίας και σπουδαιότητας φυσικά μνημεία. Οι εθνικοί δρυμοί της Πίνδου, του Ολύμπου, των Μετεώρων, του Αγίου Όρους, της Δράμας, οι υδροβιότοποι του Αξιού, του Έβρου, του Νέστου, του Αχελώου, η λίμνη Πλαστήρα, το σπηλαίο του Δυρού, των Ιωαννίνων, το φαράγγι της Σαμαριάς, οι κοιλάδες των Τεμπών, το απολιθωμένο δάσος Σίγκρι, τα ωραιότατα νησιά μας προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών και επαυξάνουν τον οικονομικό πλούτο της χώρας μας. Η ελληνική φύση υπήρξε αντικείμενο μελέτης από την αρχαία εποχή. Δεδομένου ότι η οικονομία μας στηρίζεται, σ' ένα μεγάλο μέρος, στους φυσικούς πόρους της αν δεν ληφθούν μέτρα για τη γη μας, τα δάση μας, τα γλυκά νερά, τα ποτάμια, τις λίμνες, τη θάλασσα, μοιραία θα πληγεί και η οικονομία της χώρας μας. Όμως δεν είναι μόνο οικονομική η αξία του περιβάλλοντος.¹³

Χροιά κρίσης για το κλίμα και τη βιοποικιλότητα του πλανήτη ήταν το 2007. Και ενώ η συνειδητοποίηση της παγκόσμιας κοινωνίας για την άμεση ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισης της περιβαλλοντικής κρίσης έχει αυξηθεί κατακόρυφα, τα αντανακλαστικά της πολιτικής ηγεσίας του πλανήτη αποδεικνύονται απελπιστικά αργά. Σίγουρα η κλιματική αλλαγή και η παγκόσμια ενεργειακή κρίση είχαν την «τιμητική» τους κατά τη χροιά που πέρασε. Με την 4η επιστημονική έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, κατερρίφθησαν πλέον οι ισχυρισμοί των αρνητών της περιβαλλοντικής κρίσης, οι οποίοι υποστήριζαν ότι πρόκειται για ένα καθαρά φυσικό και υπερεκτιμημένων επιπτώσεων φαινόμενο. Υπό το φως λοιπόν των ακλόνητων επιστημονικών αποδείξεων και των εκτεταμένων κινητοποιήσεων και διαμαρτυριών,

¹² G. Martz, Ν. Παπαδόπουλος, *Προστασία του περιβάλλοντος*, Γκιούρδας, 1977, σ. 4-6

¹³ Ελληνική Εταιρεία Θυματολογίας, *Το περιβάλλον ως θύμα και η προστασία του*, με τη χορηγία του ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε., 2000, σ. 15

άρχισε μια δειλή αλλά σαφής αλλαγή στάσης μεγάλων βιομηχανικών κρατών που αρνούσαν να υποστηρίξουν τις διεθνείς προσπάθειες για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η έστω και χαλαρή πρόσδεση των ΗΠΑ στο άρμα της διεθνούς συνεργασίας για την εφαρμογή των δεσμεύσεων του Πρωτοκόλλου του Κιότο, ήταν σίγουρα μια θετική εξέλιξη στην έτσι κι' αλλιώς μειωμένων προσδοκιών Συνδιάσκεψη του Μπαλί για την Κλιματική Αλλαγή.

Αυτή η χαλαρή στροφή των ΗΠΑ αναμένεται να επιταχυνθεί και να αρχίσει να φέρνει αποτελέσματα μετά τις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου 2008, καθώς λήγει η θητεία της παρούσας «εχθρικής» προς κάθε δέσμευση για μείωση της εκπομπής ρύπων αμερικανικής Κυβέρνησης. Άλλη μια αδύναμη αλλά σίγουρα θετική εξέλιξη ήταν και η δειλή αρχική προσέγγιση της Κίνας προς τις αγωνιώδεις προσπάθειες διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΗΕ, για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η πιο ελπιδοφόρα όμως κίνηση αυτής της διεθνούς προσπάθειας ήταν η επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο από τη νέα Κυβέρνηση της Αυστραλίας. Με τις τιμές του πετρελαίου να έχουν ξεφύγει σε μια τρελή κούρσα μέσα στο 2007, αγγίζοντας το ρεκόρ των 100 δολαρίων το βαρέλι, σίγουρα η ανάγκη για απεξάρτηση από το καταστροφικό για το κλίμα πετρέλαιο αρχίζει να γίνεται οικονομικά και πολιτικά επίκαιρη, δημιουργώντας προσδοκίες πως μέσα στο 2008 θα διαγραφεί μια νέα πορεία στήριξης τόσο της έρευνας για καινοτόμες, περιβαλλοντικά ακίνδυνες τεχνολογίες όσο και της επένδυσης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Ορόσημο για το 2007 ήταν η κοινωνική εγρήγορση για την κλιματική αλλαγή που στις ανεπτυγμένες χώρες αρχίζει να λαμβάνει μαζικές διαστάσεις. Τόσο οι μεγάλες κινητοποιήσεις πριν και κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης του Μπαλί, όσο και η βράβευση της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή και του γνωστού για τη διεθνή προσωπική του εκστρατεία κατά της κλιματικής αλλαγής Αλ Γκορ, έδειξαν πως αυτό το κορυφαίο περιβαλλοντικό πρόβλημα βρίσκεται πλέον πολύ ψηλά στη διεθνή κοινωνική ατζέντα. Αλλά και μια σειρά από περιβαλλοντικές καταστροφές τεράστιας κλίμακας, όπως οι πύρινες καταιγίδες που έλαβαν πρωτόγνωρες και ανεξέλεγκτες διαστάσεις λόγω ασυνήθιστων κλιματικών φαινομένων οδηγώντας στον αφανισμό ανθρώπων, ζώων και δασών στην Καλιφόρνια και την Ελλάδα, επιβεβαίωσαν την άποψη ότι η περιβαλλοντική κρίση έχει σαφέστατες οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις.

Κρίσιμη χρονιά όμως και για το βιολογικό πλούτο του πλανήτη. «Είμαστε σε κόκκινο συναγερμό για τη βιοποικιλότητα», δήλωσε το διεθνές γραφείο της W.W.F, με

αφορμή την έκδοση του επίκαιρου «Κόκκινου Βιβλίου για τα Απειλούμενα Είδη».¹⁴ Πρόκειται για την πιο τεκμηριωμένη και διεξοδική καταγραφή της κατάστασης της βιοποικιλότητας του πλανήτη και περιλαμβάνει 41.415 είδη, εκ των οποίων τα 16.306 απειλούνται άμεσα με εξαφάνιση.

Για πρώτη φορά, ο κατάλογος περιλαμβάνει και όλα τα είδη κοραλλιών, γεγονός ενδεικτικό της κρίσιμης κατάστασης των ωκεανών του πλανήτη που αποτελούν πολύτιμα αλλά εξαιρετικά ευάλωτα οικοσυστήματα αναπαραγωγής χιλιάδων ειδών ψαριών. Άλλα κακά νέα για τη βιοποικιλότητα ήταν η εξαφάνιση ενός είδους μιγκόνιας από τη Μαλαισία και η πιθανή εξαφάνιση του δελφινιού του ποταμού Γιανγκτσέ στην Κίνα, γεγονός που συγκλόνισε τη διεθνή περιβαλλοντική και επιστημονική κοινότητα, καθώς κατέδειξε με τραγικό τρόπο το «βρώμικο» πρόσωπο της ραγδαίας ανάπτυξης στην Κίνα. Είχαμε όμως και καλά νέα από τη δουλειά επιστημονικών ομάδων στο πεδίο της βιοποικιλότητας, καθώς ανακαλύφθηκαν νέα είδη ζώων και φυτών στη Μογγολία και το Βιετνάμ, αποδεικνύοντας τη σημασία της επιστημονικής καταγραφής μιας φύσης που συνεχίζει να μας εκπλήσσει με τον πλούτο και την ομορφιά της.

Με το ανθρώπινο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δηλαδή την επίπτωση του σημερινού τρόπου ζωής μας στα οικοσυστήματα και τους φυσικούς πόρους, να έχει κατά πολύ ξεπεράσει τις αντοχές του ενός και μοναδικού πλανήτη μας, ο πήχης για αποτελεσματική δράση αναχαίτισης της περιβαλλοντικής κρίσης συνεχώς ανεβαίνει. Όπως έδειξε σχετική έκθεση που δημοσιοποίησε το Γραφείο Ευρωπαϊκής Πολιτικής του WWF τον Νοέμβριο του 2007, η πίεση προς τις φυσικές αντοχές του πλανήτη από την αυξανόμενη οικονομική πρόοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει διπλασιαστεί μέσα στα τελευταία 30 χρόνια. Διαπιστώνει επίσης, ότι αν όλοι οι κάτοικοι της γης απολάμβαναν το επίπεδο ζωής του μέσου Ευρωπαίου, τότε θα χρειαζόμασταν 2,6 πλανήτες για να προμηθευτούμε τους απαραίτητους φυσικούς πόρους και να διαθέσουμε τα απόβλητά μας. Υπολογίστηκε μάλιστα πως η Ελλάδα έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη αύξηση του περιβαλλοντικού της αποτυπώματος στην Ε.Ε. των 27.

Αν το 2007 ήταν έτος ορόσημο για την κορύφωση της περιβαλλοντικής κρίσης και την παγκοσμιοποίηση της κοινωνικής αντίδρασης στην αναληθσία της πολιτικής ηγεσίας του πλανήτη, τότε το 2008 διαγράφεται ως κρίσιμη μεταβατική χρονιά για τη στροφή και των πλέον αντιδραστικών κυβερνήσεων προς τη δέσμευση για αποτελεσματική δράση. Η

¹⁴ <http://assets.panda.org>

μεγάλη πρόκληση είναι και θα είναι η εναρμόνιση της οικονομικής ανάπτυξης με την περιβαλλοντική προστασία και την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων. Αυτό είναι και το μεγάλο στοίχημα για όλους μας, καθώς σε τελική ανάλυση απαιτείται αλλαγή πλεύσης, τόσο σε προσωπικό και συλλογικό, όσο και σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

1.6 Βασικά Περιβαλλοντικά Προβλήματα

Το κλίμα αλλάζει! Όσο δραματικό κι αν ακούγεται αυτό. Όσο υπερβολικοί κι αν θεωρήθηκαν αυτοί που το υιοθέτησαν, τα αδιαμφισβήτητα στοιχεία δείχνουν ότι οι αλλαγές που ήδη κατεγράφησαν, συντελέστηκαν με ρυθμούς πολύ γρηγορότερους από αυτούς που η «φυσική ροή» των κλιματικών μεταβολών μας είχε συνηθίσει μέχρι τώρα. Αλλεπάλληλες διεθνείς συνδιασκέψεις αναζητούν τις πραγματικές διαστάσεις του προβλήματος, πολλές και διαφορετικές μεθοδολογίες δοκιμάζονται για την εκτίμηση αυτών των αλλαγών και τις προεκτάσεις τους στο μέλλον, άμεσο και μακροπρόθεσμο. Πολύ σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στην 10^η Συνδιάσκεψη, οι εργασίες των εκπροσώπων των χωρών-μελών που έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ ολοκληρώθηκαν στο Κάιρο στις 24/11/1998. Το Πρωτόκολλο αυτό υπογράφηκε το 1987 στο Μόντρεαλ του Καναδά, με σκοπό να προστατευθεί το στρώμα του όζοντος από ουσίες που παράγει ο άνθρωπος και έχουν ευρύτατη χρήση. Οι ουσίες αυτές χρησιμοποιούνται στις ψυκτικές εγκαταστάσεις, στην πυρόσβεση, στα αφρώδη πλαστικά ως οργανικοί διαλύτες, στην πολεμική και φαρμακευτική βιομηχανία, και αλλού.

Στην επέτειο των 10 χρόνων από την υπογραφή του Πρωτόκολλου, αναγνωρίστηκαν οι αδυναμίες του, κυρίως σε ότι αφορά την καταστρατήγησή του από ορισμένες χώρες. Χωρίς αυτά τα προβλήματα του λαθρεμπορίου ουσιών που καταστρέφουν το προστατευτικό στρώμα όζοντος, η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου θα οδηγούσε σε πλήρη αποκατάσταση του όζοντος τα επόμενα 50 χρόνια. Δυστυχώς, το στρώμα αυτό, που μας προστατεύει από την καταστρεπτική για την ζωή υπεριώδη ηλιακή ακτινοβολία, συνεχίζει να αραιώνει. Το 1999, η περίφημη «τρύπα του όζοντος» στην Ανταρκτική είχε έκταση περίπου 26 εκατομμυρίων τετραγωνικών χιλιομέτρων, δηλαδή περισσότερο από 50 φορές το μέγεθος της χώρας μας! Η έκταση της τρύπας το ίδιο έτος ήταν μεγαλύτερη από τότε που υπάρχουν μετρήσεις. Τα νέα αυτά ευρήματα, τα οποία ανακοινώθηκαν από τον Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό σε συνεργασία με το Παγκόσμιο Κέντρο Χαρτογράφησης του όζοντος στη Θεσσαλονίκη,

οδήγησαν μια ομάδα χορηγών να προσφέρουν στο Κάιρο 19 εκατομμύρια δολάρια. Ο σκοπός της χορηγίας ήταν να δοθούν τα χρήματα στη Ρωσία και σε εργοστάσια παραγωγής halon (ουσία που χρησιμοποιείται στην πυρόσβεση) για να σταματήσουν την παραγωγή τους το έτος 2000.

Στον 20^ο αιώνα προβλέπεται πως ο πλανήτης μας, όσον αφορά το περιβάλλον, θα βρίσκεται περίπου στην ίδια κατάσταση που ήταν και το 1998. Όμως, η γενική αύξηση της θερμοκρασίας της ατμόσφαιρας του πλανήτη συνεχίζεται, καθώς και η μεγάλη μεταβλητότητα στα καιρικά δρώμενα. Η τελευταία δεκαετία στη χώρα μας ενώ ξεκίνησε με τη γνωστή ξηρασία έχει μπει ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '90 σε περίοδο υγρομετρικά «κανονιστική». Όντως η εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων, συμπεριλαμβανομένων και των πλημμύρων προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί και τα επόμενα έτη. Η παρέμβαση του ανθρώπου στο κλίμα είναι σίγουρα αναντίρρητη, παρά τις προσπάθειες για να την υποβαθμίσουν. Το ίδιο και η αυξημένη αραιώση του στρώματος του όζοντος που προβλέπεται ότι τους προσεχείς μήνες ενδέχεται να επιδεινωθεί. Ήδη το όζον αραιώνει και στην Ελλάδα με ρυθμό 0,5% κάθε χρόνο, ενώ με σχετικά ανάλογο ρυθμό αυξάνει η δόση επικίνδυνης υπεριώδους ακτινοβολίας. Στη Μεσόγειο, η συνεχιζόμενη αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας (άνοδος περίπου ενός χιλιοστού του μέτρου κατ' έτος), προβλέπεται επίσης ότι θα συνεχιστεί. Τα αποτελέσματα είναι αρνητικά για τις παράκτιες καλλιέργειες, που ήδη υποφέρουν από την άντληση υφάλμυρου νερού, που είναι αποτέλεσμα αφ' ενός της υπεράντλησης και αφ' ετέρου της κλιματικής αλλαγής. Η ερημοποίηση ορισμένων περιοχών της Μεσογείου συνεχίζεται με βραδύ αλλά σταθερό ρυθμό, όπως και η αυθαίρετη παρέμβαση του ανθρώπου στις λεκάνες απορροής. Η Μεσόγειος, ιστορικό λίκνο ολόκληρης της ανθρωπότητας, δυστυχώς, όχι μόνο απειλείται από την αυξανόμενη ρύπανση, αλλά ταυτόχρονα κινδυνεύει και ως τουριστικό θέρετρο.

Ας δούμε συγκεκριμένα όμως τα σπουδαία περιβαλλοντικά γεγονότα της δεκαετίας 1998- 2008: Δύο μεγάλες διεθνείς διασκέψεις σφράγισαν το έτος 1998, η διάσκεψη του Μπουένος Άιρες για την κλιματική αλλαγή και η διάσκεψη του Καίρου για την υπογραφή των συμφωνιών που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για την προστασία του στρώματος του όζοντος. Το 1998 είχε ανακηρυχθεί από τον ΟΗΕ ως το έτος των ωκεανών, έτος περισυλλογής και σεβασμού του υγρού στοιχείου, έτος αξιολόγησης της σημασίας της υδρόσφαιρας για την επιβίωση του ανθρώπου. Δυστυχώς, ούτε η εξαγγελία του ΟΗΕ ούτε και οι διεθνείς διασκέψεις έγιναν πρωτοσέλιδα, ούτε καν αναφέρθηκαν στα ψιλά

«γράμματα» των περισσότερων ΜΜΕ. Αιτία; Μα φυσικά η γενικότερη ιδιαιτερότητα που υπάρχει στην αξιολόγηση της «είδησης».

Για παράδειγμα, οι πλημμύρες και οι άλλες φυσικές καταστροφές έχουν άμεσο αντίκτυπο, γίνονται τώρα και κοστίζουν ζωές και περιουσίες. Δυστυχώς, όμως, για ό,τι επηρεάζει το μέλλον... έχει ο Θεός, δεν κάνει για είδηση! Σε μια περιβαλλοντικά ευαίσθητη και ευαισθητοποιημένη κοινωνία, με ευαισθησία στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, αυτά θα ήταν πρώτα θέματα των ειδήσεων. Το 1998 σε διάφορες γερμανικές εφημερίδες διαβάσαμε ότι ο διευθυντής μιας πολλή γνωστής εταιρίας πήγε στη φυλακή επειδή εισήγαγε παράνομα στην Γερμανία 600 τόνους απαγορευμένο φρέον (CFC-12) και απαγορευμένο πυροσβεστικό halon. Στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι διακινούνται ετησίως 6.000 τόνοι απαγορευμένες ουσίες, για τις οποίες μόνο οι διαφυγόντες δασμοί υπερβαίνουν τα 100 εκατομμύρια ευρώ. Το χειρότερο όμως, που δεν λαμβάνεται υπόψη, είναι ότι από το λαθρεμπόριο αυτό δεν μπορεί να υπάρξει ανάκαμψη του κλίματος του όζοντος, με επακόλουθο δεκάδες χιλιάδες νέα περιστατικά καρκίνου του δέρματος από την συνεχόμενη αύξηση της υπεριώδους ηλιακής ακτινοβολίας. Το 1999, από τα ελληνικά δικαστήρια απαλλάχτηκαν των κατηγοριών εκπρόσωποι εταιρειών που διακινούσαν ουσίες που καταστρέφουν το όζον, με το δικαιολογητικό ότι «ακυρώθηκαν οι δασμοί» και επομένως, δεν υπήρξε λαθρεμπορία.

Εδώ υπάρχει ένα λεπτό σημείο έλλειψης κοινής πολιτικής από τα συναρμόδια υπουργεία (Οικονομικών, ΥΠΕΧΩΔΕ, Εξωτερικών) και λανθασμένα επεικούς εφαρμογής των διεθνών αποφάσεων της πρόσφατης αναθεώρησης του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ και των αποφάσεων του Καΐρου. Το ζήτημα έχει νομικές και κοινωνιολογικές προεκτάσεις. Είναι προφανές λοιπόν, ότι η φαρισαϊκού τύπου ευαισθητοποίηση στα δρώμενα για την προστασία του περιβάλλοντος θα συνεχιστεί. Το «μπαλάκι» από την κεντρική εξουσία, θα μετατοπισθεί στην αυτοδιοίκηση όλων των βαθμίδων. Πράγμα ορθό, βεβαίως για τα τοπικά προβλήματα. Όμως, υπάρχουν ζητήματα παρά πολύ σοβαρά. Δεν είναι μόνο θέμα περιβαλλοντικής ηθικής το να μην καταστραφεί μια περιοχή της χώρας μας χάριν κάποιας παροδικής «εκμετάλλευσης», αλλά και θέμα ουσίας, ζήτημα που αφορά ολόκληρη την χώρα. Με το ρυθμό αποβιομηχάνισης και αύξησης μόνο των μεταπρατικών δραστηριοτήτων, η χώρα μας στο μόνο πράγμα στο οποίο μπορεί ασφαλώς να στηρίζεται για το μέλλον της, είναι η εμπλοκή της στη διεθνή ναυτιλία και στον τουρισμό. Το 1999 είναι έτος με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Όχι μόνο διότι όλοι περίμεναν πως η βαθμιαία αλλά βραδεία θέρμανση του πλανήτη μας θα συνεχιστεί, αλλά και διότι αναμένονταν συνέχεια στην εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων. Η μεταβλητότητα

της ατμόσφαιρας δεν αφορά μόνο τα κατώτερα στρώματα. Αφορά και τη συνέχιση της αραίωσης του στρώματος του όζοντος, την αλλαγή στη σύσταση του περιβάλλοντος και στην αύξηση των κλιματικών περιστατικών που εκφράζονται από αυτές τις μεταβολές.¹⁵

Τα βασικότερα προβλήματα που εμφανίζονται σήμερα παγκοσμίως και συνδέονται με την ανάπτυξη και το περιβάλλον μπορούν να συγκεκριμενοποιηθούν ως εξής:

α) Κλιματικές αλλαγές

Η διαρκής αλλαγή του κλίματος με το λιώσιμο των πάγων και την άνοδο της στάθμης των θαλασσών, προκαλεί ακραία καιρικά φαινόμενα που μαστίζουν ολόκληρες περιοχές του πλανήτη, αφήνοντας πίσω τους χιλιάδες θύματα και υλικές καταστροφές. Οι μεγάλες καταστροφές στη νοτιοανατολική Ασία το Δεκέμβριο του 2004 και στη Νέα Ορλεάνη τον Αύγουστο του 2005 είναι χαρακτηριστικές, όπως και η ξηρασία στην Αφρική εδώ και χρόνια. Οι θεαματικές κλιματικές αλλαγές έχουν προκληθεί από ανθρώπινες δραστηριότητες (παραγωγή ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, πετρέλαιο, άνθρακα, φυσικό αέριο, για τον έλεγχο των οποίων πυροδοτούνται συχνά πολεμικές συγκρούσεις) και από τις εκπομπές ρύπων- «αέρια του θερμοκηπίου» - με καταστροφικές επιπτώσεις, που συνδέονται άμεσα με το ενεργειακό μοντέλο. Οι εκπομπές ρύπων μάλιστα της βιομηχανίας τον 20^ο αιώνα αυξήθηκαν κατά 40 φορές, ενώ οι κάτοικοι του πλανήτη χρησιμοποίησαν δεκαπλάσια ενέργεια από όση είχαν χρησιμοποιήσει στα προηγούμενα χίλια χρόνια.

Η συσσώρευση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα- αύξηση 30% του διοξειδίου του άνθρακα και 100% του μεθανίου- σημαίνει συνεχή αύξηση της μέσης θερμοκρασίας (αύξηση τα τελευταία 30 χρόνια μεγαλύτερη απ' όσο τα προηγούμενα χίλια χρόνια) και συνεπάγεται άνοδο της στάθμης της θάλασσας, συχνότερα και εντονότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, ξηρασίες, πλημμύρες, επανεμφάνιση ασθενειών, καταστροφές καλλιεργειών και οικοσυστημάτων, καθώς και απώλειες ανθρωπίνων ζωών. Προβλήματα που δεν έχουν επιλυθεί παρά τις σχετικές διεθνείς δεσμεύσεις (πρωτόκολλο του Κιότο και του Μόντρεαλ).

¹⁵ Χ.Σ. Ζερέφος, «Φάκελος Περιβάλλον: Εφιάλτης το κλίμα», περ. *Οικονομικός ταχυδρόμος*, Νο 2330, 31/12/1998, σ. 64-66

β) Τα μεταλλαγμένα προϊόντα και η ανθρώπινη παρέμβαση στη φύση

Εδώ και αρκετά χρόνια, μετά τις μεγάλες παρεμβάσεις στις πόλεις, το παγκόσμιο αναπτυξιακό πρότυπο παρεμβαίνει στον αγροτικό χώρο- το 50% της καλλιεργήσιμης επιφάνειας μεταμορφώθηκε από τις ανθρώπινες δραστηριότητες- και στα προϊόντα του, κυρίως στη διατροφική αλυσίδα. Προξενεί μια γενετική ρύπανση που αποτελεί ίσως την μεγαλύτερη απειλή για το φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα. Τα μεταλλαγμένα προϊόντα δημιουργημένα με παρέμβαση στο γενετικό υλικό και με παραβίαση της εξελικτικής διαδικασίας, τοποθετούνται καθημερινά ως (βασικό) κομμάτι της διατροφής παρά την αντίθετη θέληση των πολιτών. Οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί διασταυρώνονται με φυσικούς οργανισμούς, αναπαράγονται, μεταναστεύουν και μεταφέρονται, με απρόβλεπτες και ανεξέλεγκτες συνέπειες. Η απελευθέρωση των μεταλλαγμένων οργανισμών στο περιβάλλον είναι μια μη αναστρέψιμη διαδικασία, χωρίς οδό διαφυγής όταν διαπιστωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις τους. Η δημιουργία των μεταλλαγμένων προϊόντων είναι πολύ συγκεκριμένη περίπτωση όπου η «ανάπτυξη» συνδέεται με την καταστροφή του περιβάλλοντος και την όξυνση του οικολογικού προβλήματος. Μάλιστα, είναι ξεκάθαρο ότι η προώθηση των μεταλλαγμένων γίνεται με μοναδικό κριτήριο το οικονομικό συμφέρον των πολυεθνικών, οι μεγαλύτερες απ' τις οποίες μάλιστα δραστηριοποιούνται στον τομέα των τροφίμων και συγκεντρώνουν την παγκόσμια αγροτική παραγωγή

Οι πολυεθνικές των μεταλλαγμένων προϊόντων πιέζουν για την απελευθέρωση των προϊόντων τους και τη χρήση τους στη διατροφική αλυσίδα, πιέσεις που βρίσκουν συμμάχους κυβερνήσεις (Η.Π.Α.) και υπερεθνικούς οργανισμούς (Ε.Ε.). Επιδιώκουν επίσης, να σταματήσουν κάθε προσπάθεια για τον περιορισμό των προϊόντων τους και για τη δημιουργία νομοθεσίας που θα ελέγχει τους μεταλλαγμένους οργανισμούς, στερώντας ταυτόχρονα το δικαίωμα στους καταναλωτές και στους αγρότες να επιλέξουν για τη χρήση ή μη των μεταλλαγμένων. Το βασικό τους επιχείρημα είναι ότι μέσω της ανάπτυξης των προϊόντων αυτών θα επιλυθεί το πρόβλημα της πείνας, το οποίο μαστίζει περίπου 800 εκατομμύρια κατοίκους του πλανήτη. Η λύση, όμως, του προβλήματος δε βρίσκεται στα μεταλλαγμένα αλλά στην πραγματική γεωργία και βεβαίως στην πρόσβαση των φτωχών στα τρόφιμα. Μάλιστα, κάθε δολάριο που επενδύεται στην γεωργία αποδίδει έξι επιπλέον για τα γεωργικά εισοδήματα και περίπου δεκαπέντε σε μορφή οικονομικής ανάπτυξης για ολόκληρη την κοινωνία. Ωστόσο η ανάπτυξη της γεωργίας, όπου αυτή σημειώνεται,

ακολουθεί τη γνωστή οδό. Αναφέρουμε για παράδειγμα την Κένυα, η οποία το 2005 αντιμετώπισε ένα λιμό, όταν η παραγωγή καλαμποκιού της χώρας ήταν διπλάσια από το 2004. Ωστόσο, αντί αυτή να φτάσει στους εξαθλιωμένους τοπικούς πληθυσμούς, είχε εξαχθεί στην Ευρώπη.

Οι κίνδυνοι για το φυσικό περιβάλλον μέσω των μεταλλαγμένων, με την αλλοίωση της βιοποικιλότητας, την αύξηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων, την αύξηση της αντοχής των ζιζανίων και εντόμων, τη μεταφορά γονιδίων σε άλλα βιολογικά είδη, την απελευθέρωση στο περιβάλλον οργανισμών που κατασκευάστηκαν παραβιάζοντας τη διαδικασία της εξέλιξης και απειλώντας τη δημόσια υγεία, την αύξηση ανθεκτικότητας σε αντιβιοτικά και την τοξική τους δράση, τη μόλυνση ή/και την καταστροφή του υδροφόρου ορίζοντα, υφίστανται και αυξάνονται. Ταυτόχρονα, η προώθηση των μεταλλαγμένων ακυρώνει κάθε προσπάθεια προς την κατεύθυνση ενός περιβαλλοντικά φιλικού αγροτικού σχεδίου ανάπτυξης, αυτού της βιολογικής γεωργίας, μέσα από βήματα που θα εξασφαλίσουν την ανεξάρτηση από τα χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα.

γ) Ο θαλάσσιος πλούτος

Η οικονομική ανάπτυξη και η εξέλιξη της τεχνολογίας δημιούργησαν συνθήκες μεγαλύτερης εκμετάλλευσης της θαλάσσιας ζωής- ιδιαίτερα στους ωκεανούς που αποτελούν το 70% της επιφάνειας του πλανήτη- συνθήκες οι οποίες υπερβαίνουν αυτές της δυνατότητας αναπαραγωγής και αποκατάστασης. Στο διάστημα 1925-1975, τα φαλινοθηρικά σκάφη αποδεκάτισαν τους πληθυσμούς των φαλαινών, σκοτώνοντας περισσότερες από 1,5 εκατομμύριο φάλαινες και σταμάτησαν μόλις το 1986 όταν συμφωνήθηκε η απαγόρευση της εμπορικής φαλινοθηρίας. Αντίστοιχη τύχη έχουν και άλλα θαλάσσια είδη με μεγάλη εμπορική αξία, όπως ο τόνος, τα δελφίνια, οι θαλάσσιες χελώνες, οι φώκιες, οι πιγκουΐνοι, οι πολικές αρκούδες, είδη που απειλούνται από καταστροφικά αλιευτικά εργαλεία, από τη θαλάσσια ρύπανση και τον ανταγωνισμό.

δ) Τα τοξικά

Η παραγωγή, εμπορία, χρήση και τελικά απόρριψη πολλών χημικών ουσιών αναγνωρίζεται πλέον ως μία παγκόσμια απειλή για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον,

αφού πάνω από 100.000 διαφορετικές χημικές ενώσεις βρίσκονται σε χρήση παγκοσμίως και ο αριθμός τους αυξάνει συνεχώς καθώς νέα προϊόντα παρασκευάζονται. Πολλές απ' αυτές τις χημικές ενώσεις είναι εξαιρετικά επικίνδυνες και μπορούν να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία, αφού είναι εξαιρετικά σταθερές στο περιβάλλον, είναι τοξικές και βιοσυσσωρεύσιμες (φυτοφάρμακα, πρόσθετα καλλυντικών και πλαστικών, βιοχημικά προϊόντα, χρώματα και ανεπιθύμητα προϊόντα ορισμένων βιομηχανικών διεργασιών). Ορισμένες από αυτές (PVC) με την υπογραφή της Συνθήκης της Στοκχόλμης το 2001 απαγορεύτηκαν, ωστόσο οι κίνδυνοι για όλους τους οργανισμούς του πλανήτη παραμένουν. Μάλιστα η Βρετανία απαγόρευσε μετά από εκατό χρόνια, το 1998, τη χρήση του αμιάντου, παρότι 3.000 θάνατοι ετησίως συνδέονται άμεσα μ' αυτόν.

ε) Τα δάση

Η συζήτηση που έχει προκύψει τα τελευταία χρόνια για την προστασία των δασών από τις ανάγκες της «ανάπτυξης» συνήθως περιορίζεται στον Αμαζόνιο, αφού αυτή η περιοχή έχει συγκεντρώσει, δικαίως, τα φώτα της δημοσιότητας. Τα δάση όμως, ως παγκόσμια κληρονομιά, υπάρχουν και αλλού με φτωχότερη, ίδια ή και πλουσιότερη ποικιλία και επηρεάζουν το κλίμα της γης, ελέγχοντας τις βροχοπτώσεις και την εξάτμιση. Συμβάλλουν στη σταθεροποίηση του κλίματος αποθηκεύοντας τεράστιες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα που, υπό άλλες συνθήκες θα επιδείνωνε τις κλιματικές αλλαγές, ενώ σ' αυτά συναντώνται τα 2/3 των ζώων και των φυτών που ζουν στην ξηρά. Δυστυχώς αυτός ο πλούτος απειλείται με εξαφάνιση- κάθε χρόνο εξαφανίζεται μία δασική περιοχή ίση με το μέγεθος της Αυστρίας. Περισσότεροι από 87 πολιτισμοί έχουν εξαφανιστεί για πάντα από τα δάση της Βραζιλίας, ενώ μέσα στα επόμενα 20 χρόνια αναμένεται η εξαφάνιση μερικών χιλιάδων ειδών ζώων και φυτών.

Σήμερα υπολογίζεται ότι από το 1950 και μετά 59 χώρες έχασαν όλα τα μεγάλα παρθένα δάση που διέθεταν. Το 20% των αρχέγονων δασών έχει αποψιλωθεί, ενώ σήμερα περί τα 100 εκατομμύρια στρέμματα αρχέγονων δασών αποψιλώνονται ή υποβαθμίζονται κάθε χρόνο. Μάλιστα τα δάση στην Ινδονησία και την κεντρική Αφρική μπορούν να εξαφανιστούν μέσα σε λίγες δεκαετίες αν συνεχιστεί ο ίδιος ρυθμός καταστροφής τους. Αν αυτό συνδυαστεί με την εξαφάνιση του 24% των θηλαστικών, του 12% των πουλιών και του 14% των φυτών που απειλούνται από την καταστροφή των οικοσυστημάτων και κυρίως από την καταστροφή των δασών, τότε το σενάριο αποκτά εφιαλτικές διαστάσεις.

Το ζήτημα των δασών έχει επίσης μεγάλες οικονομικές επιπτώσεις, αφού μόνο στις Φιλιππίνες η παράνομη υλοτομία κοστίζει 1,8 δισ. δολάρια κάθε χρόνο, στη Βραζιλία το ποσό ανέρχεται σε 1,2 δισ. δολάρια κάθε χρόνο, στην Ινδονησία φτάνει τα 3,5 δισ. δολάρια, ενώ η Κίνα δαπανά πάνω από 1 δισ. δολάρια ετησίως για την εφαρμογή απαγορεύσεων στην υλοτομία σε περιοχές που υποφέρουν από πλημμύρες λόγω της αποψίλωσης. Και η κοινωνική όμως, διάσταση έχει μεγάλο κόστος, αφού εκατοντάδες φυλές εκδιώχθηκαν από τις περιοχές που ζούσαν για χρόνια επειδή κάποιои αποφάσισαν να τις αποψιλώσουν. Μαζί με τα δάση χάθηκαν και πολιτισμοί, ενώ κάποιες φορές η καταστροφή των δασών συνδυάστηκε με πολεμικές συγκρούσεις. Σε ολόκληρο τον πλανήτη έχουν απομείνει σήμερα περί τα 13,5 δισεκατομμύρια στρέμματα δασών, έκταση μεγαλύτερη από την Κίνα και δύο φορές μεγαλύτερη από την Αυστραλία. Η έκταση αυτή αποτελεί το 1/5 της αρχικής έκτασης των αρχέγονων δασών, δάση που παραμένουν ανέπαφα από μεγάλης κλίμακας «αναπτυξιακές» δραστηριότητες.

στ) Τα πυρηνικά

Η πυρηνική ενέργεια αποτέλεσε για πολλά χρόνια πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ Ανατολής- Δύσης. Οι πυρηνικές εγκαταστάσεις, στρατιωτικές ή μη, έχουν να επιδείξουν ένα θλιβερά ιστορικό ατυχημάτων που συνήθως συνδυάζονται με προσπάθειες παραπληροφόρησης και συγκάλυψης (υπό το πρόσχημα της εθνικής ασφάλειας). Η ραδιενέργεια που έχει απελευθερωθεί στο περιβάλλον οδήγησε στη ρύπανση του εδάφους, του αέρα, των ποταμών και των ωκεανών και προκάλεσε καρκίνους και άλλες παθήσεις στον άνθρωπο.

Ταυτόχρονα, η παραγωγή ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς αφήνει ως υποπροϊόντα ουσίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Λόγω των κινδύνων, η διαχείριση και η χρήση αυτών των ουσιών καλύπτεται πίσω από ένα πέπλο μυστικότητας, ακόμη και σε δημοκρατικές χώρες. Επιπλέον, παρά τις συνεχείς και μαζικές κρατικές επιδοτήσεις που έπαιρνε για δεκαετίες, η πυρηνική ενέργεια δεν υπήρξε ποτέ φτηνή. Ακόμη και σήμερα η επιβίωση της πυρηνικής βιομηχανίας εξαρτάται από τις επιδοτήσεις, οι οποίες θα έπρεπε να κατευθύνονται στην προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ζ) Ο πόλεμος και το περιβάλλον

Εκτός από το ότι ο πόλεμος επιφέρει σημαντικές ανθρώπινες απώλειες, επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και στο περιβάλλον. Τόσο στην Ευρώπη (πρώην Γιουγκοσλαβία) όσο και αλλού, η πολεμική αντιπαράθεση προκαλεί σημαντικές απώλειες σε ανθρώπινες ζωές, αλλά και στο περιβάλλον. Ειδικότερα, στο Ιράκ έχουν καταγραφεί πάνω από 9.000 θάνατοι αμάχων λόγω του πολέμου, ενώ η συνολική εκτίμηση των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές ξεπερνά τις 30.000. Αν προσθέσουμε και την- αβάσταχτη πολλές φορές- καθημερινή ζωή των πολιτών και τους θανάτους 500.000 παιδιών, ως αποτέλεσμα του οικονομικού αποκλεισμού κατά την περίοδο μεταξύ των δύο πολέμων, υπάρχει μία ανθρωπιστική και περιβαλλοντική καταστροφή που περιλαμβάνει την καταστροφή υποδομών υγείας, ύδρευσης και αποχέτευσης, την ανεξέλεγκτη διασπορά πυρηνικών και τοξικών ουσιών, την πυρπόληση εγκαταστάσεων άντλησης πετρελαίου, το βομβαρδισμό στρατιωτικών και βιομηχανικών περιοχών, την καταστροφή πυρομαχικών που δεν έχουν εκραγεί και την άνοδο στα επίπεδα ραδιενέργειας έως και 3.000 φορές πάνω από τα όρια ασφαλείας. Γι' αυτό και τα προβλήματα καρκινογενέσεων που έχουν παρατηρηθεί τόσο στους αυτόχθονες όσο και στο στρατιωτικό προσωπικό που υπηρέτησε στην περιοχή είναι τόσο αυξημένα.

η) Η αύξηση του πληθυσμού

Η αύξηση του πληθυσμού επιφέρει νέες πιέσεις στο περιβάλλον. Την εποχή της κλασικής αρχαιότητας ο πληθυσμός της γης ήταν 100 εκατομμύρια, στη ρωμαϊκή περίοδο ήταν διπλάσιος και διπλασιαστεί ξανά το 1600. Ωστόσο μετά το 1900 θα έχει τετραπλασιαστεί και θα έχει φθάσει τα 1.600 εκατομμύρια. Το 2006 σχεδόν θα έχει τετραπλασιαστεί (περίπου 6 δισεκατομμύρια), με προοπτική να φτάσει το 2020 στα 8,5 δισεκατομμύρια και στα 11 με 12 δις στα τέλη του 21^{ου} αιώνα. Αποτέλεσμα αυτής της πληθυσμιακής αύξησης είναι η μεγάλη κοινωνική κρίση που υπάρχει, ενώ η αντιμετώπιση των ζωτικών προβλημάτων ενός μεγάλου ποσοστού των κατοίκων της γης σε νερό και τροφή, γίνεται όλο και πιο δύσκολη, καθώς συναντά τα όρια του πλανήτη.¹⁶

Στην υπόθεση «κλίμα», δεν εμπλέκονται μονοσήμαντα οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, αλλά, πρακτικά όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες, είτε ως πηγές

¹⁶ Λ. Τσακαλιά, «Περιβαλλοντική ταυτότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», περ. *Νέα Οικολογία*, αρ. 172, Ιούνιος 1999, σ. 23-47

εκπομπών απ' ευθείας ή δευτερογενώς, είτε και ως αποδέκτες των επιπτώσεων από τις συντελούμενες κλιματικές αλλαγές. Global change: καθολικές- οικονομικές- παγκόσμιες- συνολικές αλλαγές, όπως και αν αποδώσει κανείς στην γλώσσα μας τον αντίστοιχο όρο, η ουσία είναι ότι ο όρος «κλιματικές αλλαγές» είναι ανεπαρκής στο να αποδώσει το μέγεθος των μεταβολών που βρίσκονται σε εξέλιξη. Τα ακραία καιρικά κλιματικά τοπικά φαινόμενα που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια, όλο και πιο συχνά, με όλο και μεγαλύτερη ένταση, συνδέονται με τις κλιματικές αλλαγές, προφανώς, αλλά με βαθμό συσχέτισης που ακόμη αναζητείται.

Οι αλλαγές αυτές αγγίζουν, βέβαια, και την Ελλάδα τόσο ως προβλήματα όσο και ως υποχρεώσεις απέναντι στον πλανήτη.¹⁷ Στόχος είναι να λαμβάνεται μέριμνα ώστε η κατανάλωση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων να μη θέτει σε δοκιμασία το περιβάλλον. Θα πρέπει γι' αυτό να διαχωρίζεται η οικονομική μεγέθυνση από τη χρήση των φυσικών πόρων, να βελτιώνεται η αποδοτικότητα των τελευταίων και να μειώνεται η παραγωγή αποβλήτων. Ειδικότερα ως προς τα απόβλητα, στόχος είναι να έχουν μειωθεί κατά 20% μέχρι το 2010 και κατά 50% μέχρι το 2050.

Μετά από αυτήν τη συνοπτική αναφορά στα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα καταδεικνύεται η ανάγκη για λήψη μέτρων που θα περιλαμβάνουν τις εξής δράσεις:

- Χάραξη μιας στρατηγικής για την αειφόρο διαχείριση των πόρων, με καθορισμό προτεραιοτήτων και μείωση της κατανάλωσης.
- Φορολόγηση της χρησιμοποίησης των πόρων.
- Κατάργηση των επιδοτήσεων που προάγουν την υπέρμετρη εκμετάλλευση των πόρων.
- Ενσωμάτωση της αρχής της αποτελεσματικής χρησιμοποίησης των πόρων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης πολιτικής για τα προϊόντα, των συστημάτων απονομής του οικολογικού σήματος, των συστημάτων περιβαλλοντικής αξιολόγησης κλπ.
- Χάραξη μιας στρατηγικής για την ανακύκλωση των αποβλήτων.
- Βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων και επένδυση στην πρόληψη, τόσο ως προς την ποιότητα όσο και ως προς την ποσότητα, των αποβλήτων
- Ενσωμάτωση της πρόληψης (ως προς την παραγωγή αποβλήτων) στην ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων και στην κοινοτική στρατηγική για τα χημικά προϊόντα.

¹⁷ Θ. Μαλκίδης, *Εναλλακτικές προσεγγίσεις της ανάπτυξης*, Πατάκης, 2007, σ.154-159

1.7 Η Νομοθεσία για το Περιβάλλον

Ο Νόμος 1650/1986 ρυθμίζει θέματα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και ό,τι αυτό το περιλαμβάνει (το έδαφος, τον αέρα, τα νερά, τη θάλασσα, τα τοπία). Σκοπός του είναι η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε ο άνθρωπος, ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Ειδικότερα, ο νόμος αυτός στοχεύει στην αποτροπή της ρύπανσης και γενικότερα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και στην λήψη όλων των αναγκαίων για το σκοπό αυτού, προληπτικών μέτρων. Στην διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας από τις διάφορες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος και ειδικότερα από τη ρύπανση και τις οχλήσεις. Στην προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης του εθνικού χώρου συνολικά και των επί μέρους γεωγραφικών και οικιστικών ενότητων του και μέσα από την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος. Στην διασφάλιση της δυνατότητας ανανέωσης φυσικών πόρων και στην ορθολογική αξιοποίηση των μη ανανεώσιμων ή σπάνιων σε σχέση με τις τωρινές και τις μελλοντικές ανάγκες και με κριτήριο την προστασία του περιβάλλοντος. Στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας των φυσικών οικοσυστημάτων και τη διασφάλιση της αναπαραγωγικής τους ικανότητας. Και τέλος, στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος.¹⁸

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1973, όταν άρχισαν οι περιβαλλοντικές δράσεις και η Επιτροπή, θέσπισαν ένα μεγάλο αριθμό μέτρων που είχαν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της ρύπανσης. Τις περισσότερες φορές επρόκειτο για κατευθυντήριες οδηγίες που έθεταν αφενός όρια στις εκλύσεις, αφετέρου πρότυπα για την ποιότητα του περιβάλλοντος, ζητώντας από τις κυβερνήσεις να βοηθήσουν στην εφαρμογή σχεδίων, έργων και προγραμμάτων για τη ρύθμιση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων και προϊόντων. Η περιβαλλοντική νομοθεσία κέρδισε έδαφος κατά τη δεκαετία του 1980 (Η ολοκλήρωση της Ενιαίας αγοράς σήμαινε ότι οι περιβαλλοντικοί κανόνες και τα πρότυπα θα έπρεπε να εναρμονισθούν προκειμένου να είναι δυνατή η ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των υπηρεσιών ανάμεσα στα κράτη-μέλη).

Συγχρόνως, η γενική προσέγγιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων άλλαξε και η Κοινότητα εισήγαγε νέα όργανα για τον εκσυγχρονισμό των δράσεων της. Η Συνθήκη, όπως τροποποιήθηκε το 1987, καθώς και η Συνθήκη του Μάαστριχ το 1992, ανήγγειλε την

¹⁸ Αρθ.1 Νόμος 1650/86 «Για την προστασία του περιβάλλοντος», (ΦΕΚ 160 τ Α',16-10-86).

ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής προστασίας και στις άλλες κοινοτικές πολιτικές. Το 1992 επίσης υιοθετήθηκε το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης με τίτλο «Στόχος, η Αειφορία». Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε την εφαρμογή φορολογικών, οικονομικών και χρηματοοικονομικών οργάνων και άνοιγε κανάλια πληροφόρησης, επικοινωνίας, εκπαίδευσης και διαβούλευσης. Η κοινότητα χρειάζεται διάλογο, συνεργασία και σύμπραξη με τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, με κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς, ενώσεις και πολίτες, έτσι ώστε ο καθένας να μπορεί να συμμετέχει στην προστασία του περιβάλλοντος μας και των φυσικών πηγών.

Ωστόσο, η νομοθεσία παραμένει ένα σημαντικό όργανο. Σε πολλές από τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεπεία της αρχής της επικουρικότητας, λαμβάνεται υπόψη η περιβαλλοντική εκτίμηση στην εισαγωγή νέας νομοθεσίας, όπως συμβαίνει και με την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων των κρατών.¹⁹

Σύμφωνα με την οριστική έκδοση των κειμένων που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 23/10/1996, όσον αφορά την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των υδάτων, σαν κύρια σημεία για την προστασία των υδάτων εκτιμώνται, ότι οι κατευθύνσεις μιας ευρωπαϊκής πολιτικής περί των υδάτων καθώς και οι πρωταρχικοί στόχοι και μέτρα πρέπει να καθορισθούν μεν σε κοινοτικό επίπεδο, μπορούν όμως ωστόσο να ληφθούν πλήρως υπόψη στο πλαίσιο της μεταφοράς και εκτελεσής τους σε περιφερειακές και τοπικές διαφορές. Καθώς επίσης εκτιμώντας ότι μια μελλοντική πολιτική προστασίας των υδάτων πρέπει να λαμβάνει υπόψη της ότι σε ορισμένα κράτη ήδη σήμερα, υφίστανται προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών. Επιπλέον ζητεί να προστατεύεται η ποικιλότητα των οικοσυστημάτων στο σύνολό της και να ενταχθεί ο στόχος αυτός στη συνολική προσέγγιση. Όμοια τα μέτρα και οι ενέργειες για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων της βιομηχανικής και ενεργειακής πολιτικής (επιζήμιες για την ποιότητα των υδάτων επιπτώσεις, θερμότητα και μεγάλα φράγματα) θα πρέπει να ενταχθούν στη συνολική προσέγγιση. Τέλος ζητεί επιτακτικά, οι στόχοι και τα μέτρα που προβλέπονται στην ευρωπαϊκή πολιτική περί των υδάτων, να αποτελέσουν μέρος ολοκληρωμένης προσέγγισης από κοινού με άλλους σημαντικούς τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως είναι η γεωργία, η βιομηχανία και οι μεταφορές.²⁰

¹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Γενική Διεύθυνση XI, *Η Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον*, τόμ. 2, 1996, σ. 1-2

²⁰ http://www.europarl.europa.eu/pv2/pv2?PRG=CALDOC&FILE=961023&LANGUE=EL&TPV=DEF&LA STCHAP=6&SDOCTA=12&TXTLIST=1&Type_Doc=FIRST&POS=1

Η νομοθεσία για το περιβάλλον θεωρείται σημαντικό κίνητρο για τη δημιουργία απασχόλησης. Είναι ευρέως γνωστό ότι η νομοθεσία για το περιβάλλον δεν έχει εφαρμοσθεί σε όλο το εύρος της σε όλα τα Κράτη Μέλη. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε ακόμη και για χάσμα σε σχέση με την εφαρμογή αυτή από χώρα σε χώρα.

Για να διασφαλίσουμε την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας στην Ε.Ε. θα πρέπει να υπάρξουν επενδύσεις στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων υγρών, στερεών, αερίων κλπ. Αυτές οι επενδύσεις θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας. Το ίδιο αναμένεται να συμβεί και στα νέα Κράτη Μέλη και σ' αυτά που έχουν ειδική σχέση με την Ε.Ε. καθώς και στα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπου η τήρηση της νομοθεσίας για το περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα επί της απασχόλησης.

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Αυτό που αποτελεί πρόκληση είναι ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος με τη συνεχή οικονομική ανάπτυξη, κατά ένα βιώσιμο μακροπρόθεσμα τρόπο. Με δεδομένη την αλλαγή του κλίματος, η πρόκληση αυτή γίνεται ακόμη εντονότερη. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων τονώνει την καινοτομία και τις επιχειρηματικές δυνατότητες και ότι η οικονομική, η βιομηχανική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να είναι στενά συνδεδεμένες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Η σχέση περιβάλλοντος – υγείας εικάζονταν για πολλά χρόνια. Τα δεδομένα πλέον που αποδεικνύουν, τονίζουν και καταγράφουν την άμεση σχέση και εξάρτηση της υγείας από το περιβάλλον είναι πολλά και προέρχονται από ποικίλες έρευνες της επιστημονικής κοινότητας. Εδώ, ενδεικτικά παραθέτουμε κάποιες έρευνες θέλοντας απλά να προβληματίσουμε και να προβληματιστούμε πάνω στις δυνατότητες που προσφέρει η κοινωνική οικονομία να εξισορροπήσει και να εξορθολογήσει τη μέχρι σήμερα πολιτική μας απέναντι στο περιβάλλον.

2.1 Εννοιολογικά ζητήματα σχετικά με την Υγεία

Η έννοια «προστασία του περιβάλλοντος» κινδυνεύει να παρερμηνευθεί σαν αόριστη λέξη της μόδας, χωρίς σοβαρή σημασία. Ακόμα και οι ειδικοί δεν έχουν αντιληφθεί – κατανοήσει εξ' ολοκλήρου το πρόβλημα.

Η άποψη και η αντιμετώπιση αυτή είναι αλγεινή για την ανθρωπότητα. Οι ελλείψεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος είναι μεγάλες. Για τους περισσότερους, το περιβάλλον είναι μία έννοια ασαφής και η επίκληση που γίνεται για μια αδιατάρακτη οικολογική ισορροπία πολλές φορές δε βρίσκει κατανόηση. Πολλοί άνθρωποι υπεραμύνονται για την προστασία του περιβάλλοντος. Πόσοι, όμως, είναι αυτοί που μπορούν να το σώσουν;

Δεν πρέπει η προστασία του περιβάλλοντος να περιοριστεί στη συνείδηση του κοινού σαν ένας άλλος ενθουσιασμός ή μια μόδα. Όλες οι προσπάθειες θα ήταν μάταιες, αν δεν πεισθούν όλοι να εξασφαλίσουν με την προσπάθεια μια ευκαιρία επιβίωσης στην ανθρωπότητα. Η προστασία του περιβάλλοντος περιλαμβάνει όλα τα μέτρα, που συντελούν στη διατήρηση της φυσικής κατάστασης του περιβάλλοντος. Αν ο άνθρωπος επηρεάσει τον φυσικό χώρο της ζωής του δυσμενώς, τότε μπορεί να ζημιωθεί σωματικά και πνευματικά. Θα νοιώθει αναγκαστικά ο ίδιος παραφροσύνη για τους οικολογικούς νόμους, επειδή η φύση αντιδρά γρήγορα και απότομα στις διαταράξεις. Η ανθρωπότητα θα επιζήσει μόνο αν διατηρηθεί ένας κατάλληλος για τη ζωή χώρος που προσφέρεται σ'

αυτήν. Η σχέση ανθρώπου και περιβάλλοντος είναι αυτονόητη και αυταπόδεικτη. Ο άνθρωπος αξίζει να επιδιώκει την προσωπική και την δημόσια ευημερία.

Αν θέλουμε να δώσουμε, λοιπόν τον παραδοσιακό αλλά και το σύγχρονο ορισμό για την υγεία θα λέγαμε πως είναι η σωματική, η ψυχική και πνευματική ισορροπία του ανθρώπου.

2.2 Οικονομία, Υγεία και Περιβαλλοντική Υποβάθμιση

Η σχέση της οικονομίας με την υγεία είναι πολλαπλά τεκμηριωμένη. Η φτώχεια γεννά την αρρώστια, ενώ ο πλούτος προστατεύει και προάγει την υγεία. Σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει σαφής αντιστοιχία ανάμεσα στην οικονομία κάθε χώρας και στην υγεία του πληθυσμού της. Μέχρι και τα 2/3 των διαφορών που παρουσιάζουν οι δείκτες υγείας από πληθυσμό σε πληθυσμό, οφείλονται σε οικονομικούς λόγους. Η αύξηση του εισοδήματος οδηγεί σε βελτίωση της υγείας, μια και παρέχει τη δυνατότητα για καλύτερη κατοικία, για πιο ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον, για επαρκή διατροφή, καθώς και για πολλούς άλλους κοινωνικούς και υλικούς παράγοντες που σχετίζονται με την υγεία. Υψηλότερο εισόδημα σημαίνει επίσης περισσότερους πόρους για πρόληψη, περίθαλψη και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

Από την άλλη, η υγεία επηρεάζει το εισόδημα. Ένας υγιής πληθυσμός είναι και πιο παραγωγικός. Στις Η.Π.Α υπολογίστηκε ότι το 8,3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) είναι πλούτος που παράγεται χάρη στη μείωση της θνησιμότητας από το 1940 και μετά. Στη Μ. Βρετανία, εξάλλου, το βασικό επιχείρημα για τη δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Υγείας και την παροχή δωρεάν περίθαλψη πριν από 50 περίπου χρόνια ήταν ότι ένας πιο υγιής πληθυσμός θα είναι πιο παραγωγικός και θα συμβάλει στην ανάπτυξη της οικονομίας. Η σχέση της υγείας με την οικονομία αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα εξαιτίας της ύπαρξης σοβαρών οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των χωρών. Η αύξηση του ΑΕΠ των βιομηχανοποιημένων κρατών είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της εκμετάλλευσης των πιο φτωχών χωρών. Το 1999 περισσότερα από 900 εκατομμύρια άτομα στον πλανήτη ζούσαν σε απόλυτη φτώχεια. Οι εντυπωσιακές οικονομικές αποκλίσεις μεταξύ χωρών αποτυπώνονται ανάγλυφα στις υπάρχουσες διαφορές ως προς τα εθνικά εισοδήματα. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις πλούσιες χώρες σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, είναι περισσότερο από 40 φορές μεγαλύτερο από αυτό των υπολοίπων χωρών, ενώ σε ορισμένες

περιπτώσεις η σχέση αυτή φτάνει και το 1 προς 200. Τη δεκαετία 1990-99 μάλιστα, οι οικονομικές ανισότητες υπερδιπλασιάστηκαν, παρουσιάζοντας επιταχυνόμενες αυξητικές τάσεις. Το 1998 το εισόδημα των 200 πιο πλούσιων κατοίκων της Γης ξεπερνούσε το εισόδημα των 2,5 δισεκατομμυρίων πιο φτωχών κατοίκων της.

Οι οικονομικές ρυθμίσεις για την κάλυψη των 1,3 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, που είναι το χρέος του Τρίτου Κόσμου, οδηγούσαν πολλές φτωχές χώρες στην αθρόα εξαγωγή αγροτικών προϊόντων και στη συνακόλουθη μείωση της επάρκειας τροφών, στην αύξηση της ανεργίας, στη μείωση των εισοδημάτων, στην υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης, στην ελλιπή ιατρική φροντίδα, στην υποβαθμισμένη εκπαίδευση. Η Unicef, το 1989, απέδωσε σε αυτές τις οικονομικές πολιτικές την ευθύνη για 500 χιλιάδες θανάτους βρεφών, εκτιμώντας ότι το 1988 υπήρξε καθαρή εκροή κεφαλαίου της τάξεως των 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων προς τις πλούσιες χώρες. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του κεφαλαίου αντιπροσωπεύει την πληρωμή τόκων επί των χρεών και των δανείων, που μικρό μόνο ποσοστό τους έχει αξιοποιηθεί προς όφελος των τοπικών πληθυσμών. Το 1992 το προσδόκιμο επιβίωσης στην Ιαπωνία ήταν 78,6 χρόνια και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ \$19.400. Τον ίδιο χρόνο, το προσδόκιμο επιβίωσης στο Αφγανιστάν και στη Γουϊνέα-Μπισάου ήταν 43 χρόνια και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ \$700-750. Η μεγάλη διαφορά οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι χώρες με υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης πέτυχαν να μειώσουν σημαντικά τη βρεφική θνησιμότητα. Έχει διαπιστωθεί ότι όσο αυξάνεται το ΑΕΠ, τόσο μειώνεται η βρεφική και νεογνική θνησιμότητα κατά μέσο όρο. Σύμφωνα με διεθνείς εκτιμήσεις, αύξηση κατά 10% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα επιφέρει μείωση της βρεφικής θνησιμότητας κατά 1,7% της νεογνικής κατά 2,0% και της όψιμης βρεφικής κατά 6,4%. Αποτιμάται λοιπόν πως το πιο πλούσιο 1/5 του πληθυσμού της γης ζει κατά μέσο όρο 22 χρόνια περισσότερο από το πιο φτωχό 1/5.

Η σχέση, όμως, μεταξύ υγείας και οικονομίας δεν είναι μονοσήμαντη, ούτε γραμμική. Το κυρίαρχο οικονομικό επιχείρημα ότι μπορούμε να είμαστε υγιείς μόνο σε υγιή και πλούσια οικονομία δεν αποδίδει πλήρως το πραγματικό περιεχόμενο της σχέσης αυτής. Ούτε η συνεχής οικονομική ανάπτυξη αποτελεί από μόνη της εγγύηση για τη βελτίωση του επιπέδου υγείας. Η υγεία συναρτάται άμεσα με τον πλούτο μιας χώρας όσο η χώρα αυτή δεν έχει υπερβεί ένα ορισμένο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, που οι οικονομολόγοι της υγείας τα υπολογίζουν γύρω στα \$5.000 κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Το όριο των \$5.000 κατά κεφαλήν χαρακτηρίζεται συνήθως από την επιδημιολογική μετάβαση από τη νοσηρότητα των λοιμωδών νοσημάτων στη νοσηρότητα της αφθονίας (καρδιαγγειακά, καρκίνοι, άλλα χρόνια εκφυλιστικά νοσήματα). Πάνω από το όριο αυτό παρατηρείται

ασθενής συσχέτιση μεταξύ ΑΕΠ και υγείας. Η ασθενής συσχέτιση μεταξύ ΑΕΠ και υγείας στις πλούσιες χώρες οφείλεται στο γεγονός ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν απεικονίζει όλους αυτούς τους κοινωνικούς παράγοντες που σχετίζονται με τη διάρθρωση της οικονομίας, με το πώς το εισόδημα ή ο πλούτος παράγεται από την οικονομία μιας χώρας, και κυρίως με το πώς αυτός ο πλούτος κατανέμεται στον πληθυσμό.

Η πραγματική επίδραση της οικονομίας στη διαμόρφωση του επιπέδου υγείας ενός πληθυσμού μπορεί να εκτιμηθεί σωστά μόνο μέσα από το πρίσμα δύο καθοριστικών δομών κάθε κοινωνίας: του τρόπου οργάνωσης της οικονομίας και της μορφής κοινωνικής διαστρωμάτωσης σε σχέση με την παραγωγή. Για τις πιο πλούσιες χώρες, που έχουν εξασφαλίσει τους απαραίτητους υλικούς πόρους, η περαιτέρω βελτίωση της υγείας συναρτάται πρωτίστως με τη δίκαιη κατανομή του πλούτου και την ύπαρξη κοινωνικής συνοχής. Όσο πιο πλούσια είναι μια χώρα, τόσο περισσότερα μπορεί να δαπανά για την υγεία, εξασφαλίζοντας επαρκείς και αποτελεσματικές υπηρεσίες υγείας. Περιορισμοί στις δαπάνες έχουν αρνητικά αποτελέσματα όχι μόνο στην επάρκεια των υπηρεσιών υγείας, αλλά και στην πρόσβαση, στη φροντίδα, στην ελευθερία επιλογής, δηλαδή σε όλα όσα αποτέλεσαν ποιοτικά στοιχεία της παρεχόμενης περίθαλψης.

Μέχρι το 1980, στο ερώτημα τι ποσοστό του ΑΕΠ πρέπει να ξοδεύεται για την υγεία, ομόφωνα η απάντηση θα ήταν όσο γίνεται μεγαλύτερο. Από το 1980 όμως, οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες έχουν σταθεροποιήσει το ποσοστό του ΑΕΠ που ξοδεύεται για την υγεία μεταξύ 7 και 10%. Αυτό ισχύει τόσο για τα εθνικά συστήματα υγείας, όσο και γι' αυτά που στηρίζονται στην ασφάλιση. Αντίθετα, οι ανατολικοευρωπαϊκές χώρες επιθυμούν να αυξήσουν το σχετικό ποσοστό, το οποίο τα τελευταία χρόνια κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα (2-εώς 4%). Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανάται για την υγεία ήταν το 2002 9,3% (5,1% δημόσιες δαπάνες και 4,2% ιδιωτικές).

Ενώ, όμως, κάτω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο οι δαπάνες υγείας επιδρούν θετικά στο προσδόκιμο ζωής, δεν ισχύει το αντίθετο. Η υγεία δε συνεχίζεται να βελτιώνεται όταν οι δαπάνες υγείας συνεχίζουν να αυξάνουν πάνω από ορισμένο επίπεδο. Ισχύει κάτι αντίστοιχο, δηλαδή, με ό,τι συμβαίνει με την επίδραση του ΑΕΠ στο προσδόκιμο ζωής στις πλούσιες χώρες. Για τον ίδιο λόγο, ενώ το προσδόκιμο ζωής συγκλίνει στα κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ, χώρες που ξοδεύουν περισσότερα μπορεί να έχουν χειρότερα αποτελέσματα. Το παράδειγμα των Η.Π.Α., όπου δαπανάται για τη υγεία το 15% περίπου

του Α.Ε.Π. ενισχύει αυτή τη διαπίστωση, καθώς ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες έχουν βρεφική θνησιμότητα κατά 30-40% χαμηλότερη από αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών.²¹

Βλέπουμε λοιπόν, πως η υγεία και η οικονομία επηρεάζεται άμεσα η μια από την άλλη και δημιουργείται το ερώτημα: τι σχέση έχει η μια και η άλλη με την παγκοσμιοποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και την εξέλιξη τους, ανά τον κόσμο;

Η παγκοσμιοποίηση τελικά των περιβαλλοντικών προβλημάτων έχει θέσει με δραματικό τρόπο τις τελευταίες δεκαετίες το πρόβλημα των οικολογικών ορίων της ανάπτυξης, της βιωσιμότητας του πλανήτη. Με τη συμβολή των οικολογικών κινημάτων έχει αρχίσει ήδη να γίνεται ευρύτερα κατανοητό ότι οι υψηλοί μεταπολεμικοί ρυθμοί ανάπτυξης στηρίχτηκαν στην επιδότηση εκ μέρους της φύσης, ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν ήδη ξεπεράσει τους φυσικούς αναπαραγωγικούς ρυθμούς, ή ακόμα ότι οι σημερινές γενιές απολαμβάνουν ένα καταναλωτικό επίπεδο επειδή το έχουν στερήσει από τις επόμενες γενιές, λόγω εξάντλησης των φυσικών πόρων. Τελικά η σημερινή οικολογική κρίση δεν αποτελεί απλά μια δραματική ανατροπή της σχέσης ανθρώπου /φύσης, αλλά και της σχέσης κοινωνίας –οικονομίας και τεχνολογίας, θέτοντας προς συζήτηση το ίδιο το μοντέλο της βιομηχανικής κοινωνίας και του ανθρώπινου πολιτισμού, τις ίδιες τις δομές του υπάρχοντος κοινωνικό – οικονομικού συστήματος. Στο βαθμό μάλιστα που το ρυπογόνο μοντέλο της βιομηχανικής κοινωνίας, η καπιταλιστική μεγαμηχανή, που αφορά μόνο το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού, επεκταθεί και στο υπόλοιπο 80%, αν δηλαδή το δυτικό παράδειγμα ανάπτυξης κυριαρχήσει στον Τρίτο Κόσμο, οι οικολογικές καταστροφές θα γίνουν τελεσίδικα μη αναστρέψιμες. Αν για παράδειγμα ο παγκόσμιος πληθυσμός αποκτήσει τα καταναλωτικά πρότυπα ενέργειας, που απολαμβάνουν τα μεσαία και ανώτερα στρώματα του αναπτυγμένου Βορρά, τότε θα χρειαζόταν 200.000 πυρηνικοί αντιδραστήρες ή θα οδηγούμασταν σε εξάντληση των φυσικών πηγών ενέργειας μέσα σε ελάχιστα χρόνια. Η έξοδος από την οικολογική κρίση είναι δυνατή, αλλά μέσω της αλλαγής μοντέλου κοινωνίας, της τροποποίησης της παραγωγικής αλυσίδας και του προσανατολισμού της τεχνολογίας προς ήπιες μορφές, γεγονός όμως που σημαίνει απαξίωση του επενδυμένου σήμερα κεφαλαίου και άρα δραματική μείωση των κερδών και οικολογική κρίση.²²

²¹ <http://www.iatronet.gr>

²² Χ. Ναζάκης, «Διεθνοποίηση της Οικονομίας και Περιβαλλοντική Υποβάθμιση», περ. *Αγορά χωρίς σύνορα*, Τόμος 3, Τεύχος 1, Ιούνιος -Ιούλιος -Αύγουστος 1997, σ. 13-21

α) Η επίδραση της αέριας ρύπανσης στην ανθρώπινη Υγεία

Η ειδησεογραφία αναφέρει από παλαιότερα δραματικά επεισόδια αστικής ρύπανσης, για παράδειγμα στην κοιλάδα Mause του Βελγίου (1930), στην Donora της Πενσυλβανίας (1948), στο Λονδίνο (1952) καθώς επίσης και ατυχήματα σε βιομηχανικά συγκροτήματα όπως του Seveso (1976) και της Μπόπαλ της Ινδίας (1984). Όλα τα παραδείγματα καταδεικνύουν ότι σε ακραίες περιπτώσεις η αέρια ρύπανση μπορεί να προκαλέσει σοβαρές ασθένειες ή ακόμη και απώλεια της ανθρώπινης ζωής. Παρόλ' αυτά, η ακριβής σχέση της φύσης και της έκτασης των αερίων ρυπαντών με την ανθρώπινη υγεία δεν έχει καθορισθεί πλήρως. Οι μέχρι στιγμής γνώσεις δεν είναι επαρκείς ώστε να ρίξουν φως στο πρόβλημα αυτό.

Ένας άνδρας μέσου μεγέθους αναπνέει περίπου 15 κιλά αέρα, ενώ παίρνει λιγότερα από 1,5 κιλό τροφής και περίπου 2,5 κιλά νερό την ημέρα. Ο ατμοσφαιρικός αέρας είναι ένα μείγμα αερίων που αποτελείται από άζωτο κατά κύριο λόγο, οξυγόνο και άλλα στοιχεία. Ο ατμοσφαιρικός αέρας πέρα από το μείγμα των αερίων (άζωτο, οξυγόνο, νέον, υδρογόνο, κ.α) περιέχει υδατμούς και σωματίδια που προέρχονται από φυσικές πηγές όπως τα ηφαίστεια ή από ανθρώπινες δραστηριότητες. Μερικά από τα σωματίδια είναι σπόροι γύρης που βέβαια δεν είναι ρυπαντές, αλλά συχνά προκαλούν σε ορισμένους ανθρώπους αλλεργικές καταστάσεις άσματος ή πυρετού.

Οι επιπτώσεις στην υγεία από την αέρια ρύπανση βασίζονται σε στοιχεία που προκύπτουν από δύο ειδών έρευνες : τις επιδημιολογικές μελέτες και τις τοξικολογικές μελέτες. Οι επιδημιολογικές μελέτες ασχολούνται με τα αποτελέσματα της ρύπανσης πάνω στον ανθρώπινο πληθυσμό καθώς και στην υγεία του. Οι τοξικολογικές μελέτες είναι συμπληρωματικές με την έννοια ότι διερευνούν τοξικολογικά τις ουσίες κάτω από ελεγχόμενες συνθήκες, δίδοντας έτσι τη δυνατότητα να έχουμε γρήγορα και θετικά συμπεράσματα ως προς την αιτία της ρύπανσης. Επί πλέον οι τοξικολογικές μελέτες βοηθούν τον καλύτερο σχεδιασμό των επιδημιολογικών μελετών. Οι δύο αυτοί τύποι έρευνας δίδουν στοιχεία ώστε να σχηματίζεται μία σωστή γνώμη για τις επιδράσεις των διαφόρων ρύπων πάνω στην ανθρώπινη υγεία.

Εκτός όμως από τους γνωστούς ρυπαντές υπάρχουν και πρόσθετες πηγές ρύπανσης, ο αέρας από το χώρο εργασίας, η θέρμανση των σπιτιών ή οι ατμοί του μαγειρέματος και κυρίως ο καπνός του τσιγάρου παρεμποδίζουν σημαντικά τις επιδημιολογικές μελέτες που γίνονται για την αέρια ρύπανση. Οι πηγές αυτές δίνουν μία

“προσωπική” ρύπανση του εισπνεόμενου αέρα που περιέχει υψηλές συγκεντρώσεις μονοξειδίου του άνθρακα και πολυκυκλικών αρωματικών ενώσεων όπως π.χ. τα βενζοπυρένια.

Ειδικότερα για το κάπνισμα έχει αποδειχθεί ότι εκτός από τους καπνιστές και οι μη καπνιστές εκτίθενται σε υψηλά ποσοστά ρύπανσης από τον καπνό του τσιγάρου των καπνιστών, ιδίως σε κλειστούς χώρους. Είναι γνωστό ότι οι υψηλές συγκεντρώσεις μονοξειδίου του άνθρακα που βρέθηκε σε δωμάτια γεμάτα από καπνό τσιγάρου υπερβαίνουν τα επιτρεπτά όρια για το μονοξείδιο του άνθρακα προκαλώντας ισχυρούς πονοκεφάλους. Όπως επίσης σε άτομα που εκτίθενται μακροχρόνια στον κίνδυνο του καπνού του τσιγάρου είναι δυνατόν να προκληθούν χρόνιες βρογχοπνευμονικές παθήσεις ή καρδιοπάθειες.

β) Επιδημιολογικές έρευνες

Είναι πολλοί οι παράγοντες που καθορίζουν την ευαισθησία του πληθυσμού όταν αυτός είναι εκτεθειμένος στην ρύπανση. Μερικοί από αυτούς είναι η ηλικία, το φύλλο, η γενική κατάσταση της υγείας, η διατροφή, οι προϋπάρχουσες ασθένειες, η θερμοκρασία και υγρασία που επικρατεί κατά της ημέρας της έκθεσης. Γενικά, οι ηλικιωμένοι, το πολύ νεαρά άτομα, οι ασθενικοί, οι καπνιστές, αυτοί που εκτίθενται σε ανθυγιεινές συνθήκες εργασίας, εκείνοι στους οποίους προϋπάρχει χρόνια βρογχίτιδα, καρδιοπάθεια ή άσμα είναι πιο ευάλωτοι στην αέρια ρύπανση. Ορισμένες ασθένειες όπως η χρόνια βρογχίτιδα, το άσμα, το εμφύσημα και ο καρκίνος των πνευμόνων οφείλονται σε πολλούς παράγοντες. Γι' αυτό όταν χρησιμοποιούνται σαν δείκτες στις επιδημιολογικές μελέτες, σε συνδυασμό και με τις διαφορετικές μεθόδους μετρήσεων, δυσκολεύουν την ερμηνεία των διαφορών στα στοιχεία που εμφανίζονται κατά περιοχή ή χώρα.

Παρόλα αυτά, η συσσώρευση των δεδομένων βοηθά στην πληρέστερη ερμηνεία των σχέσεων μεταξύ της επίδρασης της αέριας ρύπανσης και της ανθρώπινης υγείας.

Τέτοιες σχέσεις έχουν βρεθεί μεταξύ:

- Των σοβαρών περιπτώσεων ρύπανσης και της νοσηρότητας ή θνησιμότητας του πληθυσμού,
- Των χρόνιων εκθέσεων σε χαμηλές συγκεντρώσεις και της νοσηρότητας ή θνησιμότητας,

- Των εκθέσεων και της χειροτέρευσης της απόδοσης και της λειτουργικότητας των οργανισμών
- Των εκθέσεων και των συμπτωμάτων των επιπτώσεων στα αισθητήρια όργανα
- Των εκθέσεων και άλλων επιδράσεων στην καλή φυσική και πνευματική υγεία των ανθρώπων.

2.3 Η αλληλεπίδραση υγείας και περιβάλλοντος

Ορισμένοι περιβαλλοντικοί παράγοντες, όπως η έκθεση σε ρύπους μέσω του νερού, της τροφής και του αέρα, συνιστούν καθοριστικούς συντελεστές της υγείας. Παραδείγματος χάριν, έχει εκτιμηθεί ότι έως και το ένα έκτο του συνόλου των ασθενειών και των θανατηφόρων ατυχημάτων των παιδιών μπορούν να αποδοθούν σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Τα άτομα μπορούν να κάνουν από μόνα τους ορισμένες επιλογές που επηρεάζουν τον τρόπο ζωής και την υγεία τους. Ωστόσο, βασίζονται στις δημόσιες αρχές για να εξασφαλίσουν προστασία από τις απειλές κατά της υγείας.

Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε πρόσφατα το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον και την Υγεία 2004-2010. Στόχος αυτού του σχεδίου είναι να παράσχει στις εθνικές κυβερνήσεις επιστημονικά ορθές πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων στην υγεία. Απώτερος στόχος της Ε.Ε είναι η κάλυψη του κενού των γνώσεων μέσω της ενίσχυσης της έρευνας και της αντιμετώπισης των νεοεμφανιζόμενων ζητημάτων σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία, καθώς και η διάθεση των σχετικών πληροφοριών στο κοινό.

Ένας από τους κύριους στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για τη δημόσια υγεία είναι η παραγωγή συγκρίσιμων πληροφοριακών στοιχείων για την υγεία και τα συστήματα υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τη δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης της υγείας, η ΕΕ θέτει ως στόχο την αύξηση των πληροφοριών και τη βελτίωση της γνώσης σχετικά με τη δημόσια υγεία. Μεταξύ άλλων, το έργο αυτό στοχεύει στον καθορισμό δεικτών, στη συλλογή δεδομένων για την υγεία, στην ανάλυση των σχετικών στατιστικών, στην τακτική εκπόνηση εκθέσεων για την κατάσταση στον τομέα της υγείας και στην ανταλλαγή των καλύτερων πρακτικών, σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ήδη με το προηγούμενο πρόγραμμα παρακολούθησης της υγείας είχε ξεκινήσει η διαδικασία συλλογής δεδομένων για την υγεία και καθορισμού δεικτών για τη βελτίωση της συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων. Με το νέο πρόγραμμα για τη δημόσια υγεία συνεχίζεται το έργο αυτό, με στόχο την περαιτέρω βελτίωση των τρόπων παρακολούθησης της υγείας: ανάλυση των αναγκών σε δεδομένα, καθορισμός των δεικτών και διασφάλιση της ποιότητας, τεχνική στήριξη των εθνικών προσπαθειών, συλλογή δεδομένων, εκπόνηση εκθέσεων και αναλύσεων και προβολή των αποτελεσμάτων. Η συνεργασία και ο στενός συντονισμός με την Ευρωστάτ και τους εταίρους της έχει πολύ μεγάλη σημασία. Το σύστημα αυτό αναμένεται ότι θα συμπληρώνει τις δραστηριότητες διεθνών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και ο ΟΟΣΑ.

Εντός του πλαισίου αυτού, η ΕΕ στηρίζει την εκπόνηση τακτικών εκθέσεων για την κατάσταση στον τομέα της υγείας στην Ευρώπη με σκοπό την παρουσίαση αξιόπιστων δεδομένων για την υγεία και την ευρεία διάδοσή τους. Ως στόχος τίθεται η καλύτερη κατανόηση των κυριότερων προβλημάτων υγείας στην ΕΕ, έτσι ώστε να υποστηριχθούν τα κατάλληλα για κάθε περίπτωση μέτρα σε επίπεδο ΕΕ, σε εθνικό ή ατομικό επίπεδο.

Τα ακόλουθα θέματα αποτελούν τους βασικούς τομείς προτεραιότητας: οι συντελεστές υγείας, η κατάσταση στον τομέα της υγείας, η ανάλυση των μελλοντικών σεναρίων για την υγεία και των επιλογών πολιτικής, η οικονομική και κοινωνική επιβάρυνση από την κατανάλωση αλκοόλ, η αναπαραγωγική υγεία και ο ιός HIV/AIDS, η οικονομική και κοινωνική επιβάρυνση από τις ψυχικές παθήσεις και άλλες συναφείς ασθένειες στην Ευρώπη, καθώς και οι τραυματισμοί στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των αυτοτραυματισμών και των προβλημάτων βίας, και η υγεία σε συνάρτηση με το φύλο.

Επιπλέον, τα δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί για τα "έτη υγιούς ζωής"- μέτρηση των ετών τα οποία ένα άτομο συγκεκριμένης ηλικίας πιστεύεται ότι θα μπορούσε να ζήσει με καλή υγεία – συνιστούν αξιόπιστο δείκτη για την παρακολούθηση της υγείας ως

παραγωγικού και οικονομικού παράγοντα και παρέχουν μια ενδιαφέρουσα εικόνα της κατάστασης της υγείας του πληθυσμού και των συντελεστών υγείας.

2.4 Παραδείγματα- Έρευνες

A. Η έρευνα του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ

Έτσι λοιπόν, παιδιά που ζουν σε γειτονιές με έντονη ατμοσφαιρική ρύπανση έχουν χαμηλότερες επιδόσεις σε τεστ εξυπνάδας και μνήμης έναντι παιδιών που αναπνέουν καθαρότερο αέρα. Η επίδραση της ρύπανσης στην εξυπνάδα φάνηκε να είναι παρόμοια με αυτήν που εμφανίζουν παιδιά που οι μητέρες τους κάπνιζαν 10 τσιγάρα την ημέρα στην εγκυμοσύνη, ή παιδιά που είχαν εκτεθεί σε μόλυβδο, δήλωσε η ερευνήτρια.

Ενώ η επίδραση της ρύπανσης στην καρδιαγγειακή και αναπνευστική υγεία έχει ερευνηθεί εκτενώς, λιγότερα είναι γνωστά για το πώς η εισπνοή μολυσμένου αέρα μπορεί να επηρεάσει τον εγκέφαλο, σημειώνει η ερευνήτρια στο περιοδικό. Για τη διερεύνηση του θέματος η ερευνητική ομάδα εξέτασε 202 παιδιά, ηλικίας 8 έως 11 ετών, που έλαβαν μέρος σε έρευνα για το κάπνισμα των μητέρων. Συσχέτισαν πολλές παραμέτρους νοητικών λειτουργιών με την έκθεση των παιδιών σε μαύρο άνθρακα, συστατικό που εκλύεται από την εξάτμιση των αυτοκινήτων και φορτηγών και ιδιαίτερος των πετρελαιοκίνητων οχημάτων. Όσο μεγαλύτερη ήταν η έκθεση των παιδιών στον μαύρο άνθρακα τόσο χαμηλότερες αποδόσεις είχαν στα τεστ εξυπνάδας. Η σχέση παρέμενε και αφού έλαβαν υπόψη οι ερευνητές παράγοντες όπως την εκπαίδευση των γονέων, το βάρος στη γέννηση και την έκθεση στον καπνό. Για παράδειγμα, η μεγάλη έκθεση σε μαύρο άνθρακα σχετίστηκε με πτώση 3,4 μονάδων στο IQ, κατά μέσον όρο. Τα παιδιά που είχαν εκτεθεί πολύ, παρουσιάζουν και χαμηλότερο σκορ σε εξετάσεις λεξιλογίου, μνήμης και μάθησης.

Η ερευνήτρια υπογραμμίζει ότι η έκθεση στην ατμοσφαιρική ρύπανση έχει συνδεθεί με αριθμό αρνητικών επιπτώσεων και βρίσκεται στην ακτίνα της έκθεσης του εμβρύου σε καπνό και της έκθεσης σε μόλυβδο.

Η έρευνα υποδεικνύει ότι η ρύπανση μπορεί να έχει επιβλαβείς συνέπειες στην υγεία προκαλώντας φλεγμονή και οξειδωτικές βλάβες στον εγκέφαλο.

Οι ερευνητές καλούν σε νέα έρευνα για την επίδραση της ρύπανση στην εξέλιξη της εξυπνάδας στα παιδιά και στη νοητική εξασθένηση των ανθρώπων όλων των ηλικιών, όπως και για το αν η έκθεση μπορεί να προκαλεί ή να επιταχύνει την εκφύλιση του εγκεφάλου σε ασθένειες όπως η νόσος του Πάρκινσον και το Alzheimer.²³

B. Το Πρόγραμμα SCALE

Το Περιβάλλον δεν αποτελεί προνόμιο, αλλά θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, η πραγματικότητα ωστόσο είναι διαφορετική. Υπάρχει σχέση μεταξύ της κακής υγείας και των μελλοντικών προβλημάτων. Είναι εντυπωσιακά τα στοιχεία που προκύπτουν από πρόσφατη έρευνα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, σύμφωνα με την οποία περίπου 60.000 θάνατοι ετησίως στις μεγαλουπόλεις οφείλονται στη μακροπρόθεσμη ατμοσφαιρική ρύπανση.

Επιπλέον, στην Ευρώπη τα περισσότερα παιδιά πάσχουν από άσθμα. Ο αριθμός των παιδιών που υποφέρουν από άσθμα και άλλες αλλεργίες αυξήθηκε εντυπωσιακά την τελευταία τριακονταετία. Το άσθμα, οι αλλεργίες και άλλες παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος αποτελούν μία από τις κύριες αιτίες νοσοκομειακής περίθαλψης των παιδιών. Εξάλλου, αυξάνεται η συχνότητα σπανιότερων ασθενειών, που επίσης οφείλονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως η λευχαιμία που είναι η συνηθέστερη μορφή καρκίνου στα παιδιά..

Πολλοί ρύποι, μεταξύ των οποίων και οι διοξίνες, είναι επικίνδυνοι ακόμη και πριν από τη γέννηση. Είναι δυνατόν να προσβάλουν το έμβρυο και να αυξηθεί ο κίνδυνος αποβολής και άλλων συγγενών γενετικών ανωμαλιών.

Σε ορισμένα μέρη της Ευρώπης, σε ποσοστό μέχρι 10% τα νήπια εμφανίζουν νοητικές ή σωματικές αναπηρίες, οι οποίες οφείλονται σε έκθεση στον μόλυβδο, υδράργυρο και άλλες χημικές ουσίες. Ορισμένες χημικές ουσίες, όπως οι ενδοκρινικοί διαταράκτες, μπορούν να δρουν ως ορμόνες και να διαταράσσουν τις λειτουργίες του σώματος, με καταστροφικές επιπτώσεις στην αναπαραγωγική ικανότητα. Νεαρά ζευγάρια αντιμετωπίζουν δυσκολίες ακόμη και για να αποκτήσουν παιδιά. Για να αναστραφεί αυτή η ανησυχητική εξέλιξη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τοποθετεί την υγεία των παιδιών και το περιβάλλον ψηλά στην πολιτική της ατζέντα.

²³ http://www.iatronet.gr/newsarticle.asp?art_id=4069

Επίσης, σκοπεύει να διερευνήσει καλύτερα τη σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών ρύπων και κακής υγείας, με ιδιαίτερη έμφαση στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά είναι ιδιαιτέρως ευάλωτα. Στην έρευνα αυτή πρέπει να ληφθεί ιδιαιτέρως υπόψη το γεγονός ότι τα παιδιά δεν είναι απλώς κάποιοι «μικροί ενήλικες». Τα προβλήματα τους είναι διαφορετικά. Τα παιδιά εκτίθενται περισσότερο στις τοξίνες που υπάρχουν στο νερό, στα τρόφιμα και στον ατμοσφαιρικό αέρα, επειδή σε σχέση με τον όγκο του σώματός τους πίνουν περισσότερο νερό, τρώνε μεγαλύτερες ποσότητες τροφής και αναπνέουν περισσότερο αέρα απ' ότι οι ενήλικες. Επιπλέον, το νευρικό, αναπνευστικό και αναπαραγωγικό σύστημα των παιδιών δεν είναι ακόμη πλήρως ανεπτυγμένο, γεγονός που τα καθιστά λιγότερο ικανά να εκκρίνουν ορισμένες τοξίνες. Τα βρέφη, τα νήπια και τα πολύ μικρά παιδιά εκτίθενται στις εκπομπές ρύπων από τα αυτοκίνητα και στη σκόνη, αλλά και σε άλλους ρύπους.

Τέλος, τα παιδιά κινδυνεύουν να εκτεθούν περισσότερο σε τοξικές ουσίες, μελλοντικά, εκτός αν καταφέρουμε να τις μειώσουμε στο εγγύς μέλλον. Τα παιδιά και τα νεαρά άτομα έχουν ελάχιστες ευκαιρίες να επηρεάσουν το παρόν ή το μέλλον, δεδομένου ότι δεν συμμετέχουν στις διαδικασίες προγραμματισμού και λήψης αποφάσεων.

Εναπόκειται, λοιπόν, σε εμάς τους ενήλικες, να αναλάβουμε πολύ πιο σοβαρά τις ευθύνες μας για τη δημιουργία υγιούς περιβάλλοντος προστατεύοντας τις μελλοντικές γενεές. Τα παιδιά αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της αειφόρου ανάπτυξης και πρέπει να επιδιώξουμε την «καλύτερη δυνατή υγεία» τους, όπως επιτάσσει η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Παιδιών.

Μεριμνώντας για το καλύτερο μέλλον των παιδιών, πρέπει να τα αφουγκραστούμε και να τους προσφέρουμε τη δυνατότητα να ακουστεί η φωνή τους. Δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη σχέση περιβάλλοντος και υγείας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει νέα, μακροπρόθεσμη στρατηγική, γνωστή με το ακρωνύμιο SCALE, το οποίο απαρτίζεται από τα γράμματα που αντιστοιχούν στα καίρια στοιχεία της στρατηγικής:

Είναι πλέον καιρός να εξετάζονται οι πολύπλοκες επιπτώσεις της έκθεσης σε συνδυασμό ρύπων, καθώς και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις τους. Πρώτον η έρευνα, θα βασίζεται στην επιστήμη (science), με σκοπό να διευρυνθεί η προοπτική και ο ορίζοντάς μας πέρα από τον παραδοσιακό τρόπο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπου η μέχρι στιγμής τάση ήταν να αντιμετωπίζεται κάθε ρύπος μεμονωμένα. Στρέφουμε την προσοχή μας στα παιδιά (children), επειδή αυτά είναι ιδιαιτέρως εκτεθειμένα στους περιβαλλοντικούς κινδύνους. Υπάρχουν 157 εκατομμύρια παιδιά στην Ευρώπη, τα περισσότερα κάτοικοι αστικών περιοχών με πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα, που

αφορούν ιδιαίτερώς τα παιδιά, μεταξύ των οποίων και οι διοξίνες, οι ενδοκρινικοί διαταράκτες και τα βαρέα μέταλλα. Σε συνεργασία με τον Π.Ο.Υ. και τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., θα καθοριστούν δείκτες και συστήματα βιοπαρακολούθησης, που θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουν καλύτερα πού, πώς και γιατί πλήττονται τα παιδιά. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν τα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με το περιβάλλον, ιδίως εκείνα που αφορούν τα παιδιά. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι στους τομείς περιβάλλοντος και υγείας πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες τους για επικοινωνία, τόσο μεταξύ των διαφόρων κλάδων όσο και με τον συνήθη πολίτη, ούτως ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση (awareness) για τα προβλήματα υγείας που συνδέονται με το περιβάλλον και τον τρόπο επίλυσης τους. Θα αξιοποιηθεί πλήρως η νομοθεσία (legislation) της Ε.Ε., ως συμπλήρωμα των πρωτοβουλιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, η οποία θα αναθεωρηθεί, ώστε να ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των παιδιών.

Τέλος, όλες οι δράσεις στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής θα αξιολογούνται (evaluated) συνεχώς, τόσο για να ελέγχεται η αποτελεσματικότητά τους ως προς τον περιορισμό των προβλημάτων υγείας που σχετίζονται με το περιβάλλον όσο και για να καταστεί δυνατή η αντιμετώπιση τυχόν νέων προβλημάτων. Η διαμόρφωση υγιούς περιβάλλοντος για τις μελλοντικές γενεές αποτελεί μέλημα όλων μας χωρίς περιθώρια αποτυχίας. Ό,τι βλάπτει τα παιδιά μας, βλάπτει τον καθένα μας και ότι είναι καλό για τα παιδιά μας είναι καλό για τη σημερινή και τη μελλοντική κοινωνία στο σύνολο της.²⁴

Γ. Παιδιά- Γυναίκες- Άνδρες

²⁴ M. Wallstrom, «Νέα στρατηγική για την υγεία των παιδιών», περ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Τεύχος 26, 26/06/2003, σ. 20-26

Τα βρέφη και τα παιδιά αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία όσον αφορά τα θέματα υγείας και δεν μπορούν απλώς να αντιμετωπίζονται ως «μικροί ενήλικες». Επειδή το νευρικό, το αναπνευστικό και το αναπαραγωγικό τους σύστημα δεν είναι ακόμη πλήρως ανεπτυγμένα, η υγεία τους είναι περισσότερο εκτεθειμένη σε κινδύνους σε σχέση με τους ενήλικες. Συνιστούν λοιπόν μία ευάλωτη ομάδα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω των πολιτικών και των μέτρων που θεσπίζει για την ιδιαίτερη αυτή ομάδα, στοχεύει να εξασφαλίσει υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας. Υπάρχουν πολλά και σοβαρά θέματα υγείας που σχετίζονται με τα βρέφη και τα παιδιά, από τα πρώτα στάδια της ζωής: προγεννητική υγεία, θέματα διατροφής, υγιεινή διατροφή και έλεγχος του βάρους, καθώς και υγειονομική περίθαλψη με τη χρήση ειδικών φαρμάκων.

Το κοινωνικό και περιβαλλοντικό πλαίσιο θέτουν επίσης σοβαρά ζητήματα όπως η διατροφή, η ψυχική υγεία και οι σωματικοί κίνδυνοι, που πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη.

Η τυποποίηση της νομοθεσίας και των μέτρων για την ασφάλεια στο σύνολο της Ε.Ε.–ειδικότερα όσον αφορά τα τρόφιμα και τα προϊόντα που προορίζονται για παιδιά ή με τα οποία έρχονται σε επαφή τα παιδιά – εξασφαλίζει υψηλού επιπέδου προστασία τόσο για τα ίδια τα παιδιά όσο και για τις οικογένειές τους. Η Ε.Ε ενθαρρύνει και στηρίζει πρωτοβουλίες και δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της έρευνας και της αξιολόγησης των κινδύνων αλλά και στην εμπάθυνση της γνώσης σχετικά με βασικά θέματα του τομέα της υγείας.

Οι γυναίκες ζουν, κατά μέσο όρο, πάνω από 6 χρόνια περισσότερο από τους άνδρες, παρόλο που ο αριθμός αυτός ποικίλλει σημαντικά από τη μια χώρα της Ε.Ε στην άλλη. Παρά την εν γένει καλή υγεία τους, οι γυναίκες εμφανίζουν σημαντικά επίπεδα αναπηρίας λόγω μακροχρόνιων ασθενειών. Η οστεοπόρωση, για παράδειγμα, είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που πλήττουν τις γυναίκες, καθώς γερνούν. Οι πιο συχνές αιτίες πρόωρου θανάτου είναι οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος και, εν συνεχεία, ο καρκίνος. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εμφανιστεί ορισμένα ιδιαίτερα προβλήματα υγείας, όπως: διατροφικές διαταραχές (από τις οποίες πάσχουν κυρίως έφηβες και νεαρές γυναίκες), ο ιός HIV και το AIDS, προβλήματα που έχουν σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία, η αποβολή, η βία κατά των γυναικών και οι επιπτώσεις της στη σωματική και ψυχολογική τους υγεία καθώς και οι πολυάριθμες απόπειρες αυτοκτονίας που οφείλονται σε αυτή.

Πολλά σοβαρά προβλήματα υγείας μπορούν να προληφθούν με την υιοθέτηση υγιεινότερων τρόπων ζωής και την αντιμετώπιση σημαντικών καθοριστικών για την υγεία παραγόντων, καθώς και με την έγκαιρη διάγνωση. Για να στεφθούν με επιτυχία οι διάφορες πρωτοβουλίες, θα πρέπει να εστιάσουν στην πρόληψη, την έρευνα και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας. Η Ε.Ε υποστηρίζει ενεργά τα κράτη μέλη σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση στον τομέα της υγείας και επισημαίνει ότι η παροχή εύκολα προσπελάσιμης, αξιόπιστης και επικαιροποιημένης πληροφόρησης στο ευρύ κοινό συνιστά σημαντικό βήμα για την επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας. Επίσης, προωθεί τη δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης που αποσκοπεί στην καθιέρωση συγκρίσιμων δεικτών και τη σύνταξη εκθέσεων σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση, τις τάσεις και τους καθοριστικούς παράγοντες στον τομέα της υγείας. Αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να εντοπιστούν οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών στο θέμα της υγείας των γυναικών, καθώς και οι αιτίες που τις προκαλούν.

Οι κίνδυνοι προσβολής από ασθένειες και η προδιάθεση σε αυτές διαφέρουν ανάλογα με το φύλο. Λόγω βιολογικών παραγόντων, οι άνδρες και οι γυναίκες είναι ευάλωτοι σε διαφορετικό βαθμό σε ορισμένες ασθένειες και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους της ζωής τους. Για παράδειγμα, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε ό,τι αφορά τους τρόπους μετάδοσης του ιού HIV/AIDS. Επίσης, στην Ευρώπη, η θνησιμότητα από καρκίνο είναι γενικά υψηλότερη στους άνδρες από ότι στις γυναίκες· στις περισσότερες περιπτώσεις, από καρκίνο των πνευμόνων, του προστάτη και του παχέος εντέρου /ορθού.

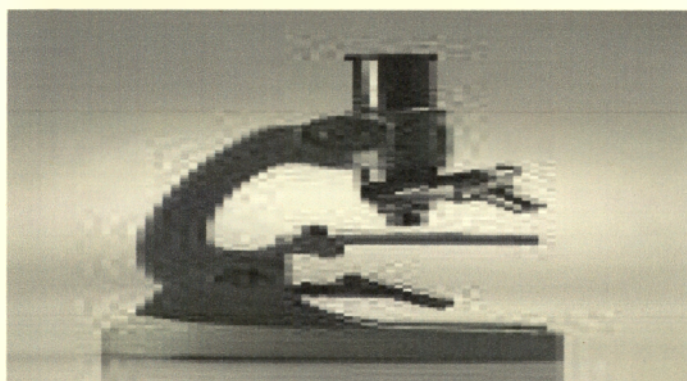
Συνεπώς, είναι αναγκαία η διαφοροποίηση τόσο των προληπτικών μέτρων όσο και της θεραπευτικής αγωγής. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δημόσιας Υγείας (2003-2008)

προτείνει αρχές για την ανάπτυξη καλύτερων στρατηγικών πρόληψης και αντιμετώπισης των ασθενειών του ανθρώπου και προώθησης υγιεινών συνθηκών διαβίωσης για όλους. Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία και τα δεδομένα αναλύονται κατά φύλο, ώστε να παρέχονται συγκρίσιμες πληροφορίες σε ολόκληρη την Ε.Ε.

Είναι σημαντική η συγκέντρωση, η ανάλυση και η διάδοση συγκρίσιμων πληροφοριών για την υγεία στην Ε.Ε., ανά ηλικία και φύλο, με ιδιαίτερη έμφαση στις ανισότητες στην υγεία. Οι πληροφορίες αυτές κατανέμονται κατά: δημογραφικά και γεωγραφικά στοιχεία, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, συμπεριφορά όσον αφορά την υγεία (κατάχρηση ουσιών, διατροφή, σωματική άσκηση, σεξουαλική συμπεριφορά, κλπ.), τις συνθήκες διαβίωσης, εργασίας και τις περιβαλλοντικές συνθήκες.

Η Ε.Ε. υποστηρίζει δράσεις και προγράμματα που στοχεύουν να καταστήσουν αποτελεσματικότερο το σύστημα παρακολούθησης της υγείας.

Δ. Έρευνα

Έπειτα από έρευνα που διεξήχθη για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας, για την καλύτερη κατανόηση του μηχανισμού των ασθενειών του ανθρώπου και για την επινόηση νέων θεραπευτικών μέσων, οι δράσεις στον τομέα της δημόσιας υγείας πρέπει να ενταχθούν στις διάφορες πολιτικές, ώστε να μπορούν να εφαρμόζονται κοινές στρατηγικές. Ειδικότερα, οι δράσεις στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης παίζουν εν προκειμένω καθοριστικό ρόλο.

Στην Ευρώπη υπάρχει ανησυχία από μέρους του κοινού για διάφορα πολυσύνθετα θέματα, όπως η ασφάλεια των τροφίμων, οι νέες μεταδοτικές ασθένειες και οι επιπτώσεις που έχουν ενδεχομένως στην υγεία ορισμένοι περιβαλλοντικοί παράγοντες. Για τον λόγο

αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ERA) για τον καλύτερο συντονισμό των ερευνητικών δραστηριοτήτων και πολιτικών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, για την οργάνωση της διεθνούς συνεργασίας και ομάδων δικτύου, καθώς και για τη μεγαλύτερη κινητικότητα τόσο των εργαζομένων όσο και των ιδεών. Τα προγράμματα-πλαίσια της Ε.Ε. για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη αποτελούν τα βασικά χρηματοδοτικά και νομικά μέσα για την εφαρμογή του ERA, παράλληλα με τις εθνικές πρωτοβουλίες και τις άλλες ευρωπαϊκές δραστηριότητες συλλογικής έρευνας προτεραιότητες και οι στόχοι για τη δημόσια υγεία λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των ερευνητικών προγραμμάτων και δράσεων. Επίσης, παρέχεται επιστημονική στήριξη στην πολιτική για τη δημόσια υγεία κατά το σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την υλοποίηση και την παρακολούθηση των διαφόρων δράσεων. Στο πλαίσιο της σημερινής διατομεακής και πολυεπιστημονικής έρευνας γίνεται συνδυασμός των διαφόρων προσπαθειών που καταβάλλονται- π.χ. στους τομείς του περιβάλλοντος και της υγείας, της διατροφής, της βιοϊατρικής, της γονιδιωματικής και της βιοτεχνολογίας- για την επίτευξη του γενικού στόχου: καλή υγεία και υγιή γηρατειά.

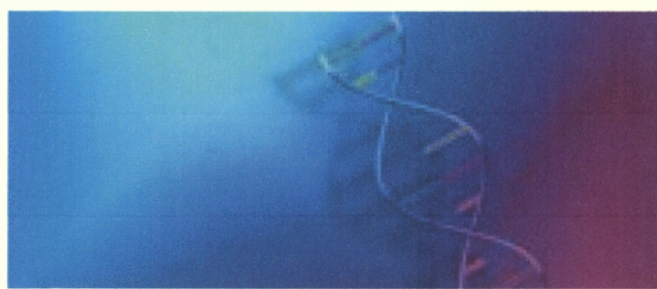
Ε. Κίνδυνοι από χημικά

Τα χημικά παρουσιάζουν ορισμένα οφέλη για την υγεία του πληθυσμού και την ποιότητα ζωής συνολικά, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των φαρμακευτικών προϊόντων ή των καλλυντικών ή στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων. Δημιουργούν επίσης απασχόληση και ευνοούν την καινοτομία. Ταυτόχρονα, όμως, τα χημικά είναι δυνατόν να ενέχουν κινδύνους για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον. Ανθεκτικές ενώσεις είναι δυνατόν να συσσωρεύονται στον οργανισμό και βαρέα μέταλλα να μολύνουν το νερό, τα ψάρια και το έδαφος. Ως εκ τούτου, οι επιδράσεις των χημικών πρέπει να είναι επαρκώς γνωστές ώστε να περιορίζονται στο ελάχιστο οι ανεπιθύμητες συνέπειες της χρήσης τους.

Ένας από τους κύριους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να διασφαλίζει υψηλού επιπέδου προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος και παράλληλα να εγγυάται την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να τόνώνει την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα στον κλάδο των χημικών. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός πρέπει να εκτιμώνται οι εν δυνάμει κίνδυνοι με βάση την υπάρχουσα επιστημονική και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη – για παράδειγμα, με την αξιολόγηση της τοξικότητας των χημικών και των βιολογικών ενώσεων των οποίων η χρήση μπορεί να έχει ενδεχομένως βλαβερές συνέπειες.

Z. Βιολογικοί κίνδυνοι

Ο βιολογικός παράγοντας είναι ένας μικροοργανισμός ο οποίος θα μπορούσε να προκαλέσει μόλυνση, αλλεργία ή τοξικές επιδράσεις. Οι βιολογικοί παράγοντες διαφέρουν όσον αφορά τον κίνδυνο μόλυνσης. Ορισμένοι παράγοντες είναι απίθανο να προκαλέσουν ασθένειες σε ανθρώπους, ενώ άλλοι μπορούν να το κάνουν χωρίς όμως να υπάρχει κίνδυνος διάδοσης και συνήθως υπάρχει αποτελεσματική θεραπεία. Άλλοι πάλι βιολογικοί παράγοντες μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές ασθένειες στον άνθρωπο με υψηλό κίνδυνο διάδοσης χωρίς όμως να υπάρχει αποτελεσματική θεραπεία.

Σημαντικοί στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι, αφενός, η εξασφάλιση υψηλών προτύπων ασφαλείας ώστε να προστατευθεί η υγεία των πολιτών από τέτοιους κινδύνους και αφετέρου, η αποφυγή της έκθεσης σε επικίνδυνους βιολογικούς παράγοντες. Στο πλαίσιο αυτό, η Ε.Ε έχει θεσπίσει ένα σύνολο διατάξεων και μέτρων σε διάφορα επίπεδα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της προστασίας της δημόσιας υγείας. Για παράδειγμα, η Ε.Ε καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να διασφαλίσει τη βιολογική ασφάλεια των τροφίμων μέσω μιας συντονισμένης και σφαιρικής πολιτικής για την υγιεινή των τροφίμων.

Πρόσφατες απειλές κατά της υγείας από τη διάδοση μεταδοτικών νοσημάτων είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών, με στόχο την ανάπτυξη συστημάτων πρόληψης, έγκαιρης προειδοποίησης και παρέμβασης. Σημαντική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η δημιουργία δικτύων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση επιδημικών εκρήξεων μεταδοτικών ασθενειών μέσω μέτρων επιδημιολογικής επιτήρησης και ετοιμότητας.

Η. Σωματικοί κίνδυνοι

Ένα ασφαλές, υγιεινό περιβάλλον αποτελεί βασικό παράγοντα της ποιότητας ζωής. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ποτέ δεν ζούσαν τόσο πολλά χρόνια όσο σήμερα, το δε προσδόκιμο ζωής συνεχώς αυξάνεται.

Εντούτοις, το ποσοστό ασθενειών και θνησιμότητας πριν τα 65 έτη, που θα μπορούσαν να προληφθούν, εξακολουθεί να είναι υψηλό. Οι σωματικοί κίνδυνοι συχνά σχετίζονται με ατυχήματα, ορισμένα είδη καρκίνου, λοιμώξεις, ασθένειες του αναπνευστικού συστήματος και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Η Ε.Ε καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για να διασφαλίσει τη σωματική υγεία των πολιτών της αυξάνοντας τις δραστηριότητες σε διάφορα επίπεδα. Ένας από τους σημαντικούς τομείς στους οποίους πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες είναι ο περιορισμός της έκθεσης του ευρύτερου κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία και ουσίες, όπως οι χημικές και οι βιολογικές ενώσεις των οποίων η χρήση έχει ενδεχομένως βλαβερές συνέπειες για την υγεία. Έχουν συσταθεί επιστημονικές επιτροπές για την αξιολόγηση των κινδύνων και την κοινοποίηση νέων πορισμάτων σχετικά με αυτά τα θέματα. Ρόλος τους είναι να βοηθήσουν την Επιτροπή στην εξέταση ουσιών, η χρήση των οποίων μπορεί να είναι επιβλαβής για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Οι σχετικές

ενέργειες της ΕΕ καλύπτουν κυρίως τους ακόλουθους τομείς: ακτινοβολία, θόρυβος, ηλεκτρομαγνητικά πεδία, περιβαλλοντική ρύπανση, μείωση των ατυχημάτων και τραυματισμών, βελτίωση της ασφάλειας των προϊόντων.

Η θέσπιση προτύπων και η λήψη μέτρων θα συμβάλουν στην εξασφάλιση ασφαλούς περιβάλλοντος για όλους. Ωστόσο, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρξει κοινή προσέγγιση: θέσπιση, ενδεχομένως, νομοθετικών μέτρων ή συντονισμός των εθνικών μέτρων. Η Κοινότητα μπορεί επίσης να συμβάλει στη μελέτη των τάσεων, μέσω κατάλληλων συστημάτων πληροφόρησης σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία, καθώς και με την παρακολούθηση των ατυχημάτων και των τραυματισμών.

Θ. Ασφάλεια του καταναλωτή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει μια πετυχημένη εσωτερική αγορά με ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών προς όφελος, όλων των καταναλωτών. Για να μπορούν οι καταναλωτές παντού στην Ε.Ε. να αγοράζουν ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες με σαφείς όρους και χωρίς εκπτώσεις. Έτσι, η Ε.Ε. θέσπισε ένα νομικό πλαίσιο για την πολιτική των καταναλωτών.

Σκοπός των νομοθετικών και των λοιπών μέτρων είναι να προωθήσουν τα συμφέροντα, την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών στην εσωτερική αγορά, να διασφαλίσουν ότι λαμβάνονται δεόντως υπόψη τα προβλήματα των καταναλωτών σε όλες

τις πολιτικές της Ε.Ε. και να συμπληρώσουν την εθνική πολιτική για τους καταναλωτές στα κράτη μέλη.

Πρώτον, οι κατασκευαστές είναι υπεύθυνοι για τη διάθεση μόνο ασφαλών προϊόντων στην αγορά. Εάν δεν είναι εγκατεστημένοι στην Ένωση, αυτήν την υποχρέωση αναλαμβάνει ο αντιπρόσωπός τους στην Ε.Ε. ή ο εισαγωγέας. Κανένα προϊόν που τίθεται στη διάθεση των καταναλωτών δεν πρέπει να έχει κινδύνους, ή τουλάχιστον όχι περισσότερους από τους ελάχιστους που μπορεί να έχει η χρήση του προϊόντος υπό κανονικές ή προβλέψιμες συνθήκες. Δεύτερον, οι καταναλωτές οφείλουν, στο μέτρο του δυνατού, να ενημερώνονται τακτικά σχετικά με την ασφάλεια των προϊόντων που αγοράζουν.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί υψηλά πρότυπα ασφαλείας και υποστηρίζει τις οργανώσεις καταναλωτών, με σκοπό να ενισχυθεί ο ρόλος των εκπροσώπων των καταναλωτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ένας από τους σημαντικούς στόχους της είναι να συνειδητοποιήσουν οι Ευρωπαίοι πολίτες τα δικαιώματά τους αλλά και τις υποχρεώσεις τους. Η εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση παίζουν συνεπώς ουσιαστικό ρόλο και πρέπει να επιδιώκονται σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές.

Από το 1970 το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση έχει αυξηθεί στην Ε.Ε κατά 5,5 χρόνια για τις γυναίκες και σχεδόν κατά 5 χρόνια για τους άνδρες, ενώ η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί κατά τα επόμενα χρόνια. Υψηλότερο προσδόκιμο ζωής σημαίνει ταυτόχρονα το να ζει κανείς περισσότερα χρόνια με καλή υγεία και χωρίς κάποια αναπηρία. Η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης αποτελεί καίριο ζήτημα για τον 21ο αιώνα. Εκείνοι που κάνουν μεγαλύτερη χρήση της υγειονομικής περίθαλψης είναι τα ηλικιωμένα άτομα, τα οποία κυρίως πάσχουν από χρόνιες ασθένειες και αναπηρίες.

Η υγεία των εφήβων και των νέων επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες. Ανάλογα με τη σοβαρότητα αυτών των παραγόντων, τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την εφηβεία ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, από επουσιώδη προβλήματα συμπεριφοράς έως ασθένειες που οδηγούν σε σοβαρή μείωση των ικανοτήτων. Στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να εξασφαλίσει ότι οι πολιτικές και τα προγράμματα σε όλη την Ε.Ε έχουν ως γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες των νέων.

Ειδικότερα, η Ε.Ε στηρίζει ενεργά την προώθηση της υγείας και την πρόληψη των ασθενειών με την αντιμετώπιση ενός ευρέος φάσματος παραγόντων καθοριστικών για την υγεία. Η δράση της επικεντρώνεται σε τομείς-κλειδιά, όπως το κάπνισμα, η διατροφή και η σωματική άσκηση, η σεξουαλική υγεία, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά, καθώς και η

ψυχική υγεία. Οι πρόωροι θάνατοι από ατυχήματα και αυτοκτονίες απαιτούν επίσης επειγόντως την ανάληψη προληπτικής δράσης. Εξάλλου, υπάρχουν σοβαρά προβλήματα που συνδέονται με τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες στον τομέα της υγείας ως συνέπεια οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων. Για να αντιστραφούν οι αρνητικές αυτές τάσεις θα απαιτηθούν πολιτικές που θα έχουν σαφώς ως επίκεντρο τους νέους. Η Ε.Ε συνεργάζεται όλο και περισσότερο με εθνικούς φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις ώστε να βελτιωθεί η επικοινωνία με τους νέους, να τονωθεί το ενδιαφέρον τους και να αυξηθεί η συμμετοχή τους στην κατάρτιση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης για σημαντικά θέματα που επηρεάζουν τη ζωή και την υγεία τους. Πρόσφατα δημιουργήθηκε η ευρωπαϊκή δικτυακή πύλη για τη νεολαία, η οποία, αφενός, παρέχει στους νέους εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν και αφετέρου, προωθεί τη συμμετοχή τους στο δημόσιο βίο.

Το άρθρο 26 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζει "το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία". Τα άτομα με αναπηρία και χρόνια προβλήματα υγείας αντιπροσωπεύουν σήμερα πάνω από το 15% του πληθυσμού της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει την ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε πολλά ζητήματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρία. Βασικός στόχος θα πρέπει να είναι τα άτομα αυτά να μπορούν να ανταποκρίνονται στο ρόλο τους ως πολιτών και σε προσωπικό επίπεδο, να έχουν τις ίδιες επιλογές και τη δυνατότητα να ρυθμίζουν τη ζωή τους όπως τα υγιή άτομα. Η διασφάλιση της εύκολης πρόσβασης και της κοινωνικής ένταξης πρέπει να αποτελούν τον γνώμονα των σχετικών δράσεων. Η βελτίωση της πρόσβασης στη μακροχρόνια περίθαλψη και στις υπηρεσίες στήριξης συγκαταλέγεται μεταξύ των άμεσων προτεραιοτήτων. Άλλοι παράγοντες που θα πρέπει επίσης να εξεταστούν είναι η μείωση της επιβάρυνσης που συνεπάγονται οι ασθένειες, η άμβλυνση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών τους και ο περιορισμός των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας. Η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, η εξάλειψη των διαφόρων εμποδίων, η διευκόλυνση της κινητικότητας και η αξιοποίηση της τεχνολογίας των πληροφοριών αποτελούν τους βασικούς στόχους στο συγκεκριμένο τομέα.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένει κατά τα επόμενα χρόνια μια όλο και μεγαλύτερη αύξηση του αριθμού των εργαζομένων που ζητούν νέες κοινωνικές δομές και ευκαιρίες - οι οποίες απαιτούν νέες πρωτοβουλίες από τις αρχές - και καλύτερη υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική προστασία.

Το Κοινοτικό Πρόγραμμα για τη Δημόσια Υγεία χρηματοδοτεί δράσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση καθοριστικών για την υγεία παραγόντων οι οποίοι συνδέονται με ορισμένες σοβαρές ασθένειες εμφανιζόμενες κυρίως σε μεγαλύτερες ηλικίες (π.χ. καρδιαγγειακά νοσήματα, οστεοπόρωση).

Επίσης, η Ε.Ε έχει ως στόχο της την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας ζωής, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης για τους ηλικιωμένους και τη μείωση της νοσηρότητας και της αναπηρίας. Έχει ταχθεί δε υπέρ μιας διατομεακής κοινοτικής προσέγγισης, στο πλαίσιο της οποίας γίνεται συνδυασμός των προσπαθειών στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, στον οικονομικό και στον κοινωνικό τομέα, για την επίτευξη του γενικού στόχου: υγιή γηρατεία. Έτσι, έχουν καθοριστεί οι εξής κοινοί βασικοί στόχοι: παροχή καθολικής πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη υψηλής ποιότητας, με ταυτόχρονη εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, διαχείριση των οικονομικών επιπτώσεων της γήρανσης και, τέλος, εξασφάλιση επαρκών, βιώσιμων και αναπροσαρμοζόμενων συντάξεων.

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ευρωπαϊκή ενοποίηση επηρεάζει πολλαπλά τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η εθνική πολιτική σε διάφορους τομείς, τα θέματα που η τελευταία θέτει, τα εργαλεία που επιλέγει, την κατεύθυνση προς την οποία κινείται. Οι βασικοί δίαυλοι είναι:

- Η κοινοτική νομοθεσία
- Οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις (ιδιαίτερα στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων)
- Η ενοποιημένη αγορά

Η σχέση ανάμεσα σε ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και εθνική πολιτική διαφέρει από κράτος-μέλος σε κράτος-μέλος. Στα αναπτυγμένα κράτη του «Βορρά» οι κοινοτικές ρυθμίσεις λειτουργούν περισσότερο ως ένα ελάχιστο όριο προς τα κάτω, ενώ επίσης οι χρηματοδοτήσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό παίζουν μικρό ρόλο στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής τους, η οποία εμφανίζει ακόμη υψηλό βαθμό αυτοτέλειας. Πάντως, τα κράτη αυτά είναι που επηρεάζουν τις προδιαγραφές για την προστασία του περιβάλλοντος.

Αντίθετα, στα κράτη του «Νότου» που ανήκουν στην Ε.Ε δεν υπήρξε παράδοση περιβαλλοντικής πολιτικής και συνεπώς τα ελάχιστα κοινοτικά επίπεδα της προστασίας συνιστούν για αυτά μια καινοτομία σε σύγκριση με τις προηγούμενες ελλείψεις, ενώ οι χρηματοδοτήσεις μέσω των διαρθρωτικών ταμείων παίζουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των εθνικών πολιτικών περιβάλλοντος. Οι μηχανισμοί αυτοί λειτουργούν με αυξανόμενη έμφαση στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις έργων, στην αξιοποίηση και προστασία του φυσικού πλούτου των χωρών. Οι χώρες του «Νότου» δεν παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινοτικών «κανόνων» όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.

Με οποιαδήποτε κριτήρια η Ελλάδα ανήκει, μαζί με την Ισπανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και ενδεχομένως την Ιρλανδία, στις βραδυπορούσες χώρες. Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας αναμφίβολα δεν ακολούθησε και εξακολουθεί να μην ακολουθεί οικολογικές προτεραιότητες. Βέβαια, η Ελλάδα διέφυγε κατά κάποιο τρόπο από μια ισχυρή πηγή περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων : τις βαριές και οχλούσες βιομηχανίες. Όσες

ιδρύθηκαν στα πρώτα στάδια της εκβιομηχάνισής της (π.χ. υψικάμιννοι) έκλεισαν όταν μεταβλήθηκε η δομή της οικονομίας. Επίσης, η χώρα απέφυγε άλλες βιομηχανίες, επειδή δεν είχε σαφές αναπτυξιακό σχέδιο (όπως δείχνει η περίπτωση των πετροχημικών). Σε ορισμένες περιοχές πάντως, ακόμη και σήμερα η βαριά βιομηχανία προκαλεί προβλήματα (δυλιστήρια, σταθμοί της ΔΕΗ). Αλλά σε γενικές γραμμές οι περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην Ελλάδα συνδέονται πλέον πολύ λιγότερο με τη βιομηχανία και περισσότερο με τα (εισαγόμενα) καταναλωτικά πρότυπα, την άναρχη χωροταξική εξέλιξη (παρά τα κατά καιρούς μεγάλα σχέδια), τις μικρομεσαίες δραστηριότητες που περιφρονούν τις εξωτερικές τους επιπτώσεις και τα μεγάλα έργα υποδομής του κράτους. Στο επίπεδο του συνήθους κομματικού παιχνιδιού, τα συμπτώματα της περιβαλλοντικής υστέρησης είναι πολλά. Οι «πράσινες» πολιτικές ομάδες οριακό μόνο ρόλο παίζουν στην πολιτική. Το περιβάλλον ουδέποτε αναδείχτηκε σε μείζον θέμα της κεντρικής θεματολογίας. Εκτός αυτού οι αναφορές στο περιβάλλον πάσχουν από την έλλειψη αξιοπιστίας που χαρακτηρίζει γενικά τις προγραμματικές διακηρύξεις των μεγάλων κομμάτων, τουλάχιστον σε τομεακά θέματα. Ένας χαρακτηριστικός δείκτης της μικρής σχετικά σημασίας περιβαλλοντικών θεμάτων είναι βέβαια το ποσοστό του ΑΕΠ που αφιερώνεται σ' αυτά. Οι πιστώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν ένα αυξανόμενο διαχρονικά ποσοστό στο ΑΕΠ, κυρίως λόγω Ε.Ε, αλλά πάντοτε παραμένουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, σε σχέση με άλλες χώρες: Το 1972 ανερχόταν σε 0,03%, το 1976 σε 0,05% και το 1988 σε 0,10% του Α.Ε.Π. σε σύγκριση με τη Σουηδία και Γερμανία όπου μόνο για τον έλεγχο της ρύπανσης αφιερωνόταν το 0,26% και 0,33% του Α.Ε.Π. Αυτή η σχετική υποβάθμιση κρύβεται πίσω από τις κρίσεις που ανακυκλώνονται. Αρκεί να υπενθυμίσουμε το τι συμβαίνει με τα απορρίμματα του Λεκανοπεδίου, δηλαδή την απόλυτη αδυναμία των κρατικών και πολιτικών μηχανισμών να εφαρμόσουν οποιαδήποτε λύση που να σέβεται το περιβάλλον. Η ελληνική υστέρηση αντανακλάται επίσης σε διάφορους εξειδικευμένους δείκτες, π.χ. στο ποσοστό ανακύκλωσης υλικών. Η χώρα μας μικρό μόνο ποσοστό του χρησιμοποιημένου χαρτιού και γυαλιού ανακυκλώνει, ακόμη και σε σύγκριση με την Ισπανία και την Πορτογαλία.

Το πιθανότερο είναι ότι η επιρροή της Ε.Ε σε ζητήματα περιβάλλοντος στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Μεσογείου με χαλαρή περιβαλλοντική ηθική θα συνεχιστεί, ενώ θα αυξηθεί και η ένταση ανάμεσα στις περιβαλλοντικές ρυθμίσεις και την αναπτυξιακή πολιτική. Στην Ελλάδα επιπλέον σχεδιάζεται μια στροφή στην πολιτική, η οποία τείνει να αναβαθμίσει το στόχο της «ανάπτυξης» σε βάρος των περιβαλλοντικών στόχων. Προς την κατεύθυνση αυτή επενεργούσε κυρίως η πίεση για απορρόφηση των

κοινοτικών πόρων του Κ.Π.Σ. (1994-1999), στο οποίο είχαν σημειωθεί σημαντικές καθυστερήσεις.²⁵

Αυτή τη στιγμή είμαστε στο επόμενο ΚΠΣ (2000-2005/6) το οποίο συνδέεται με το γεγονός ότι η κοινοτική βοήθεια έχει μετατραπεί σε κύριο προωθητικό παράγοντα της ανάπτυξης. Το αποτέλεσμα είναι ότι στο τρέχον ΚΠΣ οι περιβαλλοντικές πτυχές δεν υποβαθμίζονται και στο μέλλον δεν πρόκειται να υποβαθμιστούν, αλλά δυστυχώς οι εθνικές αρχές θα τείνουν να μετατρέψουν όσο γίνεται τις πρόνοιες των ΚΠΣ και της κοινοτικής νομοθεσίας σε τυπικές διαδικασίες, πράγμα άλλωστε που δεν συμβαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει σοβαρός μηχανισμός αξιολόγησης των έργων, στη συνέχεια ελέγχου τους και επιβολής κυρώσεων στην Ελλάδα.

Συμπεραίνουμε, πως η Ελλάδα είναι πολύ πίσω σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης, ας τρέξουμε λοιπόν σε έναν αγώνα δρόμου ώστε να μπορέσουμε να απορροφήσουμε κονδύλια από την Ε.Ε, μήπως έτσι καταφέρουμε να οργανώσουμε ένα καλύτερο περιβάλλον, με περισσότερες προνοιακές υπηρεσίες. Παρατηρούμε επίσης δε πως δεν υπάρχει Υπουργείο Περιβάλλοντος, παρά μόνο Υπουργείο ΥΠΕΧΩΔΕ, όπου αν παρατηρήσουμε το οργανόγραμμά του και τα οργανογράμματα των συναρμόδιων για το περιβάλλον υπουργείων κατανοούμε και αποκαλύπτουμε την απρογραμμάτιστη και τυχαία πολιτική με την οποία αντιμετωπίζεται το περιβάλλον στην Ελλάδα, δυστυχώς.

²⁵ Π.Καζάκος, «Ευρωπαϊκή ενοποίηση και εθνική πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος. Η ελληνική εμπειρία», *περ. Αγορά Χωρίς Σύνορα*, Τόμος 3, Τεύχος 1, Ιούνιος- Ιούλιος- Αύγουστος 1997, σ. 46-51

Πίνακας 3.1

Τίτλος: Δομή του Υπουργείου Ανάπτυξης

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ενέργεια & Φυσικοί πόροι

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας (Γ.Γ.Β.)

ΕΜΠΟΡΙΟ

Γενική Γραμματεία Εμπορίου (Γ.Γ.ΕΜΠ.)

Γενική Γραμματεία Καταναλωτή

ΕΡΕΥΝΑ • ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.)

Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Πηγή: www.ypan.gr

Πίνακας 3.2

τίτλος: Δομή του ΥΠΕΧΩΔΕ

πηγή: <http://www.minenv.gr>

Ένας Έλληνας γνωστός στον κόσμο, άγνωστος σε εμάς τους Έλληνες είναι ο Σεβαστός Μοιρασγεντής, κάτοχος του βραβείου Νόμπελ Ειρήνης. Είναι ένας από τους 1.000 επιστήμονες (μαζί και ο συνάδελφός του Χρήστος Γιαννακόπουλος) που συμπεριλαμβάνονται σε αυτούς που αποτέλεσαν τη συγγραφική ομάδα της έκθεσης «Climate Change 2007» της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), η οποία για την προσφορά της στην κατανόηση και αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου κέρδισε τον περασμένο Δεκέμβριο το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, από κοινού με τον πρώην αντιπρόεδρο των ΗΠΑ Αλ Γκορ.

Υστερα από μια μακροχρόνια διαδικασία (2003-2007) για τη συγγραφή της έρευνας-μελέτης, αναφέρεται και δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας: «Η κλιματική αλλαγή είναι πραγματικότητα και οι επιπτώσεις της διαφαίνονται τώρα».

Ο κύριος Σεβαστός Μοιρασγεντής εργάζεται ως κύριος ερευνητής του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών (επισημαίνει πως επικεφαλής του ερευνητικού προγράμματος είναι ο κύριος Δημήτρης Λάλας). Τα στοιχεία που καταθέτει μας αφήνει άφωνους. «Τα 11 πιο θερμά έτη από το 1850 έχουν παρατηρηθεί την τελευταία 12ετία. Είναι εφικτό, όμως, να συμφωνηθούν μέτρα που θα μειώσουν ως και 80% τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2050 και να σταθεροποιηθεί η παγκόσμια θερμοκρασία δύο βαθμούς Κελσίου πάνω από τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής. Είναι ένας πολύ δύσκολος στόχος, αλλά ακόμη πραγματοποιήσιμος. Αρκεί να δράσουμε άμεσα».

Η Αθήνα μεταμορφώνεται σε πόλη της Μέσης Ανατολής, με το θερμόμετρο να “παίζει” συχνά με τους 40 βαθμούς Κελσίου. Η γη πλέον είναι ανύμφορη από την ξηρασία, δεν καταφέρνει να ζήσει τους αγρότες ενώ παράλληλα τα αποθέματα νερού μειώνονται σε μεγάλο ποσοστό. Αντίθετα η ζήτηση ηλεκτρισμού και κάθε λογής ακριβή ενέργεια αυξάνεται συνεχώς. Παράλληλα προβλέπει ότι «η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι εξαιρετικά αυξημένη τα καλοκαίρια, ενώ η παραγωγικότητα των υδροηλεκτρικών σταθμών αναμένεται να πέσει κατακόρυφα, λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων. Σήμερα λειτουργούν 15 μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα με συνολική εγκατεστημένη ισχύ 3017,8MW. Η παραγωγική δυνατότητα στον Αχελώο και στον Αλιάκμονα αναμένεται να περιοριστεί κατά 30-50%, ενώ σε κάποιες υδροηλεκτρικές μονάδες ίσως φτάσει στα επίπεδα του 70%».

Και η λύση; Τονίζει ο Έλληνας «νομπελίστας», την ατομική ευθύνη. Την ανάγκη «ο καθένας μας, όλοι μας να πιστέψουμε πως το κλίμα αλλάζει και εξαιτίας της δικής μας καθημερινής δραστηριότητας. Και να κάνουμε ό,τι μπορούμε γι' αυτό. Αλλά και να μιλήσουμε σε όσους δεν το καταλαβαίνουν. Προπάντων στους νέους, στους πολίτες του κόσμου του αύριο που θα ζήσουν με τραγικό τρόπο τις κλιματικές αλλαγές».^{26 27}

Χρησιμοποιώντας την φράση του κ. Μοιρασγέντη «Να γίνει συνειδητή η ατομική ευθύνη για το περιβάλλον» θέτουμε το ερώτημα, γιατί δεν ακούει η Ελληνική κοινωνία-κράτος τους επιστήμονες της, ώστε να αποφύγουμε τα γεγονότα και τις επιπτώσεις του

²⁶ Σ. Μπαλάσκας, «Να γίνει συνείδηση η ατομική ευθύνη για το περιβάλλον», εφ. *Ελευθεροτυπία*, αρ. φύλλου 9.868 της 30 Μαΐου 2008, σ. 23

²⁷ Συνέντευξη από τον κ. Μοιρασγέντη (βλ. Παράρτημα Γ)

περιβάλλοντος τα επόμενα χρόνια και να δώσουμε στις επόμενες γενιές τον φυσικό πλούτο που έχει η Ελλάδα;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Ο κόσμος της Εργασίας στην Ευρώπη από τον 19^ο αιώνα δημιούργησε μία σειρά θεσμών για να καλύψει τις κάθε είδους ανάγκες του. Παράλληλα με την ανάπτυξη και τελική κυριαρχία των μορφών επιχείρησης του ανερχόμενου καπιταλισμού που επέβαλε στο παλιό καθεστώς την ελεύθερη λειτουργία της εταιρικής ονομαστικής ή ανώνυμης εταιρείας, εμφανίσθηκαν και επιβλήθηκαν οι συνεταιριστικές οργανώσεις, τα ασφαλιστικά αλληλοβοηθητικά ταμεία σύνταξης και υγείας και τα συνδικαλιστικά και άλλα εθελοντικά σωματεία. Ένα τρίπτυχο θεσμών εξαιρετικά δημιουργικών. Όλες αυτές οι μορφές θεσμοθετήθηκαν και νομοθετήθηκαν στα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη με διάφορους ρυθμούς, ιδίως από την αρχή του 20^ο αιώνα και με μεγάλη πολυμορφία των παραδόσεων για τον ρόλο τους σε κάθε κράτος. Η μήτρα του καπιταλισμού, η Μεγάλη Βρετανία, υπήρξε και η μήτρα των παραπάνω θεσμών, που ο άνεμος της ιστορίας διασκόρπισε σε όλη την Ευρώπη και ευρύτερα.

Σήμερα, μέσα στην Ε.Ε. των 25, η εξαιρετική διαφοροποίηση και η πολυπλοκότητα των ρόλων των θεσμών Κοινωνικής Οικονομίας σε κάθε κράτος – μέλος συνεχίζει να υπάρχει και αποτελεί σημαντική και πολύτιμη κληρονομία. Σύμφωνα με τις μετρήσεις στην Ευρώπη, το 10% της Απασχόλησης καλύπτεται από μονάδες που ανήκουν στην Κοινωνική Οικονομία. Αν οι κρατικές εθνικές νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κρατών είναι εμπλουτισμένες με εκτεταμένες αναφορές στους θεσμούς Κοινωνικής Οικονομίας, υπάρχει μεγάλο πρόβλημα νομικής αναγνώρισης του Τρίτου Τομέα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που όπως γνωρίζουμε, είναι πρώτα απ' όλα οικονομική ένωση και αγορά.

Μετά από προσπάθεια 10 χρόνων και περισσότερο, πρόσφατα μόνο αναγνωρίσθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Ευρωπαϊκό Καταστατικό των Συνεταιρισμών, ενώ ακόμη υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες για το Ευρωπαϊκό Καταστατικό των Αλληλοβοηθητικών Ταμείων, των εθελοντικών Σωματίων και των Ιδρυμάτων. Τη μάχη για την ευρωπαϊκή αναγνώριση τη δίνει κατ' αρχήν η Διαρκής Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Συλλόγων, Α.Τ.Υ., Σωματείων, Συνεταιρισμών και Ιδρυμάτων (CEP-CMAF), δηλαδή η οργάνωση – ομπρέλα της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Οικονομίας, που συστάθηκε από τις οργανώσεις – μέλη, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έπαψε να χρηματοδοτεί, μετά από

πίεση της Γερμανίας ιδίως, τα προγράμματα ανάπτυξης των θεσμών Κοινωνικής Οικονομίας πριν 10 χρόνια. Όπως είπαμε ήδη, η πολυμορφία των παραδόσεων των θεσμών Κοινωνικής Οικονομίας στα ευρωπαϊκά κράτη και τις νομοθεσίες τους είναι εξαιρετική και παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Θυμίζουμε τον κυρίαρχο ρόλο, για παράδειγμα, των συνεταιριστικών οργανώσεων στο, περίφημο πλέον, Σουηδικό μοντέλο.

Τεράστια παράδοση στο συνεταιριστικό κίνημα υπάρχει όμως και στην Ιταλία, παράδοση που ούτε ο Μπερλουσκόνι δεν κατάφερε να πλήξει. Αν και προ δεκαετίας η αναμόρφωση ή γενίκευση του Ε.Σ.Υ. Ιταλίας εξαφάνισε το ιταλικό κίνημα Α.Τ.Υ. που ήταν πολύ ισχυρό. Αντίθετα στη Γαλλία το κίνημα των Α.Τ.Υ. (Mutualites), που αριθμεί 39 εκ. μέλη, προσαρμόστηκε στις Ευρωπαϊκές Ασφαλιστικές Οδηγίες του 1990, γιατί η Ε.Ε. δεν αναγνώριζε τον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα του και το εξίσωνε με τις κερδοσκοπικές ασφαλιστικές οδηγίες. Μέσα στα μέτρα που αναγκάστηκε να πάρει η FNMF είναι και η προσαρμογή της σχετικής νομοθεσίας (Code des Mutualites), που εμφανίστηκε το 1903 και αριθμούσε 400 σελίδες το 1990. Μετά την προσαρμογή, αριθμεί πλέον 4.000 σελίδες. Τονίζουμε ότι στο κράτος αυτό, τα Α.Τ.Υ. είναι δια νόμου επικουρικά της Κοινωνικής Ασφάλισης. Πριν 5 χρόνια τελικά, ένας νέος νόμος στη Γαλλία απαλλάσσει από την φορολογία όσους ασφαλιστές εφαρμόζουν την αρχή της αλληλεγγύης. Στο Βέλγιο οι Mutualites είναι θεσμοθετημένες σε Ομοσπονδίες, Χριστιανική- Σοσιαλιστική- Ανεξάρτητη και Ουδέτερη. Κάθε Ομοσπονδία έχει δια νόμου το δικαίωμα να διαχειρίζεται τα χρήματα των εισφορών των μελών της, αλλά και τα χρήματα των εισφορών για την Κοινωνικής Ασφάλιση. Μάλιστα, στη χώρα αυτή υπάρχει το μοναδικό Διεθνές και Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας με την ονομασία CIRIEC (Διεθνές Κέντρο για την Συνεταιριστική Οικονομία). Στην Ισπανία συναντάμε ένα ενδιαφέρον παράδειγμα κοινωνικής πολιτικής και εκσυγχρονισμού. Οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις επί Γκονζάλες ανέπτυξαν μία πολιτική πολλή δυναμικής Κοινωνικής Οικονομίας. Δημιούργησαν δε, εθνικό φορέα Κοινωνικής Οικονομίας εξαιρετικά δραστήριο, καθώς επίσης εθνικό ινστιτούτο και περιφερειακά. Το CEPES, ο ισπανικός φορέας Κοινωνικής Οικονομίας, είναι σήμερα πολύ δημιουργικός με κατεύθυνση παραγωγική και επιχειρησιακή. Οι Ισπανοί, εξάλλου, έχουν δημιουργήσει και το δεύτερο μεγάλο ευρωπαϊκό δίκτυο οργανώσεων Κοινωνικής Οικονομίας, που προσπαθεί να ενώσει τις χώρες της Μεσογείου σε έναν φορέα, το Μεσογειακό Δίκτυο.

Οι μορφές των θεσμών Κοινωνικής Οικονομίας εξελίσσονται και ανανεώνονται συνεχώς, ανάλογα με τις κοινωνικές κρίσεις. Για παράδειγμα, τα τελευταία 25 χρόνια έχει αναπτυχθεί η μορφή του Κοινωνικού Συνεταιρισμού. Στη Γαλλία, το ticket-restaurant που

επιτρέπει σε εκατομμύρια Γάλλων εργαζομένων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να τρώνε το μεσημέρι με πολύ χαμηλό κόστος σε διάφορα εστιατόρια, είναι σε ιδιωτικές εταιρίες. Μία από τις τελευταίες μεγάλες μάχες της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Οικονομίας είναι η αναγνώριση της από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

Αναφορικά με το Ευρωπαϊκό Καταστατικό των Α.Τ.Υ.(Mutuelles), η μάχη δίνεται και στις Βρυξέλλες στο Ευρωκοινοβούλιο, όπου υπάρχει Ομάδα Κοινωνικής Οικονομίας στην ΟΚΕ, στην Επιτροπή Περιφερειών και παντού όπου οι ευρωπαίοι πολίτες μπορούν να εκφράζονται και να διεκδικούν.²⁸

Δυνητικά η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας μπορεί να καλύψει μέρος αυτών των αναγκών (απαιτήσεων), ανοίγοντας «νέους δρόμους» στην αγορά εργασίας και κατ' επέκταση δημιουργώντας νέες θέσεις και νέες συνθήκες απασχόλησης για άτομα ευπαθών κοινωνικών ομάδων, παρέχοντας, ταυτόχρονα, κοινωνικές υπηρεσίες και εν γένει υπηρεσίες σχετικές με την ποιότητα ζωής, το περιβάλλον, τον πολιτισμό, κ.α. Από την μέχρι σήμερα εμπειρία των περισσότερων χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκύπτει ότι η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας έχει ήδη συμβάλλει στην τόνωση του επιχειρηματικού πνεύματος, στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών απασχόλησης ατόμων με δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και κυρίως στην κάλυψη αναγκών για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών που δεν θα ήταν δυνατόν να καλυφθούν διαφορετικά.

Η μέχρι σήμερα ευρωπαϊκή εμπειρία, από την εμφάνιση των νέων αυτών οργανωτικών μορφών, δείχνει ότι έχει ενισχυθεί σημαντικά ο παραγωγικός ρόλος (παραγωγή κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών) των φορέων του τομέα και έχουν παράλληλα αυξηθεί οι δυνατότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

Επιπλέον, οι νέες αυτές μορφές έχουν συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας (που σχετίζεται με την έννοια της αυτενέργειας και της ενεργού πρωτοβουλίας κατά τρόπο δημιουργικό) αλλά και των τοπικών οικονομιών σε νέες σφαίρες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Με αυτά τα δεδομένα, προκύπτει ότι η Κοινωνική Οικονομία στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαδραματίζει ήδη ένα σημαντικό ρόλο τόσο στην προώθηση της απασχόλησης όσο και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών. Αναδεικνύεται, επομένως, και πάλι η αναγκαιότητα ανάπτυξης του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα, μέσω της

²⁸ <http://209.85.135.104/search?q>

διαμόρφωσης ενός κατάλληλου και ευνοϊκού πλαισίου, προκειμένου να αποτελέσει όχι μόνο μια στρατηγική για την απασχόληση, αλλά και μια στρατηγική για την καταπολέμηση των διακρίσεων, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα συμβάλλει στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής αλλά και στην ενθάρρυνση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας και εν γένει της ενεργοποίησης των πολιτών.²⁹

Έξι χρόνια χρειάστηκε για να προετοιμαστεί η έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον. Συνδέει σαφώς πλέον το φαινόμενο του θερμοκηπίου με την ανθρώπινη δραστηριότητα, φέρνει στο φως νέα στοιχεία, όπως την προβλεπόμενη αλλά και αναπότρεπτη πλέον άνοδο της στάθμης των υδάτων για τα επόμενα 1.000 χρόνια και είναι η πιο πλήρης και εμπειριστατωμένη έρευνα, από 130 χώρες και 2.500 επιστήμονες. Πιο ευοίωνη είναι η έκθεση της περιβαλλοντικής οργάνωσης Greenpeace που δόθηκε στη δημοσιότητα, καθώς βλέπει μια πραγματική «ενεργειακή επανάσταση» να έρχεται, χάρη στην οποία, εάν η ανθρωπότητα κινητοποιηθεί, θα μπορέσει να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων κατά 50% έως το 2050. Στόχος, της έκθεσης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές των Ηνωμένων Εθνών είναι επίσης, όπως δήλωσε ο επικεφαλής της Ρ.Κ. Παχάουρ, να προκαλέσει «σοκ στον κόσμο και τις κυβερνήσεις, ώστε να λάβουν πιο σοβαρά μέτρα», στηριζόμενοι στα πλέον έγκυρα επιστημονικά στοιχεία που έχουν δοθεί μέχρι τώρα στη δημοσιότητα, όπως τα χαρακτηρίζει.

Σύμφωνα με απόσπασμα των συμπερασμάτων της έρευνας, αποδεικνύεται ότι είναι κατά 90% βέβαιο ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα, με την καύση υδρογονανθράκων, ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου τα τελευταία πενήντα χρόνια. Η νέα αυτή έκθεση προβλέπει αύξηση των θερμοκρασιών από 2 μέχρι 4,5 βαθμούς κελσίου γι' αυτόν τον αιώνα, με πιο πιθανή αύξηση τους 3 βαθμούς κελσίου. «Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τον άνθρωπο στον 21^ο αιώνα θα προκαλέσουν την άνοδο της στάθμης των υδάτων και της θερμοκρασίας για τουλάχιστον 1.000 χρόνια», φέρεται να είναι ένα από τα πλέον εντυπωσιακά συμπεράσματα της έρευνας. Η στάθμη των θαλασσών ανέβηκε κατά 17 εκατοστά τον 20^ο αιώνα, ενώ απειλούνται πλέον πολλά νησιά του Ειρηνικού, οι ακτές από το Μπαγκλαντές μέχρι τη Φλόριντα, καθώς και πόλεις από τη Σαγκάη μέχρι το Μπουένος Άιρες.

²⁹ <http://www.socialeconomy.gr>

Ο υπεύθυνος της Ελληνικής εκστρατείας της Greenpeace, προσφέρει έναν «οδικό χάρτη» για τις κλιματικές αλλαγές και την ενέργεια, που θα λύσει το ενεργειακό έλλειμμα του πλανήτη, καταπολεμώντας παράλληλα τις κλιματικές αλλαγές. Η έκθεση αυτή αποδεικνύει ότι ο κόσμος μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε άφθονη ενέργεια και να αναπτυχθεί οικονομικά, τερματίζοντας παράλληλα τη χρήση επικίνδυνων πηγών ενέργειας όπως ο άνθρακας και τα πυρηνικά. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι οικονομικά ανταγωνιστικές, αν οι κυβερνήσεις σταματήσουν τις επιδοτήσεις στα ορυκτά και την πυρηνική ενέργεια και εφαρμόσουν την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».³⁰ Με αυτήν τη φράση λοιπόν η Ε.Ε. προειδοποιεί και διασφαλίζει το περιβάλλον.

Την επίσημη ενεργοποίηση του πρώτου σταδίου της προδικαστικής διαδικασίας εναντίον της Ελλάδας για δύο παραβάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του περιβάλλοντος, ανακοίνωσε η Ε.Ε. Η πρώτη αφορά τη μη εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο και η δεύτερη τη μη πραγματοποίηση ελέγχων σχετικά με τα αέρια που εκπέμπουν μεγάλες βιομηχανίες της χώρας. Η κυβέρνηση έχει δύο μήνες προθεσμία προκειμένου να δώσει πειστικές εξηγήσεις στην Κομισιόν, ενώ από το περιεχόμενο των ελληνικών απαντήσεων θα εξαρτηθεί και η συνέχεια που θα δοθεί από τον αρμόδιο Επίτροπο για θέματα περιβάλλοντος κ. Σταύρο Δήμα. Ειδικότερα, με την πρώτη προειδοποιητική επιστολή που έχει σταλεί στην Αθήνα η Επιτροπή καλεί την κυβέρνηση να εφαρμόσει την απόφαση 280/2004, η οποία ενσωματώνει στην κοινοτική νομοθεσία το Πρωτόκολλο του Κιότο μέσω της εισαγωγής μηχανισμού παρακολούθησης και καταγραφής των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου. Το άρθρο 4 της εν λόγω απόφασης αναθέτει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την εκπόνηση, σε ετήσια βάση και σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, κοινοτικής απογραφής των αερίων που συμβάλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου καθώς και τη σύνταξη έκθεσης, τις οποίες δημοσιεύει πριν από τις 28 Φεβρουαρίου και στη συνέχεια τις υποβάλλει στη γραμματεία συμμόρφωσης των Ηνωμένων Εθνών πριν από τις 15 Απριλίου κάθε έτους. Τα κράτη-μέλη έχουν υποχρέωση να υποβάλουν ετήσιες εκθέσεις στην Κομισιόν σχετικά με τις εκπομπές αερίων για τις οποίες ευθύνεται ο άνθρωπος.

Η χώρα μας όφειλε πριν από τις 31/12/2005 να καθιερώσει ένα εθνικό απογραφικό σύστημα για την παρακολούθηση και καταγραφή των αερίων. Με τη δεύτερη προειδοποιητική επιστολή η Κομισιόν υπενθυμίζει στην Ελλάδα ότι όφειλε μέχρι τις 30/10/2007, με βάση την οδηγία IPPC να αναπροσαρμόσει τις ισχύουσες άδειες

³⁰ <http://www.ene.gr>

λειτουργίας για όλες τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν στο έδαφος της πριν από τις 30/10/1999. Η ανανέωση της άδειας των εν λόγω βιομηχανιών θα πρέπει να συνδέεται με την τήρηση από την πλευρά τους των ανώτατων κοινοτικών ορίων εκπομπών ρύπων στον αέρα, στο έδαφος και στο νερό, πλησίον των εγκαταστάσεων.

Μάλιστα, πριν από τη χορήγηση νέας άδειας ή ανανέωση της υφιστάμενης, θα πρέπει να παρέχονται όλες οι πληροφορίες και να προβλέπονται επαρκείς προθεσμίες ώστε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να μπορούν να διατυπώσουν τις απόψεις τους και ενδεχομένως να εκφράσουν τις αντιρρήσεις τους, οι οποίες θα πρέπει να συνεκτιμώνται από τις αρμόδιες αρχές. Εκτός της Ελλάδος προειδοποιητικές επιστολές για τις εν λόγω οδηγίες εστάλησαν και σε Βέλγιο, Βουλγαρία, Εσθονία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία.³¹

Τέλος, ο ακρογωνιαίος λίθος της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ είναι το πρόγραμμα δράσης με τίτλο "Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας η επιλογή μας" που εστιάζει στα ακόλουθα:

- αλλαγή του κλίματος και υπερθέρμανση του πλανήτη
- φυσικά ενδιαιτήματα και άγρια πανίδα και χλωρίδα
- θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία
- φυσικοί πόροι και διαχείριση των αποβλήτων

Για το υπόλοιπο διάστημα εφαρμογής αυτού του προγράμματος, έμφαση θα δοθεί στην καταπολέμηση της αύξησης των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της συνεχιζόμενης απώλειας βιοποικιλότητας, καθώς και στην αντιμετώπιση της απερίμωσης, της αποψίλωσης των δασών, των κινδύνων που απειλούν το έδαφος, των συνεχιζόμενων σοβαρών επιπτώσεων της ρύπανσης στη δημόσια υγεία και στο περιβάλλον, της αυξανόμενης ποσότητας των αποβλήτων και του σταθερά αυξανόμενου «οικολογικού ίχνους» της ΕΕ.

Συγχρόνως, η ΕΕ είναι αποφασισμένη να ενισχύσει τον ηγετικό της ρόλο παγκοσμίως σε τομείς όπως η αλλαγή του κλίματος, η βιοποικιλότητα και η βιώσιμη χρήση πόρων, από την παραγωγή έως την κατανάλωση και την τελική διάθεσή τους. Ο ηγετικός ρόλος όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος συνάδει με τους στόχους της αύξησης της απασχόλησης και της ανάπτυξης, δεδομένου ότι η πρωτοπορία της ΕΕ όσον αφορά την οικολογική καινοτομία και τις οικολογικές τεχνολογίες συμβάλλει στην επίτευξη και των δύο αυτών στόχων.

³¹ Ν.Μπέλλος, «Παραβιάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον», εφ. *Ναυτεμπορική*, αρ. φύλλου 23.711 της 7 Μαΐου 2008, σ. 7

Η υγεία μας εξαρτάται από ένα καθαρό περιβάλλον.

Καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

Ο στόχος της πολιτικής της ΕΕ για την αλλαγή του κλίματος είναι να περιοριστεί η μέση αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη σε 2° C κατ' ανώτατο όριο έναντι των προ της βιομηχανικής εποχής τιμών. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, απαιτείται συνδυασμός εξοικονόμησης ενέργειας, αποτελεσματικότερης χρήσης της ενέργειας σε όλες τις μορφές της, από τις ηλεκτρικές συσκευές έως τα αυτοκίνητα, και μεγαλύτερης χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η θέσπιση του πρώτου παγκοσμίως συστήματος εμπορίας εκπομπών αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών. Βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο, η ΕΕ έχει δεσμευτεί, για το διάστημα 2008-2012, να μειώσει τις εκπομπές των λεγόμενων αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% σε σχέση με το 1990. Οι κυβερνήσεις της ΕΕ καθορίζουν ποσοτώσεις για τις επιχειρήσεις στον βιομηχανικό και ενεργειακό τομέα με στόχο τη μείωση των επιτρεπόμενων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, που αποτελεί το κυριότερο αέριο του θερμοκηπίου. Οι επιχειρήσεις που δεν χρησιμοποιούν ένα μέρος της ποσόστωσής τους μπορούν να το πωλούν σε επιχειρήσεις που υπερβαίνουν την ποσόστωσή τους και που θα ήταν κανονικά υποχρεωμένες να πληρώσουν μεγάλο πρόστιμο για τη μη τήρηση του ανώτατου επιτρεπόμενου ορίου εκπομπών.

Η Επιτροπή επιθυμεί να επεκτείνει, από το 2011, την εμπορία εκπομπών στις πτήσεις που εκτελούνται στο εσωτερικό της ΕΕ και από το 2012, στις πτήσεις από και προς την ΕΕ. Μολονότι σήμερα οι αερομεταφορές επιβαρύνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ μόνο σε ποσοστό 3% περίπου, το ποσοστό αυτό αυξάνεται ταχέως.

Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο ισχύουν μέχρι το 2012, αλλά έχουν ήδη αρχίσει οι διαβουλεύσεις για την πολιτική αντιμετώπισης της αλλαγής του κλίματος που θα εφαρμοστεί μετά το 2012. Η ΕΕ σχεδιάζει να μειώσει τις εκπομπές σε περισσότερους τομείς, από τα κτήρια έως όλα τα είδη μεταφορών και να αναλάβει ηγετικό ρόλο παγκοσμίως όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταρτίσει στρατηγική για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, η οποία βασίζεται στα ακόλουθα:

- έγκαιρη δράση για τη χάραξη στρατηγικών σε τομείς στους οποίους το σημερινό γνωστικό επίπεδο είναι ανεπαρκές
- ενσωμάτωση των παγκόσμιων αναγκών προσαρμογής στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ και

- οικοδόμηση μιας νέας συμμαχίας με τους ανά τον κόσμο εταίρους κάλυψη γνωστικών κενών μέσω της έρευνας σε επίπεδο ΕΕ και της ανταλλαγής πληροφοριών, συντονισμένες στρατηγικές και δράσεις.

Η ευρύτερη εικόνα.

Η αλλαγή του κλίματος δεν μπορεί και δεν πρέπει να επισκιάσει άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα. Υπάρχουν θεματικές στρατηγικές που αφορούν την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, την πρόληψη των αποβλήτων και την ανακύκλωσή τους, το θαλάσσιο περιβάλλον, το έδαφος, τα φυτοφάρμακα, τη χρήση των πόρων και το αστικό περιβάλλον. Οι θεματικές αυτές στρατηγικές θέτουν σαφείς στόχους για την επόμενη δεκαετία και πλέον, απλουστεύοντας και αποσαφηνίζοντας παράλληλα την ισχύουσα νομοθεσία, ενώ προτείνουν νέα νομοθετικά μέτρα στις περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαίο.

Άλλοι βασικοί στόχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι:

- ο έλεγχος της εφαρμογής της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας
- η συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ
- η ενεργός συμμετοχή των επιχειρήσεων και των καταναλωτών στη διαμόρφωση πολιτικής
- η παροχή στους πολίτες των απαραίτητων πληροφοριών ώστε να κάνουν φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές
- η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία που έχει η ορθολογική χρησιμοποίηση της γης

Με στόχο την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας υιοθετούνται από την ΕΕ μια σειρά πολιτικές. Οι πολιτικές αυτές βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα περιβαλλοντικής προστασίας που καλύπτει διάφορα θέματα: από τον θόρυβο μέχρι τα απόβλητα, από τα χημικά προϊόντα έως τις εξαμίσεις αυτοκινήτων και από τα ύδατα κολύμβησης έως τα σχέδια έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών καταστροφών.

Το σύστημα αυτό είναι αποτέλεσμα της επί τριάντα και πλέον έτη εφαρμοζόμενης περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, υπήρξε μια στροφή από τον απλό καθορισμό προτύπων για τα υπάρχοντα προϊόντα προς την ενθάρρυνση της χρήσης εναλλακτικών προϊόντων τα οποία είναι από τη φύση τους φιλικότερα προς το περιβάλλον. Επίσης, θεσπίστηκαν οι προϋποθέσεις με βάση τις οποίες,

κατά το σχεδιασμό των προϊόντων, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δυνατότητα ανακύκλωσης στο τέλος της ωφέλιμης ζωής τους.

Στόχος είναι να εξασφαλισθεί το ίδιο περίπου επίπεδο προστασίας σε όλη την ΕΕ, η δε πολιτική πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτη ώστε να συνεκτιμά τις τοπικές συνθήκες και να συνδυάζει την προστασία του περιβάλλοντος με τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο.

Η προσέγγιση αυτή συνέβαλε στην επίτευξη συμφωνίας για ένα ενιαίο σύστημα καταχώρισης, αξιολόγησης και αδειοδότησης των χημικών προϊόντων (REACH). Ένας νέος Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων στο Ελσίνκι θα αρχίσει να δέχεται καταχωρίσεις την 1η Ιουνίου 2008. Το νέο σύστημα θα εξασφαλίσει καλύτερη προστασία της υγείας και της ασφάλειας των πολιτών, καθώς και αποτελεσματικότερη διατήρηση της βιοποικιλότητας, δίχως να επιβαρύνει τη βιομηχανία με υπερβολικές νομοθετικές ρυθμίσεις.

Ολόκληρη η πολιτική βασίζεται στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Οι πληρωμές μπορεί να έχουν τη μορφή είτε επενδύσεων που είναι απαραίτητες για τη συμμόρφωση προς αυστηρότερα πρότυπα, είτε υποχρέωσης ανάκτησης, ανακύκλωσης ή διάθεσης των προϊόντων μετά τη χρήση τους, είτε φόρου που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις ή στους καταναλωτές που χρησιμοποιούν μη οικολογικά προϊόντα, π.χ. ορισμένοι τύποι συσκευασιών.

Όταν οι κίνδυνοι που απειλούν το περιβάλλον είναι περισσότερο δυνητικοί παρά αποδεδειγμένα υπαρκτοί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζει την αποκαλούμενη "αρχή της προφύλαξης", δηλαδή προτείνει μέτρα προστασίας αν ο κίνδυνος φαίνεται πραγματικός, ακόμα και αν δεν έχει αποδειχθεί βάσει επιστημονικών στοιχείων.

Το κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος βοηθά τους πολίτες να κάνουν οικολογικά ορθές αγορές για ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών. Το EMAS (κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου) επιτρέπει στις εταιρείες και στους οργανισμούς να επιδείξουν τα υψηλά περιβαλλοντικά τους πρότυπα.

Η παρακολούθηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και η έγκαιρη προειδοποίηση των οργάνων της ΕΕ σε περίπτωση επικείμενων προβλημάτων αποτελεί καθήκον του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, ο οποίος εδρεύει στην Κοπεγχάγη.

Η έρευνα σε περιβαλλοντικά θέματα και τα συστήματα προστασίας των φυσικών ενδιαιτημάτων ή του περιβάλλοντος λαμβάνουν εκτεταμένη χρηματοδότηση στο πλαίσιο ειδικών προγραμμάτων, κοινοτικών ερευνητικών προγραμμάτων και προγραμμάτων

περιφερειακής ανάπτυξης. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος LIFE, που προορίζεται ειδικά για τη χρηματοδότηση έργων αναβάθμισης του περιβάλλοντος και περιβαλλοντικών ερευνών, ανέρχεται σε 2 δισεκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 2007-2013. Η ΕΕ χρηματοδοτεί επίσης έργα προστασίας του περιβάλλοντος σε χώρες εκτός ΕΕ.³²

³² http://europa.eu/pol/env/overview_el.htm

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η παγκοσμιοποίηση έχει απότερο παρελθόν την Αρχαία Φοινίκη, τους Ελληνιστικούς χρόνους, τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, τη Χριστιανική Ευρώπη, και πρόσφατο παρόν την παγκόσμια αγορά που δημιούργησε ο φιλελεύθερος καπιταλισμός του 19^{ου} αιώνα με άξονα τη Βρετανία.

Η εγγενής τάση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι η επέκταση του σε όλο τον πλανήτη και η δημιουργία μιας παγκόσμιας αγοράς. Η ουτοπία μιας ελεύθερης αγοράς χωρίς σύνορα, μιας αγοράς χωρίς κοινωνικούς και πολιτικούς περιορισμούς, αντιπροσωπεύει το καπιταλιστικό όραμα για πλήρη εμπορευματοποίηση των παραγωγικών συντελεστών (Polanyi 2003) με σκοπό την αέναη επέκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων, την απεριόριστη παραγωγή αγαθών, την υπερκατανάλωση, τη συσσώρευση και τα κέρδη. Η παγκοσμιοποίηση δεν αποτελεί κάτι το πρωτοφανές. Σε κάθε ιστορική περίοδο παρουσιάζονται μορφές παγκοσμιοποίησης, αλλά κάθε φορά διαφορετικές. Συνεπώς, αυτό που αποκαλούμε παγκοσμιοποίηση είναι ταυτόχρονα επανάληψη μιας παλαιότερης περιόδου αλλά και κάτι το καινοφανές.

Υποστηρίζετε πως η παγκοσμιοποίηση δεν αποτελεί μια ιδιαίτερη και καινοφανή περίοδο είναι επανάληψη παλαιότερων φάσεων του ιμπεριαλισμού - όπως αυτή που διήρκεσε από το 1870 περίπου ως τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, με επίκεντρο την Αγγλία και η οποία είχε χαρακτηριστικά παρόμοια με τα σημερινά. Επρόκειτο και τότε για μια παγκόσμια οικονομία με μειωμένους ή μηδενικούς δασμούς, ελεύθερη αγορά, μεγάλες εξαγωγές κεφαλαίου και εμπορευμάτων (η βάση της οικονομίας ήταν οι εξαγωγές και όχι η εσωτερική παραγωγή). Σε κάποιο βαθμό, τηρουμένων των αναλογιών και σε διαφορετική κλίμακα, το ίδιο συνέβη και την τελευταία περίοδο, μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και του Ανατολικού μπλοκ. Οι υπέρμαχοι αυτής της αντίληψης αναφέρουν ορισμένα βασικά στοιχεία όπως: ότι μέχρι το 1910 περίπου, οι παγκόσμιες εξαγωγές αποτελούσαν ένα υψηλό ποσοστό του εθνικού εισοδήματος, ανάλογο με αυτό της εποχής μας. Ο 19^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από τη συνεχή επιδίωξη της Αγγλίας να καταργήσει τους δασμούς, πράγμα που είχε εν μέρει έχει επιτύχει.

Η αντίθετη και κυρίαρχη άποψη είναι πως η παγκοσμιοποίηση αποτελεί κάτι το εντελώς καινοφανές, με πρωτότυπα χαρακτηριστικά, τα οποία συνίστανται κυρίως στο ξεπέραςμα των εθνών-κρατών και στον κυρίαρχο ρόλο των πολυεθνικών. Το καινούργιο λοιπόν, είναι η «επικοινωνιακή επανάσταση», ο νέος ρόλος των χρηματιστηρίων και οι πολυεθνικές, οι οποίες υποκαθιστούν τα εθνικά κράτη.

Στην πραγματικότητα και οι δύο αυτές αντιλήψεις εμπεριέχουν στοιχεία αλήθειας. Καταρχάς, ισχύει πράγματι ότι και άλλοι κοινωνικοί σχηματισμοί στο παρελθόν έχουν γνωρίσει φάσεις επέκτασης και συρρίκνωσης των παγκοσμιοποιητικών τους τάσεων. Ο αρχαίος κόσμος πέρασε από μικρές πολιτειακές συσσωματώσεις, όπως η πόλη-κράτος, σε κράτη οικουμενικών διαστάσεων με τον Αλέξανδρο και τη Ρώμη. Δηλαδή οι αγροτικοί πολιτισμοί, με την υπέρβαση των μικρών κρατικών οντοτήτων και τη διεύρυνση τους, έφτασαν κάποια στιγμή σε κάτι ανάλογο με το σημερινό φαινόμενο που αποκαλείται παγκοσμιοποίηση. Το ίδιο συνέβη εκείνη την περίοδο, ή λίγο μετά, στην Κίνα και στην Ινδία. Μετά τη Ρώμη, έχουμε μια πρώτη «διχοτόμηση» σε Βυζάντιο-Ρώμη, και αργότερα παραπέρα κατακερματισμό και ανάδειξη μικρότερων κρατών, ενώ κάτι ανάλογο με μια χρονική υστέρηση παρατηρείται και στον αραβικό κόσμο. Όταν μιλάμε για παγκοσμιοποίηση εκείνη την εποχή, δεν εννοούμε πως είναι ταυτόσημη με τη σημερινή αλλά ότι κατ' αναλογία συνέβη κάτι αντίστοιχο. Άρα ως φαινόμενο, η παγκοσμιοποίηση δεν είναι κάτι το εντελώς καινοφανές.

Ο αντίλογος επιμένει ότι, για πρώτη φορά, τα παγκοσμιοποιητικά φαινόμενα αποκτούν πλανητικά χαρακτηριστικά. Έχουμε μια σαφή τάση μετάβασης στις πολυεθνικές εταιρείες που δημιουργούν νέες πραγματικότητες στην οικονομία, έχουμε την επικοινωνιακή παγκοσμιοποίηση που δημιουργούν το διαδίκτυο, οι δορυφόροι, οι επικοινωνίες, η «παγκόσμια» τηλεόραση κτλ.

Εντούτοις, το ερώτημα παραμένει για το εάν αυτό που αποκαλούμε παγκοσμιοποίηση είναι αναστρέψιμο ή όχι. Πολλοί, ταυτίζοντας την ανάπτυξη των καθολικών επικοινωνιακών δικτύων με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ισχυρίζονται πως δεν υπάρχει ούτε μπορεί να υπάρξει επιστροφή. Η επικοινωνιακή παγκοσμιοποίηση, η οποία είναι όντως χωρίς επιστροφή, μπορεί να συμβαδίζει ακόμα και με αποκεντρωμένες και τοπικοποιημένες μορφές παραγωγής ανταλλαγών και πολιτικής οργάνωσης.

Σήμερα, πιστεύουμε ότι βρισκόμαστε σε μια μεταβατική περίοδο κατά την οποία η πρόσφατη παγκοσμιοποίηση – η οποία εγκαινιάζεται με την κρίση του 1973 και στο πολιτικό – οικονομικό πεδίο οδηγείται στο απόγειο της στη δεκαετία του 1990- εισέρχεται

στην καθοδική της φάση. Καθώς συνέβη και σε παλαιότερες εποχές, η επέκταση των αυτοκρατορικών δομών ακολουθείται από συρρικνώσεις και επιστροφές σε περιφερειακές, εθνικές ή οιονεί εθνικές, δομές.

Η νέα μορφή παγκοσμιοποίησης εγκαινιάστηκε κατά την περίοδο που μπήκε σε κρίση η παλιά μορφή του έθνους-κράτους, ως συνέπεια της πάλης των τάξεων και της ανόδου των κοινωνικών συγκρούσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές πεδίο, η οποία οδήγησε σε κρίση τη δομή του παλιού Φορντικού ή Κεϋνσιανού κράτους, το οποίο αναπτύσσεται στο μεσοπόλεμο, ιδιαίτερα μετά το 1929, και ως ένα βαθμό συντηρείται μέχρι σήμερα. Η κρίση του 1929, οδήγησε στη διαμόρφωση του σύγχρονου βιομηχανικού και κοινωνικού έθνους-κράτους, ενώ η ανάλογη του 1973 σηματοδοτεί το τέλος αυτής της περιόδου, τουλάχιστον για τις δυτικές χώρες, και την επιτάχυνση των παγκοσμιοποιητικών διαδικασιών. Τέλος, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001, μπαίνουμε και πάλι σε μια περίοδο κρίσης της παγκοσμιοποίησης.

Η κατάρρευση του 1929 υπήρξε μια κρίση υποκατανάλωσης, καθώς με τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο αυξάνεται η παραγωγή αλλά δε διευρύνεται αντίστοιχα η κατανάλωση και έτσι, οδηγηθήκαμε σε συρρίκνωση του παγκόσμιου εμπορίου - το οποίο πέφτει στο 25% των προ της κρίσης μεγεθών του - και των διεθνών ανταλλαγών, σε γενικευμένη άνοδο της ανεργίας και σε βαθύτατη πολιτική κρίση.

Ο Χένρυ Φορντ πρότεινε αυξημένες αμοιβές στους εργάτες, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να αγοράζουν τα αυτοκίνητά του. Ο καταναλωτισμός, που εγκαινιάζεται στις ΗΠΑ στο μεσοπόλεμο και επεκτείνεται στην Ευρώπη μετά το 1945, προϋποθέτει άνοδο των αμοιβών ώστε να μπορεί η κατανάλωση να καλύψει την άνοδο της παραγωγής. Αυτή η άνοδος των εργατικών αμοιβών είχε ως προϋπόθεση μια σταθερή άνοδο της παραγωγικότητας, εάν π.χ. κάθε χρόνο έχουμε άνοδο της παραγωγικότητας κατά 3% και η άνοδος του κόστους της εργασίας δεν ξεπερνάει αυτό το ποσοστό, τότε θα μπορούν και οι καπιταλιστές να ανεβάζουν τα κέρδη τους και οι εργάτες τα εισοδήματά τους. Αυτή η αρχή διατηρείται και στο κράτος πρόνοιας, το λεγόμενο Κεϋνσιανό κράτος. Σύμφωνα μ' αυτήν, ήταν δυνατό να βρεθεί μια ισορροπία η οποία επιτυγχάνεται με την κρατική παρέμβαση και τις κρατικές επενδύσεις, που αυξάνονται παρακολουθώντας τον οικονομικό κύκλο (τότε δημιουργείται ο εκτεταμένος δημόσιος τομέας, καθώς μέχρι τότε οι δημόσιες επενδύσεις ήταν πάρα πολύ μικρές). Είναι γνωστή η χαρακτηριστική αποστροφή του Κεϋνς: αρκεί να βάζουμε εργάτες να ανοίγουν τρύπες στο δρόμο και να τις ξανακλείνουν ώστε να δημιουργούνε εισόδημα, ενεργό ζήτηση και εν τέλει άνοδο της παραγωγής. Αυτός είναι και ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων και των δημοσίων

δαπανών: προκαλούν ζήτηση και άνοδο της ζήτησης, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε αύξηση της παραγωγής, αύξηση των κερδών κ.ά.

Μετά την κρίση του 1929 και την κατάρρευση των διεθνών ανταλλαγών, επιλέγεται από όλες σχεδόν τις χώρες, με διάφορες μορφές, μια εθνοκεντρική συγκρότηση της οικονομίας, είτε με τον Ρούζβελτ στην Αμερική και το λεγόμενο Κεϋνσιανό κράτος, είτε με το φασιστικό κράτος στη Γερμανία και την Ιταλία, είτε με την ανοικοδόμηση και την εκβιομηχάνιση που αρχίζει ο Στάλιν μετά το '30 στη Ρωσία. Το κράτος συγκροτείται με βάση την αντίληψη ότι, για να αυξηθούν τα κέρδη, ή έστω για να συγκρατηθεί η οικονομία, θα πρέπει ν' αυξήσουμε την κατανάλωση στο εσωτερικό της χώρας, μια και οι παγκόσμιες αγορές είχαν καταρρεύσει.

Το μοντέλο οδηγήθηκε σε κρίση το 1973 πρώτον διότι, εξαιτίας της εξέγερσης του Τρίτου Κόσμου, ανέβηκε η τιμή των πρώτων υλών και κυρίως του πετρελαίου (οι τιμές υπερτριπλασιάστηκαν σε ένα χρόνο) και δεύτερον διότι το κόστος της εργατικής δύναμης, λόγω της πλήρους απασχόλησης οδήγησε σε άνοδο του εργατικού εισοδήματος, άμεσου και έμμεσου- μέσω του «κοινωνικού μισθού» ενώ θα έπρεπε να είναι ελεγχόμενη η άνοδος του και προϋπέθετε πως, στο εσωτερικό των χωρών, διατηρείται ένα τέτοιο επίπεδο ανεργίας που θα υποχρεώνει τους μισθούς να αυξάνονται λιγότερο από την παραγωγικότητα.

Οι προϋποθέσεις της «φορντικής ισορροπίας» ανατρέπονται λοιπόν από τις αρχές της δεκαετίας του '60 και οι μισθοί αρχίζουν να ανεβαίνουν ταχύτερα από την παραγωγικότητα. Γι' αυτό, σε όλη τη δεκαετία του '60, με αποκορύφωμα το '68, έχουμε μια έκρηξη αγώνων που δεν περιορίζονται στη διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών αλλά θέτουν ως αίτημα την ανατροπή της ισορροπίας μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Ακολουθεί η άνοδος των αντιαποικιακών κινημάτων. Η τελική εκδοχή των δυο παράλληλων κινήσεων ήταν ότι- από τα μέσα της δεκαετίας του '60 μέχρι τη δεκαετία του '70 τα κέρδη περιορίζονται καθώς ο Τρίτος Κόσμος ξεσηκώνεται. Τα οικολογικά προβλήματα ερεθίζονται, οι εργάτες δεν αποδέχθηκαν τους όρους του «συμβολαίου» και οι φοιτητές διαφωνούν για την κοινωνική ιεραρχία. Μέσα σ' αυτό το κοινωνικό κλίμα, η κοινωνική συνταγματική βάση του έθνους-κράτους και η κεϋνσιανή ρύθμιση καταρρίπτεται εξαιτίας των κοινωνικών αντιθέσεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Η απόκριση του κεφαλαίου υπήρξε η παγκοσμιοποίηση, με πρώτο βήμα τη μείωση των επενδύσεων. Με την κρίση, από το 1973 μέχρι το '80, έχουμε μια πολύ μεγάλη πτώση της παραγωγής, καθώς το κεφάλαιο αποσύρεται από την επένδυση ακριβώς διότι δεν

υπάρχουν κέρδη. Εμφανίζεται ο λεγόμενος νεοφιλελευθερισμός, δηλαδή εγκαινιάζονται οι πολιτικές που στρέφονται ενάντια στο κράτος πρόνοιας και, καθόλου τυχαία, σε μια τέτοια πολιτική πρωτοπορεί η Θάτσερ στην Αγγλία ενώ ακολουθεί ο Ρέιγκαν στις ΗΠΑ, δηλαδή στις δύο πρώτες χώρες στις οποίες είχε εφαρμοστεί ο «σοσιαλδημοκρατικός συμβιβασμός» - στην μεν Αμερική αρχίζοντας από τον Ρούζβελτ, στη δε Αγγλία αρχίζοντας από το 1945, όταν ανέβηκαν οι Εργατικοί στην κυβέρνηση. Σ' αυτές τις δύο χώρες (Αγγλία-ΗΠΑ), στις οποίες οι ρυθμοί ανάπτυξης είχαν μειωθεί πάρα πολύ και οι οποίες διέθεταν και τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρικές, άρχισε και η αντεπίθεση του κεφαλαίου.

Παράλληλα, έπεται μια πολιτική η οποία οδηγεί τις αντιθέσεις από το εσωτερικό των χωρών προς τα έξω. Αυτό γίνεται με την εξαγωγή κεφαλαίου και την ταυτόχρονη μετακίνηση της βιομηχανικής παραγωγής έξω από τις μητροπόλεις. Η παραγωγή εισχωρεί στον Χονγκ Κονγκ, στην Ταϊβάν, στην Νότια Κορέα και σε επιλεγμένες χώρες με πολύ φθηνό κόστος, ενώ παράλληλα εισάγονται στις χώρες της Δύσης όλο και πιο πολλοί ξένοι εργάτες- μετανάστες για να σπάσει η εσωτερική «ακαμψία», όπως την αποκαλούσαν, της εργατικής τάξης. Αυτά ήταν δύο από τα βασικότερα όπλα της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης.

Από το 1913 μέχρι το 1973, για εξήντα ολόκληρα χρόνια δηλαδή, οι εξαγωγές ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματος στις ανεπτυγμένες χώρες μειώνονταν, με άλλα λόγια, ακόμα και μετά το 1945, το εθνικό εισόδημα αυξάνονταν ταχύτερα από τις εξαγωγές (οι εξαγωγές αυξάνονταν κατά 4-5% και η παραγωγή κατά 6-7%). Η οικονομία ήταν στραμμένη στο εσωτερικό και οι ελίτ ενδιαφέρονταν πρωτίστως για τις εσωτερικές ισορροπίες. Από το 1973 και μετά, σταδιακά, αντιστρέφεται αυτή η σχέση, και για τριάντα χρόνια, μέχρι σήμερα, οι εξαγωγές αυξάνονται ταχύτερα από την άνοδο του εισοδήματος, καθώς μάλιστα η δασμολογική προστασία μηδενίζεται. Ταυτόχρονα αυξάνονται και οι εξαγωγές κεφαλαίου, κυρίως μέσω των Χρηματιστηρίων και δημιουργείται η λεγόμενη χρηματιστηριακή οικονομία.

Ένα βασικό στοιχείο της παγκοσμιοποίησης, μέσω της πολιτικής της έντασης των εξαγωγών και των ανταλλαγών, ήταν ότι κατέρρευσαν οι σοσιαλιστικές χώρες, οι οποίες δεν ήταν προσαρμοσμένες σε συνθήκες διεθνοποίησης των οικονομιών. Επιχείρησαν να προσαρμοστούν με τις μεταρρυθμίσεις Γκορμπατσόφ, αλλά κατά την προσπάθεια να ενσωματωθούν στην παγκόσμια αγορά, σε συνθήκες οι οποίες ήταν διαφορετικές από τη λογική πάνω στην οποία είχαν οικοδομηθεί, δεν μπόρεσαν να αντέξουν. Το ίδιο συνέβη και στο στρατιωτικό πεδίο, όπου ο Ρέιγκαν διόγκωσε τόσο πολύ τις στρατιωτικές δαπάνες

με τον «Πόλεμο των Άστρων», ώστε η Σοβιετική Ένωση δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί. Ο οικονομικός και στρατιωτικός ανταγωνισμός, καθώς και η εσωτερική κρίση του λεγόμενου σοσιαλιστικού μοντέλου, οδήγησαν σε οικονομική κατάρρευση. Η νέα πραγματικότητα είχε πολλαπλές επιπτώσεις:

Υποχώρησαν οι οξυμένες ταξικές αντιπαραθέσεις της προηγούμενης περιόδου, καθώς εξέλιπε η εργασιακή τάξη ως μια συμπαγής, οργανωμένη σε συνδικάτα, διεκδικητική δύναμη. Παράδειγμα, στην Ιταλία, όπου οι κοινωνικές αντιθέσεις είχαν λάβει εκρηκτική μορφή και ο ανταγωνισμός ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργατική τάξη έφθασε στο αποκορύφωμά του, υπήρξε μια περίοδος οιοσεί «Διπλής Εξουσίας». Οι εργαζόμενοι, μέσα από τους αγώνες τους, είχαν τόσα πολλά ώστε εν τέλει, παράλληλα με το θεσμικό Σύνταγμα (το περίφημο *Statuto dei lavoratori*) το οποίο ρύθμιζε τις εργασιακές σχέσεις και τα δικαιώματα των εργαζομένων με εξαιρετικά ευνοϊκούς γι' αυτούς όρους, οι εργάτες απέκτησαν δικαίωμα σε επιχειρησιακή δωρεάν εκπαίδευση, θεσμοθετήθηκαν τα εργοστασιακά συμβούλια κτλ. και από τα τέλη του '60 μέχρι το '80, σε ορισμένες χώρες και υπό ορισμένες συνθήκες, αναγνωρίζονταν στην εργατική τάξη ένα επίπεδο αυτόνομης οργάνωσης διαχωρισμένης από τη σφαίρα του κράτους ή των επιχειρηματικών δυνάμεων. Ένα τέτοιο κλίμα- στο οποίο οι ταξικές εντάσεις ήταν εξαιρετικά έντονες- μέσα από τη διάλυση που επέφερε η λεγόμενη παγκοσμιοποίηση, περάσαμε στο εντελώς αντίστροφο, όπου οι συνδικαλισμένοι εργάτες αποτελούν πλέον μόλις το 10- 20% - το μεγαλύτερο παραμένει στη Γερμανία, περίπου στο 25-30%. Οι καινούριοι εργαζόμενοι στις νέες μορφές εργασίας είναι σχεδόν αδύνατο να οργανωθούν ενώ εξαιτίας της πολυεθνικής τους προέλευσης δεν μπορούν να συνεννοηθούν μεταξύ τους και η παλιά εργατική ενότητα θρυμματίζεται.

Η «χρυσή εποχή» της παγκοσμιοποίησης είναι η νέα μορφή που έχει πάρει πλέον το κεφάλαιο. Τα εργοστάσια να συγκεντρώνονται στις λεγόμενες «νέες βιομηχανικές χώρες», ενώ οι δυτικές χώρες αναλαμβάνουν κυρίως τις υπηρεσίες. Η βαριά βιομηχανία και η παραγωγή μεγάλης κλίμακας μεταναστεύει στο εξωτερικό, όπου η Κίνα, το νέο βιομηχανικό εργαστήριο του κόσμου, μέσα σε μερικά χρόνια έφτασε τα 100 εκατομμύρια εργάτες στον τομέα της μεταποιητικής παραγωγής. Η παγκοσμιοποίηση επεβλήθη για να απαντήσει στα προβλήματα της κερδοφορία του κεφαλαίου. Και πράγματι απάντησε: Η άνοδος των κερδών, τα οποία είχαν σχεδόν μηδενιστεί στα τέλη της δεκαετίας του '70, μέσα σε 20-30 χρόνια είναι τεράστια. Η κοινωνία βρισκόταν σε ένα σταυροδρόμι. Είτε θα περνούσε σε μια νεοκαπιταλιστική μορφή οργάνωσης, είτε το κεφάλαιο θα έδινε τη δική του απάντηση.

Συνέβη το δεύτερο, δηλαδή η παγκοσμιοποίηση. Στις νέες συνθήκες δεν απαιτείται πλέον κάποια συμφωνία με την εργατική τάξη για να κατανέμονται τα κέρδη της ανάπτυξης, καθώς αυτά δεν προέρχονται κυρίως, ή αποκλειστικά, από την εσωτερική παραγωγή, αλλά από τις εξαγωγές εμπορευμάτων, την εξαγωγή κεφαλαίου, το χρηματιστήριο. Τώρα υπάρχει εσωτερική ανεργία και τα εμπορεύματα τα αγοράζει και η μεσαία τάξη; Είναι προφανές ότι οι καταναλωτές περιορίζονται στη μεσαία τάξη και στα προστατευμένα στρώματα των εργατών. Δεν ενδιαφέρει πλέον εάν καταναλώνει η εργατική τάξη. Πρόκειται για το μοντέλο της λεγόμενης κοινωνίας των δύο τρίτων.

Εξάλλου, η άνοδος του εισοδήματος είναι πολύ μικρότερη, ακριβώς διότι η οικολογική κρίση απορροφά όλο και μεγαλύτερο ποσοστό κεφαλαίων για την απορρύπανση. Τέλος, οι πλεονασματικές χώρες τροφοδοτούν την αμερικανική οικονομία για να μπορούν οι Αμερικανοί να αγοράζουν τα προϊόντα τους. Η Αμερική επιβιώνει ως ένα παράσιτο, και αυτό αποτελεί την βαθύτερη αιτία για την κρίση της παγκοσμιοποίησης.

«Έτσι, φτάνουμε στην κρίση της παγκοσμιοποίησης η οποία θα εκφραστεί σε όλα τα πεδία. Η παγκοσμιοποίηση πέτυχε όλους τους στόχους των έμπιστών της- κατεδαφίστηκε το σοβιετικό καθεστώς, παγκοσμιοποιήθηκε η αγορά, η βιομηχανική παραγωγή μεταφέρθηκε κατά μεγάλο ποσοστό στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, εκ των οποίων ορισμένες όπως η Κίνα μπορεί να είναι και παγκόσμιος ανταγωνιστής τους- και μπήκε σε κρίση.

Ένα παράδειγμα είναι η αποταμίευση. Βασική αρχή του καπιταλισμού είναι η ανάγκη αποταμίευσης για να υπάρχουν επενδύσεις. Αν είναι μηδενική η αποταμίευση θα είναι μηδενική και η επένδυση. Η απλή ανανέωση του παραγωγικού δυναμικού προϋποθέτει κάθε χρόνο περίπου πως το 15% του εθνικού εισοδήματος κατευθύνεται στις επενδύσεις. Και όμως, αυτή τη στιγμή στις ΗΠΑ το ποσοστό της αποταμίευσης κυμαίνεται ετησίως από το -2 έως +2. Η ανανέωση του παραγωγικού δυναμικού και η άνοδος της παραγωγής επιτυγχάνεται πλέον μέσω της εισαγωγής κεφαλαίων αφού οι ΗΠΑ έχουν γίνει ο μεγαλύτερος εισαγωγέας κεφαλαίου στον κόσμο. Και όμως 25 χρόνια πριν, το 1980, η Αμερική ήταν ακόμα πλεονασματική χώρα, εξήγε περισσότερα προϊόντα από όσα εισήγε και είχε υψηλό ποσοστό αποταμίευσης.

Δηλαδή, η επιτυχία των Αμερικάνων, να εξαγάγουν τις αντιθέσεις και να οικοδομήσουν ένα «νέο» παγκόσμιο σύστημα που να διαδεχθεί τον φορντισμό, οδηγεί στη μετάθεση της παραγωγής εκτός μητροπόλεων. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως δημιουργούν τους ανταγωνιστές τους. Αναφερθήκαμε ήδη στην Κίνα, την οποία ήδη ακολουθεί πλησίον η Ινδία- δεύτερη χώρα στον κόσμο σε παραγωγή software -, ενώ η Μπανγκαλόρ

θεωρείται το δεύτερο κέντρο παραγωγής ηλεκτρονικών προγραμμάτων μετά τη Σίλικον Βάλλεϋ των ΗΠΑ. Δηλαδή έχουμε μια επιτάχυνση της ανάπτυξης των χωρών του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου, με την Κίνα να αναπτύσσεται με ρυθμούς 8-10% ετησίως και τη βιομηχανική παραγωγή της να φθάνει ακόμα και το 15% (στο 6-8% ετησίως έχει φτάσει η Ινδία η οποία στον ανταγωνισμό της με την Κίνα προσπαθεί να επιταχύνει τους ρυθμούς για να μη μείνει πίσω από την Κίνα που είναι ο μεγάλος της αντίπαλος). Το 40% της παγκόσμιας παραγωγής βρίσκεται πλέον στην Ασία, όπου σταδιακά μετατίθεται πλέον και το κέντρο.

Επιπλέον, η μεταφορά της παραγωγής και τα φαινόμενα της ανεργίας, της γήρανσης του πληθυσμού, της κρίσης των κοινωνικών ασφαλίσεων, αλλάζουν το τοπίο και στο εσωτερικό των πιο αδύναμων δυτικών χωρών- Ευρώπη- και τείνει η «κοινωνία τρίτων» να μεταβληθεί σε «κοινωνία του ενός τρίτου». Δηλαδή ενώ οι πολυεθνικές και τα ανώτερα στρώματα κερδίζουν ακόμα από την παγκοσμιοποίηση, τα κατώτερα, σταδιακά και ένα αυξανόμενο ποσοστό των μεσαίων στρωμάτων, χάνουν από αυτήν. Και επομένως αλλάζουν οι πλειοψηφίες και στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών - τουλάχιστον- χωρών. Έτσι εξηγείται και το φαινόμενο της ανατροπής των συσχετισμών που επέφεραν τα δημοψηφίσματα για το Ευρωσύνταγμα στη Γαλλία και την Ολλανδία. Συνεπώς, η οικονομική παγκοσμιοποίηση αρχίζει να απειλεί τους εσωτερικούς συσχετισμούς στην ίδια τη Δύση! Και η πρώτη απάντηση είναι η στρατιωτικοποίηση. Δεν πρόκειται πλέον για την παγκοσμιοποίηση της δεκαετίας του '90 με άξονα τα χρηματιστήρια και την ιδεολογική ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού. Από την κρίση των χρηματιστηρίων η οποία αρχίζει από το 1997 και στο εξής, η λογική της Δύσης (και κυρίως των Αμερικανών και των Άγγλων) μετατίθεται προς την κατεύθυνση του στρατιωτικού και όχι του οικονομικού ιμπεριαλισμού. (εξ' ου και η κυρίαρχη μορφή του ιμπεριαλισμού είναι η στρατιωτική επέμβαση και οι νέο- συντηρητικοί του Μπους και όχι ο Κλίντον και τα χρηματιστήρια). Αρχίζουν λοιπόν να δυναμώνουν οι φωνές υπέρ του προστατευτισμού. Ωστόσο κάτι τέτοιο δε συμφέρει το μεγάλο κεφάλαιο, διότι μόνο στην Κίνα οι επενδύσεις του σε ετήσια βάση ξεπερνούν πλέον τα 70 δις. δολάρια. Την ίδια στιγμή δηλαδή που η Αμερική καλύπτει το εμπορικό έλλειμά της με τα χρήματα που έρχονται από την Κίνα, όλες οι μεγάλες αμερικάνικες εταιρείες είναι παρούσες στην κινεζική αγορά και συμβάλλουν και αυτές στη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος των ΗΠΑ. Έτσι, ενισχύεται η εσωτερική κοινωνική και πολιτική αντιπαράθεση ανάμεσα στις δυνάμεις που επιμένουν στην παγκοσμιοποίηση και σ' εκείνες που καταστρέφονται από αυτήν. Και στη Δυτική Ευρώπη, που δεν έχει να κερδίσει πολλά από τον αμερικάνικο

στρατιωτικοποιημένο ιμπεριαλισμό, οι φωνές αυτές δυναμώνουν διαρκώς και θα ενισχυθούν ακόμα και μέσα σε ένα μέρος των αρχουσών τάξεων και των ελίτ.

Η καθοδική πορεία της παγκοσμιοποίησης που έχει αρχίσει εδώ και μερικά χρόνια θα επιταχυνθεί και κινδυνεύει να μεταβληθεί σε κατάρρευση. Κατάρρευση η οποία δεν αφορά μόνο τις γεωπολιτικές, οικονομικές και πολιτικές παραμέτρους της αυτοκρατορίας. Αφορά και τους ίδιους τους ανθρώπους και τις κοινωνίες που βλέπουν το κυρίαρχο μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης να τους οδηγεί σε ολοένα και σοβαρότερα αδιέξοδα.

Στο ανθρωπολογικό πεδίο, η καθολική παραβίαση των βιορυθμών της ανθρώπινης φύσης οδηγεί σε αυξανόμενη ψυχολογική αποξένωση, απομόνωση και ψυχικές παθήσεις. Το ψυχολογικό και βιολογικό κόστος αναπαραγωγής του ανθρώπου ως φυσικού όντος ανεβαίνει κατακόρυφα (καρδιακές και ψυχολογικές ασθένειες, καρκίνοι, ψυχοφάρμακα, παραβατικές συμπεριφορές, ναρκωτικά, κτλ), με συνέπεια την εκθετική άνοδο των δαπανών «αποκατάστασης» της ανθρώπινης μηχανής!

Το αυξανόμενο περιβαλλοντικό κόστος της αναπαραγωγής της βιόσφαιρας- και του ίδιου του κεφαλαίου, δεδομένου ότι το κόστος της απορρύπανσης μεγαλώνει εκθετικά- οδηγεί σε αδιέξοδο το παγκοσμιοποιητικό ενεργειακό μοντέλο, το στηριγμένο στο πετρέλαιο.

Στο πολιτισμικό επίπεδο, η αυξανόμενη ισοπέδωση που επιβάλλει η ηγεμονία του δυτικού χολιγουντιανού μοντέλου, προκαλεί τη βίαιη αντίδραση των υπόλοιπων πολιτισμών και ιδιαίτερα των πλέον παραδοσιακών όπως του Ισλάμ, ενώ η βίαιη πολιτισμική πρόσμειξη, ακόμα και στις δυτικές χώρες, προκαλεί φαινόμενα γκετοποίησης και ξενοφοβίας». ³³

Απέναντι σ' αυτό το εφιαλτικό σκηνικό, η διατύπωση μίας εναλλακτικής πρότασης καθίσταται απολύτως αναγκαία προκειμένου να συνεχίσει η ανθρωπότητα την πορεία της δίχως να αντιμετωπίσει δραματικές οικολογικές και κοινωνικές καταστροφές. Λύση είναι, η αποβολή του παγκοσμιοποιημένου μοντέλου και η επιστροφή σε τοπικές, «εδαφικοποιημένες» μορφές οικονομίας και πολιτικής αλλά και ο δραστικός περιορισμός των μηχανισμών της αγοράς. Ο πλανήτης πρέπει απαραιτήτως να διέλθει τόσο από μία φάση από-παγκοσμιοποίησης όσο και μία φάση από-εμπορευματοποίησης.

³³ Γ. Καραμπελιάς, *Η κρίση της Παγκοσμιοποίησης και η εναλλακτική έξοδος*, κεφάλαιο 4^ο, Σειρά: Επιστήμη και Κοινωνία, Πατάκης 2008, σ. 125-127

Η πρώτη είναι αναγκαία για την επιστροφή των καίριων πολιτικών και οικονομικών αποφάσεων σε επίπεδα που να καθίστανται ελέγξιμα από την κοινωνία και τους πολίτες. Γιατί οι σύγχρονοι γιγάντιοι, παγκόσμιοι μηχανισμοί προσιδιάζουν σ' ένα αυτοκρατορικό μοντέλο, όπου μία ολιγαρχία αποφασίζει και η μάζα των λαών του πλανήτη ακολουθεί δίχως καν να γνωρίζει πού και γιατί λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις. Η δεύτερη καθίσταται επιτακτική γιατί μόνον έτσι θα δοθεί η δυνατότητα ανάπτυξης δικαιότερων μορφών κατανομής του πλούτου, για να υπερβούμε έτσι το αδιέξοδο των αβυσσαλέων οικονομικών και κοινωνικών αντιθέσεων που διαπερνούν τον πλανήτη.

Φυσικά, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι αυτές ακριβώς οι όψεις του παγκοσμιοποιητικού μοντέλου θεωρούνται σε γενικές γραμμές «αντικειμενικές» και «ανεπίστρεπτες πραγματικότητες» στις οποίες θα πρέπει η εναλλακτική πρόταση ως προς το κυρίαρχο μοντέλο να τις λαμβάνει υπόψη της ως δεδομένες.

Τι μπορούμε να κάνουμε για να αντιστρέψουμε τη δυναμική της παγκοσμιοποίησης; Μπορούμε να περιορίσουμε την αγορά, τη στιγμή μάλιστα που η τελευταία προβάλλει ως καθολικά κυρίαρχη σε κάθε γωνία- σχεδόν- του πλανήτη; Γι' αυτό και οι διάφορες απαντήσεις των μεγάλων κομμάτων στις περισσότερες χώρες προσπαθούν να προσαρμόσουν τις προτάσεις τους σ' αυτή την πραγματικότητα και αυτό το νόημα έχει ο περίφημος « τρίτος δρόμος » της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας ή η ρητορική περί εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης, δηλαδή το ότι μπορούμε απλά να μετριάσουμε τις συνέπειες από την ύπαρξη αυτών των αναπόφευκτων φαινομένων και όχι να τις αντιστρέψουμε ριζικά. Παρόλα αυτά, μία εναλλακτική πρόταση που στοχεύει στο ριζικό μετασηματισμό του κυρίαρχου μοντέλου, από το παγκόσμιο στο τοπικό (εκεί όπου πολιτικά εξισωτικά και οικονομικά δίκαια μοντέλα μπορούν να εφαρμοστούν) και από την «διδασκτορία» του εμπορεύματος στο βασίλειο της συνεργατικότητας και της αμοιβαίας ανταλλαγής, είναι όχι μόνο ευκαία, αλλά και στις παρούσες συνθήκες εφικτή. Γιατί ενισχύεται αποφασιστικά από τάσεις και δυναμικές οι οποίες είναι ήδη παρούσες σήμερα, δίπλα μας.

«Τουλάχιστον για εκατό χρόνια, ο οικονομικός ρόλος του κράτους ως ρυθμιστή της οικονομικής και κοινωνικής ζωής καθώς και ως άμεσου εργοδότη διευρύνεται στα πλαίσια του καπιταλισμού (κρατική ρύθμιση της οικονομικής ζωής και ανάδειξη του κράτους- επιχειρηματία και του κοινωνικού κράτους σε επίκεντρο της ανάπτυξης). Όμως για δέκα ή δεκαπέντε χρόνια, και ακόμα πιο έντονα μετά την κατάρρευση των ανατολικών κοινωνιών, αναπτύσσεται η τάση για περιορισμό του κράτους. Οι ιδιωτικοποιήσεις γενικεύονται, η απορρύθμιση των εξωτερικών συναλλαγών επεκτείνεται και οι

κρατικοποιημένες σοσιαλιστικές οικονομίες ιδιωτικοποιούνται ταχύτατα. Παρόλο λοιπόν, που το κράτος παραμένει ακόμα ο κύριος εργοδότης και ρυθμιστής της οικονομικής ζωής στον καπιταλιστικό κόσμο, η μακρόχρονη τάση στην ενίσχυση του μοιάζει να υποχωρεί. Αναδεικνύονται νέοι μηχανισμοί ρύθμισης και παρέμβασης, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο ΟΟΣΑ, ενισχύονται οι οργανισμοί του ΟΗΕ (FAO, UNICEF, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Αναπτυξιακό Πρόγραμμα κτλ.), υπογράφονται όλο και περισσότερες διεθνείς συμβάσεις κ.ά. Προπαντός δε, ενισχύονται οι περιφερειακοί οικονομικοί οργανισμοί, Ευρωπαϊκή Ένωση, NAFTA, Mercosur, ASEAN κ.ά., οι οποίοι μεταβάλλονται σταδιακά σε παράγοντες οικονομικής ρύθμισης, κατά το πρότυπο της «υπερκυβέρνησης» των Βρυξελλών. Όμως, η διαδικασία ρύθμισης από τους υπερεθνικούς οργανισμούς μόλις έχει αρχίσει, ενώ η μείωση του ρόλου των εθνικών κρατών συνοδεύεται από την ενίσχυση των πολυεθνικών και των διεθνών χρηματιστηριακών και νομισματικών ροών.

Την ίδια στιγμή, «ανεπαισθήτως» θα λέγαμε, αναπτύσσεται και μάλιστα με μεγάλη ταχύτητα ο λεγόμενος «τρίτος τομέας» της οικονομίας, ανάμεσα στο κράτος και την ιδιωτική επιχείρηση, ο συνεταιριστικός και κοινωνικός τομέας της παραγωγής και της αναπαραγωγής, που θεωρείται ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος τομέας σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο! Συνεταιριστικές τράπεζες, μη κερδοσκοπικές παραγωγικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε τομείς της αγροτικής παραγωγής και της κατάρτισης, στον Τρίτο Κόσμο, οργανώσεις ενίσχυσης του Τρίτου Κόσμου και αντιμετώπισης των ναρκωτικών με παραγωγικές δραστηριότητες ή εκδόσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στον ανεπτυγμένο κόσμο, ενώσεις εθελοντικής εργασίας, οργανώσεις γειτονιάς και ινστιτούτα ερευνών κτλ. Ο «τρίτος τομέας» μεταβάλλεται σε έναν ισχυρό οικονομικό παράγοντα, έξω από το κύκλωμα της αγοράς και την κρατική μηχανή, έστω και αν συχνά χρηματοδοτείται από κρατικές πηγές.

Ο πρόεδρος του Ιδρύματος Οικονομικών Τάσεων (Foundation of Economic Trends) της Ουάσινγκτον, Τσέρεμν Ρίφκιν παρουσιάζει μια εικόνα της έκτασης του εναλλακτικού τομέα στη χώρα της απορρύθμισης, στις ΗΠΑ: «Πρέπει να το χωνέψουμε πως ο δημόσιος τομέας και οι επιχειρήσεις είναι όλο και λιγότερο ικανές να εγγυηθούν μια στοιχειώδη οικονομική εξασφάλιση για εκατομμύρια Αμερικανών και Ευρωπαίων. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν έχει άλλη διέξοδο από το να στηρίζεται στον εαυτό του, επανεργοποιώντας τη συλλογική δραστηριότητα, έτσι ώστε να περιορίσει τις καταστροφές που προκαλούν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και η παρακμή των δημόσιων υπηρεσιών...

Ο συνεταιριστικός τομέας, ο λεγόμενος «τρίτος τομέας»- που ονομάζεται επίσης κοινωνία των πολιτών- , δηλαδή η κοινωνική οικονομία ή η εθελοντική προσφορά, είναι ένας χώρος όπου οι συμβατικές σχέσεις υποχωρούν απέναντι στους κοινοτικούς δεσμούς και όπου η προσφορά του χρόνου στον άλλο υποκαθιστά τις σχέσεις στην αγορά εργασίας... Οι εθελοντικές οργανώσεις βρίσκονται στην υπηρεσία εκατομμυρίων Αμερικανών σε όλες τις γειτονιές και τις κοινότητες της χώρας. Στις Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν περίπου 1,4 εκατομμύρια μη κερδοσκοπικές οργανώσεις των οποίων ο κύριος στόχος είναι οι υπηρεσίες που προσφέρονται στον πληθυσμό και η προώθηση κάποιου στόχου. Χρηματοδοτούνται εν μέρει από ιδιωτικές δωρεές και συμπληρώνονται από κρατικές επιχορηγήσεις. Ο «τρίτος τομέας» γνωρίζει ένα ρυθμό ανάπτυξης δύο φορές ταχύτερο από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και η συμβολή του στο ΑΕΠ ξεπερνάει ήδη το 6,5% του εθνικού εισοδήματος και απασχολεί 10,5% του ενεργού πληθυσμού».

Στη Γαλλία, ο Τιερί Ζαντέ, στην έκθεσή του για την κοινωνική οικονομία στη Συμβουλευτική Επιτροπή της Κοινωνικής Οικονομίας, στις 28 Φεβρουαρίου 1995, παρουσίασε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία ο κοινωνικός τομέας, αρχίζοντας από ασφαλιστικές εταιρείες, τράπεζες και συνεταιρισμούς και φθάνοντας μέχρι τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, απασχολούσε το 1994 1,7 εκατομμύρια εργαζομένους και δημιούργησε 470.000 θέσεις εργασίας ανάμεσα στο 1984 και το 1994. Ο αριθμός των κάθε είδους οργανώσεων που δημιουργούνται κάθε χρόνο είναι περίπου 60.000 (έναντι 40.000 πριν 10 χρόνια) και συνολικά φτάνει τις 700.000 οργανώσεις.

Και βέβαια μπορούμε να συνεχίσουμε με τις εναλλακτικές επιχειρήσεις και την Οικοτράπεζα στη Γερμανία, στο Βέλγιο, στην Ολλανδία κτλ. Στον Τρίτο Κόσμο, η έκταση του φαινομένου είναι ίσως ακόμα μεγαλύτερη. Μόνο στο Ρίο ντε Τζάνερο υπάρχουν 1.500 οργανώσεις του τρίτου τομέα, ενώ πολύ συχνά οι παραγκογειτονιές και η «μαύρη εργασία» είναι οργανωμένες σύμφωνα με τις αρχές του κοινωνικού τομέα. Στη «φτωχότερη χώρα του κόσμου», το Μπαγκλαντές, η Grammeen Bank δανείζει άτοκα ή με πολύ χαμηλά επιτόκια τους αγρότες στην κατεύθυνση μιας οικολογικά βιώσιμης παραγωγής και στην Ινδία, κάθε ένα σχεδόν από τα 600.000 χωριά διαθέτει κάποια μορφή συνεταιρισμού ή οργάνωσης αλληλοβοήθειας. Όσο για το Μοντραγκόν, στη Χώρα των Βάσκων, στην Ισπανία, αποτελεί ήδη ένα τουριστικό αξιοθέατο της Ισπανίας.

Αν λοιπόν στα τελευταία δεκαπέντε χρόνια ο πολιτικός ριζοσπαστισμός φάνηκε να υποχωρεί, την ίδια στιγμή διοχετεύθηκε σε δομές και θεσμούς σταθερούς, εκείνους του «τρίτου τομέα» που αναπτύσσεται με καταπληκτική ταχύτητα σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Μπορούμε λοιπόν να έχουμε μια πιο ισορροπημένη εικόνα για την

πολιτική και κοινωνική ιστορία των τελευταίων χρόνων. Οι ιδέες των μετά-κομμουνιστικών κινημάτων της δεκαετίας του '60 διοχετεύτηκαν στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τομέα, σε κλίμακα που ίσως ούτε καν φανταζόμαστε. Κατά συνέπεια, η διαπίστωση πως η δεκαπενταετία 1980-1995 ήταν εκείνης της απορρύθμισης, της κρίσης του πολιτικού ριζοσπαστισμού, της συρρίκνωσης της αριστεράς, αντισταθμίζεται εν μέρει από τη διαπίστωση πως ήταν ταυτόχρονα η περίοδος της ανάδυσης και ενίσχυσης των οικολογικών οργανώσεων και της εναλλακτικής οικονομίας.

Η ουτοπία μιας οικονομίας ενταγμένης στην κοινωνία που περιορίζει την κυριαρχία του εμπορεύματος δεν μπορεί να αναζητηθεί σε κάποια θεωρητική κατασκευή αλλά στην ίδια την πραγματικότητα.³⁴

Αν παγκοσμιοποίηση λοιπόν είναι με τη στενή οικουμενική της έννοια, η οικονομική και εκείνη της ανθρώπινης συνείδησης χάρη στην οποία μπορούμε όλοι μας να αισθανθούμε πολίτες της γης τότε οργανώσεις όπως η Διεθνής Αμνηστία, η Greenpeace η Γιατροί Χωρίς Σύννορα άρχισαν ήδη να την εφαρμόζουν. Υπάρχει επίσης η επικοινωνία, η αμοιβαία οικειότητα, η πλάση. Αν και το πρόβλημα σήμερα ανακαλύπτεται στο γεγονός ότι υπάρχει αστείρευτη ποσότητα πληροφοριών που δεν μπορεί όμως να αφομοιωθεί. Αυτό που λείπει στην ουσία είναι επικοινωνία και δόμηση των μηνυμάτων. Άλλο πράγμα είναι να στέλνεις το μήνυμα και άλλο να κατανοείς το νόημά του. Όλα αυτά μπορούν να οδηγήσουν στην καλύτερη δυνατή έκφραση της παγκοσμιοποίησης. Αν σκεφτούμε τους μεγάλους φιλοσόφους της αρχαιότητας, όπως ο Αριστοτέλης, χρειάζεται να αναγνωρίσουμε ότι είχαν πάντοτε πολιτική σκέψη. Αυτό δεν σημαίνει πως η πολιτική φιλοσοφία είναι αλάνθαστη ή ότι οι φιλόσοφοι όπως υποστήριξε ο Πλάτωνας οφείλουν να αναλάβουν την εξουσία. Αντιθέτως, η απόλυτη τάξη εκφράζει ολοκληρωτική σκλήρυνση, καθώς κάθε κοινωνία έχει ανάγκη και την αταξία. Αν θέταμε τα πράγματα ως εξής θα λέγαμε πως στην πολιτική σκέψη υπάρχει ένα φιλοσοφικό πρόβλημα, η ανάγκη της ανάγνωσης των φιλοσόφων για τη χάραξη της πολιτικής.

Σε ποιόν ανήκει όμως η πλανητική, ατομική ευθύνη σε σχέση με τη ζωή μας; Στον πολιτισμό μας ο ατομικισμός έχει δύο έννοιες. Από τη μια αντικατοπτρίζει την μοίρα του, το πεπρωμένο του και από την άλλη την μοναξιά. Εμείς οφείλουμε να αντισταθούμε στη μοναξιά ώστε να αναπτερώσουμε την ατομική ευθύνη και από το σπέρμα της

³⁴ Γ. Καραμπελιάς, *Η κρίση της Παγκοσμιοποίησης και η εναλλακτική έξοδος*, κεφάλαιο 4^ο, Σειρά: Επιστήμη και Κοινωνία, Πατάκης 2008, σ. 134-137

αλληλεγγύης να οργανωθούν σε μια σύνθετη κοινωνία οι νέες μορφές γνώσης, ώστε να μπορεί να γεννηθεί ένας αληθινά πλανητικός πολιτισμός.

Οι μελλοντικοί κίνδυνοι είναι ο φανατισμός και η επιθυμία για καταστροφή. Η αλήθεια λοιπόν, είναι να βρούμε ένα κόλπο ώστε να βρούμε μέσα μας όλοι μας την ατομική ευθύνη για να μην καταστρέψουμε την έννοια της πατρίδας. Γιατί οφείλουμε να σκεφτούμε μια πατρίδα μεγαλύτερη και ισχυρότερη που να συγχωνεύεται με όλες τις άλλες πάνω στην Γη. Και αν κάτι θα μπορούσε να μας τρομάξει τα επόμενα χρόνια αυτό θα ήταν, οι χειρότεροι καρποί του ανθρώπινου νου. Ο φανατισμός, η ψυχρή τεχνική, η επιθυμία για καταστροφή. Και αν κάτι πάλι ερχόταν για να μας γοητεύσει, θα ήταν οτιδήποτε αφορά την τέχνη και τη δημιουργικότητα. Πάνω απ' όλα πάντως, η δυνατότητα της γέννησης, χωρίς φόβους και άμυνες αλλά ενός πραγματικά θαρραλέου πλανητικού παγκόσμιου πολιτισμού θα οδηγούσε να σωθεί ότι έχει απομείνει.

Β ΜΕΡΟΣ

ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Όπως στην κοινωνική οικονομία δεν υπάρχει ένας καταλυτικός – αποδεκτός ορισμός, το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση του ορισμού του μη κερδοσκοπικού τομέα. Παρόλα αυτά, υπό το πρίσμα της εμπειρικής έρευνας διεθνώς, σημαντικό πλαίσιο αναφοράς συνιστά ο προσδιορισμός των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των οργανισμών που απαρτίζουν το μη κερδοσκοπικό τομέα στον οποίο κατάληξε η μεγάλης έκτασης συγκριτική διεθνής μελέτη που ξεκίνησε το 1990 υπό το συντονισμό του Αμερικάνικου Πανεπιστημίου «John Hopkins».

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της μελέτης αυτής, ο μη κερδοσκοπικός τομέας απαρτίζεται από οργανισμούς που συγκεντρώνουν σωρευτικά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Α) Τυπικοί, δηλαδή έχουν κάποιο βαθμό θεσμικής υπόστασης που προϋποθέτει την ίδρυση τους ως νομικά πρόσωπα.
- Β) Ιδιωτικοί, δηλαδή είναι διακριτοί τόσο από τις κρατικές υπηρεσίες και οργανισμούς όσο και από τους οργανισμούς του ευρύτερου δημοσίου τομέα.
- Γ) Ανεξάρτητοι, με την έννοια ότι έχουν τους δικούς τους κανονισμούς λειτουργίας και τα δικά τους όργανα διοίκησης .
- Δ) Δεν μπορούν να διανέμουν κέρδη ούτε στα μέλη τους ούτε στους διαχειριστές τους. Αυτός ο «περιορισμός στη διανομή κερδών» αποτελεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό γνώρισμα των Μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών σε όλη τη βιβλιογραφία.
- Ε) Θα πρέπει να υπάρχει σε κάποιο βαθμό και εθελοντική συμμετοχή από εθελοντές ή /και δωρητές και θα πρέπει να έχουν ιδρυθεί με βάση την ελεύθερη και εθελοντική συμμετοχή των μελών τους.

Έτσι, με βάση τον ορισμό του Πανεπιστημίου Hopkins αποκλείονται:

- ❖ Κοινοπραξίες με κερδοσκοπικό σκοπό (διανομή κερδών) π.χ. Εμπορικοί Συνεταιρισμοί, Κοινοπραξίες ασφαλιστών εταιριών.
- ❖ Συνεταιρισμοί τραπεζών, ταμειυτήρια.

- Οργανισμοί που έχουν σκοπό την προώθηση της Θρησκευτικής λατρείας καθώς και την προώθηση υποψηφίων σε εκλογικές δραστηριότητες.³⁵

³⁵ <http://www.socialeconomy.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

GREENPEACE

6.1 Η εξέλιξη της Greenpeace

Η Greenpeace γεννήθηκε πριν 37 χρόνια, από τρεις ανθρώπους που δεν ήθελαν τίποτε περισσότερο από το “να κάνουν κάτι σημαντικό” για την προστασία του περιβάλλοντος, κάτι που κατά κάποιον τρόπο “να ξεχωρίζει”. Επιστρατεύοντας την παράδοση των Κουακέρων περί “βεβαιωμένης μαρτυρίας”, επιχείρησαν να προσεγγίσουν με ένα πλοίο μια περιοχή πυρηνικών δοκιμών και έτσι δημιούργησαν αυτό που έμελλε να γίνει η δυναμικότερη περιβαλλοντική οργάνωση στον κόσμο.

Οι Καναδοί Jim Bohlen και Irving Stowe ήταν ανάμεσα σ' εκείνους που αντιδρούσαν στις αμερικανικές πυρηνικές δοκιμές στην Αμτσίτκα της Αλάσκα, είχαν όμως απογοητευτεί από την έλλειψη διαμαρτυρίας εκ μέρους των αναγνωρισμένων περιβαλλοντικών οργάνωσεων. Έχοντας υπ' όψη τους ένα πλοίο, που το 1958 προσέλκυσε την προσοχή παραπλέοντας στο σύμπλεγμα νησιών Μπικίνι, για να σταματήσει μια πυρηνική δοκιμή που γινόταν εκεί, ο Bohlen, ο Stowe και ο φοιτητής της νομικής Paul Cote, ίδρυσαν την Επιτροπή “Μην ταραζέτε τα νερά”, με μοναδικό σκοπό να σταματήσουν τη δοκιμή στην Αμτσίτκα.

Οι ακριβείς συνθήκες που περιβάλλουν την αλλαγή ονομασίας της ομάδας τους είναι ασαφείς, αλλά γρήγορα φάνηκε ότι το όνομα της Επιτροπής “Μην ταραζέτε τα νερά” δεν προκάλεσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή ενθουσιασμό. Τότε, ο Bill Dornell, ένας νεαρός Καναδός εργάτης, πρότεινε ένα δυναμικό συνδυασμό λέξεων, που δήλωναν ταυτόχρονα τόσο το ενδιαφέρον για τον πλανήτη γενικά, όσο και την αντίθεση στα πυρηνικά όπλα. Έτσι, από τον συνδυασμό των λέξεων “green” (πράσινο) και “peace” (ειρήνη), γεννήθηκε η Greenpeace.

Η ομάδα της Greenpeace νοίκιασε ένα ψαράδικο πλοίο, το “Phyllis Cormack”, για να μεταφέρει τη διαμαρτυρία της στο κέντρο του πεδίου δοκιμών. Στις 15 Σεπτεμβρίου του 1971 το “Phyllis Cormack” έβαλε πλώρη με κατεύθυνση την Αμτσίτκα. Για να διασφαλιστεί ότι το ταξίδι θα είχε συνεχή κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης, η πρώτη εξόρμηση της Greenpeace περιέλαβε αρκετούς δημοσιογράφους, μεταξύ των οποίων και ο Robert Hunter της εφημερίδας “Vancouver Sun”. Τη δεύτερη μέρα του ταξιδιού,

αποβιβάστηκαν σ' ένα χωριό ιθαγενών Kwakiutl, οι οποίοι τους έδωσαν τις ευλογίες τους και τους προσκάλεσαν να τους επισκεφτούν ξανά στην επιστροφή. Μετά το τέλος του ταξιδιού, τους είπαν, θα σκάλιζαν τα ονόματά τους στο τοτέμ των Kwakiutl.

Ο Robert Hunter είχε μαζί του στο πλοίο ένα μικρό βιβλίο με ινδιάνικους μύθους και παραμύθια, που περιείχε ένα εκπληκτικό κείμενο. «Θα ερχόταν μια μέρα, έλεγε μια γριά της φυλής των Cree με τ' όνομα Μάτια της Φωτιάς, που οι πηγές της γης θα στέρευαν, η θάλασσα θα μαύριζε, τα ρυάκια θα δηλητηριάζονταν και τα ελάφια θα έπεφταν νεκρά. Όμως, λίγο πριν να είναι πολύ αργά, οι Ινδιάνοι θα ξανάβρισκαν το χαμένο πνεύμα τους, θα δίδασκαν στους λευκούς το σεβασμό προς τη Γη και θα ενώνονταν μαζί τους για να γίνουν οι Πολεμιστές του Ουράνιου Τόξου».

Το “Phyllis Cormack” αναγκάστηκε να γυρίσει στη βάση του μετά την επέμβαση της ακτοφυλακής. Η βόμβα πυροδοτήθηκε τελικά στις 6 Νοεμβρίου του 1971. Η Greenpeace δεν είχε σταματήσει τη δοκιμή, αλλά οι απόπειρες του πληρώματος είχαν απασχολήσει τους τίτλους των εφημερίδων σ' όλη τη Β. Αμερική, και στην πορεία είχαν κερδίσει τη μάχη. Η Αμτσίτκα δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ πια σαν πεδίο πυρηνικών δοκιμών.

Αυτός ο παλιός ινδιάνικος μύθος φάνηκε να ταιριάζει στο ρόλο που επεφύλασσε για την Greenpeace η ιστορία. Οι Πολεμιστές του Ουράνιου Τόξου, μια μικρή ομάδα ακτιβιστών από τον Καναδά και τις ΗΠΑ, έμελλε να γίνει το πιο μεγάλο και το πιο δυναμικό κίνημα υπεράσπισης ενός πλανήτη σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Σήμερα, η διεθνής αυτή οργάνωση έχει δράση και παρουσία σε 42 χώρες και πάνω από 2,5 εκατομμύρια υποστηρικτές. Διαθέτει έναν αξιόλογο “στόλο” από πλοία κατάλληλα για διάφορες αποστολές, εφοδιασμένα με σύγχρονα συστήματα επικοινωνιών, ελικόπτερα για την προσέγγιση δύσβατων περιοχών, καθώς επίσης και έναν αξιόλογο εξοπλισμό για τις δράσεις της. Διαθέτει ακόμη ένα αρκετά ανεπτυγμένο δίκτυο για την κυκλοφορία των πληροφοριών- ένα είδος εσωτερικού Internet- και είναι συνδεδεμένη με πολλές βάσεις δεδομένων. Η ίδια η οργάνωση δεν κάνει συνήθως μετρήσεις (εκτός κι αν δεν υπάρχει άλλη επιλογή), αλλά επεξεργάζεται στοιχεία που προέρχονται από άλλους οργανισμούς (Ινστιτούτα Ερευνών, Πανεπιστήμια) και κάνει εκθέσεις ή συνοδεύει με τεκμήρια τις επιχειρήσεις της. Στα 37 χρόνια ιστορίας της έχει να παρουσιάσει σημαντικές επιτυχίες και ένα πλούσιο έργο βασισμένο στις αρχές της μη-βίας, της άμεσης δράσης και της ανεξαρτησίας από κόμματα, οικονομικά συμφέροντα και κυβερνήσεις. Οι συγκρούσεις της με το χώρο των πολυεθνικών εταιρειών και τις κυβερνήσεις που έμεναν ασυγκίνητες στο έντονο αίτημα της κοινής γνώμης για καθαρότερο και ασφαλέστερο περιβάλλον, της

έδωσαν τη φήμη μιας κατ' εξοχήν δυναμικής και ασυμβίβαστης οργάνωσης. Μιας οργάνωσης που ακριβώς λόγω της αποφασιστικότητας της και λόγω του συχνά παράτολμου θάρρους των ανθρώπων της, ήταν σε θέση να κάμψει την αντίσταση ακόμη και των πιο ισχυρών συμφερόντων, να αναγκάσει τους εχθρούς του περιβάλλοντος σε θεαματικές στροφές και σε σημαντικές υποχωρήσεις. Συχνά, πολλοί παρομοιάζουν την Greenpeace με ένα μικροσκοπικό Δαβίδ, που όμως βρίσκει τον τρόπο να ντροπιάζει τους μεγαλόσχημους αντιπάλους του.³⁶

6.2 Οι βασικές αρχές της Greenpeace

Η Greenpeace είναι πάνω απ' όλα μια οργάνωση δράσης. Ένα κίνημα πολιτών που βαρέθηκε τις ατέρμονες και αδιέξοδες συζητήσεις, την αδράνεια και τις υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα και απαιτεί άμεσες λύσεις στα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα. Ένα κίνημα πολιτών που στηρίζεται τόσο στη συλλογική όσο και στην προσωπική μη-βίαιη δράση. Είναι επιπλέον, μια οργάνωση με έντονα διεθνή χαρακτήρα, για τον απλό λόγο ότι η ρύπανση και τα προβλήματα του περιβάλλοντος δεν γνωρίζουν σύνορα. Είναι μια οργάνωση που δε διστάζει να συγκρουστεί με μεγάλα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα προκειμένου να προστατέψει το περιβάλλον. Είναι τέλος, μια οργάνωση αποτελεσματική, όπως αποδεικνύουν οι χιλιάδες επιτυχίες που έγιναν δυνατές χάρη στις παρεμβάσεις της Greenpeace.

Υπάρχουν ορισμένες αρχές στις οποίες πιστεύουν στην Greenpeace. Κι όχι απλώς τις πιστεύουν, αλλά φροντίζουν να τις κάνουν πράξη καθημερινά. Πιστεύουν στο δικαίωμα των πολιτών να υπερασπίζονται το περιβάλλον και να αγωνίζονται για μια καλύτερη ζωή. Γι' αυτό και επέλεξαν ως οργάνωση το δρόμο της μη-βίαιης, πλην όμως δυναμικής και χωρίς συμβιβασμούς, ενεργού δράσης. Πιστεύουν στην τεκμηριωμένη και επιστημονικά ορθή και αξιόπιστη πληροφόρηση των πολιτών. Γι' αυτό και πραγματοποιούν επιστημονικές αναλύσεις και εκθέσεις που τεκμηριώνουν πως ο πλανήτης μας, η ίδια η καθημερινή μας ζωή, απειλούνται από μια σειρά παράλογες, ρυπογόνους και καταστροφικές για το περιβάλλον δραστηριότητες. Πιστεύουν στη διαφάνεια. Γι' αυτό και προχωρούν, χωρίς κανείς να τους το ζητήσει ή να τους το επιβάλλει, στον εθελοντικό έλεγχο των οικονομικών μας από ορκωτούς λογιστές και στη δημοσιοποίηση αυτών των

³⁶ Πληροφορίες από το Ελληνικό Γραφείο Greenpeace

στοιχείων. Πιστεύουν στην ανεξαρτησία της περιβαλλοντικής και κοινωνικής δράσης. Γι' αυτό και έχουν κάνει μια συνειδητή επιλογή. Να μη δέχονται χρήματα από κυβερνήσεις, διακρατικούς οργανισμούς (π.χ. κοινοτικά προγράμματα) και τη βιομηχανία.

Αποκλειστική πηγή των εσόδων τους και της χρηματοδότησης των εκστρατειών τους ήταν και παραμένουν οι υποστηρικτές της Greenpeace. Ευαίσθητοι πολίτες δηλαδή, που μοιράζονται την ίδια αγωνία για όσα συμβαίνουν γύρω τους και που εκτιμούν και στηρίζουν το έργο και την αποστολή της Greenpeace. Γιατί χωρίς αυτούς δεν μπορεί να υπάρξει Greenpeace.³⁷

6.3 Η οργανωτική δομή της Greenpeace και ο ρόλος του κράτους

Η Greenpeace είναι ΜΚΟ και λειτουργεί υπό τη νομική μορφή του σωματείου. Πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει ένα σώμα εκλεκτόρων το οποίο εκλέγει το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο με τη σειρά του εκλέγει τον διευθυντή του γραφείου και ο διευθυντής στη συνέχεια επιλέγει το υπόλοιπο προσωπικό που θα απαρτίζει την οργάνωση.

Για την αποφυγή της γραφειοκρατίας και τις χρονοβόρες διαδικασίες στη λήψη των αποφάσεων, η Greenpeace έχει επιλέξει μια ευέλικτη οργανωτική δομή. Διαθέτει εθνικά γραφεία σε 25 χώρες, παρουσία σε 42 χώρες και υποστηρικτές σε πάνω από 100 χώρες συνολικά. Τα εθνικά γραφεία (που έχουν συνήθως τη νομική μορφή των μη-κερδοσκοπικών σωματείων), έχουν την ευθύνη της δράσης στη χώρα τους, στα πλαίσια των διεθνών προτεραιοτήτων.

Παράλληλα, για τον καλύτερο συντονισμό και την εξοικονόμηση πόρων σε διεθνές επίπεδο, υπάρχει η Διεθνής Greenpeace, με έδρα το Άμστερνταμ, που αποτελεί τον “κοινό τόπο” των εθνικών γραφείων. Για παράδειγμα, από τη Διεθνή Greenpeace γίνεται η διαχείριση των πλοίων της οργάνωσης που αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για τη δράση της. Οι αποφάσεις για τις στρατηγικές επιλογές της οργάνωσης γίνονται από τις διεθνείς συναντήσεις και συνελεύσεις στις οποίες εκπροσωπούνται όλα τα εθνικά γραφεία. Η Greenpeace συνεργάζεται με πολίτες και φορείς που ασχολούνται με θέματα περιβάλλοντος σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, όταν βεβαίως υπάρχει κοινή θεματολογία και κοινός στόχος.

³⁷ Στο ίδιο.

Η Greenpeace για να είναι πραγματικά ανεξάρτητη, έχει κάνει μια συνειδητή επιλογή: δε δέχεται χρήματα από διεθνείς οργανισμούς, κυβερνήσεις, πολιτικά κόμματα ή εταιρείες (εταιρείες που πλασάρουν προϊόντα που αντιτίθενται στις κινήσεις της οργάνωσης). Μοναδική πηγή εσόδων της είναι οι ενεργοί πολίτες που αγωνισούν και αγωνίζονται για το περιβάλλον, υποστηρίζοντας το έργο της. Πιστεύοντας στη δύναμη και το σθένος της δράσης, διεκδικούν δυναμικά αυτό που δικαιωματικά ανήκει σε όλους μας: έναν καλύτερο πλανήτη για σπίτι μας.

Οι δραστηριότητες της οργάνωσης είναι ανάλογες των εσόδων της. Πράγμα που σημαίνει πως όσο περισσότερα έσοδα έχουν, τόσες περισσότερες ενέργειες και δράσεις μπορούν να κάνουν. Τα τελευταία χρόνια η ανταπόκριση του κόσμου για το έργο της συνεχώς αυξάνεται και το ελληνικό γραφείο είναι σε φάση ανάπτυξης. Πολύ σημαντικό ρόλο έχουν και οι ακτιβιστές. Ας μην ξεχνάμε ότι η Greenpeace είναι μια οργάνωση δράσης. Είναι οι άνθρωποι λοιπόν, που συμμετέχουν στις ενεργές δράσεις της και στόχος τους είναι να προάγουν βιώσιμες λύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.³⁸

Παρ' όλα αυτά δεν υπάρχει σχέση συνεργασίας κράτους με την Greenpeace, δηλαδή δεν παρέχεται οικονομική βοήθεια, με την ευρύτερη έννοια (χορηγήσεις, ΚΠΣ κλπ). Αλλά υπάρχει το lobbying (πολιτική πίεση) που γίνεται για να εξυπηρετηθούν οι σκοποί και οι στόχοι της οργάνωσης ανάλογα με την κάθε εκστρατεία. Τέλος για οποιαδήποτε κίνηση η οργάνωση ενημερώνει τους αρμόδιους φορείς-κράτος.³⁹

6.4 Η συνεργασία της με τις υπόλοιπες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Η κάθε ΜΚΟ έχει τις δικές της εκστρατείες, τους αρμόδιους ανθρώπους και τα απαραίτητα μέσα για να υποστηρίξει τις καμπάνιες της. Αυτό συμβαίνει για να μπορέσουν στο σύνολό τους οι ΜΚΟ να καλύψουν ένα μεγαλύτερο εύρος προβλημάτων. Σε ειδικές περιπτώσεις όμως, οι ΜΚΟ ενώνουν τις δυνάμεις τους προκειμένου να εξυπηρετήσουν έναν κοινό σκοπό (πχ φωτιά στην Πάρνηθα, πόλεμος στο Λίβανο, δημιουργία θαλάσσιων καταφυγίων κ.α.).⁴⁰

³⁸ Στο ίδιο.

³⁹ Στο ίδιο.

⁴⁰ Στο ίδιο.

6.5 Οι στόχοι και η δράση του Διεθνούς και του Ελληνικού Γραφείου της Greenpeace

Η Greenpeace είναι περισσότερο γνωστή ως διεθνής οργάνωση. Είναι γνωστή για τους αγώνες της για τον αποπλισμό και το τέλος των πυρηνικών όπλων, για τις εκστρατείες της στην Ανταρκτική, για τις μεγάλες επιχειρήσεις της εναντίον της (νόμιμης και παράνομης) εμπορίας τοξικών, για τις συγκρούσεις της με τους μεγάλους στόλους που καταστρέφουν τον πλούτο των ωκεανών, για τις δυναμικές της ενέργειες για το σταμάτημα της λεηλασίας των τροπικών δασών, για τον έλεγχο των γενετικά μεταλλαγμένων προϊόντων, για την πίεση που ασκεί στους διεθνείς οργανισμούς για την αποτροπή των κλιματικών αλλαγών και της καταστροφής της στοιβάδας του όζοντος, για την ανάπτυξη και προώθηση εναλλακτικών λύσεων απέναντι σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία και έναν άκρατο καταναλωτισμό. Όμως εξίσου αξιόλογη είναι και η δράση της σε τοπικό επίπεδο. Αν και τα προβλήματα του περιβάλλοντος δεν γνωρίζουν σύνορα, εντούτοις απαιτείται η παρουσία των ανθρώπων της και σε πιο περιορισμένες γεωγραφικές ενότητες, στο επίπεδο των περιφερειών (όπως είναι η Μεσόγειος) ή των εθνικών κρατών.

Προϋπόθεση για την ίδρυση ενός εθνικού γραφείου σε μια χώρα, είναι όχι μόνο η ύπαρξη σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, αλλά και η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, χωρίς την οποία είναι εξαιρετικά δύσκολη, αν όχι αδύνατη η αποτελεσματική δράση κινημάτων των πολιτών. Στη χώρα μας, παρά την έλλειψη παράδοσης συμμετοχής σε συλλογικά σχήματα, πέραν των κομμάτων, το πείραμα που ξεκίνησε το 1991, φαίνεται να πετυχαίνει απόλυτα και να δικαιολογεί την επιλογή για τη δημιουργία της ελληνικής Greenpeace, η οποία κλείνει φέτος δέκα επτά χρόνια δημιουργικής δράσης.

Παρά τις διαφορετικές μεθόδους που υιοθετούσε κάθε φορά για να πετύχει το σκοπό της, η Greenpeace είχε πάντα τη σταθερή επιδίωξη να αναγκάσει τις κυβερνήσεις και τον κόσμο των επιχειρήσεων να δεχτούν ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι μια δικαίωμα και υποχρέωση για τις σύγχρονες κοινωνίες. Να τους πείσει δηλαδή, να κάνουν τις απαραίτητες εκείνες αλλαγές που θα οδηγήσουν σ' ένα μέλλον βιώσιμο, σε μια ισορροπία του ανθρώπου με τη φύση. Ο δρόμος αυτός δεν ήταν εύκολος, είχε παγίδες και συχνά έκρυβε δυσάρεστες εκπλήξεις για την οργάνωση. Ο τύπος, άλλοτε φιλικός και άλλοτε επικριτικός, απαιτούσε διαφάνεια και αξιοπιστία. Αυτά άλλωστε τα προσόντα ήταν που κράτησαν όρθια την Greenpeace απέναντι στις επιθέσεις που συχνά καθοδηγούνταν

από αδίστακτες δυνάμεις. Σύμμαχός της, η κοινή γνώμη, το "επώνυμο πλήθος", η κοινωνία που αντιστέκεται.

Όμως, είτε αναμετρείται με την πανίσχυρη πετρελαιοβιομηχανία, η οποία αντιδρά στη λήψη μέτρων για την αποτροπή των κλιματικών αλλαγών, είτε με τις πολυεθνικές των μεταλλαγμένων, είτε με την κυβέρνηση των ΗΠΑ για την αποτροπή του "Πολέμου των Άστρων", η Greenpeace παραμένει πάντοτε μια πηγή έμπνευσης κι ελπίδας για όσους πιστεύουν ακόμη ότι οι άνθρωποι μπορούν να επηρεάσουν το μέλλον τους και το μέλλον των παιδιών τους. Χωρίς αυτήν την ελπίδα και χωρίς ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων που να την μοιράζονται, ο κόσμος σίγουρα θα κατευθύνονταν σε πολύ χειρότερες μέρες. Στόχος της, ένα μέλλον ολοένα και καλύτερο από το παρόν. Όπως λέει και ο ιδρυτής της διεθνούς Greenpeace, David McTaggart:

«το σημαντικότερο όπλο που διαθέτουμε απέναντι στην πορεία της παρακμής και της καταστροφής στην οποία οδηγείται το ανθρώπινο είδος, δεν είναι ούτε η επιστήμη, ούτε η νομοθεσία, ούτε ο βιομηχανικός έλεγχος. Είναι η τόλμη να υπερασπιζόμαστε το έδαφος μας απέναντι σ' αυτό που μοιάζει αναπόφευκτο. Είναι η συνείδηση ότι κάπου στον κόσμο υπάρχει μια δύναμη που θα πλεύσει μ' ένα μικρό ξύλινο βαρκάκι φτιαγμένο από ελπίδα και σχεδόν παράλογη τόλμη ενάντια σε μια έκρηξη απελπισίας 100 μεγατόνων και θα τη γυρίσει ανάποδα».⁴¹

Η παράθεση μερικών από τις μεγάλες στιγμές-επιτυχίες της Greenpeace αλλά και μερικών από των στόχων της αποδεικνύει τη δύναμη και το μέλλον που έχει και μπορεί ακόμη περισσότερο να αναπτύξει η κοινωνία των πολιτών μέσα από τις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις σε θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος, της υγείας, του ίδιου του ανθρώπινου μέλλοντος:

1989: Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, συνέστησε σε όλα τα μέλη να συμφωνήσουν στην απαγόρευση των μεγάλης κλίμακας παρασυρόμενων αφρόδιχτων. Είχαν προηγηθεί αλληπάλληλες δράσεις της Greenpeace για την προστασία των δελφινιών από τα επικίνδυνα αυτά αλιευτικά εργαλεία.

1997: Τα Ηνωμένα Έθνη απονέμουν το Βραβείο Όζοντος στην Greenpeace για την προώθηση των "πράσινων ψυγείων" (Greenfreeze), που δεν καταστρέφουν το όζον και δεν απειλούν το κλίμα της Γης.

2001: Η επίμονη εκστρατεία της Greenpeace για τη σωτηρία του αρχέγονου δάσους βροχής στη Βρετανική Κολομβία, βρίσκει δικαίωση μετά την απόφαση της κυβέρνησης

⁴¹ Στο ίδιο.

του Καναδά να απαγορεύσει την αποψίλωση εκατομμυρίων στρεμμάτων μοναδικής δασικής έκτασης.

Η Greenpeace πιέζει σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τη λήψη άμεσων μέτρων τα οποία θα περιορίσουν τις εκπομπές των επικίνδυνων αερίων που απειλούν το κλίμα της Γης. Πιέζει ακόμη για την προώθηση των εναλλακτικών λύσεων, όπως η ηλιακή και αιολική ενέργεια, που εγγυώνται την προστασία της ατμόσφαιρας και του κλίματος.

Η Greenpeace αγωνίζεται για μια βιώσιμη αλιεία και για την αποτροπή της θαλάσσιας ρύπανσης ώστε να υπάρχει μέλλον στους ωκεανούς. Αγωνίζεται για την προστασία της βιοποικιλότητας, που κάνει τον πλανήτη μας τόσο μοναδικό. Η Greenpeace ανέλαβε δράση για να σταματήσει η εισβολή των γενετικά μεταλλαγμένων προϊόντων στο πιάτο μας, να προωθηθεί αυστηρή νομοθεσία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και να προστατευτούν οι καταναλωτές από άφρονες επιλογές και επικίνδυνες εφαρμογές της γενετικής μηχανικής.

Η Greenpeace αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την κατάργηση των πιο επικίνδυνων τοξικών ενώσεων οι οποίες απειλούν το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία, προτείνοντας ασφαλείς λύσεις και προωθώντας την καθαρή παραγωγή στη βιομηχανία. Η Greenpeace θα συνεχίσει τον αγώνα της σε διεθνές επίπεδο μέχρι την οριστική παύση όλων των πυρηνικών δοκιμών και το κλείσιμο των επικίνδυνων πυρηνικών εργοστασίων.⁴²

6.6 Οι εκστρατείες του Ελληνικού γραφείου της Greenpeace

Τρεις είναι οι μεγάλες θεματικές ενότητες με τις οποίες ασχολείται συστηματικά το ελληνικό γραφείο της Greenpeace. Τα θέματα των κλιματικών αλλαγών και της ενέργειας, τα μεταλλαγμένα και τα τοξικά.⁴³

6.6.1 Η εκστρατεία για τις κλιματικές αλλαγές

Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα και ο πλανήτης είναι η αποσταθεροποίηση της ατμόσφαιρας της Γης και οι δραματικές αλλαγές

⁴² Στο ίδιο.

⁴³ Στο ίδιο.

στο κλίμα. Τα αίτια και οι υπεύθυνοι είναι γνωστοί. Γνωρίζουμε ότι για την αλλαγή του κλίματος ευθύνεται κυρίως ο ενεργειακός τομέας και η υπερβολική εξάρτησή μας από τα ορυκτά καύσιμα (πετρέλαιο, άνθρακα, φυσικό αέριο). Γνωρίζουμε πλέον τι μας επιφυλάσσεται στο μέλλον αν δεν περιορίσουμε τις εκπομπές ρύπων (αερίων του θερμοκηπίου) και αν δεν αλλάξουμε άμεσα το ενεργειακό μας μοντέλο. Επιστημονικές μελέτες προειδοποιούν ότι αν συνεχιστεί η συσσώρευση αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε ακραία καιρικά φαινόμενα, εντεινόμενες καταστροφικές πλημμύρες και ξηρασίες, επιπτώσεις στην υγεία και στα οικοσυστήματα, καθώς και υλικές καταστροφές από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας.

Η εξοικονόμηση και ορθολογική χρήση των ενεργειακών πόρων του πλανήτη και η στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι τα αναγκαία εκείνα μέτρα που θα αποτρέψουν τις κλιματικές αλλαγές. Ταυτόχρονα, θα συμβάλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στο άνοιγμα νέων αγορών και στην προώθηση νέων τεχνολογιών. Η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα προικισμένη σε δυναμικό παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, από τον άνεμο και τον ήλιο. Το δυναμικό αυτό είναι μεγαλύτερο από την υφιστάμενη ενεργειακή υποδομή και παραμένει ανεκμετάλλευτο.

Συνοψίζοντας τους στόχους της Greenpeace στην Ελλάδα τους καταγράφουμε στους εξής:

- Η μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που προκαλούν την αποσταθεροποίηση του κλίματος.
- Η αλλαγή του ενεργειακού μοντέλου και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η παροχή πληροφοριών και η στήριξη των τοπικών κοινοτήτων, αρμοδίων υπηρεσιών και ενεργών πολιτών ώστε να τολμήσουν τη “μεγάλη στροφή” προς ένα ήπιο ενεργειακό μοντέλο.

Η πολύχρονη εκστρατεία του ελληνικού γραφείου της Greenpeace, πέραν του ότι έχει καταφέρει να φέρει στο προσκήνιο, τόσο τις καθαρές πηγές ενέργειας όσο και τη συσχέτισή τους με τις κλιματικές αλλαγές, έχει να επιδείξει και σημαντικές επιτυχίες στην προώθηση ενός ενεργειακού συστήματος φιλικού προς το περιβάλλον. Μεταξύ άλλων πέτυχε να δρομολογηθεί η δραστική μείωση των αερίων του θερμοκηπίου στη χώρα μας,

να σωθούν δύο μεγάλα αιολικά πάρκα στην Εύβοια και την Κρήτη, να υπάρξουν φοροαπαλλαγές για την αγορά και εγκατάσταση συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Παράλληλα, πίεςαν και καταφέραν να ξεκινήσουν τα πρώτα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας στο φωτισμό στην Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου και τη Θράκη. Καθώς επίσης, να χρηματοδοτηθεί η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων.⁴⁴

6.6.2 Η εκστρατεία για τα μεταλλαγμένα

Η απελευθέρωση γενετικά μεταλλαγμένων οργανισμών απειλεί το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. Η Greenpeace ανέλαβε δράση για να έχουμε όλοι το δικαίωμα να επιλέγουμε και να ξέρουμε τι τρώμε. Τα γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα δεν είναι πιο γευστικά, πιο θρεπτικά, πιο φθηνά ή πιο αποδοτικά από τα φυσικά. Δημιουργούνται, παράγονται και προωθούνται στην αγορά με γνώμονα το οικονομικό συμφέρον λίγων εταιρειών που αδιαφορούν για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

Οι ανησυχίες της Greenpeace, οι οποίες πλέον διατυπώνονται και από μεγάλο μέρος της επιστημονικής κοινότητας, εντοπίζονται στην υγεία και στο περιβάλλον. Ως πιθανότεροι κίνδυνοι αναγνωρίζονται: για μεν το φυσικό περιβάλλον, η αλλοίωση της βιοποικιλότητας, η αύξηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και ζιζανιοκτόνων, η αύξηση αντοχής ζιζανίων και εντόμων σε ζιζανιοκτόνα και εντομοκτόνα αντίστοιχα, η μεταφορά γονιδίων σε άλλα βιολογικά είδη, η απελευθέρωση στο περιβάλλον οργανισμών που κατασκευάστηκαν παραβιάζοντας τέσσερα εκατομμύρια χρόνια εξελικτικής διαδικασίας, για δε τη δημόσια υγεία, η εμφάνιση νέων αλλεργιών, η αύξηση ανθεκτικότητας σε αντιβιοτικά και η τοξική δράση.

Γι' αυτούς τους λόγους, η Greenpeace ανέλαβε δράση. Δημοσιοποίησε τους κινδύνους, κατήγγειλε τις εισαγωγές γενετικά μεταλλαγμένων προϊόντων, διαμαρτυρήθηκε για την καλλιέργεια μεταλλαγμένων φυτών και πέτυχε να παγώσουν οι άδειες για τέτοιες καλλιέργειες στην Ελλάδα. Με τη διεθνή δράση της Greenpeace έγινε ακόμη δυνατό να παγώσουν οι εμπορικές καλλιέργειες μεταλλαγμένων οργανισμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να υπάρξει διεθνής νομοθεσία που βάζει τους πρώτους φραγμούς στα μεταλλαγμένα (Πρωτόκολλο για τη Βιοασφάλεια). Παράλληλα ξεκίνησε εκστρατεία ενημέρωσης των καταναλωτών με παρεμβάσεις στα σούπερ-μάρκετ για να σταματήσει η

⁴⁴ Στο ίδιο.

«Γενετική Χιροσίμα» που μας απειλεί. Η Greenpeace είναι ο πρώτος φορέας που πραγματοποίησε συστηματικές αναλύσεις σε τρόφιμα της ελληνικής αγοράς για να διαπιστώσει αν ανάμεσά τους βρίσκονται και γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα. Προκειμένου μάλιστα να ενθαρρύνει τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτών, δημιούργησε το Δίκτυο Καταναλωτών εναντία στα μεταλλαγμένα.

Ο αγροτικός τομέας βρίσκεται διεθνώς σε μία από τις χειρότερες κρίσεις των τελευταίων δεκαετιών. Τα διατροφικά σκάνδαλα, που έχουν λάβει πλέον μορφή χιονοστιβάδας, έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών τόσο στο διατροφικό και γεωκτηνοτροφικό μοντέλο, όσο και στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, οι οποίες δεν επέδειξαν πάντα την απαραίτητη σωφροσύνη και τόλμη προκειμένου να αποσοβηθεί η κρίση. Πιστεύουν παρόλα αυτά πως υπάρχει βιώσιμη εναλλακτική λύση για τον αγροτικό τομέα. Είναι η λύση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, που προσφέρει μια διέξοδο στα σημερινά αδιέξοδα της χημικής γεωργίας και σ' αυτά που επαιελούνται από την εισβολή των μεταλλαγμένων.⁴⁵

6.6.3 Η εκστρατεία για τα τοξικά

Πάνω από 100.000 διαφορετικές χημικές ενώσεις βρίσκονται σε χρήση παγκοσμίως και ο αριθμός τους αυξάνει εντυπωσιακά καθώς νέα προϊόντα εισέρχονται στην αγορά. Πολλές απ' αυτές τις χημικές ενώσεις είναι εξαιρετικά επικίνδυνες και μπορούν να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. Μεταξύ αυτών των επικίνδυνων ενώσεων ξεχωρίζουν κάποιες που μοιράζονται τρία κοινά χαρακτηριστικά: είναι εξαιρετικά σταθερές στο περιβάλλον, είναι τοξικές και βιοσυσσωρεύσιμες. Οι ενώσεις αυτές είναι γνωστές με το όνομα POPs (Persistent Organic Pollutants). Περιλαμβάνουν φυτοφάρμακα, πρόσθετα καλλυντικών και πλαστικών, βιομηχανικά προϊόντα και ανεπιθύμητα παραπροϊόντα ορισμένων βιομηχανικών διεργασιών (όπως οι διοξίνες). Τόσο ο άνθρωπος όσο και οι υπόλοιποι ζωντανοί οργανισμοί έρχονται σε επαφή με αυτές τις επικίνδυνες ενώσεις, είτε με την άμεση χρήση διαφόρων προϊόντων, είτε με την τροφή, την εισπνοή και το νερό.

Αν για ορισμένες ουσίες (π.χ. φυτοφάρμακα) αρκεί μια απαγόρευσή τους, δεν ισχύει το ίδιο στην περίπτωση των διοξινών και φουρανίων. Επειδή οι ενώσεις αυτές είναι παραπροϊόντα πολλών διαφορετικών βιομηχανικών και άλλων διεργασιών, η εξάλειψή

⁴⁵ Στο ίδιο.

τους προϋποθέτει εξάλειψη των ίδιων των πηγών, δηλαδή σημαντικές αλλαγές προς την κατεύθυνση της καθαρής παραγωγής. Γι' αυτούς τους λόγους, η Greenpeace ζητά τα εξής:

- Η βιομηχανία και ο αγροτικός τομέας πρέπει να στραφούν στην καθαρή παραγωγή, δεδομένου ότι ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί η διασπορά των POPs στο περιβάλλον είναι να σταματήσει οριστικά η παραγωγή και χρήση τους.
- Οι χημικές ουσίες θα πρέπει να θεωρούνται κατά τεκμήριο επικίνδυνες μέχρι αποδείξεως του εναντίου και όχι όπως συμβαίνει σήμερα που κυκλοφορούν ακόμη και όταν υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για την επικινδυνότητά τους. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να εφαρμοστεί στην πράξη η “αρχή της πρόληψης”.
- Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να καταρτίσουν λεπτομερή σχέδια και στρατηγικές για την εξάλειψη όλων των τοξικών, σταθερών και βιοσυσσωρευσίμων ενώσεων στον χρονικό ορίζοντα μιας γενιάς και να υποστηρίξουν ένα αντίστοιχο στόχο σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω των διακυβερνητικών συνόδων για την εξάλειψη των POPs.
- Η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει επιτέλους να αποκτήσει μια συνεκτική πολιτική διαχείρισης των τοξικών ενώσεων και αποβλήτων και να προχωρήσει τόσο σε άμεσα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, όσο και στη χάραξη μακροχρόνιας πολιτικής για την εξάλειψη των διοξινών, των υπολοίπων POPs και όλων των επικίνδυνων ουσιών.

Η πολύχρονη δράση της Greenpeace έφερε στο προσκήνιο πολλά σκάνδαλα με τοξικές ουσίες (όπως διοξίνες και επικίνδυνα φυτοφάρμακα) στην Ελλάδα. Η Greenpeace ανέλαβε πρωτοβουλίες για να σταματήσει η πόντιση αποβλήτων στο Αιγαίο και να σταματήσει να θεωρείται η θάλασσα ως μία απέραντη χωματερή. Συνέβαλε στο να τεθούν φραγμοί στις εξαγωγές αποβλήτων από τις πλούσιες βιομηχανικές χώρες προς τις φτωχότερες περιοχές του πλανήτη μας. Τέλος πέτυχε να απαγορευτούν τα παιχνίδια που είναι φτιαγμένα από το επικίνδυνο πλαστικό PVC και προορίζονται για παιδιά κάτω των τριών ετών.⁴⁶

⁴⁶ Στο ίδιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η WWF Ελλάς

7.1 Ιστορική αναδρομή της WWF Ελλάς

Η περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς αποτελεί κομμάτι της διεθνούς οικογένειας του WWF (World Wide Fund for Nature), η οποία απαρτίζεται από 50 εθνικές οργανώσεις και αγωνίζεται για την προστασία του περιβάλλοντος σε περισσότερες από 100 χώρες. Ιδρύθηκε το 1990 από τον Λουκ Χόφμαν με την υποστήριξη του Έλληνα αρχιτέκτονα Θύμιου Παπαγιάννη, ως αυτόνομη εθνική οργάνωση με δικό της διοικητικό συμβούλιο. Έχει τη νομική μορφή Κοινωφελούς Ιδρύματος με έδρα την Αθήνα. Το συγκεκριμένο καθεστώς (κοινωφελούς ιδρύματος) διαφοροποιεί την οργάνωση από την συντριπτική πλειοψηφία των άλλων ΜΚΟ της χώρας, οι οποίες συνήθως λειτουργούν υπό το καθεστώς των Σωματείων ή των Αστικών Μη Κερδοσκοπικών Εταιρειών.

Η δράση του WWF στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1969, πριν από τη σύσταση της εθνικής οργάνωσης, με πρώτο σταθμό τη συμβολή στην αποκατάσταση του δάσους της Καισαριανής στον Υμηττό. Στη συνέχεια, στήριξε το πρόγραμμα προστασίας των Πρεσπών και βοήθησε στην πραγματοποίηση συνεδρίου για τους ελληνικούς υγροτόπους. Από την ίδρυσή του το 1990, το WWF Ελλάς έχει υλοποιήσει περισσότερα από 70 προγράμματα δράσης. Αυτά αφορούν τους τομείς της ενεργούς προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος (προγράμματα 'πεδίου'), τη διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, την τεκμηρίωση παρεμβάσεων σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας, αλλά και την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.⁴⁷

⁴⁷ www.wwf.gr

7.2 Οργανωτική δομή και τρόπος λειτουργίας της WWF Ελλάς

Η WWF Ελλάς είναι κοινωφελές ίδρυμα. Η ιδιαιτερότητα αυτή επιβάλει πιο αυστηρές, και ενίοτε πιο «βαριές» διαδικασίες λειτουργίας, αν και μπορεί να εξασφαλίζει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τη διαφάνεια και την αξιοπιστία της οργάνωσης.

Η ιδιαιτερότητα αυτή σημαίνει επίσης, ότι η οργάνωση δεν έχει μέλη που ψηφίζουν καθώς τα μέλη της είναι τυπικά τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

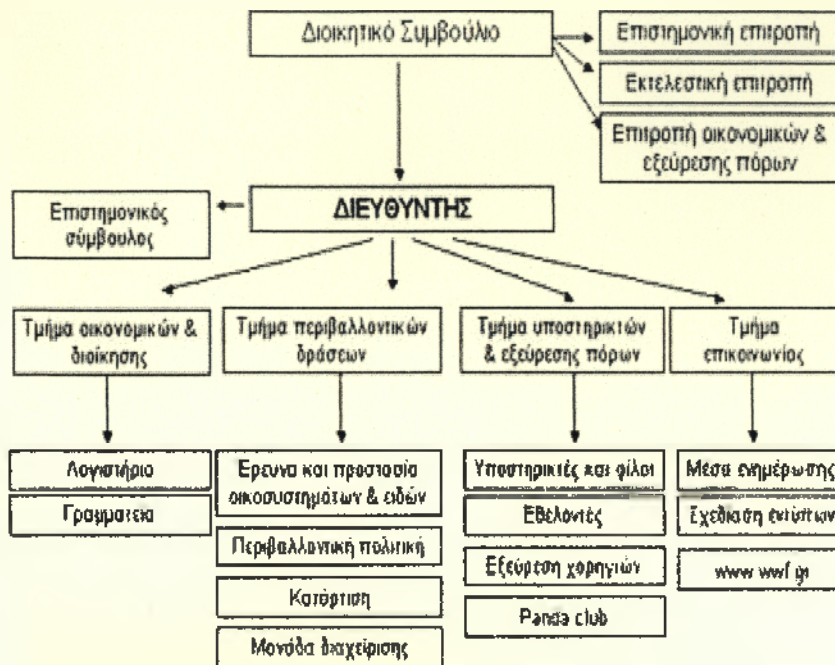
Το καθεστώς λειτουργίας του ιδρύματος σημαίνει επίσης ότι το πλαίσιο λειτουργίας του (βάση του καταστατικού του Ιδρύματος) ορίζεται με Προεδρικό Διάταγμα, καθώς επίσης και ότι η οικονομική λειτουργία του εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Η εποπτεία αυτή δεν αφορά αυτόν καθ' αυτόν τον τρόπο λειτουργίας της οργάνωσης, αλλά υφίσταται με βασικό στόχο να επιβεβαιώνει ότι οι πόροι της οργάνωσης διατίθενται πράγματι προς την εξυπηρέτηση του διακηρυγμένου στόχου της. Καθώς, οι εσωτερικές διαδικασίες της οργάνωσης συνεισφέρουν προς αυτόν ακριβώς τον ίδιο στόχο, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι η εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών λειτουργεί και προς έμμεση επιβεβαίωση της εφαρμογής των εσωτερικών διαδικασιών, σε ότι αφορά βέβαια το σύνολό τους και όχι τις επιμέρους διαδικασίες.

Η διοίκηση της WWF Ελλάς αποτελείται από σαράντα οχτώ μισθωτά άτομα. Και όλοι οι υπάλληλοι είναι Ανώτατου μορφωτικού επιπέδου.⁴⁸

⁴⁸ Στο ίδιο.

Πίνακας 7.2.1

τίτλος: Δομή της WWF Ελλάς

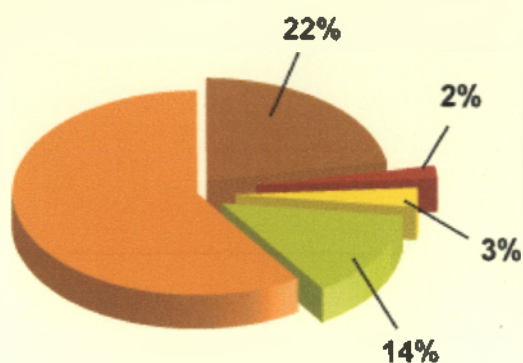

πηγή: www.wwf.gr

7.3 Η οικονομική διαχείριση της WWF Ελλάς

Μακροπρόθεσμος οικονομικός στόχος του WWF Ελλάς παραμένει πάντα η αύξηση των εσόδων από ιδιώτες στα αντίστοιχα ποσοστά των άλλων εθνικών οργανώσεων του WWF στην Ευρώπη που βρίσκεται σημαντικά πιο πάνω από το 50%. Για αυτό το λόγο είναι ευχάριστο που για το οικονομικό έτος 2007 (1η Ιουλίου 2006 – 30η Ιουνίου 2007) τα έσοδα από ιδιώτες αυξήθηκαν κατά 27% και αποτελούν πλέον το 14% των εσόδων της οργάνωσης αντί για το 12% του οικονομικού έτους 2006. Η αύξηση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί και στα επόμενα χρόνια. Γενικά όπως φαίνεται και από τους επισυναπτόμενους πίνακες η μικρή πτώση στα συνολικά έσοδα (2,3%) οφείλεται στην πτώση εσόδων από θεσμικούς φορείς ενώ υπήρξε αύξηση στα έσοδα από όλες τις άλλες πηγές εσόδων. Ειδικότερα για το οικονομικό έτος 2007 το 14% των εσόδων του WWF Ελλάς προήλθε από ιδιώτες υπό την μορφή συνδρομών ή δωρεών. Τα υπόλοιπα έσοδα προήλθαν από ιδρύματα (59%), από θεσμικούς φορείς και κυρίως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2%), χορηγίες εταιρειών (22%) και από λουιές πηγές (3%).

Σχήμα 7.3.1: Έσοδα της WWF Ελλάς

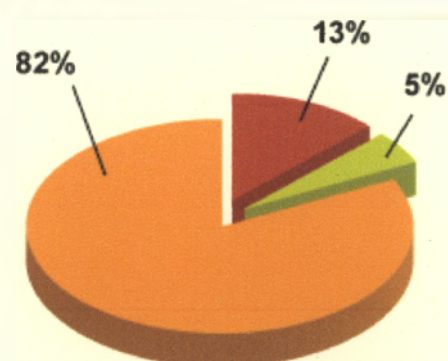
πίνακας 7.3.1: Έσοδα της WWF Ελλάς

Έσοδα σε χιλιάδες Ευρώ	2007	2006
Ιδιώτες	317	251
Ιδρύματα	1.376	1.281
Θεσμικοί φορείς	42	294
Εταιρίες	516	509
Λοιπά	79	51
Σύνολα	2.330	2.386

πηγή: Ελληνικό Γραφείο WWF

Σε ό,τι αφορά τα έξοδα, το WWF Ελλάς στοχεύει πάντα στην επίτευξη του μέγιστου δυνατού αποτελέσματος στον αγώνα για την προστασία της ελληνικής φύσης με το χαμηλότερο δυνατό λειτουργικό κόστος. Το διάγραμμα εξόδων καταδεικνύει ότι κατά το οικονομικό έτος 2007 τα διοικητικά έξοδα της οργάνωσης αποτέλεσαν το 5% των συνολικών δαπανών, ενώ το 82% των δαπανών αφορούσε προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος και το 13% επενδύθηκε στον τομέα της ενημέρωσης για την ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τα περιβαλλοντικά θέματα και για τις ενέργειες εξεύρεσης πόρων.

Σχήμα 7.3.2: Έξοδα της WWF Ελλάς

πίνακας 7.3.2: Έξοδα της WWF Ελλάς

Έξοδα σε χιλιάδες Ευρώ	2007	2006
Διοικητικά έξοδα	109	154
Έξοδα εξεύρεσης πόρων	321	271
Πρόγραμμα προστασίας	2.012	1.895
Σύνολα	2.442	2.320

πηγή: Ελληνικό Γραφείο WWF

Στην συνεχή προσπάθειά του για περισσότερη διαφάνεια, στον φετινό απολογισμό του το WWF Ελλάς παρέχει περισσότερα οικονομικά στοιχεία, ήτοι συγκριτικά στοιχεία με το περασμένο οικονομικό έτος καθώς και στοιχεία του ισολογισμού.

Πίνακας 7.3.3: Οικονομικά στοιχεία WWF Ελλάς

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 01.07.06 - 30.06.07					
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	30-06-07	30-06-06	ΠΑΘΗΤΙΚΟ	30-06-07	30-06-06
ΠΑΓΙΟ			ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	3.272.176	3.179.432
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	2.006.674	1.801.824			
Γήπεδα - Οικόπεδα	1.908.316	1.800.731			
Κτίρια -					
Εγκαταστάσεις	97.265	--	Κεφάλαιο	332.930	332.930
Κτιρίων					
Λοιπός Εξοπλισμός &			Ελεύθερα		
Ασώμ.Ακινήτοποιήσι	10	9	Αποθεματικά	2.720.565	2.545.949
ς					
			Αποθεματικά		
Εγγυήσεις Ενοικίων	1.083	1.083	Προκαθ/μένου	218.681	300.553
			Σκοπού		
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ			ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕ		
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	1.322.320	1.217.146	Σ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	73.784	69.789
			Προμηθευτές &		
			Πιστωτές Διάφοροι	7.168	18.924
Αποθέματα	43.439	32.660	Γραμμάτια Πληρωτέα	10.460	--
Χρεώστες Διάφοροι	370.636	387.385	Φόροι - Τέλη	31.964	28.248
Ταμείο & Καταθέσεις			Ασφαλιστικοί		
Όψεως & Προθεσμίας	908.245	797.101	Οργανισμοί	24.192	22.617
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ					
ΛΟΓ/ΜΟΙ					
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ					
Έσοδα χρήσεως					
εισπρακτέα	16.966	230.252			

πηγή: Ελληνικό γραφείο WWF

Το WWF Ελλάς σε ετήσια βάση υποβάλλεται σε οικονομικό (τακτικό και έκτακτο) έλεγχο από ανεξάρτητους ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι και επιβεβαιώνουν την χρηστή οικονομική διαχείριση της οργάνωσης εκδίδοντας αντίστοιχο πιστοποιητικό. Οι παράμετροι που ελέγχονται κατά τον έλεγχο αυτό αφορούν στην ουσία τους την τήρηση συγκεκριμένων οικονομικών και διοικητικών διαδικασιών που εξασφαλίζουν την χρηστή διαχείριση των πόρων. Με αυτόν τον τρόπο, αν και ο συγκεκριμένος έλεγχος δεν έχει σαν αντικείμενο την εφαρμογή των διαδικασιών, ουσιαστικά ελέγχει σε μεγάλο βαθμό την εφαρμογή τους. Αντίστροφα, η μη-τήρηση των εσωτερικών διαδικασιών μπορεί να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην επιτυχή ολοκλήρωση των ελέγχων αυτών.⁴⁹

7.4 Οι στόχοι της WWF στην Ελλάδα και Διεθνώς

Το WWF Ελλάς αποτελεί μία ανεξάρτητη εθνική οργάνωση, η οποία όμως είναι μέλος του παγκόσμιου δικτύου του WWF (World Wide Fund for nature conservation). Η σχέση αυτή σημαίνει ότι αν και η οργάνωση διατηρεί στο ακέραιο την αυτοδιοίκηση της οφείλει αφενός να λειτουργεί στα πλαίσια των αρχών που διαμορφώνονται από το δίκτυο και αφετέρου να λειτουργεί προς επίτευξη των κοινών στόχων που υιοθετούνται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συνοπτικά οι βασικές αρχές δηλώνουν ότι το WWF:

- Είναι παγκόσμιο, ανεξάρτητο, πολυπολιτισμικό και όχι κομματικό
- Αξιοποιεί την καλύτερη διαθέσιμη επιστημονική γνώση και αξιολογεί κριτικά όλες του τις δραστηριότητες
- Αποζητά τον διάλογο και αποφεύγει τις περιττές συγκρούσεις
- Προάγει ουσιαστικές λύσεις μέσα από συνδυασμό εργασίας πεδίου, πολιτικής δράσης, κατάρτισης και εκπαίδευσης

⁴⁹ Πληροφορίες από το Ελληνικό γραφείο WWF

- Εμπλέκει και συνεργάζεται με τις τοπικές κοινωνίες και τους ιθαγενείς στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων του, σεβόμενο τις πολιτισμικές και οικονομικές τους ανάγκες
- Επιδιώκει τη συνεργασία με τις άλλες οργανώσεις, τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις, με στόχο να είναι πιο αποτελεσματικό
- Αξιοποιεί τους πόρους του με τον πλέον αποδοτικό τρόπο και διαχειρίζεται τα χρήματα των δωρητών με διαφάνεια και υπό καθεστώς απόλυτης λογοδοσίας.

Η κοινή παγκόσμια αποστολή του WWF είναι:

Να σταματήσει την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του πλανήτη και να προάγει ένα μέλλον στο οποίο οι άνθρωποι θα ζουν σε αρμονία με την φύση, μέσω:

1. Της προστασίας της βιοποικιλότητας
2. Της προώθησης της βιώσιμης διαχείρισης των ανανεώσιμων φυσικών πόρων
3. Της μείωσης της ρύπανσης και της άσκοπης κατανάλωσης.

Αποστολή του WWF Ελλάς είναι να διατηρήσει την πλούσια βιοποικιλότητα της Ελλάδας ως αναπόσπαστο στοιχείο της Μεσογείου και να εμποδίσει – και μακροπρόθεσμα να αντιστρέψει – την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στοχεύοντας στην αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης. Η διατύπωση αυτή είναι σε κάποιο βαθμό εκτεταμένη από αυτή που είχε επιλεγθεί κατά την ίδρυση της οργάνωσης, και η οποία στο καταστατικό είναι: « η διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς ». Αντίστοιχα, στο καταστατικό της οργάνωσης αναφέρονται: η συγκέντρωση και διάθεση πόρων για την προστασία της φύσης, η ενημέρωση, η οργάνωση προγραμμάτων, κ.ά.

Σήμερα, προσαρμοσμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις, η οργάνωση χρησιμοποιεί τα εξής βασικά μέσα για να προάγει τους στόχους της:

- Υλοποίηση ερευνητικών δράσεων και προώθηση/ ενίσχυση απαραίτητων τέτοιων δράσεων που υλοποιούνται από τρίτους
- Υλοποίηση προγραμμάτων διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος in situ
- Συνεργασίες με ΜΚΟ, φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ακαδημαϊκού χώρου
- Συνεργασίες με επιχειρήσεις
- Κατάρτιση/ δημοσιοποίηση θέσεων σχετικών με την περιβαλλοντική πολιτική
- Συμμετοχή σε συλλογικά όργανα διαβούλευσης και επιτροπές/ ομάδες εργασίας εμπειρογνομόνων
- Άσκηση κριτικής στις πρακτικές των φορέων του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα
- Υλοποίηση εκστρατειών πολιτικής πίεσης και κινητοποίησης κοινού

- Δράσεις ευαισθητοποίησης
- Δράσεις κατάρτισης και διάχυσης της επιστημονικής γνώσης
- Δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- Δραστηριότητες συμμετοχής κοινού, εθελοντισμού και ενδυνάμωσης της Κοινωνίας των Πολιτών.

Η αποστολή αυτή εξειδικεύεται σε σειρά θεματικών δράσεων και στόχων. Το WWF Ελλάς, όπως και η κάθε εθνική οργάνωση, οφείλει να διοχετεύει το 80% των οικονομικών του πόρων προς επίτευξη αυτών των στόχων, είτε υλοποιώντας σχετικές δράσεις στην Ελλάδα, είτε χρηματοδοτώντας σχετικές δράσεις σε άλλες χώρες. Κατά κανόνα, το WWF Ελλάς χρησιμοποιεί τους πόρους αυτούς αποκλειστικά σε δράσεις μέσα στη χώρα. Το 20% των πόρων της οργάνωσης, όπως και κάθε οργάνωσης, μπορεί να διοχετεύεται σε δράσεις εκτός βασικών στόχων του δικτύου, κατά την κρίση της οργάνωσης.

Πέρα από την υποχρέωση διοχέτευσης πόρων προς την επίτευξη των κοινών στόχων του δικτύου, το WWF Ελλάς, όπως και κάθε εθνικό, οφείλει επίσης να συνεισφέρει απευθείας κάποιο ποσοστό του προϋπολογισμού του στο δίκτυο. Οι πόροι αυτοί χρησιμοποιούνται για να καλύπτουν το κόστος κάποιων υπηρεσιών που παρέχει το δίκτυο προς τις εθνικές οργανώσεις, αλλά και για να χρηματοδοτούν κάποιες πρωτοβουλίες σε συγκεκριμένα μέρη του κόσμου όπου δεν υπάρχουν εθνικά γραφεία.

Ο επιχειρηματικός κόσμος έχει την υποδομή, την τεχνογνωσία αλλά και τη δύναμη να συμβάλει δραστικά και εποικοδομητικά στην προστασία του περιβάλλοντος. Το WWF αναγνωρίζει τον επιχειρηματικό τομέα ως ένα κομμάτι της κοινωνίας και συνειδητά επιδιώκει το διάλογο και τη συνεργασία διατηρώντας παράλληλα την ανεξαρτησία, την ακεραιότητα και το δικαίωμα να ασκήσει κριτική. Γι' αυτό το λόγο στοχεύει και συνεργάζεται με εταιρείες που δεσμεύονται από τις αρχές της αειφορίας και είναι διατεθειμένες να προχωρήσουν σε αλλαγές με στόχο την υιοθέτηση καλύτερων περιβαλλοντικών πρακτικών. Η οργάνωση διαθέτει μια δυναμική και αφοσιωμένη ομάδα, που ασχολείται αποκλειστικά με τη δημιουργία επιτυχημένων συνεργασιών με τον επιχειρηματικό κόσμο. Κάθε συνεργασία είναι και μια ξεχωριστή υπόθεση, με τις δικές της ιδιαιτερότητες, η οποία ωστόσο διαμορφώνεται με γνώμονα περιβαλλοντικά και ηθικά κριτήρια. Εφ' όσον ανιχνευτούν κοινοί στόχοι με κάποια επιχείρηση, το WWF εξετάζει την πιθανότητα συνεργασίας με αμοιβαία οφέλη.

Σε κάθε περίπτωση, στόχος είναι μια ολοκληρωμένη, συνεπής, αναβαθμισμένη και διαφανής προσέγγιση στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι συνεργασίες περιλαμβάνουν τέσσερις βασικούς τομείς:

- Μακροχρόνιες συνεργασίες με σημαντικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και καταλαμβάνουν θέσεις κλειδιά στους κλάδους τους. Οι εταιρείες που θεωρούνται πρωτοπόρες έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν θετικά την επίτευξη των στόχων της αποστολής του WWF τόσο στη χώρα μας όσο και παγκοσμίως. Προσπαθούν μέσα από αυτές τις συνεργασίες να επιτύχουν συγκεκριμένα και μετρήσιμα αποτελέσματα στην περιβαλλοντική τους συμπεριφορά. Μέσα από αυτές τις συνεργασίες ευελπιστούν να ενθαρρύνουν και άλλες επιχειρήσεις να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους. Χαρακτηριστικά επιδιώκουν σχέσεις με επιχειρήσεις που ασχολούνται με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας π.χ. παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας – φυσικού αερίου, βιομηχανίες χημικών για το περιορισμό των τοξικών ουσιών, χρηματοοικονομικές εταιρείες για τη δημιουργία πράσινων προϊόντων και ηθικών επενδύσεων, κατασκευαστικές εταιρείες για την υιοθέτηση φίλο-περιβαλλοντικών πρακτικών και εταιρείες ύδρευσης και άρδευσης για τη ορθή χρήση των υδατικών πόρων.
- Εξεύρεση πόρων μέσα από συνεργασίες με επιχειρήσεις, χορηγικά προγράμματα ή εκχώρηση δικαιωμάτων χρήσης του λογότυπου της. Πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν τη συνεργασία με το WWF για την εμφάνισή τους δίπλα στο παγκοσμίως γνωστό λογότυπο του «Panda», για να λαμβάνουν επιστημονικά αξιόπιστη ενημέρωση μέσα από τις εκδόσεις του WWF, για να συμβουλευόμαστε τη Νομική Ομάδα, για να εμφανίζονται στις ηλεκτρονικές του σελίδες, για να διοχετεύουν τα μηνύματά τους μέσα από το έμπειρο δίκτυο του WWF, για να συμμετέχουν στις δυναμικές καμπάνιες που αφορούν την παγκόσμια περιβαλλοντική στρατηγική του, αλλά και για να συμμετέχουν στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού.
- Κατάρτιση και εκπαίδευση. Συνεργάζονται με πρωτοπόρες και δυναμικές επιχειρήσεις για να κατανοήσουν και να γνωρίσουν καλύτερα εκ των έσω τα αγαθά και τις υπηρεσίες που διοχετεύουν στην αγορά, αλλά και τις αξίες που αντιπροσωπεύουν μέσα από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.
- Δημιουργία προκλήσεων για επιχειρήσεις που επιζητούν να αλλάξουν ή να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους πρακτικές. Η εύρεση εποικοδομητικών λύσεων σε καίρια ζητήματα αλλά και αναφορές σε κακές περιβαλλοντικές πρακτικές, όποτε αυτό

κρίνεται επιβεβλημένο, αποτελεί κρίσιμη επιλογή για την επίτευξη των στόχων του WWF.⁵⁰

7.5 Η δράση της WWF Ελλάς

7.5.1 Για έναν ζωντανό πλανήτη

Η αποστολή του WWF Ελλάς είναι να διατηρήσει την πλούσια βιοποικιλότητα της Ελλάδας ως αναπόσπαστο στοιχείο της Μεσογείου και να εμποδίσει – και μακροπρόθεσμα να αντιστρέψει – την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, στοχεύοντας στην αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης. Από την ίδρυσή του το WWF Ελλάς έχει εκπονήσει περισσότερα από 70 προγράμματα δράσης. Αυτά αφορούν τους τομείς της ενεργού προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Επιπλέον, η οργάνωση τεκμηριώνει παρεμβάσεις σε κρίσιμα ζητήματα περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως ο χωροταξικός σχεδιασμός, η δημιουργία δικτύου προστατευόμενων περιοχών, η αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, η διαχείριση των υδάτινων πόρων και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα χημικά.

Οι παρακάτω δράσεις είναι ενδεικτικές του αντικειμένου ενασχόλησης του WWF Ελλάς:

- Ανάδειξη του Δάσους της Δαδιά ως ενός από τους σημαντικότερους βιότοπους για τα αρπακτικά πουλιά της Ευρώπης, και η εκπόνηση μακρόχρονου προγράμματος για την προστασία, επιστημονική παρακολούθηση και ανάπτυξη της περιοχής.
- Αγορά και διαχείριση της έκτασης που περιβάλλει την παραλία των Σεκανίων στη Ζάκυνθο, την πιο σημαντική παραλία ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στη Μεσόγειο.
- Δράσεις ολοκληρωμένης προστασίας και ανάπτυξης στις Πρέσπες, σε συνεργασία με την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη λειτουργία του διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών.
- Εντοπισμός των δυτικών ακτών της Ζακύνθου ως του σημαντικότερου βιότοπου για τη μεσογειακή φώκια *Monachus monachus* στα Ιόνια νησιά, και προώθηση της

⁵⁰ www.wwf.gr

νομικής προστασίας της περιοχής. Σχεδιασμός και υλοποίηση του Συστήματος Ταχείας Παρέμβασης για τέσσερις υδροτόπους Ramsar.

- Εκστρατεία ενάντια στην εκτροπή του ποταμού Αχελώου, σε συνεργασία με άλλες ελληνικές περιβαλλοντικές οργανώσεις.
- Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Τεκμηρίωση προτάσεων για την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.
- Εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών για τις επιπτώσεις στη φύση και τον άνθρωπο από την ανεξέλεγκτη χρήση χημικών.

Μια νέα προσέγγιση στην προστασία των δασών, που εστιάζει στη διαχείριση και όχι στην εξάλειψη του φαινομένου των πυρκαγιών, δίνει έμφαση στην πρόληψη έναντι της καταστολής και εγγυάται την απρόσκοπτη φύλαξη και αποκατάσταση των καμένων περιοχών είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη των ελληνικών δασών.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει η έκθεση-πρόταση της περιβαλλοντική οργάνωσης WWF Ελλάς με τίτλο «Ένα βιώσιμο μέλλον για τα δάση». Η έκθεση αναλύει τις συνιστώσες των δασικών πυρκαγιών και το υπάρχον σύστημα δασοπροστασίας στη χώρα μας, καταλήγοντας σε προτάσεις για τη βελτίωσή του.

Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των φορέων, η απουσία προληπτικών μέτρων και επαρκών οικονομικών πόρων, σε συνδυασμό με επιχειρησιακά προβλήματα, όπως η απόλυτη προσήλωση στην από αέρος κατάσβεση και η έλλειψη τεχνογνωσίας και κατάλληλης εκπαίδευσης των στελεχών στις δασικές πυρκαγιές είναι ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το σημερινό σύστημα δασοπροστασίας της χώρας.

Το WWF Ελλάς προτείνει τη συνολική ανασυγκρότησή του στη βάση των παρακάτω αξόνων:

1. Αναβάθμιση και ανασυγκρότηση της Δασικής Υπηρεσίας σε επίπεδο αρμοδιοτήτων, πόρων και δυναμικού, έτσι ώστε να επιτελεί το αναγκαίο έργο της δασικής διαχείρισης και της πρόληψης, να συνδράμει στο έργο της καταστολής και να εγγυάται τη μετέπειτα φύλαξη και αποκατάσταση των καμένων εκτάσεων.
2. Δημιουργία εξειδικευμένου τομέα για δασοπυρόσβεση στο πλαίσιο του Πυροσβεστικού Σώματος (ΠΣ), με κατάλληλη τεχνογνωσία στην αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών και σε στενή συνεργασία με τη Δασική Υπηρεσία και τους τοπικούς φορείς.

3. Προώθηση και αξιοποίηση του εθελοντισμού, η οποία προϋποθέτει τόσο την ενίσχυση των εθελοντικών ομάδων, όσο και την αντικειμενική αξιολόγησή τους.
4. Ουσιαστική βελτίωση του συντονισμού μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων, όχι απλώς μέσα από διαδικασίες και δομές, αλλά και μέσα από την συστηματική συνεργασία ολόκληρο το χρόνο και όχι μόνο κατά την αντιτυρική περίοδο.

«Η εμπειρία του καλοκαιριού που πέρασε κατέδειξε με τον πλέον τραγικό τρόπο τις αδυναμίες του υπάρχοντος συστήματος δασοπροστασίας. Οι σημερινές περιβαλλοντικές συνθήκες καθιστούν τα δάση πιο ευάλωτα αλλά και πιο πολύτιμα από ποτέ, και επιβάλλουν να διδαχθούμε από τα λάθη του παρελθόντος και να αναθεωρήσουμε ριζικά την προσέγγισή μας στη διαχείριση και προστασία τους», τονίζει ο Δημήτρης Καραβέλλας, Διευθυντής WWF Ελλάς. «Ελπίδα μας είναι η παρούσα πρόταση να συμβάλει στην προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση», καταλήγει ο κ. Καραβέλλας.⁵¹

7.5.2 Κλίμα και Ενέργεια

Η αλλαγή του κλίματος συμβαίνει, τα αποτελέσματά της είναι ήδη ορατά και πρόκειται να μας επηρεάσουν όλους. Έρευνες του WWF έχουν δείξει ότι το 33% των οικοσυστημάτων του πλανήτη βρίσκονται σε κίνδυνο, ενώ πολλά είδη γλωρίδας και πανίδας απειλούνται με εξαφάνιση. Σχεδόν 250 εκατομμύρια άνθρωποι θα αναγκαστούν να μεταναστεύσουν εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, ενώ το κόστος της στην παγκόσμια οικονομία μπορεί να φτάσει το 20% του παγκόσμιου ΑΕΠ, αν δε ληφθούν εγκαίρως μέτρα. Τα στοιχεία για την Ελλάδα είναι επίσης ανησυχητικά:

Έχουμε ήδη υπερβεί τα όρια εκπομπών που έθεσε το Πρωτόκολλο του Κιότο. Δεν θα πιάσουμε το στόχο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η συνολική κατανάλωση ενέργειας στη χώρα μας αυξάνεται κατά 2,7% κάθε χρόνο.

Για κάθε μονάδα ΑΕΠ παράγουμε 41% περισσότερες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου σε σχέση με την ΕΕ-15. Κάθε Έλληνας παράγει σχεδόν 12,4 τόνους αερίων του θερμοκηπίου κάθε χρόνο, δηλαδή 12% πιο πάνω από το μέσο ευρωπαϊκό όρο. Έχουμε τη μεγαλύτερη εξάρτηση από πετρέλαιο σε όλη την Ευρώπη των 25.

Η κυβέρνηση απάλλαξε από κάθε φόρο το λιγνίτη και το λιθάνθρακα, που αποτελούν τα πλέον ρυπογόνα καύσιμα. Κίνητρα για την εξοικονόμηση ενέργειας και την

⁵¹ Στο ίδιο.

εισαγωγή ΑΠΕ στον οικιακό τομέα δεν έχουν εφαρμοστεί. Ζητήθηκε από την κυβέρνηση τριετή παράταση για την ενσωμάτωση της Οδηγίας που αφορά στην ενεργειακή αποδοτικότητα των κτηρίων.

Η βεβαιότητα για την αλλαγή του κλίματος και τις επιπτώσεις της αγγίζει πλέον και την Ελλάδα. Η θερμοκρασία στη χώρα μας μπορεί να ανέβει κατά 3,1-5,1° C έως το 2100, ενώ η μέση μέγιστη θερμοκρασία τον Ιούλιο μπορεί να φτάσει τους 41° C κατά την περίοδο 2071-2100, σε αντιδιαστολή με τους 33° C την περίοδο 1961-1990. Επιπλέον, η στάθμη της θάλασσας είναι πιθανό να ανέβει 50 εκατοστά έως το 2100, δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα στις παραθαλάσσιες περιοχές. Η Θεσσαλονίκη, μάλιστα, θεωρείται από τις πιο ευάλωτες περιοχές.

Κρίσιμος στόχος για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής είναι η μέση αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη να μην υπερβεί τους 2° C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ε.Ε., θα πρέπει να μειωθούν κατά 60-80% οι εκπομπές διοξειδίου άνθρακα (CO₂) στις βιομηχανικές χώρες έως το 2050. Αυτό απαιτεί μεγάλη προσπάθεια από όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, οι επιδόσεις της Ελλάδας στον αγώνα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι σχεδόν απογοητευτικές. Η ανάγκη για έγκαιρη κινητοποίηση της Πολιτείας με δημιουργία ισχυρών μηχανισμών εκπόνησης και υλοποίησης στρατηγικών και δράσεων, είναι όσο ποτέ άλλοτε επιτακτική.

Σε απάντηση των παραπάνω ανησυχητικών παραδοχών και προβλέψεων το WWF Ελλάς "τρέχει" από τις αρχές του 2007 την εκστρατεία "Το κλίμα είναι στο χέρι σου", βασικοί άξονες της οποίας είναι η ευαισθητοποίηση των Ελλήνων πολιτών, αλλά και η αλλαγή στάσης των επιχειρήσεων και της ελληνικής πολιτείας ώστε να ληφθούν άμεσα τα κατάλληλα μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Οι προτεραιότητες της οργάνωσης σε πολιτικό επίπεδο μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

1. Σταδιακή απεξάρτηση από το λιγνίτη και προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Συγκεκριμένα:

- ✓ Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την κάλυψη του ευρωπαϊκού στόχου 20,1% της ηλεκτροπαραγωγής έως το 2010, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον.
- ✓ Επανεισαγωγή του φόρου λιγνίτη και λιθάνθρακα, που ενώ ψηφίστηκε από τη Βουλή το 2006 καταργήθηκε μετά από λίγους μήνες.

- ✓ Άρνηση χορήγησης αδειών λειτουργίας σε μονάδες ηλεκτροπαραγωγής από λιθάνθρακα, χωρίς προηγουμένως να έχει εντοπιστεί το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα για την αποτελεσματική μείωση των εκπομπών της χώρας.
- ✓ Κίνητρα για μικρά φ/β -έως 10kW- αποκλειστικά στον οικιακό τομέα (κατάργηση ΦΠΑ, επιδότηση έως 15% της αξίας κτήσης) και θέσπιση νόμου υποχρεωτικής κάλυψης με ηλιακά συστήματα ενός σημαντικού ποσοστού των αναγκών σε ηλεκτρισμό και θέρμανση σε κάθε νέα κατοικία (παράδειγμα Ισπανίας, Καλιφόρνιας).

2. Έμφαση στην ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση της ενέργειας.

Συγκεκριμένα:

- ✓ Άμεση ενσωμάτωση και εφαρμογή της οδηγίας 2002/91 για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων.
- ✓ Προώθηση ενεργειακής αποδοτικότητας

3. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προσαρμογής της χώρας, των φυσικών οικοσυστημάτων και των ειδών χλωρίδας και πανίδας στην κλιματική αλλαγή.

Συγκεκριμένα:

- ✓ Διάρκεια πενταετίας 2008 – 2012.
- ✓ Δέσμευση πόρων από Δ' ΚΠΣ για τη σωστή εφαρμογή του.
- ✓ Εκπόνηση μελέτης για την παρούσα κατάσταση, τις μελλοντικές εξελίξεις, τις απαραίτητες παρεμβάσεις.
- ✓ Υλοποίηση παρεμβάσεων σε όλους τους τομείς, ήτοι δάση, νερό, υγεία, απαιτήσεις σε θέρμανση και ψύξη, τουρισμό, ερημοποίηση, γεωργία, αστικές περιοχές κτλ.

4. Κάθετες δράσεις σε όλους τους τομείς που καλύπτονται από το Πρωτόκολλο του Κιότο (μεταφορές, απορρίμματα, γεωργία, τριτογενής τομέας, βιομηχανία, ηλεκτρισμός).

Συγκεκριμένα:

- ✓ Προώθηση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς.
- ✓ Δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στο δημόσιο.
- ✓ Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών.
- ✓ Προώθηση της ανακύκλωσης και αξιοποίηση του βιοαερίου στους ΧΥΤΑ
- ✓ Προώθηση βιολογικής γεωργίας, μείωση χρήσης λιπασμάτων

5. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις.

Συγκεκριμένα:

- ✓ Άμεση σύσταση Εθνικού Συμβουλίου για την κλιματική αλλαγή, με τη συμμετοχή των πολιτικών κομμάτων, ακαδημαϊκών, περιβαλλοντικών οργανώσεων και λοιπών συμβαλλόμενων μερών.

✓ Δημιουργία Ειδικής Υπηρεσίας που θα απαρτίζεται από ειδικό επιστημονικό προσωπικό, θα επιτελεί ρόλο επιστημονικής υποστήριξης του Εθνικού Συμβουλίου και θα υπάγεται αποκλειστικά σε αυτό, έχοντας ως αντικείμενο την μελέτη και παροχή προτάσεων και πολιτικών για την κλιματική αλλαγή.⁵²

⁵² Στο ίδιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η οργάνωση ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS

8.1 Ιστορική αναδρομή της Μεσόγειος SOS

Το Δίκτυο Μεσόγειος SOS γεννήθηκε το 1990 από μία ομάδα ανθρώπων, οι οποίοι μοιράζονταν μια κοινή αντίληψη και ανησυχία για τα περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας μας: την άναρχη και ολοένα επεκτεινόμενη οικοδόμηση, το μαζικό τουρισμό, τη ρύπανση της θάλασσας και των υδάτων, την αλλαγή του κλίματος, την καταστροφή των δασών, την υπεραλίευση και την εξαφάνιση σπάνιων ειδών. Αυτά τα προβλήματα άλλαζαν και- αν δεν αντιμετωπιστούν- θα συνεχίσουν να αλλάζουν το περιβάλλον στο οποίο ζούμε και στο οποίο μεγαλώνουν τα παιδιά μας.

Η ομάδα του Μεσόγειος θέλησε να κάνει κάτι γι' αυτό και να μη μένει, απλώς, παρατηρητής. Την επιθυμία αυτή ασπάστηκαν και άλλοι πολλοί άνθρωποι και μέσα σε λίγα χρόνια η συμμετοχή πολλαπλασιάστηκε.

Σήμερα το Δίκτυο Μεσόγειος SOS είναι μια οργάνωση με μερικές χιλιάδες μέλη- υποστηρικτές σε όλη την Ελλάδα. Συνεργάζεται στενά με δεκάδες άλλες περιβαλλοντικές και κοινωνικές οργανώσεις στη Μεσόγειο και την Ευρώπη, συμμετέχει και έχει συμβάλει στη δημιουργία σημαντικών δικτύων συνεργασίας σε περιβαλλοντικά και πολιτισμικά θέματα.⁵³

8.2 Η λειτουργία της Μεσόγειος SOS και ο ρόλος του κράτους

Η Μεσόγειος SOS είναι Μη Κυβερνητική Οργάνωση που η νομική της μορφή λειτουργεί ως σωματείο. Είναι ανεξάρτητη και αυτοτελής. Η οργάνωση αυτή διαθέτει Διοικητικό Συμβούλιο, όπου ο πρόεδρος του είναι και ο διευθυντής της οργάνωσης. Η Μεσόγειος SOS απαρτίζεται από δέκα επαγγελματικά στελέχη. Υπάρχει ένα στέλεχος για τις Δημόσιες Σχέσεις, ένα στέλεχος υπεύθυνο για το συντονισμό των εκστρατειών και

⁵³ www.medsos.gr

επιμέρους στελέχη που δραστηριοποιούνται, ανάλογα με τις δράσεις της οργάνωσης κατά καιρούς.

Τα έσοδα της Μεσόγειος SOS έρχονται κατά ένα μέρος από τις συνδρομές των μελών του σωματείου, κατά ένα άλλο κομμάτι από ιδιώτες, είτε από εταιρείες, εφόσον όμως έχει γίνει η απαραίτητη αξιολόγηση για το «τί αντιπροσωπεύει» η κάθε εταιρεία. Μία τρίτη μορφή εσόδων είναι τα επιδοτούμενα προγράμματα, που υπόκεινται σε κάποια διαδικασία για να μπορούν να υλοποιηθούν. Η διαδικασία έχει ως εξής, ανακοινώνεται μια πρόσκληση, κατατίθεται, αξιολογείται και εφόσον αξιολογηθεί μπαίνουν στη διαδικασία ενός προγράμματος. Το πραγματοποιούν και λαμβάνουν το συμφωνηθέν αντίτιμο για το εκτελούμενο πρόγραμμα.

Συνήθως είναι προγράμματα που έρχονται απευθείας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ασχέτως αν εμπλέκεται κάποιος κρατικός φορέας, υπουργείο ή δήμος. Το όποιο πρόγραμμα του Υπουργείου Απασχόλησης, για παράδειγμα, ανήκει στο Γ^ο Κοινοτικό Πλαίσιο και έχει να κάνει με το πρόγραμμα « Επαγγελματική Κατάρτιση & Απασχόληση». Είναι ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο εξαγγέλθηκε και αφορά την ενίσχυση της απασχόλησης με την ενεργό συμμετοχή των Μ.Κ.Ο. Ανεξάρτητα με το αντικείμενο της κάθε οργάνωσης (είτε περιβαλλοντική, είτε αθλητική), αξιολογήθηκε, εγκρίθηκαν και προχώρησαν στο σχέδιο δράσης. Αυτές είναι οι βασικές πηγές εισόδων της Μεσόγειος SOS.⁵⁴

Η δράση της Μεσόγειος SOS είναι γνωστή στο κοινωνικό σύνολο και διακριτή από το κράτος. Η οργάνωση σε πολλά από τα προγράμματά της χρηματοδοτείται, εκτός από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και από τα Υπουργεία, όπως για παράδειγμα από το Υπουργείο Απασχόλησης για την δράση της « Πράσινα Επαγγέλματα», αλλά και σε άλλα προγράμματα-δράσεις της. Επομένως μπορούμε να πούμε ότι έχει κάποια σχέση η οργάνωση Μεσόγειος SOS με το κράτος, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια πως σε όλα όσα εκθέτει το κράτος η οργάνωση είναι σύμφωνη. Αντιτίθεται με τις δικές της πράξεις-δράσεις.

Οι νέοι μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και στη δημιουργία μιας νέας, οικολογικής κοινωνίας. Γι' αυτό το λόγο, εκπρόσωποι του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS πηγαίνουν στα σχολεία για να ενημερώσουν τους μαθητές και να συζητήσουν μαζί τους. Διοργανώνονται, επίσης,

⁵⁴ Συνέντευξη από το Ελληνικό Γραφείο Μεσόγειος SOS (βλ. Παράρτημα ΣΤ)

συναντήσεις και προγράμματα κατάρτισης νέων από όλη τη Μεσόγειο, όπου δίνεται μεγάλη έμφαση στη συμμετοχή των νέων σε όλες τις δραστηριότητες.⁵⁵

8.3 Η συνεργασία με τις υπόλοιπες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Η Μεσόγειος SOS συνεργάζεται με τις περισσότερες Μ.Κ.Ο. που ενεργοποιούνται στην Ελλάδα και γι' αυτό ονομάζεται και Δίκτυο Μεσόγειος SOS. Το Δίκτυο Μεσόγειος SOS είναι μια οργάνωση πλουραλιστική, δημοκρατική και ανεξάρτητη από οποιοδήποτε πολιτικό κόμμα, δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα. Χρησιμοποιεί κρατικούς πόρους μόνο για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων προγραμμάτων και φροντίζει να μην εξαρτάται ποτέ από μία πηγή χρηματοδότησης. Δέχεται χορηγίες από ιδιώτες, αλλά μόνο εφόσον οι πρακτικές τους είναι σύμφωνες με τις αρχές του και δεν συνδράμουν στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Και αυτό συμβαίνει γιατί εμπλέκονται σε διάφορα δίκτυα που συμμετέχουν και άλλες οργανώσεις ή φορείς και προωθούν αντίστοιχα θέματα που και εκείνοι προωθούν. Συνεργάζονται με την WWF, Greenpeace, Αρκτούρο, MOM, Ορνιθολογική Εταιρεία, ακόμη και με διάφορες πιο περιφερειακές οργανώσεις μη γνωστές, όπου θέλουν να εμπλέκονται σε διεθνή δίκτυα και σε προγράμματα μαζί με άλλους εταίρους.⁵⁶

Τα προβλήματα της χώρας μας δεν είναι μοναδικά. Τα μοιραζόμαστε με άλλους λαούς στο «κοινό μας σπίτι», τη Μεσόγειο, αλλά και την Ευρώπη. Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS προωθεί την επικοινωνία μεταξύ των λαών της Μεσογείου και της Ευρώπης και τη συνεργασία για την επίλυση κοινών προβλημάτων. Η διαφορά των πολιτισμών αποτελεί πηγή γνώσης και δημιουργικότητας και όχι εστία αντιπαλότητας και συγκρούσεων. Γι' αυτό επιδιώκεται ο διάλογος, η γνωριμία των πολιτισμών και η αλλαγή των στερεοτύπων που οδηγούν στο φόβο απέναντι στο ξένο και το διαφορετικό.

Ακόμη καλλιεργείται η συνεργασία με άλλες ΜΚΟ από όλη τη Μεσόγειο, προκειμένου να ασκηθούν πιέσεις στις κυβερνήσεις για την υιοθέτηση περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών, και η ανταλλαγή εμπειριών και πόρων με άλλες οργανώσεις ανά τη Μεσόγειο, οι οποίες τώρα ξεκινούν την προσπάθειά τους. Το Δίκτυο βοηθά με

⁵⁵ www.medsos.gr

⁵⁶ Συνέντευξη από το Γραφείο Μεσόγειος SOS (βλ. Παράρτημα ΣΤ)

προτάσεις, εκπαίδευση και αναπτυξιακά προγράμματα κοινωνίες, που δεν έχουν σήμερα τα μέσα να πετύχουν την οικολογική και κοινωνική βιωσιμότητά τους.⁵⁷

8.4 Οι στόχοι της Μεσόγειος SOS

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα έχουν πρωτίστως κοινωνικά αίτια. Η συνεχώς αυξανόμενη - και όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη - κατανάλωση, η επικράτηση καταστροφικών για το περιβάλλον προτύπων, το αδιάκοπο κυνήγι του κοντόφθαλμου κέρδους και της ανάπτυξης για την ανάπτυξη, η εντεινόμενη ανισότητα και η κοινωνική περιθωριοποίηση ομάδων του πληθυσμού, αλλά και ολόκληρων περιοχών του πλανήτη, είναι οι γενεσιουργές αιτίες των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Σ' έναν κόσμο που αλλάζει, δεν πρέπει να μένει κανείς παθητικός θεατής, αλλά να αγωνίζεται για να στραφεί προς τη βιωσιμότητα. Μόνο μέσα από μια ριζική αλλαγή των συνηθειών και των καθημερινών πρακτικών μας, της κοινωνίας μας και των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, μπορούμε να οδηγηθούμε στη λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Το Δίκτυο Μεσόγειος SOS διεξάγει καμπάνιες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, δημόσιες εκδηλώσεις, happenings και επιστημονικές ημερίδες, επισκέπτεται περιοχές της Ελλάδας και συζητά με τους πολίτες προκειμένου να μεταφέρει τις ανησυχίες τους στους ιθύνοντες, διοργανώνει συμμετοχικές διαδικασίες σε τοπικό επίπεδο προωθώντας το διάλογο, προτείνει πολιτικές σε τοπικό, εθνικό και ευρωμεσογειακό επίπεδο, πιέζει για λύσεις. Και δεν αρκείται μόνο σ' αυτό. Όποτε απαιτείται, βγαίνει στο δρόμο για να διαμαρτυρηθεί. Οργανώνει δράσεις και εκστρατείες, με τη συμμετοχή μελών, εθελοντών και πολιτών για καθαρισμούς παραλιών, διατήρηση και διαχείριση οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, αποκατάσταση ξεχασμένων μονοπατιών, παλιών κτιρίων και μεθοδεύει τη χρήση τους για περιβαλλοντικές δραστηριότητες.⁵⁸

⁵⁷ www.medsos.gr

⁵⁸ www.medsos.gr

8.5 Δράσεις της Μεσόγειος SOS

Ολοκληρώνοντας την αναφορά μας στην οργάνωση Μεσόγειος SOS παρουσιάζουμε ενδεικτικά κάποιες - δράσεις προγράμματα που λαμβάνουν χώρα υπό την αιγίδα της:

8.5.1 «Συν-εργασία για το νερό» στο Δήμο Νέας Σμύρνης

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS σε συνεργασία με το Δήμο Νέας Σμύρνης, υλοποιεί το πρόγραμμα «Εξοικονόμηση νερού στο Δήμο Νέας Σμύρνης», με χρηματοδότηση του έργου «Δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης ανέργων με την ενεργό συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων» του Υπουργείου Απασχόλησης. Στα πλαίσια του προγράμματος γίνεται ενημέρωση και διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων στους Δημότες της Νέας Σμύρνης, για τις δράσεις και τους στόχους του προγράμματος, καθώς και για πρακτικές εξοικονόμησης νερού και τους νέους τομείς στην απασχόληση που διανοίγονται μέσω της καλλιέργειας μιας «νέας κουλτούρας για το νερό».

Μέχρι το τέλος Σεπτέμβρη θα λειτουργεί «ενημερωτικό περίπτερο» σε εκδηλώσεις των Ιονικών Γιορτών, στο άλσος Νέας Σμύρνης, ενώ πρόκειται να ακολουθήσουν ανοιχτές ενημερωτικές εκδηλώσεις που θα απευθύνονται σε όλους τους δημότες – καταναλωτές νερού (νοικοκυρές, εργαζόμενους, επιχειρηματίες), αλλά και σε ανέργους/νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, για την ενημέρωσή τους πάνω σε θέματα εξοικονόμησης νερού και επαγγέλματα που προκύπτουν από την ανάγκη για την ορθολογική διαχείριση του. Το πρόγραμμα υλοποιείται με χρηματοδότηση του έργου: «Δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης ανέργων με την ενεργό συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων » του Υπουργείου Απασχόλησης.⁵⁹

8.5.2 2007 Έτος των Δελφινιών

Το 2007 έχει ανακηρυχθεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ως «Διεθνές Έτος των Δελφινιών». Κυβερνήσεις, Διακυβερνητικοί οργανισμοί, Μη Κυβερνητικές

⁵⁹ Στο ίδιο.

Οργανώσεις και εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα συμμετέχουν σε μία κοινή προσπάθεια με στόχο την προστασία τους. Τα δελφίνια και οι φάλαινες είναι ζώα στενά συνδεδεμένα με την ιστορία και τον πολιτισμό μας. Η ευφυΐα τους και η ομορφιά τους αλλά και η ιδιαίτερη σχέση τους με τον άνθρωπο, προκαλούν το θαυμασμό μας. Όμως σε ένα θαλάσσιο περιβάλλον που υποβαθμίζεται, η επιβίωσή τους γίνεται ολοένα δυσκολότερη.

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, που από το 1990 δραστηριοποιείται για την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου της Μεσογείου, συμμετέχει σε αυτήν την προσπάθεια διοργανώνοντας εκστρατεία ενημέρωσης για τα δελφίνια και τις φάλαινες της Μεσογείου και της χώρας μας στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής καμπάνιας σε συνεργασία με την European Union for Coastal Conversation (EUCC).⁶⁰

8.5.3 *Απειλούμενα είδη - φυσικές περιοχές*

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS έχει αναπτύξει ουσιαστικές συνεργασίες με τοπικές κοινωνίες, σε φυσικές προστατευόμενες περιοχές, και, μέσα από συνεχή διάλογο και διαβούλευση, έχουν καταθέσει μια σειρά εναλλακτικών προτάσεων, που από τη μία, θα εξασφαλίσουν υψηλά επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος, και από την άλλη θα προωθούν την τοπική βιώσιμη ανάπτυξη και την μακροχρόνια ευημερία της κοινωνίας με την παράλληλη δημιουργία 'πράσινων' επαγγελμάτων.

Η Μεσόγειος SOS έχει συνεργαστεί πολλές φορές σε γενικότερο επίπεδο ή κατά τόπους με τους φορείς που ασχολούνται με την προστασία απειλούμενων ειδών και βιοτόπων και έχει υποστηρίξει τις προσπάθειες τους. Το κύριο βάρος της δουλειάς τους όμως δεν είναι τόσο η προστασία απειλούμενων ειδών και οικοτόπων, αλλά η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε ευρύτερο επίπεδο ή και τοπικά, ώστε να εξασφαλίζεται και η προστασία του φυσικού πλούτου, πχ. προώθηση ενός μοντέλου αλιείας που θα εξασφαλίζει τόσο την επιβίωση των δελφινιών όσο και των παράκτιων ψαράδων και των τοπικών κοινωνιών.

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτύξει μια σειρά από τοπικές πρωτοβουλίες, σε συνεργασία με αρχές αυτοδιοίκησης και φορείς, που αποσκοπούν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές NATURA, καθώς

⁶⁰ Στο ίδιο.

και τις οίκο-αναπτυξιακές προοπτικές αυτών των περιοχών, όπως για παράδειγμα στη Σαμοθράκη, τη Λήμνο, τη Β. Εύβοια, τη Σίφνο, τη Νάξο και την Τήνο. Σε αυτές τις περιοχές το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS έχει πολυετή παρέμβαση με τη πραγματοποίηση ενημερωτικών, εκπαιδευτικών και εθελοντικών δράσεων, καθώς και με την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Από το 2004 υλοποιούν το τριετές Πρόγραμμα «Βιώσιμη Διαχείριση της περιοχής NATURA Σίφνου», σε συνεργασία με το Δήμο Σίφνου, στα πλαίσια του προγράμματος ΕΤΕΡΠΣ του ΥΠΕΧΩΔΕ. Συμμετέχουν επίσης στην ομάδα των οκτώ περιβαλλοντικών ΜΚΟ που εκπροσωπούνται με δύο τακτικά και δύο αναπληρωματικά μέλη στην εθνική επιτροπή ΦΥΣΗ 2000 που εποπτεύει και συμβουλεύει τους φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών Natura.⁶¹

8.5.4 Δίκτυο Μεσόγειος SOS - Το παράκτιο περιβάλλον στην Ελλάδα

Η Ελλάδα καλύπτει έκταση περίπου 131.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων με το 20% αυτής να αντιστοιχεί στα περίπου 3.053 νησιά της. Η ακτογραμμή της φτάνει περίπου τα 17.000 χλ., αντιστοιχεί στο 1/2 περίπου της συνολικής ακτογραμμής της Μεσογείου. Η παράκτια ζώνη (απόσταση μέχρι 50 χλμ. από τη θάλασσα) “φιλοξενεί” το 85% του πληθυσμού, το 80% της βιομηχανίας, το 90% του τουρισμού, μεγάλο μέρος της γεωργίας και το σύνολο σχεδόν της αλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον δεν είναι υπόθεση μόνο της κεντρικής διοίκησης, που έτσι κι αλλιώς συχνά δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική ενώ σε άλλες περιπτώσεις αποτελεί μέρος του προβλήματος. Είναι θέση, όχι μόνο των περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών αλλά και διεθνών οργανισμών, ότι οι τοπικές κοινωνίες, οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές οργανώσεις, οι ερευνητικοί φορείς, οι επαγγελματικές ενώσεις (π.χ. ψαράδες, τουριστικές επιχειρήσεις κα) πρέπει να συμμετάσχουν από κοινού με την κεντρική διοίκηση στη διαμόρφωση και την εφαρμογή μιας πολιτικής βιώσιμης διαχείρισης των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων. Η πολιτική αυτή πρέπει να στοχεύει στην προστασία της θάλασσας και των ακτών και στην επιλογή οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και την προσαρμογή των υπαρχόντων που θα λαμβάνουν υπόψη και θα ενσωματώνουν την

⁶¹ Στο ίδιο.

περιβαλλοντική και την κοινωνική διάστασή τους. Η πολιτική προστασίας και βιώσιμης διαχείρισης των ακτών και της θάλασσας, για να είναι αποτελεσματική θα πρέπει να συνοδεύεται από την ευαισθητοποίηση και την ενεργοποίηση των πολιτών.

Θέματα προτεραιότητας αν θέλουμε να διατηρηθούν ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος των ακτών είναι για τη χώρα μας (αλλά και για άλλες μεσογειακές χώρες) ο τερματισμός της αυθαίρετης δόμησης και κατάληψης των ακτών, των μπαζωμάτων, της μετατροπή τους σε αποδέκτες λυμάτων, απορριμμάτων και αποβλήτων. Πρέπει, επίσης, να μπει φραγμός στην υπερβολική και συχνά χωρίς σοβαρή περιβαλλοντική μελέτη και κοινωνική αποδοχή κατασκευή τουριστικών λιμανιών (μαρίνων) και άλλων εγκαταστάσεων. Μεγάλης σημασίας είναι και η περιβαλλοντική διαχείριση των δεκάδων μεγάλων και μεσαίας κλίμακας λιμανιών. Όλα αυτά καθιστούν απαραίτητη όχι μόνο την υιοθέτηση μιας σύγχρονης διαχειριστικής πολιτικής που θα εξασφαλίζει τόσο την συναινετική προστασία των παράκτιων οικοσυστημάτων όσο και τη μελλοντική ανάπτυξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με βιώσιμο τρόπο αλλά και την ενδυνάμωση των κοινωνικών εκείνων δυνάμεων που θα εκφράζουν με σταθερό και αποφασιστικό τρόπο αυτήν την ανάγκη, θα δεσμεύουν στην κατεύθυνση αυτή. Αυτό προϋποθέτει πολίτες που δεν θα επιδιώκουν απλώς την εξυπηρέτηση μικρών ή μεγάλων συμφερόντων που στο τέλος λεηλατούν το μέλλον μας αλλά θα νοιάζονται για τον τόπο, το περιβάλλον και τα δικαιώματα των μελλοντικών γενιών.

Η προστασία και βιώσιμη διαχείριση των ακτών είναι σχετικά εύκολη και μπορεί να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης με κοινωνική και περιβαλλοντική σημασία, διατηρήσιμες μακροχρόνια. Η καταστροφή των ακτών είναι πολύ πιο εύκολη, βραχυπρόθεσμα μπορεί να επιφέρει κέρδη σε λίγους ή περισσότερους, μακροπρόθεσμα όμως το κόστος περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά είναι τεράστιο. Η αποκατάσταση μιας υποβαθμισμένης περιοχής είναι εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση και απαιτεί σημαντικούς πόρους και συνεπάγεται, πιθανώς, σημαντικές ανακατατάξεις δραστηριοτήτων, σχέσεων και συμφερόντων.⁶²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η Unicef Ελλάς

9.1 Ιστορική Αναδρομή της Unicef

Η UNICEF, η οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά, ιδρύθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1946 για να βοηθήσει τα παιδιά της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Κίνας μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το 1953, γίνεται μόνιμο τμήμα του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με κεντρικά γραφεία στη Νέα Υόρκη. Η αποστολή της είναι η κάλυψη των μακροπρόθεσμων αναγκών των φτωχών παιδιών των αναπτυσσόμενων χωρών. Το 1954, ο ηθοποιός Danny Kaye ανακηρύσσεται πρώτος "πρεσβευτής" της Unicef με αρμοδιότητα την ευρεία δημοσιοποίηση των αναγκών των παιδιών όλου του κόσμου. Από τότε και μέχρι σήμερα, παγκοσμίου φήμης καλλιτέχνες, αθλητές και άλλοι διάσημοι εκπρόσωποι των γραμμάτων και των τεχνών τάσσονται στην υπηρεσία της Unicef ως "Πρεσβευτές Καλής Θέλησης" ή "Ειδικοί Εκπρόσωποι" για τις τέχνες, τα σπορ κ.α.

Στην Ελλάδα, πρώτος πρεσβευτής καλής θέλησης υπήρξε ο εκλιπών συγγραφέας Αντώνης Σαμαράκης. Πρέσβειρα καλής θέλησης της Unicef στην Ελλάδα είναι επίσης η ακαδημαϊκός Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ.

Στη δεκαετία του '50, η Unicef συμμετείχε στις διεθνείς εκστρατείες εξάλειψης των επιδημικών ασθενειών, το '60 ήταν η δεκαετία της ανάπτυξης, το '70 η εποχή των εναλλακτικών λύσεων, το '80 η εκστρατεία για την επιβίωση των παιδιών, το '90 η δεκαετία των δικαιωμάτων του παιδιού ενώ ο 21ος αιώνας θα ανήκει στα παιδιά χάρη στους υποστηρικτές της UNICEF. Η Unicef παρείχε βοήθεια στην Ελλάδα από το 1947 έως το 1969 και εφάρμοσε προγράμματα παστερίωσης του γάλακτος, ελέγχου της φυματίωσης και της σύφιλης και άλλα συνολικού ύψους τουλάχιστον 10 εκατομμυρίων δολαρίων.

Το 1977, ιδρύθηκε η Ελληνική Επιτροπή της Unicef, που σκοπό της έχει την πληροφόρηση των Ελλήνων για την κατάσταση των παιδιών και των μητέρων τους σε κάθε γωνιά του πλανήτη, την εκπαίδευση για την ανάπτυξη ώστε να δημιουργηθεί ένα καλύτερο μέλλον από μια ευαισθητοποιημένη νέα γενιά, την πώληση προϊόντων (κάρτες, τετράδια, παιχνίδια, είδη γραφείου κ.ά.) και τη συλλογή πόρων μέσω δωρεών για τη

χρηματοδότηση προγραμμάτων ανάπτυξης ή επείγουσας ανάγκης σε σχεδόν 160 χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου και της Ανατολικής Ευρώπης.

Στην Ελλάδα, η γενέθλια ημέρα της Unicef γιορτάζεται ως Ημέρα του Παιδιού (11 Δεκεμβρίου). Στα πλαίσια του εορτασμού, διοργανώνεται ο Ετήσιος Τηλεμαραθώνιος της UNICEF και πλήθος εκδηλώσεων από εθελοντές σε όλη την Ελλάδα.

9.2 Δομή και Χρηματοδότηση Προγραμμάτων

Τα έσοδα της UNICEF βασίζονται αποκλειστικά σε εθελοντικές συνεισφορές. Η UNICEF συλλέγει τους πόρους της μέσω των εθελοντικών εισφορών κρατών και τις δωρεές ιδιωτών ή τις πωλήσεις προϊόντων μέσω των 37 Εθνικών Επιτροπών της (National Committees) στις βιομηχανικές χώρες. Τα προγράμματά της στις αναπτυσσόμενες χώρες παρακολουθούνται από τα Τοπικά Γραφεία της (Field Offices) σε 155 χώρες και περιοχές του κόσμου. Τα Τοπικά Γραφεία συντονίζονται από τα οκτώ Περιφερειακά Γραφεία (Regional Offices) ενώ ο κεντρικός έλεγχος πραγματοποιείται από τα Κεντρικά Γραφεία (Headquarters) στη Νέα Υόρκη.

Η ευαισθητοποίηση του κόσμου για τα παιδιά είναι κρίσιμη για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί από τη διεθνή κοινότητα.

Χρηματοδότηση προγραμμάτων UNICEF ανά τομέα προτεραιότητας για το 2003:

Σχήμα 9.2.1: Χρηματοδότηση της Unicef

πηγή: www.unicef.gr Ετήσια Αναφορά Unicef 2003

Στην ετήσια αναφορά της για το 2003 η UNICEF επισημαίνει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε πέντε βασικούς τομείς προτεραιότητας: πρόωμη παιδική ηλικία, εμβολιασμούς, εκπαίδευση κοριτσιών, AIDS και παιδική προστασία. Παρέχει επίσης πληροφόρηση για το σημαντικό έργο των υπηρεσιών διανομής ανθρωπιστικής βοήθειας, τα οικονομικά της, τους συνεργάτες και τις εθνικές επιτροπές της. Οικονομικός απολογισμός: Το σύνολο των εισφορών προς τη UNICEF το 2003 έφθασε τα 1.688 εκατομμύρια δολάρια, αύξηση 16% από τα 1.454 του 2002. Το 67% (1.136εκ.\$) προήλθε από συνεισφορές κρατών και διακρατικών οργανισμών, το 31% (515εκ.\$) από ιδιώτες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και το 2% (37εκ.\$) από άλλους πόρους.

Οι 10 χώρες με τη μεγαλύτερη συνολική κρατική συνεισφορά ήταν οι ΗΠΑ (288,1εκ.\$), το Ηνωμένο Βασίλειο (130εκ.\$), η Νορβηγία (112,7εκ.\$), η Σουηδία (102,9εκ.\$), ο Καναδάς (85,2εκ.\$), η Ολλανδία (74εκ.\$), η Ιταλία (33,6εκ.\$), η Αυστραλία (27,5εκ.\$), η Φιλανδία (18,3εκ.\$) και η Ιρλανδία (17,9εκ.\$).

Αντίστοιχα οι 10 Εθνικές Επιτροπές με τη μεγαλύτερη συνολική συνεισφορά ήσαν της Ιαπωνίας (118,3εκ.\$), Γερμανίας (84,5εκ.\$), Ιταλίας (49,5εκ.\$), Ολλανδίας (45,1εκ.\$), Γαλλίας (38εκ.\$), ΗΠΑ (34,8εκ.\$), Ισπανίας (25,5εκ.\$), Ηνωμένου Βασιλείου (20,7εκ.\$), Ελβετίας (15,1εκ.\$) και Ελλάδας (11,9εκ.\$). Η Ελλάδα κατατάσσεται επίσης 17η παγκοσμίως σε συνολική κατά κεφαλήν συνεισφορά το 2003.

Το 2003 η UNICEF δαπάνησε συνολικά 1.480 εκατομμύρια δολάρια, (έναντι 1.273 εκατομμυρίων δολαρίων το 2002). Από τις δαπάνες αυτές το 93% (1.382εκ.\$) διατέθηκαν στα προγράμματα συνεργασίας που διεξάγει σε όλο τον κόσμο, το 6% (87εκ.\$) για οργάνωση και διοίκηση του οργανισμού και περίπου 1% (11εκ.\$) σε διάφορες άλλες δαπάνες.⁶³

9.3 Ο στόχος της UNICEF

Στόχος της Unicef είναι να προσφέρει στα παιδιά την καλύτερη δυνατή αρχή στη ζωή, τα βοηθούν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν, τα στέλνουν στο σχολείο και δημιουργούν ένα προστατευτικό περιβάλλον για τα παιδιά, ιδιαίτερα σε επείγουσες καταστάσεις.

⁶³ www.unicef.gr

Τα βασικά προγράμματα που δραστηριοποιείται η Unicef είναι:

Παιδική φροντίδα: Η Unicef επένδυσε το 2003, 440 εκατομμύρια δολάρια σε ολοκληρωμένη φροντίδα για τα μικρά παιδιά για να εξασφαλίσει ένα ακλόνητο θεμέλιο επάνω στο οποίο θα χτισθεί ένα ελπιδοφόρο μέλλον. Η Unicef ενεργεί ώστε να εξασφαλίσει πως παρέχεται σωστή υγειονομική φροντίδα, επαρκής διατροφή, ασφαλές πόσιμο νερό και υγιεινή στα παιδιά αλλά και σε αυτούς που τα φροντίζουν. Μαθαίνει τις μητέρες για τα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού, παρακολουθεί την ανάπτυξη των παιδιών και ενδυναμώνει τις οικογένειες να αντιμετωπίσουν τις παιδικές ασθένειες στο σπίτι. Διδάσκει τις βασικές αρχές της σωστής υγιεινής και στηρίζει τις κοινότητες για να εξασφαλίσει πως όλα τα παιδιά καταγράφονται ληξιαρχικά κατά τη γέννηση. Εκπαιδεύει και στηρίζει τις οικογένειες για να δώσουν στα νεαρά τους μέλη μια υψηλής ποιότητας φροντίδα στα πρώτα τους χρόνια και να μπορούν να τα προστατέψουν πιο αποτελεσματικά από τη βία, την εκμετάλλευση και τις διακρίσεις.

Μητρική φροντίδα: Η επείγουσα μαιευτική φροντίδα είναι το μοναδικό αποτελεσματικό εργαλείο για τη μείωση της μητρικής θνησιμότητας. Το 2003, η Unicef υποστήριξε αυτή τη σωτήρια φροντίδα σε περίπου 3.400 ιατρικές μονάδες σε 80 χώρες. Περίπου 50.000.000 από τα 132.000.000 παιδιά που γεννιούνται κάθε χρόνο δεν καταγράφονται. Η Unicef βοήθησε να αυξηθεί η ληξιαρχική καταγραφή κατά τη γέννηση σε 85 χώρες. Ενδεικτικό της σπουδαιότητας του μητρικού θηλασμού είναι ότι σύμφωνα με υπολογισμούς της Unicef και διεθνών οργανώσεων υγείας, αν κάθε μωρό τρεφόταν αποκλειστικά με μητρικό θηλασμό από τη γέννησή του και μέχρι τους έξι πρώτους μήνες της ζωής του, υπολογίζεται πως 3.500 παιδικές ζωές θα μπορούσαν να σώζονται κάθε ημέρα. Η Unicef έχει σώσει τη ζωή εκατομμυρίων παιδιών μέσω εκστρατειών κατά των υποκατάστατων μητρικού γάλακτος και υπέρ του θηλασμού. Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας της Νοσοκομεία Φιλικά προς τα Παιδιά (BFHI), από το 1991, περισσότερα από 15.000 νοσοκομεία σε 132 χώρες έχουν εφαρμόσει τα δέκα βήματα για το θηλασμό και έχουν χαρακτηριστεί Φιλικά προς τα Παιδιά. Η Unicef υποστηρίζει το μητρικό θηλασμό συνεργαζόμενη με τα κράτη επάνω σε πολιτικές και δράσεις που προστατεύουν και υποστηρίζουν το θηλασμό τόσο στον αναπτυσσόμενο όσο και στον βιομηχανικό κόσμο και συνιστά τον αποκλειστικό θηλασμό των βρεφών κατά τους έξι πρώτους μήνες της ζωής τους. Στην Ελλάδα καθιερώθηκε και εορτάζεται η εβδομάδα μητρικού θηλασμού την 1η εβδομάδα του Νοεμβρίου.

Νερό & Υγιεινή: Η Unicef παραμένει μια κορυφαία οργάνωση στην παροχή πόσιμου νερού, τις εγκαταστάσεις υγιεινής και την εκπαίδευση για την υγιεινή σε οικογένειες και κοινότητες, βοηθώντας να βελτιώσει τις συνθήκες αυτές σε 91 χώρες. Η πρόσβαση σε καθαρό νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής είναι θεμελιώδους σημασίας για την υγεία και την ευημερία των παιδιών. Παρά τη σημαντική πρόοδο από το 1990 έως σήμερα, στον αναπτυσσόμενο κόσμο 1,1 δισεκατομμύριο άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και 2,6 δισεκατομμύρια σε εγκαταστάσεις υγιεινής. Η κάλυψη σε εγκαταστάσεις υγιεινής στον αναπτυσσόμενο κόσμο (49%) είναι μόνο η μισή από εκείνη στον ανεπτυγμένο κόσμο (98%). Περίπου δύο εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο εξ αιτίας της έλλειψης καθαρού νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής - κυρίως διαρροϊκές ασθένειες. Για να αντιμετωπίσει τους θανάτους εκατομμυρίων παιδιών από διαρροϊκή αφυδάτωση (η συντριπτική τους πλειοψηφία κάτω των 2 ετών) η Unicef υποστηρίζει προγράμματα για την αντιμετώπισή της, όπως μέσω της θεραπείας με άλατα ενυδάτωσης από το στόμα (ORT) που εφαρμόζεται περίπου στο 70% των νοικοκυριών στον αναπτυσσόμενο κόσμο και είναι ουσιαστικός παράγοντας αποτροπής τέτοιων παιδικών θανάτων. Η Unicef εργάζεται από το 1960 στον τομέα παροχής νερού και υγιεινής και από τότε διεξάγει μακροπρόθεσμα προγράμματα για την βελτίωση των συνθηκών στον ζωτικό αυτό τομέα στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου. Επίσης, κορυφαία είναι η συνεισφορά της Unicef για την παροχή νερού και υγιεινής σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (πόλεμοι, φυσικές καταστροφές).

Εκπαίδευση: Η Unicef διέθεσε 223 εκατομμύρια δολάρια για να προωθήσει την εκπαίδευση των κοριτσιών το 2003 και να βοηθήσει τις χώρες να βαδίσουν προς την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας για την εκπαίδευση, ισότητα μεταξύ των φύλων μέχρι το 2005 και βασική εκπαίδευση για όλους μέχρι το 2015. Η Unicef έχει μια ισχυρή παρουσία σε προγράμματα παροχής νερού και υγιεινής στα σχολεία υποστηρίζοντας πρωτοβουλίες σε 73 χώρες. Η εκπαίδευση είναι κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη και την ευημερία κάθε παιδιού. Είναι το θεμέλιο κάθε προόδου για τα άτομα, τις κοινωνίες και τις χώρες. Μια δεκαετία μετά το 1990, χάρη και στις προσπάθειες της Unicef, 50.000.000 παιδιά περισσότερα εγγράφονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Παρόλα αυτά υπολογίζονται σε 115.000.000 (εκτίμηση 2005) τα παιδιά που δεν πηγαίνουν στο σχολείο, στην πλειοψηφία τους κορίτσια, ενώ πολλά είναι εκείνα που αναγκάζονται να το εγκαταλείψουν εξαιτίας της φτώχειας και άλλων οικογενειακών ή κοινωνικών πιέσεων με ανυπολόγιστες συνέπειες για τη μελλοντική τους ζωή. Η ετήσια έκθεση της Unicef "Η

Κατάσταση των Παιδιών στον Κόσμο 2004" ήταν ειδικά αφιερωμένη στην εκπαίδευση, ειδικότερα των κοριτσιών.

Παιδική Προστασία: Η φροντίδα για τα ορφανά παραμένει κορυφαία προτεραιότητα για τη Unicef. Υποστηρίζει προγράμματα για παιδιά που έχουν μείνει ορφανά ή είναι σε δυσχερή θέση εξαιτίας της επιδημίας του AIDS σε 38 χώρες στην υποσαχάρια Αφρική. Το 2003, τοπικά γραφεία της Unicef σε 36 χώρες ανέφεραν πως εθνικές στρατηγικές για την προστασία και τη φροντίδα των ορφανών ήταν σε εφαρμογή, με ακόμα 32 γραφεία να διαμορφώνουν τέτοιες στρατηγικές. Περίπου 218.000.000 παιδιά απασχολούνται σε διάφορες μορφές παιδικής εργασίας, εκ των οποίων τα 126.000.000 σε βαριές και επικίνδυνες εργασίες όπως σε ορυχεία, με χημικά και εντομοκτόνα στη γεωργία, ή με επικίνδυνα μηχανήματα. Εκατομμύρια κορίτσια δουλεύουν ως οικιακοί βοηθοί ευάλωτα σε κακοποίηση και εκμετάλλευση. Πολλά εκατομμύρια παιδιά αντιμετωπίζουν φρικτές καταστάσεις, 1.200.000 πέφτουν θύματα εμπορίας (trafficking), 5.700.000 σε διάφορες μορφές δουλειάς, 1.800.000 σε πορνεία και πορνογραφία. Πάνω από το 70% των εργαζόμενων παιδιών εργάζονται σε αγροτικές δουλειές. Η περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού έχει το μεγαλύτερο αριθμό εργαζόμενων παιδιών 5 με 14 ετών ενώ στην υποσαχάρια Αφρική σχεδόν το 1 στα 3 παιδιά κάτω των 15 ετών εργάζεται. Η Unicef προωθεί σθεναρά την εφαρμογή της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού ενώ στις χώρες με ιδιαίτερα έντονο το πρόβλημα εφαρμόζει ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προσαρμοσμένα στις κατά τόπους ειδικές συνθήκες και τις ανάγκες των παιδιών.⁶⁴

9.4 Οι δράσεις της Unicef

9.4.1 Η Unicef σε καταστάσεις Επείγουσας Ανάγκης

Η Unicef διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα δίκτυα διανομής βοήθειας στον κόσμο. Εκτός από τα τακτικά προγράμματα που διεξάγει ανταποκρίνεται άμεσα σε καταστάσεις Επείγουσας Ανάγκης για να προασπίσει τη ζωή και τα δικαιώματα των παιδιών. Η Unicef διαθέτει ειδικές εγκαταστάσεις άμεσης επέμβασης και πολυετή πείρα για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, πολέμων, πείνας κλπ. Ενεργεί γρήγορα και

⁶⁴ www.unicef.gr

αποτελεσματικά ώστε να απαλύνει τα βάσανα των παιδιών αλλά και των οικογενειών τους. Η Unicef στηρίζεται αποκλειστικά σε εθελοντικές εισφορές.⁶⁵

9.4.2 Κυκλώνας στο Μιανμάρ

Η Unicef απηύθυνε έκκληση ύψους 25,57 εκατομμυρίων δολαρίων για να υποστηρίξει τα προγράμματα επείγουσας βοήθειας για τα παιδιά στο Μιανμάρ για τους πρώτους έξι μήνες.

Η καταστροφή άφησε ένα εκατομμύριο άστεγους σε πέντε νομούς στο Μιανμάρ. Πολλά σχολεία και κέντρα υγείας έχουν καταστραφεί ολοσχερώς ή υπέστησαν πολύ βαριές ζημιές. Η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος έχει διακοπεί και η πρόσβαση σε πόσιμο νερό και η ιατρική βοήθεια είναι άμεσες προτεραιότητες.

Παιδιά και γυναίκες χρειάζονται επείγουσα βοήθεια για να επιβιώσουν σε όλο και πιο απελπιστικές συνθήκες.

Η Unicef, εκτός από τη διανομή ειδών πρώτης ανάγκης, εργάζεται για:

- ❖ Να αποκαταστήσει την παροχή νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής.
- ❖ Να δημιουργήσει προσωρινά σχολεία και ασφαλείς χώρους για τα χιλιάδες παιδιά που χρειάζονται προστασία και φροντίδα.
- ❖ Να βοηθήσει στον εντοπισμό και την επανένωση των χαμένων παιδιών με τις οικογένειές τους

9.4.2.1 Ανθρωπιστική Δράση Unicef 2008

Η Unicef κάνει έκκληση για 856 εκατομμύρια δολάρια

Τσαντ, Κέννα, Σουδάν, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό σε προτεραιότητα Γενεύη, 12 Φεβρουαρίου 2008 - Η Unicef δημοσιεύει σήμερα την «Έκθεση Ανθρωπιστικής Δράσης 2008», απευθύνοντας έκκληση στους δωρητές της για 856 εκατομμύρια δολάρια για να βοηθήσει παιδιά και γυναίκες που είναι θύματα εκτάκτων αναγκών σε 39 χώρες σε όλο τον κόσμο.

⁶⁵ Στο ίδιο.

Η έκθεση συμπεριλαμβάνει χώρες που σήμερα πλήττονται από σοβαρές πολιτικές κρίσεις, όπως το Τσαντ και η Κένυα, όπως επίσης και συνεχιζόμενες συρράξεις που δεν φθάνουν πλέον στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων αλλά όπου τα παιδιά συνεχίζουν να υποφέρουν. Επίσης καλύπτει χώρες που επλήγησαν από μεγάλες φυσικές καταστροφές, όπως η Μοζαμβίκη που είχε καταστρεπτικές πλημμύρες. Στην έκθεση περιγράφονται οι προσπάθειες ανακούφισης που κάνει η Unicef μαζί με τις οικονομικές απαιτήσεις για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών και γυναικών που υποφέρουν.

Ως αποτέλεσμα της κρίσης στην Κένυα, 150.000 παιδιά ζουν σε προσωρινούς καταυλισμούς, ξεριζωμένα από τα σπίτια τους, τα 80.000 απ' αυτά είναι κάτω των 5 ετών. Στο Τσαντ, εκτιμάται πως 30.000 από τις 52.000 που εκτοπίστηκαν από τη χώρα τους χρειάζονται άμεση βοήθεια. Η Unicef παρέχει επείγουσα βοήθεια στον τομέα της υγείας, της διατροφής και της εκπαίδευσης τόσο στις δύο αυτές συρράξεις όσο και στις 37 ακόμη κρίσεις που περιγράφονται στην έκθεση όπου τα παιδιά και οι γυναίκες συνεχίζουν να φέρουν το μεγαλύτερο βάρος των συνεπειών.

Χρηματοδότηση επίσης χρειάζονται οι ανθρωπιστικές δραστηριότητες στο Σουδάν. Ο αριθμός των εκτοπισμένων στο Νταρφούρ έχει ανέλθει στα 2,1 εκατομμύρια ενώ η σύρραξη έχει πλήξει μεγάλα τμήματα του γενικότερου πληθυσμού. Η καταστροφή έχει εξαπλωθεί πέρα από εθνικά σύνορα και χιλιάδες παιδιά από το Νταρφούρ έχουν άμεση ανάγκη προστασίας και βοήθειας στην Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία και το Τσαντ. Τα προγράμματα που υποστηρίζει η Unicef στο Σουδάν συνολικού ύψους άνω των 150 εκατομμυρίων δολαρίων, έχουν στόχο την υποστήριξη της υγείας, της διατροφής και της εκπαίδευσης, την αύξηση της πρόσβασης σε νερό και υγιεινή και την προώθηση της παιδικής προστασίας και των εκστρατειών κατά των ναρκών.

Η «Έκθεση Ανθρωπιστικής Δράσης 2008» αναφέρει πως στη Δυτική Αφρική σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι ζουν σήμερα εκτοπισμένοι και ο συνεπακόλουθος υποσιτισμός αποτελεί μεγάλο κίνδυνο για τα μικρά παιδιά. Στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για την οποία η Unicef ζητά 106 εκατομμύρια δολάρια, περισσότεροι από τους μισούς θανάτους μικρών παιδιών οφείλονται στον υποσιτισμό.

Μια ανησυχητική τάση που επισημαίνει η έκθεση είναι το γεγονός πως οι γυναίκες και τα παιδιά όλο και περισσότερο πέφτουν θύματα συστηματικών βιασμών, τακτική που συχνά χρησιμοποιείται ως όπλο πολέμου από διάφορες ομάδες.⁶⁶

⁶⁶ Στο ίδιο.

9.5 «Έρευνα της Unicef»

Πολύ πρόσφατα η Unicef πραγματοποίησε μία έρευνα και σύνταξε ένα άρθρο με θέμα «Κλιματολογικές αλλαγές και παιδιά- Οι Αναπτυξιακοί στόχοι του οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κατά τη διάρκεια της Νέας Χιλιετίας». Το άρθρο- έρευνα που μας δόθηκε πριν ακόμη δημοσιευτεί, από τον Διευθυντή Δημόσιων Σχέσεων της Unicef Ελλάς, κύριο Λυμπέρη, πραγματικά, είναι μία σφαιρική πλευρά της υπάρχουσας περιβαλλοντικής κατάστασης αλλά και μία πρόταση για καλύτερεύσή της.

Από το άρθρο αυτό φαίνεται πως τα φετινά στατιστικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι η παιδική επιβίωση βελτιώνεται σταθερά. Στα στοιχεία αυτά συμπεριλαμβάνεται η μείωση του ετήσιου αριθμού θανάτων παιδιών κάτω των πέντε ετών. Η γενική παιδική θνησιμότητα έφθασε σε χαμηλότερα επίπεδα, (9,7- 10 εκατομμύρια παιδιά ετησίως από σχεδόν 13 εκατομμύρια το 1990).

Εκατομμύρια νέες ζωές σώθηκαν από την εφαρμογή προγραμμάτων παροχής βασικών υγειονομικών υπηρεσιών, διατροφής, πόσιμοι νερού και υγιεινής σε μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού. Αυτό αποδεικνύει σαφώς ότι είναι δυνατή η επίτευξη προόδου, όσον αφορά στα παιδιά.

Όμως, η απώλεια 9,7 εκατομμυρίων νέων ανθρώπων κάθε χρόνο είναι απαράδεκτη. Γι' αυτό χρειάζεται η συνέχιση, όχι μόνο η υποστήριξη, αλλά και η ενίσχυση σε αυτήν την πρόοδο. Το καθήκον αυτό δεν πρέπει να απειλείται ή να υπονομεύεται από κοντόφθαλμες αποφάσεις, που προκαλούν μόνιμες βλάβες στο περιβάλλον.

9.5.1 «Οι φωνές των παιδιών»

Στα πλαίσια πραγματοποίησης του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Environment Program- UNEP) και το παγκόσμιο Jamboree Προσκόπων του 2007, σε συνεργασία με το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, συγκεντρώθηκαν από το πρόγραμμα της Unicef «Οι Φωνές Νέων», απ' όλο τον κόσμο από την παιδική αντιπροσωπεία κατά το Συνέδριο των Παιδιών για την Αφρική.

Οι χώρες και οι κοινότητες μας βρίσκονται σε κίνδυνο. Καθημερινά βλέπουμε να καίγονται δάση, ανθρώπους να ρίχνουν χημικά στο νερό και να κόβουν δένδρα. Σε πολλές

χώρες, παιδιά και νέοι αντιμετωπίζουν προβλήματα κακών συνθηκών υγιεινής, ιατρικής φροντίδας και κακών περιβαλλοντικών συνθηκών. Όταν ανοικοδομούμε χωρίς διακρίσεις, πετούμε τα σκουπίδια στο νερό, κόβουμε και καίμε τα δάση μας, εφαρμόζουμε ανεπίτρεπτες αγροτικές καλλιέργειες, οδηγούμαστε σε πλημμύρες, διάβρωση εδαφών, κατολισθήσεις και ερημοποίηση.

9.5.2 «Πρέπει να κάνουμε κάτι για να σωθεί η γη, ο Μοναδικός μας Πλανήτης!»

Η μόλυνση υπήρξε ένα πρόβλημα εδώ και αιώνες. Τί περιμένουμε; Αφότου ήρθε στο φως η κλιματολογική αλλαγή, οι πηγές νερού μολύνθηκαν, τα δάση εξολοθρεύτηκαν, είδη ζώων εξαφανίστηκαν και η υγεία των ανθρώπων βρίσκεται σε κίνδυνο εξαιτίας της δημιουργούμενης μόλυνσης.

Γι' αυτό πρέπει να μεριμνήσουμε και να εκπαιδεύσουμε τις επόμενες γενιές μέσα από προγράμματα. Η έμφαση πρέπει να δοθεί στην αξία της μόρφωσης για τη διατήρηση σωστού περιβάλλοντος και ενεργειακών πόρων. Οι νέοι, σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσής τους, θα πρέπει να πληροφορούνται για τους κινδύνους της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, της υπερκατανάλωσης φυσικών ενεργειακών πόρων και τις προοπτικές ανανεώσιμης ενέργειας.

Η Unicef προχωράει με όραμα το οποίο θα αφορά πολλές γενεές και πολλούς τομείς: Να εργασθούμε από κοινού: οι πολιτικοί αρχηγοί και οι νέοι μπορούν να επανασχεδιάσουν τη λειτουργία της κοινωνίας. Μαζί, μπορούμε να ασκήσουμε πιέσεις για πλήρη επιμόρφωση σχετικά με τις κλιματολογικές αλλαγές, ώστε οι σημερινοί νέοι όχι μόνο να γνωρίζουν τις κλιματολογικές αλλαγές, αλλά και να γνωρίζουν πως να αντιδράσουν.

Μέσα από το άρθρο, επίσης, ξεχωρίζουμε το κεφάλαιο «Κλιματικές αλλαγές και Παιδιά: Ποιοί είναι οι κίνδυνοι;», όπου αναφέρονται όλες οι κλιματικές αλλαγές, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και το λιώσιμο των παγόβουνων, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, η ξηρασία και οι πλημμύρες. Όλες αυτές οι βλαβερές επιπτώσεις στο περιβάλλον, απειλούν τα βασικά στοιχεία ζωής των ανθρώπων σ' όλο τον κόσμο, βλάπτοντας την υγεία και το περιβάλλον και περιορίζοντας την πρόσβαση τους σε νερό, τροφή και έδαφος.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η κλιματολογική αλλαγή συμβάλλει στην εξάπλωση των ασθενειών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας,

το 2000, οι κλιματολογικές αλλαγές προκάλεσαν περίπου το 2,4% των κρουσμάτων διάρροιας παγκοσμίως και το 6% των κρουσμάτων ελονοσίας σε μερικές μέσου εισοδήματος χώρες- ασθένειες που δυσανάλογα προσβάλλουν μικρά παιδιά σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Καθώς ο πλανήτης θερμαίνεται, οι άνθρωποι θα υποφέρουν από πείνα, έλλειψη νερού και παράκτιες πλημμύρες. Οι μειωμένες βροχοπτώσεις θα εξασθενούν τις συγκομιδές, τα κοπάδια θα πεθαίνουν, τα παιδιά θα λιμοκτονούν και τα αποθέματα νερού για πόση και υγιεινή θα μειώνονται.

Τα σημερινά στοιχεία δηλώνουν ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες, που βρίσκονται κυρίως σε θερμότερες περιοχές και των οποίων η μεγαλύτερη πηγή εσόδων είναι η γεωργία, είναι εκείνες που θα πληγούν περισσότερο από τη μείωση των βροχοπτώσεων, καθώς και τα ακραία καιρικά φαινόμενα: τις πλημμύρες και την ξηρασία. Οι επιταχυνόμενες αλλαγές είναι πιθανόν να επηρεάσουν την ποιότητα και την ποσότητα των αποθεμάτων νερού και έτσι να ενταθεί το πρόβλημα της λειψυδρίας, της υγιεινής και του υποσιτισμού. Φυσικοί κίνδυνοι σχετικά με καιρικά φαινόμενα όπως τυφώνες και πλημμύρες είναι πιθανό να ενταθούν, με συνέπεια περισσότερους θανάτους, πληγές και ψυχικά τραύματα.

Μέχρι το 2020 οι κλιματικές αλλαγές προβλέπεται να προκαλέσουν προβλήματα πρόσβασης σε υδάτινες πηγές σε 75 εκατομμύρια ανθρώπους, μόνο στην Αφρική. Προς τα τέλη του 21^{ου} αιώνα, η προβλεπόμενη άνοδος της στάθμης του νερού των θαλασσών θα πλήξει τις πυκνοκατοικημένες παράκτιες περιοχές. Τα έξοδα προσαρμογής πιθανόν να ανέλθουν σε 5-10% του ΑΕΠ τουλάχιστον. Νέες μελέτες επιβεβαιώνουν ότι η Αφρική είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις κλιματικές αλλαγές, λόγω των πολλαπλών παραγόντων άγχους και της χαμηλής ικανότητας προσαρμογής των κατοίκων της.

Γενικά, οι αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα οι φτωχότερες, εξαρτώνται κυρίως από την γεωργία, τον περισσότερο κλιματολογικά ευαίσθητο απ' όλους τους τομείς της οικονομίας και υποφέρουν από έλλειψη υγειονομικών υπηρεσιών και την προσφορά χαμηλής ποιότητας δημοσίων υπηρεσιών.⁶⁷

⁶⁷ Συνέντευξη από το Ελληνικό γραφείο Unicef (Αδημοσίευτη έρευνα)

9.5.3 Φυσικές καταστροφές

Η συχνότητα και η σοβαρότητα των φυσικών καταστροφών αυξάνεται και οι ειδικοί κατονομάζουν τις κλιματολογικές αλλαγές σαν ένα από τους λόγους που τις προκαλούν. Κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα συνεβαίνανε περίπου 12 καταστροφές το χρόνο, ενώ μέσα στο 2004 ο αριθμός τους έφτασε στο εκπληκτικό επίπεδο των 350.

Ο ανθρώπινος πόνος εξαιτίας αυτών των καταστροφών είναι περισσότερο αισθητός στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα σε εκείνες τις οποίες μαστίζει η φτώχεια και οι οποίες δε διαθέτουν τον τρόπο αντιμετώπισης των συνεπειών. Οι χώρες που βρίσκονται χαμηλά στον Πίνακα Ανθρώπινης Ανάπτυξης εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας από τις καταστροφές.

Επιπλέον, καταστροφικές συμφορές συχνά προκαλούν μεγάλες οικονομικές ζημιές, που μερικές φορές υπερβαίνουν το ΑΕΠ χωρών χαμηλού εισοδήματος.

Ενώ οι φυσικές καταστροφές είναι οδυνηρές για όποιον τις βιώνει, τα παιδιά είναι τα περισσότερο τραυτά λόγω του μικρού τους μεγέθους και επειδή δεν μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους.

Σε μια φυσική καταστροφή τα παιδιά είναι πιθανότερο να χαθούν ή να υποκύψουν λόγω υποσιτισμού, πληγών ή ασθeneιών που επακολουθούν απ' ότι οι ενήλικες. Οι φυσικές καταστροφές μπορεί ν' αναγκάσουν τα παιδιά να φύγουν από τα σπίτια τους- ή ακόμα και τις χώρες τους. Μπορεί να ορφανέψουν ή να χωριστούν από τις οικογένειές τους ή ίσως να γίνουν θύματα αρπαγής από τυχοδιώκτες ενήλικες.

Οι θύελλες, οι πλημμύρες και οι πολύ μεγάλες επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών προκαλούν θανάτους και οικονομική αστάθεια σε πολλές μικρές νησιωτικές χώρες κάθε χρόνο.⁶⁸

9.5.4 Ασθένειες

Η αλλαγή των καιρικών φαινομένων και η διανομή οικοσυστημάτων, οι κλιματικές αλλαγές έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου. Πολλές από τις βασικές ασθένειες που σκοτώνουν τα παιδιά, όπως η ελονοσία, η διάρροια, αλλά και ο υποσιτισμός, ευνοούνται από κλιματολογικά φαινόμενα όπως οι πλημμύρες.

⁶⁸ Στο ίδιο.

Οι επιπτώσεις από την αλλαγή του κλίματος σε όλο τον πλανήτη θα είναι ιδιαίτερα αισθητές σε περιοχές που συνορεύουν με κράτη που έχουν πληγεί από επιδημίες. Κράτη με ευρύτερο κλίμα όπως η Αρμενία, το Τατζικιστάν και το Τουρκμενιστάν πρόσφατα είχαν στοιχεία εμφάνισης της ελονοσίας.

Επιπλέον, οι παράγοντες που παίζουν σημαντικό ρόλο στις κλιματολογικές αλλαγές, όπως οι εκπομπές ρύπων από τα αυτοκίνητα και τα εργοστάσια, βλάπτουν σημαντικά την υγεία των παιδιών. Οι θάνατοι από άσθμα, την πιο κοινή παιδική ασθένεια, ενδέχεται να αυξηθούν κατά 20% περίπου μέχρι το 2016, αν δεν ληφθούν μέτρα.⁶⁹

9.5.5 Νερό

Η αποξηραμένη και ραγισμένη γη δε μπορεί να θρέψει ένα παιδί. Όταν ένα ήδη εξασθλωμένο κράτος βιώνει την ξηρασία, οι επιπτώσεις είναι σοβαρές και εκτεταμένες. Άγονα χωράφια, ζώα που πεθαίνουν, σκελετωμένα παιδιά, άδειες αίθουσες σχολείων. Σε όλο τον κόσμο, η μείωση των αποθεμάτων σε καθαρό πόσιμο νερό απειλεί σοβαρά την υγεία και τις ζωές των ανθρώπων. Η αυξανόμενη μόλυνση, η υπεράντληση υπογείων υδάτων και η μείωση του αριθμού των σημείων συλλογής καθαρού νερού επιδεινώνει μία ήδη επιβαρυνμένη κατάσταση.

Ο σκληρός ανταγωνισμός για τα μειωμένα αποθέματα νερού έχει σαν αποτέλεσμα την υπεράντληση νερού για τη βιομηχανία και τη γεωργία και το άσκοπο πέταμα των απορριμμάτων από τους ανθρώπους, απειλεί τα καθαρά αποθέματα νερού.

Η προστασία και η διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος είναι πολύ σημαντικό έργο, που απαιτεί αφοσίωση, αποτελεσματικό έλεγχο, αλλαγή στην τεχνική και συγκεκριμένες παρεμβάσεις σε περιφερειακό, εθνικό, ενδιάμεσο και κοινοτικό επίπεδο.⁷⁰

⁶⁹ Στο ίδιο.

⁷⁰ Στο ίδιο.

9.5.6 Εξασφάλιση Τροφής

Οι κλιματολογικές αλλαγές απειλούν τη διατροφή και την υγεία των φτωχών σε όλον τον κόσμο. Οι αλλαγές του καιρού μπορεί να φέρουν πλημμύρες ή ξηρασία, παράγοντες που είναι δυνατό να αποδεκατίσουν τα αποθέματα τροφίμων σε μια περιοχή.

Οι επιστήμονες θεωρούν ότι η αύξηση της θερμοκρασίας και η ελάττωση των βροχοπτώσεων, θα μειώσουν τις σοδιές σε πολλές από τις ευπαθείς περιοχές. Στις αναπτυσσόμενες χώρες το γεγονός αυτό θα οδηγήσει εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπων, να μην μπορούν να παράγουν ή να αγοράζουν την τροφή τους.

9.5.7 Στο Νίγηρα οι κοινοτικοί κήποι «τρέφουν» την ελπίδα

Ο Νίγηρας αγωνίζεται να αντιμετωπίσει τη διατροφική κρίση. Στο χωριό Αλικίνκιν όμως οι κοινοτικοί κήποι είναι μία όαση ομορφιάς και πηγή τροφής, γεγονός που βοηθά τα παιδιά να αποφύγουν τις χειρότερες συνέπειες της κρίσης.

Στο Αγκαντέζ, μία πόλη κοντά στο Αλικίνκιν, 50 κοινοτικοί κήποι εξασφαλίζουν τη σίτιση των παιδιών. Οι κήποι καλλιεργούνται από τις γυναίκες, οι οποίες κουβαλούσαν το νερό με τα χέρια. Αργότερα όμως για να βοηθηθούν στην άδρευσή, τους προσφέρθηκαν καμήλες και μηχανοκίνητες αντλίες. Οι κήποι αυτοί παράγουν ντομάτες, κρεμμύδια, καρότα, φασόλια, μπιζέλια, λάχανα, πατάτες και σιτηρά.

Τα λαχανικά αυτά πουλήθηκαν στην αγορά και τα χρήματα τα οποία συγκεντρώθηκαν κατατέθηκαν στο λογαριασμό των γυναικών στην κοινοτική Τράπεζα, όπου με αυτά τα χρήματα αγοράστηκαν φάρμακα, πληρώθηκαν τα δίδακτρα και τα σχολικά ρούχα των παιδιών!⁷¹

9.5.8 Δέντρα

«Όταν φυτεύουμε ένα δέντρο, φυτεύουμε το σπόρο της ειρήνης και της ελπίδας», έχει πεί ο Καθηγητής Ουανγκάρι Μααθάι, που έχει βραβευτεί με το Νόμπελ Ειρήνης 2004.

⁷¹ Στο ίδιο.

Τα δέντρα προάγουν το απαραίτητο για τη ζωή μας οξυγόνο, μειώνουν τη μόλυνση του αέρα, του προσδίδουν υγρασία και συμβάλλουν στη μείωση της θερμοκρασίας.

Τα πουλιά και άλλα μελη της άγριας πανίδας χρειάζονται τα δέντρα για καταφύγιο και διατροφή- το ίδιο και τα παιδιά. Πραγματικά τα δέντρα είναι το θεμέλιο πολλών φυσικών συστημάτων. Τα δάση είναι ο σημαντικότερος θησαυρός της γήινης βιοποικιλότητας, ο οποίος προσφέρει καταφύγιο στο 95% των γνωστών ειδών του ζωικού βασιλείου.

Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της δενδροφύτευσης είναι θεμελιώδης παράγοντας ανάπτυξης.⁷²

9.5.9 Φυτεύοντας το δένδρο της ελπίδας

Το πρόγραμμα του Ο.Η.Ε. για το περιβάλλον προβλέπει μια μεγάλη παγκόσμια εκστρατεία δενδροφύτευσης, που θα ονομάζεται «Φυτά για τον Πλανήτη: Εκστρατεία για ένα δισεκατομμύριο δένδρα» και θα ενθαρρύνει τους ανθρώπους, τις κοινότητες, τις επιχειρήσεις, τη βιομηχανία, τους δημόσιους οργανισμούς και τις κυβερνήσεις να δηλώσουν τη συμμετοχή τους! Ο στόχος είναι να φυτευτούν ένα δισεκατομμύρια δέντρα σε όλο τον κόσμο το 2007!!⁷³

9.5.10 Ενέργεια: Προκλήσεις και ευκαιρίες

Σε ολόκληρο τον κόσμο 1,6 δισεκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν ηλεκτρικό ρεύμα και 2,4 δισεκατομμύρια δεν έχουν τη δυνατότητα να μαγειρέψουν και να ζεσταθούν χρησιμοποιώντας σύγχρονες μορφές καυσίμων.

Η έλλειψη της απαραίτητης ενεργειακής υποδομής αναγκάζει περισσότερους από το 1/3 της ανθρωπότητας- 3 δισεκατομμύρια ανθρώπων – να ζεστάνουν τα σπίτια τους καίγοντας ξύλα, κοπριά ή τα υπολείμματα της σοδειάς . Οι οικογένειες αυτές αντιμετωπίζουν αναπόφευκτα ένα δίλημμα: Να μαγειρέψουν με στέρεα καύσιμα με συνέπειες όμως, στην υγεία τους ή να μην απολαμβάνουν μαγειρεμένο φαγητό.

⁷² Στο ίδιο.

⁷³ Στο ίδιο.

Ο καπνός μέσα στο σπίτι είναι η αιτία θανάτου περίπου 800.000 παιδιών κάθε χρόνο. Τα νεογέννητα και τα νήπια μεταφέρονται στην πλάτη της μητέρας τους ενώ αυτή μαγειρεύει και αυτό έχει ως συνέπεια να αναπνέουν πολλές ώρες μολυσμένο αέρα κατά την διάρκεια του πρώτου έτους της ζωής τους –τότε που τον αναπνευστικό τους σύστημα και τα εσωτερικά τους όργανα αναπτύσσονται- κάνοντάς τα εξαιρετικά ευαίσθητα.

Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα του Ο.Η.Ε. και η Unicef προετοιμάζουν ένα πακέτο περιβαλλοντολογικής επιμόρφωσης για τα σχολεία, που θα προσφέρει κατανοητές λύσεις σχεδιασμένες να ενισχύσουν τα παιδιά. Το πρόγραμμα αυτό θα ενισχύσει την προσπάθεια μείωσης του κινδύνου και θα προωθήσει την κατανόηση του φυσικού μας περιβάλλοντος, του εαυτού μας, της υγείας και της ικανότητας μας για μάθηση.

Η προστασία του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα η πρόνοια για την υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών είναι σημαντικοί στόχοι. Κάθε προσπάθεια που γίνεται για την βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα η πρόνοια για την υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών είναι σημαντικοί στόχοι.

Κάθε προσπάθεια που γίνεται για την βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος εξυπηρετεί ταυτόχρονα τις βασικές ανάγκες και τα δικαιώματα των παιδιών.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να παραθέσουμε τη φράση δύο παιδιών 17 χρονών, Marielle, από το Μεξικό όπου μας λέει: « Πιστεύω πως ο καλύτερος τρόπος με τον οποίο μπορούν να συνεισφέρουν οι νέοι άνθρωποι, είναι να προσπαθήσουν να περάσουν στους μεγαλύτερους την ευαισθησία για το πρόβλημα του περιβάλλοντος... Η χρήση των διάφορων πηγών από τον άνθρωπο είναι μάλλον απρόσεκτη και δεν είναι πολλά χρόνια που έχουμε αρχίσει να αντιμετωπίζουμε τις συνέπειες». Όπως επίσης και την άποψη του Sarah Baikam, από το Cameroun, « Το περιβάλλον είναι πολύτιμο και θα πρέπει να το προστατεύσουμε, όπως η κότα τα κοιτοπουλάκια της. Θα πρέπει να λάβουμε μέτρα πρόληψης κατά της καταστροφής των δασών, να βρούμε λύσεις οι οποίες θα προλάβουν τη μόλυνση του αέρα, να ενημερώσουμε και να θέσουμε σε επιφυλακή τον κόσμο και κυρίως τους νέους που είναι το αυριανό μέλλον» !⁷⁴

⁷⁴ Στο ίδιο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εξετάζοντας την Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα και την Ευρώπη, παρατηρούμε πως η Κοινωνική Οικονομία στη χώρα μας είναι σε ανερχόμενο στάδιο. Ενώ υπάρχει η κατάλληλη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος, η εφαρμογή των νόμων δεν υλοποιείται, όχι λόγω ανικανότητας, αλλά λόγω της αυθαιρεσίας των υπευθύνων και της ανυπαρξίας οργανωμένων διαδικασιών προστασίας του περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές αλλαγές που κατακλύζουν τη σημερινή εποχή έχουν άμεση επίδραση στον τομέα της υγείας. Η εξέλιξη των κοινωνιών μέσα από την παγκοσμιοποίηση μάς οδηγεί στην κατακρεούργηση του περιβάλλοντος. Συμπεραίνουμε, πως είτε ζούμε στην Ελλάδα, είτε σε κάποια άλλη χώρα της Γης, το εκάστοτε κράτος πρέπει να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω μόλυνση και να διασωθεί ό,τι έχει απομείνει από τον πλανήτη μας.

Από την άλλη πλευρά, οι οργανώσεις που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος διαπιστώνουμε ότι δραστηριοποιούνται με διαφορετικά προγράμματα πάνω στην υπεράσπιση του περιβάλλοντος. Σε πολύ λίγες περιπτώσεις, ενώνουν τις δυνάμεις τους με κοινή δράση για θέματα όπου έχουν προκύψει και απειλούν το περιβάλλον. Η κάθε μία έχει διαφορετική ασχολία όπως η προστασία του θαλάσσιου πλούτου, των μεταλλαγμένων, η προστασία των δασών και των δικαιωμάτων κάθε ανθρώπινου όντος που έχουν σαν αποτέλεσμα όχι μόνο την προάσπιση του περιβάλλοντος, αλλά την υπεράσπιση κάθε ζωντανού οργανισμού.

Προπάντων, όμως ο τελικός τους στόχος και σκοπός είναι να περισυλλέξουν ότι έχει απομείνει και να εφαρμόσουν μελλοντικά προγράμματα ώστε να καλυτερεύσουν και να δυναμώσουν την συνείδηση της ατομικής ευθύνης για το περιβάλλον.

Εξετάζοντας όλες τις Μ.Κ.Ο., με εξαίρεση της Unicef που δραστηριοποιείται στην προστασία των παιδιών, ανακαλύπτουμε πως όλες έχουν τον ίδιο στόχο και σκοπό, δηλαδή την προστασία του περιβάλλοντος. Μπορεί κάθε οργάνωση να υλοποιεί τα δικά της προγράμματα, ξεχωριστά και ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες, αλλά όλες έχουν σαν κύριο σκοπό τους την προάσπιση, τη βελτίωση και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος με στόχο επίσης την καλύτερευση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου.

Τέλος, είναι πολύ λυπηρό η χώρα μας, με τον άφθονο φυσικό πλούτο όχι μόνο να μην προστατεύει το περιβάλλον αλλά να το υποβαθμίζει και το ίδιο το κράτος να είναι

σταθερά απών από οποιαδήποτε προσπάθεια περιβαλλοντικής αναβάθμισης. Σε ελάχιστες περιπτώσεις μόνο το κράτος δίνει το παρόν με τη χρηματοδότηση κάποιων προγραμμάτων των Μ.Κ.Ο. άλλα και αυτό γίνεται αποσπασματικά, ασυντόνιστα και χωρίς ενιαία στρατηγική και συγκεκριμένο σκοπό με αποτέλεσμα να ενισχύεται η ιδέα του «φιλανθρωπικού» χαρακτήρα των ΜΚΟ από τη μια και να διαιωνίζεται η απουσία κεντρικής και μακροπρόθεσμης κρατικής περιβαλλοντικής πολιτικής από την άλλη.

Κλείνοντας την εργασία αυτή, μέσα από την έρευνα μας διαπιστώσαμε πως η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα δεν είναι τόσο αναπτυγμένη, όπως στα υπόλοιπα κράτη- μέλη της Ε.Ε. Πάρα ταύτα, γίνονται προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση. Η Ευρωπαϊκή Εμπειρία μας αποδεικνύει ότι στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας που δραστηριοποιείται στις περιβαλλοντικές υπηρεσίες υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επίσης οι κινητοποιήσεις που γίνονται είναι πιο οργανωμένες και πιο αποτελεσματικές απ' ότι στην χώρα μας. Εκεί όμως πολύ σημαντικό ρόλο παίζει και το κράτος της εκάστοτε χώρας, κάτι που στη χώρα μας ακόμη δεν συμβαίνει τόσο ενεργά.

Παρόλο, λοιπόν, που το κράτος παραμένει ακόμα κύριος εργοδότης και ρυθμιστής της οικονομικής ζωής αυτού του τύπου, δεν τροφοδοτεί την ανάπτυξη και προαγωγή των περιβαλλοντικών υπηρεσιών. Σε ελάχιστες περιπτώσεις μόνο γίνεται μικρο- χορηγός των Μ.Κ.Ο. με την ένταξή τους σε διάφορα προγράμματα από τα οποία αποκομίζουν χρηματικές παροχές, αλλά η υλοποίηση των προγραμμάτων και η οργάνωση της δράσης των Μ.Κ.Ο. εξαρτάται αποκλειστικά από αυτές και δεν ελέγχεται από κανέναν.

Τέλος, μέσα από την έρευνά μας, καταλήγουμε στους εξής προβληματισμούς: γιατί το ρεύμα της παγκοσμιοποίησης (σε συνδυασμό με την έλλειψη κοινωνικής παιδείας την υπερπροσφορά πληροφοριών και προϊόντων, την έξαρση της ανεργίας και των οικονομικών ανισοτήτων) οδηγεί την παγκόσμια κοινότητα αλλά και της τοπικές κοινωνίες σε μη ορθές αποφάσεις, με αποτέλεσμα την χαλάρωση και την αδιαφορία για το περιβάλλον. Γιατί στην χώρα μας δεν υπάρχει Υπουργείο Περιβάλλοντος (κατά το πρότυπο των λοιπών κρατών της Ε.Ε.), το οποίο θα δίνει κατευθύντηριες γραμμές μέσα από νόμους, θα ερμηνεύει και θα ελέγχει την εφαρμογή τους και τέλος θα αξιολογή την εκτελεσή τους. Με την υπαρξη μιας κεντρικής αρχής για το περιβάλλον ίσως καταφέρουμε να επιτύχουμε μέτρα για την πρόληψη και προστασία τόσο του περιβάλλοντος όσο και της υγείας.

Θεωρούμε ότι στο χέρι όλων μας, (ανθρώπων, κοινωνιών, κρατών, διεθνούς κοινότητας) είναι η επαγρύπνηση και η αισιοδοξία γι' αυτό τον και πλανήτητη ΓΗ μας;!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σύνταγμα της Ελλάδος, (ΦΕΚ 85 Α΄/18-04-2001), άρθρο 24
- Εγκύκλιος, Ερμηνεία άρθρου 7 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 13588/725/2006 Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α 160/16.10.1986) Για την προστασία του περιβάλλοντος όπως τροποποιήθηκε με το Ν.3010/02
- ΚΥΑ 37111/2021/2003 (ΦΕΚ Β 1391/29.09.03) Καθαρισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν.1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν.3010/2002
- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ με επιστημονικό υπεύθυνο ΧΡΥΣΑΚΗΣ, Μ. , *Προοπτικές Απασχόλησης στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας*, Εθνικό Ινστιτούτο Έρευνας, Σακκουλάς, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002
- ΤΙΕΤΕΝΒΕΡΓ, Τ., ΓΡΕΒΕΝΙΤΗΣ, Π. (μετ.), *Οικονομική του Περιβάλλοντος και των φυσικών Πόρων*, Α΄ τόμος, Gutenberg, 2002
- ΚΕΠΕ, Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Συντονισμού, *Πρόγραμμα οικονομικής και Κοινωνικής Αναπτύξεως 1976-1980*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1977
- Κείμενο Εργασίας, Κατευθύνσεις Αγροτικής Πολιτικής, Εκδόσεις Υπουργείο Γεωργίας, 1985
- ΚΥΡΙΟΠΟΥΛΟΣ Γ., ΝΙΑΚΑΣ Δ., *Θέματα Οικονομικών και Πολιτικής της Υγείας*, Κέντρο Κοινωνικών Επιστημονικών της Υγείας, 1994
- ΒΑΛΑΩΡΑ, Β., *Περιβάλλον και Υγεία*, Ίδρυμα Ευγενίδιο, Αθήνα 1977
- ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.,(Χορ.), *Το Περιβάλλον ως θύμα και η Προστασία του*, Ελληνική Εταιρία Ουματολογίας, 2000
- ΔΟΥΡΑΚΗΣ, Γ.,Β. , ΖΑΡΩΤΙΑΔΗΣ, Γ. , ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ, Γ. , ΜΑΛΚΙΔΗΣ, Θ. , ΝΑΞΑΚΗΣ, Χ. , ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ.Θ., *Εναλλακτικές προσεγγίσεις της ανάπτυξης*, Σειρά, Επιστήμη και Κοινωνία, Πατάκης 2008
- ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., *Εφαρμοσμένη Κλιματολογία*, Αθήνα 2007
- ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., *Ρύπανση του Περιβάλλοντος*, Αθήνα 2006
- ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Γενική Διεύθυνση ΧΙ, *Περιβάλλον, πυρηνική ασφάλεια και πολιτική άμυνα, Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον*, 2^{ος} Τόμος- Αέρας, Βρυξέλλες- Λουξεμβούργο 1996

MARTZ, G., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Ν., *Προστασία του Περιβάλλοντος*, Γκιούρδας, 1977

ΚΩΤΤΗΣ, Γ., *Οικονομική της Προστασίας στο Περιβάλλοντος*, Παπαζήσης, 1975

ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ, Γ., *Φυσικό Περιβάλλον και Οικονομία*, Παπαζήσης Αργύρης, 1943

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΜΠΑΛΑΣΚΑ, Σ., «Να γίνει συνείδηση η ατομική ευθύνη για το περιβάλλον», εφ.

Ελευθεροτυπία, αρ. 9.868, της 30 Μαΐου 2008, σσ. 23

ΜΠΕΛΟΥ, Ν., Προειδοποιητική επιστολή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Παραβιάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας για το περιβάλλον», εφ. *Η Ναυτεμπορική*, αρ. 23.711, της 7^{ης} Μαΐου 2008, σσ. 7

ΛΑΛΑΣ,Δ., Greenpeace, ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗ, Μ., ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Δ., ΒΕΡΥΚΙΟΣ,Γ., ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΗΣ,Α., ΒΟΓΙΑΖΟΥ,Γ., ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ,Ε., ΠΑΠΑΔΠΟΥΛΟΥ, Α. (επιμ.), ΚΟΝΤΟΥ, Τ., Αστική μη Κυβερνητική Εταιρία, «Φάκελος, Κλίμα: Πλανητικές αλλαγές», περ. *Νέα Οικολογία*, Νο 172, Μάρτιος 1999, σσ. 28-46

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ, Χ.Σ., ΜΟΡΕΝ, Ε. (συζήτηση), ΤΟΥΡΑΛΗ, Ζ., ΠΙΑΝΤΑ, Μ.,

ΣΤΟΓΙΑΝΝΗ, Β., ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Δ., ΒΟΓΙΑΖΟΥ,Γ. (επιμ.),

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., ΚΟΝΤΟΥ, Τ., ΚΑΛΦΑ, Α., ΖΕΒΕΛΑΚΗΣ, Γ. (επιμ.),

ΒΑΛΑΒΑΝΙΔΗΣ, Α., ΣΒΟΡΩΝΟΥ, Ε., ΠΡΟΕΔΡΟΥ, Μ., «Φάκελος :

Παγκοσμιοποίηση», περ. *Νέα Οικολογία*, Νο 174, Μαΐος 1999, σσ. 23-56

ΤΣΑΚΑΛΙΑ, Λ., RANDEr de Rog, ΠΑΠΑΓΙΑΝΑΚΗ, Μ., GONZALEZ ALVAREZ, L.,

TAMING, J., ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, Ν., ΤΣΑΝΤΙΛΗ Δ., ΝΑΤΣΟΥ, Θ., ΧΩΛ, Γ.,

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Α. (επιμ.), ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Δ., ΜΗΤΟΥΛΑ, Ρ., Αστική μη

Κυβερνητική Εταιρία, «Φάκελος: Ευρώπη και Περιβάλλον», περ. *Νέα Οικολογία*, Νο 175, Ιούνιος 1999, σσ. 23-47

ΜΟΔΙΝΟΣ, Μ., ΝΑΞΑΚΗΣ, Χ., ΚΟΚΚΩΣΗΣ,Χ., ΠΑΡΠΑΪΡΗΣ, Α., ΚΟΥΒΕΛΗΣ, Σ.,

ΚΑΖΑΚΟΣ, Π., ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΡΗ Α., ΚΥΒΕΛΟΥ-ΧΙΩΝΙΤΗ, Σ., ΣΚΡΟΝΙΑΣ, Β.,

«Παγκοσμιότητα και Οικολογική Κρίση: Ρήξεις και Προκλήσεις» , περ. *Αγορά χωρίς Σύνορα*, τόμος 3, τεύχος 1, Ιούνιος-Ιούλιος-Αύγουστος 1997, σσ. 3-70

ΖΕΡΕΦΟΣ,Χ.Σ., «Εφιάλτης το κλίμα», περ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Νο 2330, της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1998, σσ. 64-66

Wallstrom, M. «Ευρώπη: Νέα Στρατηγική για την υγεία των παιδιών», περ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, τεύχος 26, της 26^{ης} Ιουνίου 2003, σσ. 20-26

Μπάσκοζος, Ι.Ν. (επιμ.) «Μονομαχίες, Ποιο είναι το μέλλον της Ευρώπης με τη νέα

Συνθήκη», περ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, τεύχος 26, της 26^{ης} Ιουνίου 2003, σσ. 20-26

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

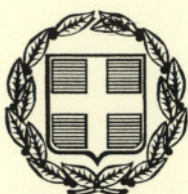
1. <http://www.tradehouse.gr> (11-02-2008)
2. <http://www.aegan.gr> (11-02-2008)
3. <http://www.anher.gr> (01-04-2008)
4. <mhtml:file://G:\Documents\AA Υλικό Έρευνας\Social Economy\4 Ελευθεροτυπία.mht> (22-11-2007)
5. <mhtml:file://G:\Documents\AA Υλικό Έρευνας\Social Economy\2 Ελευθεροτυπία.mht> (22-11-2007)
6. <mhtml:file://G:\Documents\AA Υλικό Έρευνας\Social Economy\3 Ελευθεροτυπία.mht> (22-11-2007)
7. <mhtml:file://G:\Documents\AA Υλικό Έρευνας\Social Economy\8 Ελευθεροτυπία.mht> (22-11-2007)
8. <http://www.eetaa.gr> (11-02-2008)
9. <http://www.medsos.gr> (11-02-2008), (21-03-2008), (09-05-2008)
10. <http://www.paron.gr> (11-02-2008)
11. <http://thegreekfire.blogspot.com> (21-03-2008)
12. <http://www.ecocrete.gr> (21-03-2008)
13. <http://www.anthropos.gr> (21-03-2008)
14. <http://www.servitoros.gr> (21-03-2008)
15. <http://www.synigoros.gr> (27-03-2008)
16. <http://www.agrotravel.gr> (21-03-2008)
17. <http://www.traveldailynews.gr> (21-03-2008)
18. <http://www.iucnredlist.org> (27-03-2008)
19. <http://www.wwf.gr> (27-03-2008), (17-04-2008), (26-05-2008)
20. <http://antidrastirion.blogspot.com> (31-03-2008)
21. <http://web.auth.gr> (27-03-2008)
22. <http://www.mohaw.gr> (13-05-2008)
23. <http://www.greenpeace.gr> (10-03-2008), (08-04-2008), (26-05-2008)
24. <http://www.unicef.gr> (10-03-2008), (23-05-2008)
25. <http://www.minenv.gr> (13-05-2008)
26. <http://www.sansimera.gr> (28-05-2008)
27. <http://www.helping.gr> (28-05-2008)

28. <http://www.ethnos.gr> (28-05-2008)
29. <http://www.ypan.gr> (13-05-2008)
30. <http://europa.eu> (27-03-2008)
31. <http://www.e-telescope.gr> (27-03-2008)
32. <http://www.simerini.com> (27-03-2008)
33. <http://speech.di.uoa.gr> (21-03-2008)
34. <http://ekem.gr> (27-03-2008)
35. <http://eyploia.aigaio-net.gr> (21-03-2008)
36. <http://www.mod.mil.gr> (27-03-2008)
37. <http://www.cyprus.gov.cy> (27-03-2008)
38. <http://politics.wwf.gr> (07-04-2008)
39. <http://library.teikoz.gr> (27-03-2008)
40. <http://sapfo.env.gr> (27-03-2008)
41. <http://1tee-volou.mag.sch.gr> (21-12-2007)
42. <http://www.enuw.gr> (31-03-2008)
43. <http://www.iatronet.gr> (27-03-2008)
44. <http://news.pathfinder.gr> (08-04-2008)
45. www.worldhealthdays.gr (07-04-2008)
46. www.equal-krikos.gr (01-04-2008)
47. www.politis-news.com (01-04-2008)
48. <http://tovima.dolnet.gr> (27-03-2008)
49. <http://www.greenpeace.org> (27-05-2008)
50. <http://www.socialeconomy.gr> (23-11-2007)
51. <http://209.85.135.104/search?q> (23-11-2007)
52. <http://assets.panta.org> (27-03-2008)
53. <http://www.europarl.europa.eu> (27-03-2008)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

02010220500020072

13765

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1022

5 Αυγούστου 2002

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. Η.Π.:15393/2332

Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν.1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν.1650/86 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά (Α'91)».

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ -
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (Α'160) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.λπ.» (Α' 91).

2. Τις διατάξεις του άρθρου δευτέρου του Ν. 2077/1992 «Κύρωση Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ...» (Α'136) και τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν.1338/1983 «Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου» (Α'34) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του Ν.1440/1984 «Συμμετοχή της Ελλάδας στο κεφάλαιο, στα αποθεματικά και στις προβλέψεις της Ευρ.Τράπεζας Επενδύσεων, στο κεφάλαιο της Ευρ.Κοινότητας Άνθρακος και Χάλυβος και του Οργανισμού Εφοδιασμού ΕΥΡΑΤΟΜ» (Α'70) και του άρθρου 65 του Ν.1892/1990 (Α'101).

3. Τις διατάξεις των άρθρων 23 (παρ.1) και 24 του Ν.1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα» (Α'137) και των άρθρων 9 και 13 του Π.Δ/τος 473/1985 «Καθορισμός και ανακατανομή των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων» (Α'157).

4. Τις διατάξεις του Ν. 2965/2002 «Βιώσιμη ανάπτυξη Αττικής και άλλες διατάξεις» (Α'270).

5. Την οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕΛ 257/26/10.10.96).

6. Την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕΛ 73/5/14.3.97).

7. Τις διατάξεις του άρθρου 29 του Ν.1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα» (Α'137) όπως το άρθρο αυτό συμπληρώθηκε με το άρθρο 27 του Ν.

2081/1992 (Α'154) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 (παρ.2 περ.α) του Ν. 2469/1997 «περιορισμός και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κρατικών δαπανών και άλλες διατάξεις» (Α'38) και το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσης δέν προκαλείται δαπάνη εις βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Σκοπός

Με την παρούσα απόφαση αποσκοπείται η εφαρμογή του άρθρου 3 του Ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 και συγχρόνως η συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθρου 1 της οδηγίας 96/61, του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης» και του άρθρου 1 (παρ.6) της οδηγίας 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «περί τροποποίησης της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον» που έχουν δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕΛ 257/26/10.10.96) και (ΕΕΛ 73/5/14.3.97) αντίστοιχα ώστε στο πλαίσιο της ισόρροπης ανάπτυξης του Εθνικού χώρου να καθίσταται περισσότερο ευχερής και αποτελεσματική η πρόληψη και η αποτροπή της ρύπανσης και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος με την ορθολογικότερη κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων ως προς τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται σε όλα τα έργα και δραστηριότητες της πρώτης (Α) και δεύτερης (Β) κατηγορίας του άρθρου 3 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3010/2002 τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, εκτός από εκείνες που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας.

Άρθρο 3

Ομάδες έργων και δραστηριοτήτων

1. Τα έργα και οι δραστηριότητες που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς την εκτίμηση και αξιολό-

γηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων κατατάσσονται σε δέκα (10) ομάδες κοινές για τις κατηγορίες Α' και Β' του άρθρου 3 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002. Οι ομάδες αυτές είναι οι ακόλουθες:

1. Έργα οδοποιίας
2. Υδραυλικά Έργα
3. Λιμενικά Έργα
4. Συστήματα Υποδομών
5. Εξορυκτικές και συναφείς δραστηριότητες
6. Τουριστικές εγκαταστάσεις - Εργασίες Πολεοδομίας
7. Κτηνοτροφικές και Πτηνοτροφικές Εγκαταστάσεις
8. Υδατοκαλλιέργειες
9. Βιομηχανικές Εγκαταστάσεις και Εργασίες Διαρρύθμισης Βιομηχανικών Ζωνών
10. Ειδικά Έργα

Κάθε ομάδα έργων και δραστηριοτήτων αναφέρεται σε ισάριθμους πίνακες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του άρθρου 5 της παρούσας απόφασης.

2. Με την κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων στις ως άνω ομάδες διευκολύνεται:

- α) ο καθορισμός προδιαγραφών για τις μελέτες και προμελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και
- β) ο έλεγχος και η αξιολόγηση των μελετών αυτών από τις αρμόδιες αρχές σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002.

Άρθρο 4

Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες

Τα έργα και οι δραστηριότητες της πρώτης (Α) και δεύτερης (Β) κατηγορίας του άρθρου 3 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002, υποδιαιρούνται στις υποκατηγορίες ένα (1) και δύο (2) για την πρώτη (Α) κατηγορία και στις υποκατηγορίες τρία (3) και τέσσερα (4) για τη δεύτερη (Β) κατηγορία σύμφωνα με τα κριτήρια που περιγράφονται στο εδάφιο 1 της παραγ. 1 του ίδιου ως άνω άρθρου.

Τα ως άνω έργα και δραστηριότητες αναφέρονται στους πίνακες 1 έως 10 του Παραρτήματος Ι του άρθρου 5 ανάλογα με την ομάδα στην οποία υπάγεται καθένα από αυτά.

Άρθρο 5

Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης τα Παραρτήματα Ι και ΙΙ που ακολουθούν. Ειδικότερα:

1. Ως προς το Παράρτημα Ι:

Καθένας από τους δέκα (10) Πίνακες του Παραρτήματος Ι αναφέρεται σε μία ομάδα έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 3 και περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που εντάσσονται στην ομάδα αυτή καθώς και την αντίστοιχη κατάταξή τους σε κατηγορία και υποκατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 4.

2. Ως προς το Παράρτημα ΙΙ:

Το Παράρτημα αυτό περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που υπάγονται στην πρώτη (Α) κατηγορία (υποκατηγορίες 1 και 2) του άρθρου 4 της παρούσας, για τα οποία απαιτείται ολοκληρωμένη πρόληψη και συνολική εκτίμηση των επιπτώσεών τους στον αέρα, τα νερά και το έδαφος ώστε να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του.

Άρθρο 6

1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 6 του Ν. 3010/2002 από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 4 και 5 της υπ' αριθ. 69269/5387/1990 «Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες κ.λπ.» (Β' 678) καθώς και κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτήν.

2. Ο έλεγχος και η αξιολόγηση των Μελετών Περιβαλλοντικών επιπτώσεων που κατατέθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της παρούσας ολοκληρώνονται από την υπηρεσία στην οποία έχουν κατατεθεί.

Άρθρο 7

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 5 Αυγούστου 2002

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ	ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΠΙΝΑΚΕΣ 1-10

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΟΜΑΔΑ 1^η

ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΪΑΣ

ΟΜΑΔΑ 1η: ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Αυτοκινητόδρομοι και οδοί ταχείας κυκλοφορίας	το σύνολο	-	-	-	Ως οδοί ταχείας κυκλοφορίας νοούνται οδοί κατά την έννοια της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας της 15.11.95 για τις κύριες οδικές αρτηρίες
2.	Βελτίωση υφιστάμενων οδών, ώστε να εξελιχθούν σε αυτοκινητοδρόμους ή οδούς ταχείας κυκλοφορίας	το σύνολο	-	-	-	
3.	Εθνικό οδικό δίκτυο	το σύνολο	-	-	-	
4.	Υπεραστικές οδοί διατομής Γ ή ισοδύναμου ή μεγαλύτερης		το σύνολο	-	-	
5.	Επαρχιακό οδικό δίκτυο	-	το σύνολο (με την επιφύλαξη της περ. 4)	-	-	
6.	Υπεραστικές οδοί διατομής Δ, Ε ή Ζ ή ισοδύναμων	-	το σύνολο (με την επιφύλαξη της περ. 3)	-	-	
7.	Ελεύθερες και ταχείας αστικές λεωφόροι χαρακτηρισμένες από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) ή άλλο σχέδιο	το σύνολο	-	-	-	
8.	Αστικές οδοί που έχουν χαρακτηριστεί από το Γ.Π.Σ. ή άλλο σχέδιο, ως οδικές αρτηρίες ή αστικές οδοί με τρεις και άνω λωρίδες ανά κατεύθυνση κυκλοφορίας	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $\Pi > 200.000$	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $20.000 < \Pi \leq 100.000$	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $5.000 < \Pi \leq 20.000$	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $\Pi \leq 5.000$	
9.	Περιφερειακές οδοί - περιμετρικοί δακτύλιοι πολεοδομικών συγκροτημάτων χαρακτηρισμένοι ή μη από Γ.Π.Σ. ή άλλο σχέδιο	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $\Pi > 200.000$	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό $\Pi \leq 200.000$ (με την επιφύλαξη των περ. 3 & 7 & 8)	-	-	

ΟΜΑΔΑ 1η: ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
10.	Λοιπές αστικές οδοί που έχουν χαρακτηρισθεί (από το ΓΠΣ ή άλλο σχέδιο) ως συλλεκτήριες οδοί ή κατώτερες	-	-	το σύνολο (με επιφύλαξη των περ. 3, 5 και 8)	-	
11.	Δημοτικές και κοινοτικές οδοί					
11.1	Εκτός Σχεδίων Πόλεων ή ορίων οικισμών	-	-	το σύνολο (με επιφύλαξη των περ. 1, 2, 4, 6 και 9)	-	
11.2	Εντός ορίων οικισμών εφόσον δεν προβλέπονται από Σχέδιο Πόλεως	-	-	Οδοί εντός διατηρητέων και παραδοσιακών οικισμών	το σύνολο (εκτός των οδών εντός διατηρητέων και παραδοσιακών οικισμών)	Υπό την προϋπόθεση τροποποίησης του Σχεδίου Πόλεως εφ' όσον τέτοιο υπάρχει.
12.	Υπεραστικές οδοί διατομής Η ή ισοδύναμης ή μικρότερης	-	-	το σύνολο (με επιφύλαξη των περ. 3, 5, 13 και 14)	-	
13.	Αγροτικές οδοί διατομής Η ή ισοδύναμης ή μικρότερης	-	-	το σύνολο	-	Αγροτικές οδοί με διατομή ανώτερη της Η εμπίπτουν στις περ. 4, 6 και 12
14.	Δασικοί δρόμοι					
14.1	Δασικοί δρόμοι που προτείνονται από τις Δασικές Υπηρεσίες	-	-	το σύνολο	-	
14.2	Δασικοί δρόμοι που εξυπηρετούν ειδικές χρήσεις (π.χ. τουριστικές εγκαταστάσεις και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις) ή προτείνονται από μη Δασικές Υπηρεσίες	-	-	το σύνολο	-	

ΟΜΑΔΑ 1η: ΕΡΓΑ ΟΔΟΠΟΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
15.	Μεμονωμένα έργα					
15.1	Γέφυρες					Συμπαρασύρονται από την κατηγορία του έργου Αναφέρεται αποκλειστικά σε μεμονωμένα έργα, αλλιώς η σήραγγα συμπαράσχει και το οδικό έργο
15.2	Αστικές σήραγγες μήκους (L)	L ≥ 200 m	L < 200 m			
15.3	Υπεραστικές σήραγγες					
15.4	Μεμονωμένοι αστικοί ανισόπεδοι κυκλοφοριακοί κόμβοι ανεξάρτητα από το δίκτυο στο οποίο εντάσσονται	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό Π > 200.000	Αστικά συγκροτήματα με πληθυσμό Π ≤ 200.000 το σύνολο			
15.5	Μεμονωμένες αστικές οδικές ανισόπεδες διαβάσεις-διασταυρώσεις					
15.6	Υπεραστικοί ανισόπεδοι κυκλοφοριακοί κόμβοι ανεξάρτητα από το δίκτυο στο οποίο εντάσσονται					
16.	Συνοδά έργα και δραστηριότητες					Εντάσσονται στην ομάδα του κυρίως έργου
17.	Επεκτάσεις, τροποποιήσεις, βελτιώσεις και εκσυγχρονισμοί όλων των δραστηριοτήτων					Εξετάζεται η αναγκαιότητα μελέτης Περιβάλλοντος με την αξιολόγηση Π.Π.Ε. από τον αρμόδιο φορέα ελέγχου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Οι οδοί εντάσσονται σε κατηγορίες και υποκατηγορίες με βάση τη μεγαλύτερη τυπική διατομή τους ή με τον υψηλότερο χαρακτηρισμό τους (εθνικός, επαρχιακός, κλπ.).
- Ως πληθυσμός Π θα θεωρείται ο πληθυσμός της τελευταίας υπάρχουσας απογραφής της Ε.Σ.Υ.Ε.
- Όπου αναφέρεται τυπική διατομή θα θεωρείται η γενική τυπική διατομή του έργου και όχι τοπικές στενώσεις αυτής από σημειακά προβλήματα
- Στην κατηγορία των γεφυρών υπάγονται γέφυρες ξηρών και υγρών κωλυμάτων
- Ως σήραγγες, για τις ανάγκες της παρούσας, θεωρούνται υπόγεια έργα που κατασκευάζονται είτε με υπόγεια διάνοιξη είτε με εκσκαφή και επανεπίχωση (cut and cover)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΟΜΑΔΑ 2^ο
ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Φράγματα και λιμνοδεξαμενές					
1.1	Φράγματα αποθήκευσης, λιμνοδεξαμενές και άλλες εγκαταστάσεις προοριζόμενες για συγκράτηση ή μόνιμη αποθήκευση υδάτων	Όγκος ταμειυτήρα ≥ 5 εκατ. m ³	Όγκος ταμειυτήρα < 5 εκατ. m ³	-	-	
1.2	Φράγματα	Ύψος φράγματος ≥ 30 m	Ύψος φράγματος < 30 m	-	-	
1.3	Κινητά φράγματα (θυροφράγματα)	-	Ύψος φράγματος ≥ 5 m	Ύψος φράγματος < 5 m	-	Σε περίπτωση που το κινητό φράγμα χρησιμοποιείται για παροχευτικό εντάσσεται στην κατηγορία 1.2
2.	Έργα εκτροπής υδάτων					
2.1	Εκτροπή από υδρολογική λεκάνη ποταμού ή παραπόταμου μόνιμου ή διαλείπουσας ροής σε άλλη υδρολογική λεκάνη (ίδιου ή άλλου ποταμού)	Το σύνολο	-	-	-	<u>Ποταμός ή παραπόταμος μόνιμου ροής</u> θεωρείται εκείνος που έχει ροή καθ' όλη την διάρκεια του έτους <u>Ποταμός ή παραπόταμος διαλείπουσας ροής</u> θεωρείται εκείνος που για περιορισμένη περίοδο του έτους δεν έχει ροή, ανεξαρτήτως βροχοπτώσεων

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
2.2	Εκτροπή από μία υδρολογική λεκάνη χειμάρρου ή ρέματος σε άλλη διαφορετικού ποτάμιου συστήματος	Το σύνολο	-	-	-	<p><u>Χείμαρρος</u> θεωρείται το υδατόρεμα με σαφή και διαμορφωμένη κοίτη που εμφανίζει ροή μόνο κατά τις βροχοπτώσεις.</p> <p><u>Ρέμα</u> θεωρείται το τμήμα του επιφανειακού υδρογραφικού δικτύου που δεν έχει σαφή και διαμορφωμένη κοίτη και το οποίο εμφανίζει ροή κατά τις βροχοπτώσεις.</p>
2.3	Εκτροπή από μία υδρολογική λεκάνη χειμάρρου ή ρέματος σε άλλη του ίδιου ποτάμιου συστήματος	Υδρολογική λεκάνη εκτρεπόμενου ύδατος > 10 km ²	Υδρολογική λεκάνη εκτρεπόμενου ύδατος < 10 km ²	-	-	

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
3.	Απολήψεις επιφανειακών νερών					
3.1	Απολήψεις από ποτάμια, χειμάρρους και ρέματα:					
	α) για άρδευση	εκτάσεις ≥ 15.000 στρ	Εκτάσεις από 500-15.000 στρ	εκτάσεις < 500 στρ	-	
	β) για ύδρευση	≥ 100.000 κατοίκων	100.000 - 5.000 κατοίκων	1000 - 5.000 κατοίκων	< 1000 κατοίκων	
	γ) για κάλυψη αναγκών βιομηχανικών και λοιπών εγκαταστάσεων	που εντάσσονται στην υποκατηγορία 1	που εντάσσονται στην υποκατηγορία 2	που εντάσσονται στην υποκατηγορία 3	-	
3.2	Απολήψεις από λίμνες					
	α) για άρδευση	εκτάσεις ≥ 2.000 στρ	εκτάσεις < 2.000 στρ	-	-	
	β) για ύδρευση	≥ 25.000 κατοίκων	25.000 - 1.000 κατοίκων	< 1.000 κατοίκων	-	
4.	Υδρομαστεύσεις πηγών					
4.1	Για άρδευση	Για άρδευση έκτασης ≥ 1000 στρ	Για άρδευση < 1000 στρ	-	-	
4.2	Για ύδρευση	-	Ύδρευση οικισμών (το σύνολο)	-	-	

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
5.	Αγωγοί – Διώρυγες μεταφοράς νερού					
5.1	Κλειστοί υπόγειοι ή επιφανειακοί αγωγοί κατά μήκος υφιστάμενου οδικού δικτύου	-	Μήκος αγωγού ≥ 10 km	Μήκος αγωγού 2-10 km	≤ 2 km	
5.2	Επιφανειακοί ή υπόγειοι αγωγοί εκτός της ευρείας κούτης ποταμών μονίμου ή διαλείπουσας ροής και εκτός οδικού δικτύου		Συνολικό μήκος ≥ 5 km	Συνολικό μήκος < 5 km	-	
5.3	Επιφανειακοί ή υπόγειοι αγωγοί και διώρυγες εντός της ευρείας κούτης ποταμών μονίμου ή διαλείπουσας ροής	α) Επιφάνεια διατομής ≥ 3 m ² ανεξάρτητα μήκους ή β) Επιφάνεια διατομής ≥ 1 m ² και συνολικό μήκος ≥ 1 km	α) Επιφάνεια διατομής 6-0,5 m ² ανεξάρτητα μήκους υπό την επιφύλαξη της υποκατηγορίας 1 ή β) Επιφάνεια διατομής 0,5-3 m ² και συνολικό μήκος ≥ 2 km	Οι υπόλοιπες περιπτώσεις	-	
5.4	Διώρυγες εκτός της ευρείας κούτης ποταμών μονίμου ή διαλείπουσας ροής	Επιφάνεια διατομής ≥ 6 m ² ή συνολικό μήκος ≥ 10 km	Επιφάνεια διατομής 6 - 2 m ² και συνολικό μήκος 10 - 2 km	Επιφάνεια διατομής < 2 m ² ή συνολικό μήκος < 2 km	-	
6.	Αρδευτικά υποστρωματικά και συνιφή έργα.	Εκτάσεις ≥ 5.000 στρέμματα	Εκτάσεις από 500 - 15.000 στρέμματα	Εκτάσεις < 500 στρέμματα		Συμπεριλαμβάνονται οι πηγές υδροδότησης των έργων.

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
7.	Υδρογεωτρήσεις					α) Σε περίπτωση εγκεκριμένου σχεδίου διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της περιοχής, τα εν λόγω έργα απαλλάσσονται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής δεισδότησης ύστερα από έγγραφη άδεια του αρμόδιου Φορέα Διαχείρισης
7.1	Υδρευτικές γεωτρήσεις		Για εξυπηρετούμενο πληθυσμό ≥ 1000 κατοίκων	Για εξυπηρετούμενο πληθυσμό < 1000 κατοίκων		
7.2	Αρδευτικές γεωτρήσεις	Άντληση υπογείων υδάτων όγκου α) $\geq 1.500.000 \text{ m}^3$ ετησίως, ανεξάρτητα θέσης ή β) $\geq 1.000.000 \text{ m}^3$ ετησίως και βρίσκονται σε απόσταση $\leq 1000 \text{ m}$ από τον αιγιαλό θάλασσας ή λίμνης και όρια υγροτοπικών περιοχών Natura 2000	Άντληση υπογείων υδάτων όγκου α) $< 1.500.000-200.000 \text{ m}^3$ ετησίως, με την επιφύλαξη της υποκατηγορίας 1 ή β) $1.000.000-50.000 \text{ m}^3$ ετησίως και σε απόσταση $\leq 1000 \text{ m}$ από τον αιγιαλό θάλασσας ή λίμνης και όρια υγροτοπικών περιοχών Natura 2000	Οι περιπτώσεις που υπολείπονται των άλλων κατηγοριών	Μεμονωμένες γεωτρήσεις $< 50.000 \text{ m}^3$ ετησίως και βόθρου $< 50 \text{ m}$	β) Μεμονωμένη θεωρείται μία γεώτρηση όταν η πλησιέστερη από αυτή απέχει 500 m
7.3	Γεωτρήσεις για την κάλυψη αναγκών βιομηχανικών και λοιπών εγκαταστάσεων	Άντληση υπογείων υδάτων όγκου α) $\geq 1.500.000 \text{ m}^3$ ετησίως, ανεξάρτητα θέσης ή β) $\geq 1.000.000 \text{ m}^3$ ετησίως και βρίσκονται σε απόσταση $\leq 1000 \text{ m}$ από τον αιγιαλό θάλασσας ή λίμνης και όρια υγροτοπικών περιοχών Natura 2000	Άντληση υπογείων υδάτων όγκου α) $< 1.500.000-200.000 \text{ m}^3$ ετησίως, με την επιφύλαξη της υποκατηγορίας 1 ή β) $1.000.000-50.000 \text{ m}^3$ ετησίως και σε απόσταση $\leq 1000 \text{ m}$ από τον αιγιαλό θάλασσας ή λίμνης και όρια υγροτοπικών περιοχών Natura 2000	Οι περιπτώσεις που υπολείπονται των άλλων κατηγοριών	Μεμονωμένες γεωτρήσεις $< 50.000 \text{ m}^3$ ετησίως και βόθρου $< 50 \text{ m}$	

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
8.	Αντιπλημμυρικά έργα και έργα διευθέτησης της ροής των υδάτων					
8.1.	Εντός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών με χωμάτινη διατομή και εφόσον οι εργασίες αναπτύσσονται σε συνολικό συνεχές μήκος ρεύματος		Το σύνολο	-	-	
8.2.	Εντός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών με διατομή διαμορφούμενη από συρματοκιβώτια ή πέτρα ή σκυρόδεμα ή συνδυασμό τους και εφόσον οι εργασίες αναπτύσσονται σε συνολικό συνεχές μήκος ρεύματος		Το σύνολο	-	-	
8.3.	Εκτός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών με χωμάτινη διατομή και εφόσον οι εργασίες αναπτύσσονται σε συνολικό συνεχές μήκος ρεύματος		Το σύνολο	-	-	
8.4.	Εκτός σχεδίου πόλεως ή ορίων οικισμών με διατομή διαμορφούμενη από συρματοκιβώτια ή πέτρα ή σκυρόδεμα ή συνδυασμό τους και εφόσον οι εργασίες αναπτύσσονται σε συνολικό συνεχές μήκος ρεύματος		Το σύνολο	-	-	
8.5.	Με εγκλιωτισμό και κάλυψη του υδάτινου αποδέκτη	Σε συνολικό μήκος αθροιστικά ≥ 500 m	Σε συνολικό μήκος αθροιστικά < 500 m	-	-	

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
8.6. 8.7	Νέα έργα αναχωμάτων Έργα ενίσχυσης υφιστάμενων αναχωμάτων	-	Το σύνολο Σε συνολικό μήκος υδάτινου αποδέκτη ≥ 2000 m και με ανύψωση των υπαρχόντων αναχωμάτων μέχρι 1 m ή σε συνολικό μήκος υδάτινου αποδέκτη ≥ 1.000 m και με ανύψωση των υπαρχόντων αναχωμάτων άνω του 1m	- Σε συνολικό μήκος υδάτινου αποδέκτη 2000-500m και με ανύψωση των υπαρχόντων αναχωμάτων μέχρι 1 m ή σε συνολικό μήκος υδάτινου αποδέκτη < 1.000 m και με ανύψωση των υπαρχόντων αναχωμάτων άνω του 1m	- Σε συνολικό μήκος υδάτινου αποδέκτη < 500 m και με ανύψωση των υπαρχόντων αναχωμάτων μέχρι 1 m	-
9.	Έργα προστασίας από τη διάβρωση εδαφών	-	-	-	-	-
9.1	Έργα προστασίας που αφορούν έκταση	$\geq 20 \text{ km}^2$	20 - 5 km ²	$< 5 \text{ km}^2$	-	-
9.2	Κατασκευές έργων προστασίας θεμελιώσεων φραγιμάτων	-	-	Το σύνολο	-	-
9.3	Κατασκευές προβόλων εντός υδατορρευμάτων	-	-	Συνολικό μήκος κοίτης ≥ 500 m	Συνολικό μήκος κοίτης < 500 m (σποραδικές κατασκευές)	-
9.4	Σποραδικές κατασκευές αναβαθμών συγκράτησης φερτών υλών σε ορεινές και ημιορεινές κοίτες	-	-	Ύψος αναβαθμών ≥ 2 m	Ύψος αναβαθμών < 2 m	Αφορούν αποκλειστικά αναβαθμούς συγκράτησης φερτών υλικών και όχι φράγματα
9.5	Έργα προστασίας θεμελιώσεων γεφυρών και κατασκευές χαλινών	-	-	-	Το σύνολο	-

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
10.	Έργα τεχνητής αναπλήρωσης των υπογείων υδάτων	α) με επεξεργασμένα λύματα ή υγρά απόβλητα β) αναπληρούμενη ποσότητα νερού $\geq 1.000.000$ m ³ /έτος, εφόσον τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του προς αναπλήρωση επιφανειακού νερού το καθιστούν κατάλληλο για πόσιμο μετά από επεξεργασία γ) εφόσον τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του προς αναπλήρωση επιφανειακού νερού δεν το καθιστούν κατάλληλο για πόσιμο μετά από επεξεργασία	- Αναπληρούμενη ποσότητα νερού $< 1.000.000$ m ³ /έτος, εφόσον τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του προς αναπλήρωση επιφανειακού νερού το καθιστούν κατάλληλο για πόσιμο μετά από επεξεργασία -	- - -	- - -	
11.	Αποξηραντικά έργα	Το σύνολο	-	-	-	
12.	Έργα επαναπλημύρισης εδαφών	Το σύνολο	-	-	-	
13.	Έργα πρόληψης ή αντιμετώπισης της υφαλμύρινσης των υπόγειων υδάτων ή των εδαφών	Το σύνολο	-	-	-	
14.	Έργα αγροτικού αναδασμού		Έκτασης > 5.000 στρ. αθροιστικά	Έκτασης < 5.000 στρ. αθροιστικά	-	

ΟΜΑΔΑ 2η: ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
15.	Υδροηλεκτρικά έργα	Με ταμειυτήρα $T \geq 1.000.000 \text{ m}^3$ είτε με αγωγό εκτροπής $\geq 1000 \text{ m}$ είτε με ισχύ $\geq 8 \text{ MW}$	Τα λοιπά εκτός των υποκατηγοριών 1 ^η και 3 ^η	Χωρίς ταμειυτήρα (μόνο έργο υδροληψίας μέγιστου ύψους 2 m) και με αγωγό εκτροπής $< 1000 \text{ m}$ και ισχύος $< 1 \text{ MW}$		α) Οι μονάδες ισχύος αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ β) Τα συνοδά έργα των υδροηλεκτρικών έργων (οδοποιία, γραμμές μεταφοράς ρεύματος κλπ) αν είναι ανώτερης υποκατηγορίας, συμπερασύρουν και τα υδροηλεκτρικά έργα.
16.	Λοιπά υδραυλικά έργα					
16.1.	Άρσεις των προσχώσεων σε υδατορρέυματα		α) Προσχώσεις που προήλθαν από πλημμύρες προγενέστερες της τελευταίας πενταετίας β) Προσχώσεις που προήλθαν από πλημμύρες της τελευταίας πενταετίας και σε συνολικό μήκος υδατορρέυματος $\geq 1000 \text{ m}$	Προσχώσεις που προήλθαν από πλημμύρες της τελευταίας πενταετίας και σε συνολικό μήκος υδατορρέυματος $< 1000 \text{ m}$		
16.2.	Κατασκευή ιρλανδικών διαβάσεων			Το σύνολο		
16.3.	Συνεργήσεις αποστραγγιστικών τάφρων			Συνολικές και μεγάλης κλίμακας	Σποραδικές και μικρής κλίμακας	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΟΜΑΔΑ 3^η

ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΟΜΑΔΑ 3^η: ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
2.	Λιμένες εξυπηρέτησης βιομηχανικών εγκαταστάσεων	α) Λιμένες εξυπηρέτησης βιομηχανικών εγκαταστάσεων όπου μπορούν να προσεγγίζουν σκάφη συνολικής χωρητικότητας (GRT) ≥ 10.000 τόνων ή Λιμένες εξυπηρέτησης βιομηχανικών εγκαταστάσεων που έστω μία από τις εγκαταστάσεις αυτές εντάσσεται στην υποκατηγορία 1 ^η ανεξαρτήτως χωρητικότητας σκαφών β) Λιμένες διακίνησης πετρελαιοειδών με αποθηκευτικούς χώρους ≥ 100.000 tn γ) Λιμένες διακίνησης τοξικών και επικίνδυνων φορτίων	α) Λιμένες εξυπηρέτησης βιομηχανικών εγκαταστάσεων όπου μπορούν να προσεγγίζουν σκάφη συνολικής χωρητικότητας (GRT) < 10.000 τόνων β) Λιμένες διακίνησης πετρελαιοειδών με αποθηκευτικούς χώρους < 100.000 tn.	-	-	
3.	Τερματικοί σταθμοί φορτοεκφόρτωσης πετρελαιοειδών και άλλων υγρών και επικίνδυνων φορτίων	Το σύνολο	-	-	-	
4.	Λιμένες σκαφών αναψυχής (μαρίνες)	Αριθμός θέσεων ≥ 300 σκάφη	Αριθμός θέσεων < 300 σκάφη	-	-	

ΟΜΑΔΑ 3^η: ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
5.	Αλιευτικά καταφύγια	Λιμενολεκάνη ≥ 5 ha ή συνολικό μήκος προσήνεμου και υπήνεμου μώλου και εσωτερικών κρηπιδωμάτων ≥ 1000 m	Λιμενολεκάνη < 5 ha και συνολικό μήκος προσήνεμου και υπήνεμου μώλου και εσωτερικών κρηπιδωμάτων < 1000 m	-	-	
6.	Καταφύγια τουριστικών σκαφών	Αριθμός θέσεων ≥ 250 σκάφη ή Λιμενολεκάνη ≥ 5 ha ή συνολικό μήκος προσήνεμου και υπήνεμου μώλου και εσωτερικών κρηπιδωμάτων ≥ 1000 m	Αριθμός θέσεων < 250 σκάφη και Λιμενολεκάνη < 5 ha και συνολικό μήκος προσήνεμου και υπήνεμου μώλου και εσωτερικών κρηπιδωμάτων < 1000 m	-	-	
7.	Ιχθυόσκαλες και συναφείς εγκαταστάσεις	Ιχθυόσκαλες που δέχονται σκάφη συνολικής χωρητικότητας (GRT) ≥ 1.000 τόνων ή Λιμενολεκάνη ≥ 5 ha ή συνολικό μήκος έργων (συμπεριλαμβανομένων μώλων και κρηπιδωμάτων) ≥ 1000 m	Ιχθυόσκαλες που δέχονται σκάφη συνολικής χωρητικότητας (GRT) < 1.000 τόνων και Λιμενολεκάνη < 5 ha και συνολικό μήκος έργων (συμπεριλαμβανομένων μώλων και κρηπιδωμάτων) < 1000 m	-	-	

ΟΜΑΔΑ 3^η: ΑΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

α/α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
8.	Μεμονωμένες προβλήτες					
8.1.	Θαλάσσιες	-	Με μήκος ≥ 50 m συνολικά ή εμβαδού $\geq 500\text{m}^2$ συνολικά	Με μήκος μεταξύ 50 - 20 m συνολικά και εμβαδού μεταξύ 500 - 200 m^2 συνολικά	Με μήκος μέχρι 20 m συνολικά ή εμβαδού $< 200\text{m}^2$ συνολικά, καθώς και ξύλινες προβλήτες ανεξαρτήτως μήκους	
8.2.	Επί μετώπου γλυκών ή υφάλμυρων υδάτων	Με μήκος ≥ 100 m συνολικά ή εμβαδού $\geq 500\text{m}^2$ συνολικά	Με μήκος < 100 m συνολικά και εμβαδού $< 500\text{m}^2$ συνολικά	Ξύλινες προβλήτες	-	
8.3.	Ανέγκυσης και καθέλκυσης σκαφών	-	-	Το σύνολο	-	
9.	Ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις ανέγκυσης και καθέλκυσης καθώς και συντήρησης ή διαχείμασης σκαφών (χερσαίες και θαλάσσιες)	Συνολική χερσαία έκταση $\geq 10.000\text{m}^2$	Συνολική χερσαία έκταση $< 10.000\text{m}^2$	-	-	
10.	Έργα προστασίας και διαμόρφωσης ακτών					
10.1.	Έργα παράλληλα και επί της ακτής:	Συνολικό μήκος παρέμβασης ≥ 500 m ή συνολικού εμβαδού $\geq 5.000\text{m}^2$	Συνολικό μήκος παρέμβασης 100 m έως 500 m και συνολικού εμβαδού 5.000 - 1000 m^2	Συνολικό μήκος παρέμβασης < 100 m ή συνολικού εμβαδού $< 1000\text{m}^2$	-	
10.2.	Εντός της θάλασσας	Συνολικό μήκος ≥ 200 m ή συνολικού εμβαδού $\geq 2000\text{m}^2$	Συνολικό μήκος < 200 m	-	-	
11.	Ανάκτηση εδαφών					
11.1.	Από τη θάλασσα	Συνολικού εμβαδού $\geq 20.000\text{m}^2$	Συνολικού εμβαδού $< 20.000\text{m}^2$	-	-	
11.2.	Από λίμνες ή λιμνοθάλασσες	Το σύνολο	-	-	-	

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΟΜΑΔΑ 4^ο

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^ο	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^ο	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^ο	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^ο	
1.	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων (π.χ. αποτέφρωση, χημική κατεργασία)	Το σύνολο (εκτός της επεξεργασίας νοσοκομειακών μολυσματικών αποβλήτων με αποστείρωση - απολύμανση)	Κέντρα επεξεργασίας νοσοκομειακών μολυσματικών αποβλήτων (ΚΕΜΑ) με αποστείρωση - απολύμανση μόνο	Σταθερές ή κινητές μονάδες αποστείρωσης - απολύμανσης νοσοκομειακών αποβλήτων στο χώρο παραγωγής τους.	-	
2.	Υγειονομική ταφή επικίνδυνων αποβλήτων	Το σύνολο	-	-	-	
3.	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων με θερμική ή χημική επεξεργασία	Το σύνολο	-	-	-	
4.	Υγειονομική ταφή μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων	≥ 200.000 ι.π.	< 200.000 ι.π.			
5.	Μεμονωμένες εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης καθώς και μεμονωμένες εγκαταστάσεις μηχανικής διαλογής στερεών αποβλήτων	-	≥ 30.000 ι.π.	< 30.000 ι.π.		
6.	Μεμονωμένες εγκαταστάσεις παρασκευής εδαφοβελτιωτικών ή/και παραγωγής βιοαερίου ή/και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα	≥ 200.000 ι.π.	< 200.000 ι.π.	-	-	

ΟΜΑΔΑ 4^η : ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
7.	Οργανωμένοι χώροι διάθεσης αδρανών υλικών (π.χ. υλικά οικοδομών, μπάζα)	-	≥ 50.000 m ² εφόσον δεν εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου	α) < 50.000 m ² εφόσον δεν εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου β) Ανεξαρτήτου επιφανείας εφόσον εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου	-	Εξαιρούνται οι περιπτώσεις αποκατάστασης χώρων σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια των Οργανισμών Αθήνας και Θεσσαλονίκης.
8.	Μεμονωμένοι χώροι διάθεσης στεφρών μεταλλείου	Το σύνολο	-	-	-	Οι αντίστοιχοι χώροι εντός μεταλλευτικών εγκαταστάσεων εξετάζονται μαζί με το μεταλλείο
9.	Μεμονωμένοι χώροι διάθεσης στεφρών λατομείου και αδρανών υλικών (από μονάδες εξόρυξης)	-	Το σύνολο εφόσον δεν εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου	Το σύνολο εφόσον εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου	-	Εξαιρούνται οι περιπτώσεις αποκατάστασης χώρων σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια των Οργανισμών Αθήνας και Θεσσαλονίκης
10.	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεσή τους σε μη ευαίσθητο αποδέκτη	≥ 100.000 ι.π.	< 100.000 ι.π.	-	-	
11.	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεσή τους σε ευαίσθητο αποδέκτη ή στο έδαφος	≥ 50.000 ι.π.	< 50.000 ι.π.	-	-	
12.	Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεσή τους για τον εμπλουτισμό υπόγειου υδροφόρου	Το σύνολο	-	-	-	
13.	Μεμονωμένοι χώροι επεξεργασίας και αναπόθεσης ιλύων από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων	Αφορούν ΕΕΛ ≥ 100.000 ι.π.	Αφορούν ΕΕΛ < 100.000 ι.π.	-	-	

ΟΜΑΔΑ 4^η : ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
14.	Μεμονωμένοι χώροι εναπόθεσης ιλύων από εγκαταστάσεις με φυσικοχημικές διεργασίες επεξεργασίας τοξικών αποβλήτων	Το σύνολο	-	-	-	
15.	Μεμονωμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων συνόλου βιομηχανικών εγκαταστάσεων α) χωρίς προεπεξεργασία ανά μονάδα β) με προεπεξεργασία ανά μονάδα	≥ 4.000 m ³ /ημέρα ≥ 10.000 m ³ /ημέρα	< 4.000 m ³ /ημέρα < 10.000 m ³ /ημέρα	- -	- -	
16.	Μεμονωμένες εγκαταστάσεις διάθεσης υγρών αποβλήτων σε βόθρους (απορροφητικούς ή και στεγανούς)	-	-	≥ 100 ι.π.	< 100 ι.π.	Δεν περιλαμβάνονται οι μεμονωμένες κατοικίες ή πολυκατοικίες
17.	Πλωτές εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή/και διάθεσης στερεών και υγρών αποβλήτων	Το σύνολο	-	-	-	
18.	Κεντρικοί αποχετευτικοί αγωγοί (προς τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων) α) Εντός Σχεδίου Πόλεων και ορίων οικισμών β) Εκτός Σχεδίου Πόλεων και ορίων οικισμών	- -	- -	- -	Το σύνολο -	Συμπαράσφρονται από τις ΕΕΛ.
19.	Αγωγοί διάθεσης επεξεργασμένων λυμάτων	-	-	-	-	Συμπαράσφρονται από τις ΕΕΛ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΟΜΑΔΑ 5¹
ΕΞΟΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ²

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ¹	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ¹	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ¹	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ¹	
1.	Επιφανειακή εξόρυξη ενεργειακών ορυκτών	> 500 στρ.	≤500 στρ.	-	-	
2.	Υπόγεια εξόρυξη ενεργειακών ορυκτών	Το σύνολο	-	-	-	
3.	Επιφανειακή εξόρυξη μεταλλευμάτων	Το σύνολο	-	-	-	
4.	Υπόγεια εξόρυξη μεταλλευμάτων	Το σύνολο	-	-	-	
5.	Επιφανειακή εξόρυξη μη μεταλλικών ορυκτών	>200 στρ.	≤200 στρ.	-	-	
6.	Υπόγεια εξόρυξη μη μεταλλικών ορυκτών	Το σύνολο	-	-	-	
7.	Παντός είδους εξόρυξη σιμάντων	Το σύνολο	-	-	-	
8.	Εξόρυξη μαρμάρων και γρανιτών	-	Το σύνολο	-	-	
9.	Εξόρυξη αδρανών υλικών: α) για παραγωγή τσιμέντου β) για τις άλλες περιπτώσεις	το σύνολο	το σύνολο	-	-	Στις περιπτώσεις εργοταξιακών εγκαταστάσεων συμπαρασύρονται από το κυρίως έργο, εκτός αν το κυρίως έργο ανήκει στην υποκατηγορία 4 οπότε το συνολικό έργο εντάσσεται στην υποκατηγορία 3
10.	Λατομικές ζώνες μαρμάρων και σιναφών υλικών	Το σύνολο	-	-	-	
11.	Λατομικές ζώνες αδρανών υλικών	-	Το σύνολο	-	-	
12.	Μεταλλεντικές ζώνες και περιοχές	Το σύνολο	-	-	-	

¹ Στις εξουκτικές δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται και οι εγκαταστάσεις εκπαίδευσης και εμπλουτισμού που τις συνοδεύουν

ΟΜΑΔΑ 5¹ : ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ²

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^α	
13.	Εξόρυξη αλατιού		>100 στρ.	<100 στρ.		
14.	Παντός είδους αμιοληψίες		Το σύνολο εκτός από ποταμούς - ρέματα - χειμάρρους	από ποταμούς, ρέματα και χειμάρρους	-	
15.	Παντός είδους αργιλλοληψίες	-	Το σύνολο	-	-	
16.	Αντληση υδρογονανθράκων	Το σύνολο	-	-	-	
17.	Ερευνητικές εργασίες γεωτρήσεων για ανεύρεση υδρογονανθράκων	Το σύνολο	-	-	-	
18.	Ερευνητικές εργασίες υδρογονανθράκων εκτός γεωτρήσεων (π.χ. σειсмоγραφικές, γεωφυσικές)			Το σύνολο	-	
19.	Γεωθερμικές γεωτρήσεις	Υψηλής ενθαλπίας	Μέσης ενθαλπίας	Χαμηλής ενθαλπίας		
20.	Γεωτρήσεις για την αποθήκευση πυρηνικών καυσίμων	Το σύνολο	-	-	-	
21.	Εργασίες δημιουργίας αποθεσιοθαλάμων αδρανών υλικών από την υλοποίηση έργων	-	>10 στρ.	≤10 στρ.	-	Εξαίρούνται στην περίπτωση που προβλέπονται από τις ΜΠΕ αντίστοιχων έργων ή δραστηριοτήτων
22.	Ερευνητικές εργασίες και γεωτρήσεις εξορυκτικών δραστηριοτήτων		Το σύνολο	-	-	
23.	Λοιπές εξορυκτικές δραστηριότητες	>500 στρ.	≤500 στρ.	-	-	

² Στις εξορυκτικές δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται και οι εγκαταστάσεις επιφανείας και εμπλουτισμού που τις συνοδεύουν

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΟΜΑΔΑ 6^η

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ-

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα εκτός σχεδίων πόλεων και εκτός ορίων οικισμών	> 1000 κλίνες	1000 - 50 κλίνες	< 50 κλίνες	-	
2.	Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα εντός σχεδίου πόλεων ή ορίων οικισμών κάτω των 20.000 κατοίκων	-	> 100 κλίνες	100 - 50 κλίνες	< 50 κλίνες	
3.	Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα εντός σχεδίων πόλεων άνω των 20.000 κατοίκων	-	> 300 κλίνες	300 - 100 κλίνες	< 100 κλίνες	
4.	Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα α) σε οικισμούς που έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί και β) σε τμήματα πόλεων που έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά κέντρα	α) > 200 κλίνες β) > 500 κλίνες	≤ 200 κλίνες ≤ 500 κλίνες	-	-	
5.	Μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα α. οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις β. τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις ή κατοικίες κλπ.	-	≥ 100 άτομα ≥ 100 κλίνες	<100 άτομα <100 κλίνες	-	

ΟΜΑΔΑ 6^η: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ – ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
6.	Εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής					Για τις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής ισχύει παράλληλα και η κατάταξη με βάση το πλήθος των κλινών του τουριστικού καταλύματος, εφόσον τέτοια προβλέπεται. Σε κάθε περίπτωση ισχύει η ανώτερη κατάταξη
α.	Χιονοδρομικά κέντρα, γήπεδα golf, αθλητικές εγκαταστάσεις και οι συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις	Το σύνολο	-	-	-	
β.	Συνεδριακά κέντρα εντός τουριστικών εγκαταστάσεων	≥ 1000 θέσεις	< 1000 θέσεις	-	-	
γ.	Συνεδριακά κέντρα αυτοτελή	-	≥ 501 θέσεις	500-200 θέσεις	≤ 200 θέσεις	
δ.	Κέντρα τουρισμού, υδροθεραπευτήρια, θαλασσοθεραπευτήρια αεροθεραπευτήρια και οι συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις	-	Το σύνολο	-	-	
ε.	Λοιπές εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, ιππικού, προπονητικά κέντρα	-	-	Το σύνολο	-	
7.	Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ)	Το σύνολο	-	-	-	Τα περιεχόμενα της ΠΠΕ και ΜΠΕ θα είναι προσαρμοσμένα στο χαρακτήρα του έργου και στο επίπεδο σχεδιασμού
8.	Ξενώνες (ξενώνες νεότητας, ειδικών ομάδων ατόμων, γηροκομεία κλπ.)					Κατατάσσονται όπως τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα

ΟΜΑΔΑ 6¹ : ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
9.	Κατασκηνώσεις					Κατατάσσονται όπως τα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα (π.χ. οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις)
10.	Νοσοκομειακές εγκαταστάσεις, κλινικές κλπ [*]	-	> 300 κλίνες	300 - 100 κλίνες	< 100 κλίνες	
11.	Αθλητικές εγκαταστάσεις α. Γήπεδα και αθλητικές εγκαταστάσεις με κερκίδες (ανοικτά ή κλειστά) β. Γήπεδα και αθλητικές εγκαταστάσεις χωρίς κερκίδες γ. Λοιπές αθλητικές εγκαταστάσεις	> 20.000 θεατές συνολικά	20.000 - 5.001 θεατές συνολικά	5.000 - 1.000 θεατές συνολικά > 20.000 m ² Το σύνολο	< 1.000 θεατές συνολικά ≤ 20.000 m ²	Στην περίπτωση που οι δραστηριότητες των υποκατηγοριών 3 και 4 προβλέπονται ως προς την θέση και το μέγεθός τους στον πολεοδομικό σχεδιασμό, για τον οποίο έχει εκπονηθεί και εγκριθεί μελέτη περιβάλλοντος, τότε εξαιρούνται από την διαδικασία περ/κής αδειοδότησης
12.	Υπεραγορές (super markets), πολυκαταστήματα, εμπορικά κέντρα (στεγασιμένοι χώροι σε ένα ή περισσότερους ορόφους)	> 20.000 m ² συνολικά	20.000 - 5.000 m ² συνολικά	5.000 - 2.000 m ² συνολικά	-	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
13.	Κτίρια γραφείων	> 3.000 άτομα ή συνολικού εμβαδού > 20.000 m ²	3.000 - 2.000 άτομα ή συνολικού εμβαδού 20.000 - 15.000 m ²	2.000 - 1.000 άτομα ή συνολικού εμβαδού 15.000 - 7.000 m ²	-	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
14.	Αίθουσες θεάτρων, κινηματογράφων, συναυλιών ή συνδυασμός αυτών	> 3.000 άτομα συνολικά	3.000 - 2.000 άτομα συνολικά	2.000 - 1.000 άτομα συνολικά	1.000 - 500 άτομα συνολικά	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11

* Η επεξεργασία των νοσοκομειακών μολυσματικών αποβλήτων, εξετάζεται στα συστήματα υποδομών (ομάδα 4η)

ΟΜΑΔΑ 6^η : ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
15.	Κέντρα Πολιτισμού (πολιτιστικά κέντρα, μουσεία κλπ.)	-	> 5.000 m ²	5.000 – 3.000 m ²	3000 m ² - 1000m ²	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
16.	Θεματικά πάρκα	-	-	≥ 5.000 m ²	<5.000 m ²	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
17.	Εκθεσιακά κέντρα (στεγασμένοι και υπαίθριοι εκθεσιακοί χώροι)	-	> 20.001 m ²	20.000 – 10.001 m ²	10.000 – 5.000 m ²	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
18.	Χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων (γκαράζ)	> 3.000 οχήματα	3.000 – 701 οχήματα	700 – 401 οχήματα	400 – 200 οχήματα	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
19.	Νεκροταφεία και συνοδά αυτών έργα και εγκαταστάσεις	-	-	Για οικισμούς ≥ 5.000 κατοίκων	Για οικισμούς < 5.000 κατοίκων	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
20.	Μόνιμοι χώροι κάμπινγκ και στάθμευσης τροχόσπιτων (μη τουριστικές εγκαταστάσεις)	-	-	Το σύνολο	-	
21.	Εγκαταστάσεις χονδρικού εμπορίου: - Κρεαταγορές - Ιχθυαγορές - Λαχαναγορές (στεγασμένοι και ημιστεγασμένοι χώροι)	> 10.000 m ²	10.000-3.001 m ²	3.000-1.000 m ²		Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 11
22.	Ιδιωτική πολεοδόμηση	Το σύνολο	-	-	-	Ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ. 7
23.	Πολεοδομικός Σχεδιασμός	Εφ' όσον η έγκριση σχεδιασμού γίνεται από τις Κεντρικές Υπηρεσίες	Εφ' όσον η έγκριση σχεδιασμού γίνεται από τις Περιφερειακές ή Νομαρχιακές Υπηρεσίες	-	-	Η περιβαλλοντική αδειοδότηση γίνεται στο πλαίσιο της έγκρισης του σχεδιασμού. Όσον αφορά τα περιεχόμενα της ΜΠΕ, ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ.7.

ΟΜΑΔΑ 6^η : ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
24.	Χωροταξικός Σχεδιασμός	Εφ' όσον η έγκριση σχεδιασμού γίνεται από τις Κεντρικές Υπηρεσίες	Εφ' όσον η έγκριση σχεδιασμού γίνεται από τις Περιφερειακές ή Νομαρχιακές Υπηρεσίες	-	-	Η περιβαλλοντική αδειοδότηση γίνεται στο πλαίσιο της έγκρισης του σχεδιασμού. Όσον αφορά τα περιεχόμενα της ΜΠΕ, ισχύει ό,τι και στην περίπτωση αρ.7.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΟΜΑΔΑ 7^ο

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Εγκαταστάσεις εκτροφής κοτόπουλων πάχυνσης	014.4	-	≥ 15.001 θέσεις πάχυνσης	15.000 - 2.001 θέσεις πάχυνσης	2.000 - 750 θέσεις πάχυνσης	(Τελικό Ζ.Β=2,2 kg) 1 ισοδύναμο ζώο =250 κοτόπουλα πάχυνσης
2.	Εγκαταστάσεις εκτροφής χηνών ή ινδιάνων	014.4	-	≥ 6.001 θέσεις πάχυνσης	6.000 - 801 θέσεις πάχυνσης	800 - 300 θέσεις πάχυνσης	1 ισοδύναμο ζώο = 100 πάσσες ή 100 ινδιάνοι
3.	Εγκαταστάσεις παραγωγής αυγών	014.4	-	≥ 9.001 θέσεις ωοτόκων ορνίθων	9.000 - 1.201 θέσεις ωοτόκων ορνίθων	1.200 - 450 θέσεις ωοτόκων ορνίθων	1 ισοδύναμο = 150 ωοτοκίες ορνίθες
4.	Εγκαταστάσεις εκτροφής ορνυκτιών	014.9	-	≥ 180.001 θέσεις πάχυνσης	180.000 - 24.001 θέσεις πάχυνσης	24.000 - 9.000 θέσεις πάχυνσης	1 ισοδύναμο ζώο =3000 ορνυκτάρια
5.	Εγκαταστάσεις εκτροφής περδικιών	014.9	-	≥ 60.001 θέσεις πάχυνσης	60.000 - 8.001 θέσεις πάχυνσης	8.000 - 3.000 θέσεις πάχυνσης	1 ισοδύναμο ζώο = 1000 πέρδικες
6.	Εγκαταστάσεις εκτροφής στρουθοκάμηλων	014.9	-	≥ 2.401 θέσεις πάχυνσης	2.400 - 81 θέσεις πάχυνσης	80 - 20 θέσεις πάχυνσης	1 ισοδύναμο ζώο =40 στρουθοκάμηλοι
7.	Εγκαταστάσεις εκτροφής άλλων πτηνών	0.14.9	-	≥ 60 ισοδύναμα ζώα	60 - 8 ισοδύναμα ζώα	8- 5 ισοδύναμα ζώα	μονάδες ισοδυναμικών ζώων
8.	Εγκαταστάσεις εκτροφής χοίρων πάχυνσης (άνω των 30 kg)	014.3	-	≥ 331 θέσεις πάχυνσης	330 - 56 θέσεις πάχυνσης	55 - 11 θέσεις πάχυνσης	(Τελικό Ζ.Β=30-100 kg) 1 ισοδύναμο ζώο =5,5 χοίροι πάχυνσης
9.	Εγκαταστάσεις εκτροφής χοιρομητέρων με τα παράγωγά τους	014.3	-	≥ 61 θέσεις χοιρομητέρων με τα παράγωγά τους	60 - 11 θέσεις χοιρομητέρων με τα παράγωγά τους	10 - 5 θέσεις χοιρομητέρων με τα παράγωγά τους	(Τελικό Ζ.Β=580 kg) 1 ισοδύναμο ζώο=1 χοιρομήτερα με τα παράγωγά τους
10.	Εγκαταστάσεις εκτροφής κουνελιών	014.9	-	> 1.000 θέσεις κονιολομητέρων με τα παράγωγά τους	1.000 - 301 θέσεις κονιολομητέρων με τα παράγωγά τους	300 - 150 θέσεις κονιολομητέρων με τα παράγωγά τους	1 ισοδύναμο ζώο =50 κουνέλια
11.	Εγκαταστάσεις εκτροφής αγοπρόβατων	014.2	-	> 1.000 ενήλικα ζώα με τα παράγωγά τους ηλικίας κάτω των δύο μηνών	1.000 - 301 ενήλικα ζώα με τα παράγωγά τους ηλικίας κάτω των δύο μηνών	300 - 150 ενήλικα ζώα με τα παράγωγά τους ηλικίας κάτω των δύο μηνών	1 ισοδύναμο ζώο =50 αγοπρόβατα
12.	Εγκαταστάσεις εκτροφής μοσχαριών πάχυνσης ανεξαρτήτου ηλικίας	014.1	-	≥ 76 μοσχαριών πάχυνσης	75 - 16 μοσχαριών πάχυνσης	15 - 5 μοσχάρια πάχυνσης	1 ισοδύναμο ζώο =1,5 μοσχάρια πάχυνσης

ΟΜΑΔΑ 7^η: ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
13.	Εγκαταστάσεις εκτροφής αγελάδων με τα παράγωγά τους	014.1	-	≥ 51 αγελάδων	50 - 11 αγελάδων	10 - 5 αγελάδων	1 ισοδύναμο ζώο =1 αγελάδα γαλακτοπαραγωγής
14.	Εγκαταστάσεις εκτροφής ιπποειδών με τα παράγωγά τους	014.2	-	≥ 51 ιπποειδή	50 - 11 ιπποειδή	10 - 5 ιπποειδή	1 ισοδύναμο ζώο =1 ίππο
15.	Εκτροφή μίνγκ	014.9	-	> 1.000 ενήλικα ζώα	1.000 - 301 ενήλικα ζώα	300 - 150 ενήλικα ζώα	1 ισοδύναμο ζώο =50 μίνγκ
16.	Εκτροφή αλεπούδων	014.9	-	≥ 901 ενήλικα ζώα	900 - 151 ενήλικα ζώα	150 - 50 ενήλικα ζώα	1 ισοδύναμο ζώο =15 αλεπούδες
17.	Εκτροφή σκύλων	014.9	-	≥ 901 ενήλικα ζώα	900 - 151 ενήλικα ζώα	150 - 45 ενήλικα ζώα	1 ισοδύναμο ζώο =15 σκύλους ανεξαρτήτου ηλικίας
18.	Εκτροφή άλλων ζώων	014.9	-	≥ 101 ισοδύναμα ζώα	100 - 11 ισοδύναμα ζώα	10 - 5 ισοδύναμα ζώα	(Τελικό Ζ.Β=30-100 kg) μονάδες ισοδυνάμων ζώων
19.	Αναπαραγωγή θηραμάτων			Το σύνολο			
20.	Μεικτές πτηνοκτηνοτροφικές μονάδες			≥ 61 ισοδύναμα ζώα	60 - 11 ισοδύναμα ζώα	10 - 5 ισοδύναμα ζώα	
21.	Πειραματικές και πρακτοεμφανιζόμενες εκτροφές στην Ελλάδα		Το σύνολο	-	-	-	

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΟΜΑΔΑ 8^α

ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 8η: ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΕΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Ιχθυογεννητικοί σταθμοί ευρύαλων ψαριών	050.2	-	Το σύνολο	-	-	Δυναμικότητα
2.	Ιχθυογεννητικοί σταθμοί πέστροφας	050.2	-	Το σύνολο	-	-	Δυναμικότητα
3.	Ιχθυογεννητικοί σταθμοί άγριας πέστροφας	050.2	-	Το σύνολο	-	-	
4.	Εκκολαπτήρια οστρακοειδών	0.50.2	-	Το σύνολο	-	-	Δυναμικότητα
5.	Εκκολαπτήρια καρδιοειδών – μαλακίων	0.50.2	το σύνολο	-	-	-	
6.	Εκτροφή υδρόβιων οργανισμών σε αναικτές υδάτινες εκτάσεις	050.2	-	Το σύνολο	-	-	έκταση
7.	Εκτροφή (πάχυνση) φαγκριού, μυταχίου, τσιπούρας, λαβρακιού	050.2	-	> 50 τμ/ έτος	50 - 10 τμ/ έτος	< 10 τμ/ έτος	Δυναμικότητα
8.	Εκτροφή άλλων ευρύαλων ψαριών **	050.2	-	> 10 τμ/ έτος	< 10 τμ/ έτος		Δυναμικότητα
9.	Εκτροφή στρειδιών, αχιβάδων κλπ	050.2	-	Το σύνολο			Δυναμικότητα
10.	Εκτροφή μυδιών	050.2	-	> 50 τμ/ έτος	50 - 10 τμ/ έτος	< 10 τμ/ έτος	Δυναμικότητα
11.	Εκτροφή καραβίδων, γαρίδων (ενδημικών ^α)	0.50.2	-	> 10 τμ/ έτος	10 - 1 τμ/ έτος	< 1 τμ/ έτος	Δυναμικότητα
12.	Εκτροφή πεστροφών (ενδημικών ^α)	050.2	-	> 10 τμ/ έτος	10 - 1 τμ/ έτος	< 1 τμ/ έτος	Δυναμικότητα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 8η: ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
13.	Εκτροφή γελιών	050.2	-	> 10 tn/έτος	10 - 1 tn/έτος	< 1 tn/έτος	Δυναμικότητα
14.	Εκτροφή λοιπών ειδών του γλυκού νερού (ενδημικά) **	0.50.2	-	> 10 tn/έτος	≤ 10 tn/έτος		Δυναμικότητα
15.	Εκτροφή βακτηριών (ενδημικών ¹)	014.9	-	> 10 tn/έτος	10 - 1 tn/έτος	< 1 tn/έτος	Δυναμικότητα
16.	Εκτροφή πολυχαίτων **		-	Το σύνολο			Δυναμικότητα
17.	Εκτροφή ή ανάπτυξη άλλων υδρόβιων οργανισμών **		-	> 10 tn/έτος	≤ 10 tn/έτος		Δυναμικότητα
18.	Εκκολαπτήρια άλλων υδρόβιων οργανισμών		Το σύνολο	-			
19.	Πειραματικές εκτροφές και πρωτοειμφανιζόμενες τεχνολογίες		Το σύνολο	-	-	-	
20.	Ζώνες υδατοκαλλιέργειών		Το σύνολο				

* Οι εκτροφές μη ενδημικών ειδών εντάσσονται στο σύνολό τους στην 1^η υποκατηγορία

** Με την επιφύλαξη της περίπτωσης 19.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΟΜΑΔΑ 9^α

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^α	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^α	
<i>Βιομηχανία τροφίμων και ποτών</i>							
1.	Παραγωγή και συντήρηση κρέατος	151.1	> 200 τν/ημέρα	200-20 τν/ημέρα	20-2 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
2.	Επεξεργασία υποπροϊόντων σφαγής και κατεργασίας κρέατος	151.1β	> 200 τν/ημέρα	200-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	Ως άνω
3.	Παραγωγή και συντήρηση κρέατος πουλερικών	151.2	> 200 τν/ημέρα	200-20 τν/ημέρα	20-2 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	Ως άνω
4.	Παραγωγή προϊόντων από κρέας ζώων και πουλερικών	151.3	> 100 τν/ημέρα	100-10 τν/ημέρα	10-1 τν/ημέρα	< 1 τν/ημέρα	Ως άνω
5.	Επεξεργασία και συντήρηση βρώσιμων ολιευμάτων και των προϊόντων τους	152.0	> 100 τν/ημέρα	100-10 τν/ημέρα	10-1 τν/ημέρα	< 1 τν/ημέρα	Ως άνω
6.	Επεξεργασία και συντήρηση πατατών	153.1	-	>50 τν/ημέρα	50-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	Ως άνω
7.	Παραγωγή χυμών από φρούτα και λαχανικά	153.2	-	>50 τν/ημέρα	50-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	Ως άνω
8.	Παραγωγή ζαχαρωδών προϊόντων από φρούτα και λαχανικά. Εξαιρείται ο καθαρισμός & επεξεργασία σταφίδας	153.3α	> 100 τν/ημέρα	100-20 τν/ημέρα	20-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Ως άνω
9.	Καθαρισμός και επεξεργασία σταφίδας	153.3β	-	>20 τν/ημέρα	20-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα - συσκευαστήρια σταφίδας	Ως άνω
10.	Παρασκευή διατηρουμένων φρούτων και λαχανικών μ.α.κ.*	153.9	-	>50 τν/ημέρα	50-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Ως άνω
11.	Ελαιοτριβεία	154.1	-	> 50 τν/ημέρα	50-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
12.	Παραγωγή άλλων μη επεξεργασμένων ελαίων και λιπών	154.2	> 1000 τν/ημέρα	1000-200τν/ημέρα	200-50τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
13.	Παραγωγή εξευγενισμένων ελαίων και λιπών	154.3	> 100 τν/ημέρα	100-20 τν/ημέρα	20-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Ως άνω
14.	Παραγωγή μαργαρίνης και παρόμοιων βρώσιμων λιπών	154.4	> 100 τν/ημέρα	100-20 τν/ημέρα	20-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Ως άνω
15.	Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομεία	155.1	> 100 τν/ημέρα	100-20 τν/ημέρα	20-2 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	Ως άνω
16.	Παρασκευή παγωτών	155.2	> 200 τν/ημέρα	200-20 τν/ημέρα	20-2 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	Ως άνω
17.	Παραγωγή προϊόντων αλευρομύλων	156.1	-	>50 τν/ημέρα	50-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στη δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
18.	Παραγωγή αμύλων και προϊόντων αμύλου. Εξαιρείται η παραγωγή γλυκόζης, σιροπιού γλυκόζης, μαλτόζης, γλουτένης	156.2 α	-	>50 τν/ημέρα	50-10 τν/ημέρα	< 10 τν/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στη δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
19.	Παραγωγή γλυκόζης, σιροπιού γλυκόζης, μαλτόζης, γλουτένης	156.2 β	> 100 τν/ημέρα	100-20 τν/ημέρα	20-5 τν/ημέρα	< 5 τν/ημέρα	Ως άνω
20.	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών για ζώα που εκτρέφονται σε αγροκτήματα	157.1	-	>200 KW	200-20 KW	< 20 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
21.	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών για κατοικίδια ζώα	157.2	> 100 τν/ημέρα	100-10 τν/ημέρα	10-1 τν/ημέρα	1 τν/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
22.	Αρτοποιία- παραγωγή ψωπών ειδών ζαχαροπλαστικής	158.1	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
23.	Παραγωγή φρυγανιών και μπισκότων- παραγωγή διατηρούμενων ειδών ζαχαροπλαστικής	158.2	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
24.	Παραγωγή ζάχαρης	158.3	-	Το σύνολο	-	-	
25.	Παραγωγή κακάο, σοκολάτας και ζαχαρωτών	158.4	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
26.	Παραγωγή μακαρονιών, λαζαριών, κουσκούς και παρόμοιων αλευρωδών προϊόντων	158.5	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
27.	Επεξεργασία τσαγιού και καφέ	158.6	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
28.	Παραγωγή αρτυμάτων και καρυκευμάτων	158.7	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
29.	Παραγωγή ομογενοποιημένων παρασκευασμάτων διατροφής και διαιτητικών τροφών	158.8	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
30.	Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής μ.α.κ.	158.9	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
31.	Παραγωγή αποσταγμένων αλκοολούχων ποτών	159.1	-	>10 τμ/ημέρα	10 - 2 τμ/ημέρα	< 2 τμ/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
32.	Παραγωγή αιθυλικής αλκοόλης από υλικά που υφίσταται ζύμωση	159.2	>100 τμ/ημέρα	100 - 5 τμ/ημέρα	<5 τμ/ημέρα		Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
33.	Παραγωγή κρασιού	159.3	-	>10.000 tn/έτος	10.000 - 2.000 tn/έτος	< 2.000 tn/έτος	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
34.	Παραγωγή μηλίτη και κρασιών από φρούτα	159.4	-	>10.000 tn/έτος	10.000 - 2.000 tn/έτος	< 2.000 tn/έτος	Ως άνω
35.	Παραγωγή άλλων μη αποσταγμένων ποτών που υφίστανται ζύμωση	159.5	-	>10.000 tn/έτος	10.000 - 2.000 tn/έτος	< 2.000 tn/έτος	Ως άνω
36.	Ζυθοποιία	159.6	> 100.000 tn/έτος	100.000- 10.000 tn/έτος	10.000 – 100 tn/έτος	< 100 tn/έτος	Ως άνω
37.	Παραγωγή βύνης	159.7	> 100.000 tn/έτος	≤ 100.000 tn/έτος	-	-	Ως άνω
38.	Παραγωγή μεταλλικών νερών και αναψυκτικών. Εξαιρείται η εμφιάλωση νερού	159.8 α	> 200 tn/ημέρα	200-50 tn/ημέρα	50-10 tn/ημέρα	< 10 tn/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
39.	Εμφιάλωση νερού	159.8 β	-	>100 tn/ημέρα	100-20 tn/ημέρα	< 20 tn/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
Παραγωγή προϊόντων καπνού							
40.	Παραγωγή προϊόντων καπνού	160.0	-	Το σύνολο πλιν απλών ξηραντηρίων καπνού	-	Αλλά ξηραντήρια καπνού	
41. Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και προϊόντων							
42.	Εκκοκιστήρια βάμβακος, χωρίς απορελαιουργείο	016.2	-	-	Το σύνολο	-	
43.	Προπαρασκευή και νηματοποίηση βαμβακερών ινών	171.1	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
44.	Προπαρασκευή και νηματοποίηση ινών ερίου για την κατασκευή ερισσήματος κνήτε	171.2	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
45.	Προπαρασκευή και νηματοποίηση ινών ερίου και παρόμοιων ινών για την κατασκευή εριονήματος πενιέ	171.3	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
46.	Προπαρασκευή και νηματοποίηση ινών λιναριού	171.4	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
47.	Συστροφή και προπαρασκευή μεταξιού, έστω και από νόλιξ-συστροφή και Περαιτέρω επεξεργασία νημάτων από συνθετικές ή τεχνητές συνεχείς ίνες (παραγωγή νήματος τεξτουρέ)	171.5	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
48.	Κατασκευή ραφικλωστών	171.6	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
49.	Προπαρασκευή και νηματοποίηση άλλων υφαντικών ινών	171.9	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
50.	Ύφανση βαμβάκερών νημάτων	172.1	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
51.	Ύφανση εριονημάτων καρντέ	172.2	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
52.	Ύφανση εριονημάτων πενιέ	172.3	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
53.	Ύφανση μεταξωτών νημάτων	172.4	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
54.	Ύφανση άλλων νημάτων	172.9	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
55.	Βαφή - Τυποβαφή - Φινίρισμα κλωστούφαντουργικών προϊόντων	173.0	> 50 π/ημέρα	50 - 10 π/ημέρα	10 - 1 π/ημέρα	< 1 π/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
56.	Κατασκευή έτοιμων κλωστούφαντουργικών ειδών, εκτός από ενδύματα	174.0	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
57.	Ταπητουργία	175.1	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
58.	Κατασκευή χονδρών και λεπτών σχοινιών, σπάγκων και δικτυών	175.2	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
59.	Κατασκευή μη υφασμένων υφασμάτων και προϊόντων από μη υφασμένα υφάσματα, εκτός από τα ενδύματα	175.3	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
60.	Κατασκευή άλλων υφαντουργικών προϊόντων μ.α.κ.	175.9	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
61.	Κατασκευή πλεκτών υφασμάτων και υφασμάτων πλέξης κροσέ	176.0	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
62.	Κατασκευή ειδών καλτσοποιίας απλής πλέξης ή πλέξης κροσέ	177.1	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
63.	Κατασκευή πλεκτών πουλόβερ, ζακετών και παρόμοιων ειδών απλής πλέξης ή πλέξης κροσέ	177.2	-	> 1000 KW	1000 - 200 KW	< 200 KW	Ως άνω
64.	Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων	181.0	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Ως άνω
65.	Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας	182.1	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Ως άνω
66.	Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	182.2	-	-	> 200 KW	200 KW	Ως άνω
67.	Κατασκευή εσωρούχων	182.3	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Ως άνω
68.	Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και σιναφών εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ.	182.9	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Ως άνω
<i>69. Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών</i>							
70.	Κατεργασία και βαφή γοινοδερμάτων και άλλων δερμάτων με το τρίχωμά τους	183.0 α	> 20 tn/ημέρα	20 - 5 tn/ημέρα	5 - 1 tn/ημέρα	< 1 tn/ημέρα	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
71.	- Κατασκευή γούνινων ειδών - Κατασκευή τεχνητής γούνας και ειδών από τεχνητή γούνα	183.0 β	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
72.	α) Κατεργασία και δέψη δέρματος β) Ψυγεία συντήρησης δερμάτων και γούνας γ) Αποθήκες ακατεργάστων δερμάτων	191.0	> 20 τν/ημέρα	20 - 5 τν/ημέρα	5 - 1 τν/ημέρα Το σύνολο	< 1 τν/ημέρα Το σύνολο	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
73.	Κατασκευή ειδών ταξιδιού (αποσκευών), τσαντών και παρόμοιων ειδών, ειδών σελοποιίας και σαγματοποιίας	192.0	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
74.	Κατασκευή υποδημάτων	193.0	-	-	> 200 KW	≤ 200 KW	Ως άνω
<i>Βιομηχανία ξύλου και προϊόντων ξύλου</i>							
75.	Πριόνισμα και πλάνισμα ξύλου. Δεν περιλαμβάνεται ο εμποτισμός και η χημική κατεργασία ξύλου	201.0 α	-	>500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Ως άνω
76.	Εμποτισμός ή χημική κατεργασία ξύλου με συντηρητικά ή άλλες ουσίες	201.0 β	-	>10 τν/ημέρα	<10 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το προς επεξεργασία ξύλο
77.	Κατασκευή φύλλων καπλαμά και τεχνητής ξυλείας	202.0	> 2000 KW	2000-500 KW	500-50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
78.	Κατασκευή ξυλουργικών προϊόντων για την οικοδομική	203.0	-	>500 KW	500-100 KW	< 100 KW	Ως άνω
79.	Κατασκευή κάθε είδους ξύλινων δοχείων και κιβωτίων	204.0	-	>500 KW	500-100 KW	< 100 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
80.	Κατασκευή άλλων προϊόντων από ξύλο	205.1	-	>500 KW	500-100 KW	< 100 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
81.	Κατασκευή ειδών από φελλό και ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	205.2	-	>500 KW	500-100 KW	< 100 KW	Ως άνω
<i>Παραγωγή χαρτοπολτού, γάρτων και προϊόντων από γασί</i>							
82.	Παραγωγή χαρτοπολτού από ξύλο ή παράγωγα ινώδη υλικά	211.1 α	Το σύνολο	-	-	-	Ως άνω
83.	Παραγωγή χαρτοπολτού από ανακύκλωση υλικών	211.1 β	> 100 τν/ημέρα	≤100 τν/ημέρα	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
84.	Παραγωγή χαρτίου και χαρτονιού	211.2	> 50 τν/ημέρα	50 - 2 τν/ημέρα	< 2 τν/ημέρα	-	Ως άνω
85.	Κατασκευή κτιματοσειδούς χαρτίου και χαρτονιού και ειδών συσκευασίας από χαρτί και χαρτόνι	212.1	-	>1000 KW	1000-200 KW	< 200 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
86.	Κατασκευή ειδών οικιακής χρήσης, ειδών υγιεινής και ειδών τουαλέτας	212.2	-	>1000 KW	1000-200 KW	< 200 KW	Ως άνω
87.	Κατασκευή ειδών χαρτοπωλείου	212.3	-	>1000 KW	1000-200 KW	< 200 KW	Ως άνω
88.	Κατασκευή χαρτίου για επενδύσεις τοίχων	212.4	-	>1000 KW	1000-200 KW	< 200 KW	Ως άνω
89.	Κατασκευή άλλων ειδών από χαρτί και χαρτόνι μ.α.κ.	212.9	-	> 1000 KW	1000-200 KW	< 200 KW	Ως άνω
<i>Εκδοτικές και εκτυπωτικές δραστηριότητες</i>							
90.	Εκδοση βιβλίων	221.1	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
91.	Εκδοση εφημερίδων	221.2	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
92.	Έκδοση περιοδικών κάθε είδους	221.3	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
93.	Έκδοση προεγγεγραμμένων μέσω εγγραφής ήχου και εικόνας	221.4	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
94.	Άλλες εκδοτικές δραστηριότητες	221.9	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
95.	Εκτύπωση εφημερίδων	222.1	> 1000 KW	1000 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
96.	Εκτυπωτικές δραστηριότητες μ.α.κ.	222.2	> 1000 KW	1000 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
97.	Βιβλιοδεσία και φινιρίσμα	222.3	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
98.	Στοιχειοθεσία και σύνθεση τυπογραφικών πλακών	222.4	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
99.	Άλλες δραστηριότητες συναφείς με την εκτύπωση	222.9	-	> 1000 KW	1000 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
100.	Αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσω εγγραφής ήχου	223.1	-	-	> 100 KW	≤ 100 KW	Ως άνω
101.	Αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσω εγγραφής εικόνας	223.2	-	-	> 100 KW	≤ 100 KW	Ως άνω
102.	Αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσω ψηφιακής	223.3	-	-	-	Το σύνολο	
<i>Παραγωγή οπτανθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων</i>							
103.	α) Παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης (κυκλοποίησης) β) Παραγωγή ξυλοκάρβουνου και άλλων στερεών καυσίμων μ.α.κ.	231.0	> 1000 tn/ημέρα	≤ 1000 tn/ημέρα	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς την πρώτη ύλη
			-	-	Το σύνολο	-	

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
<i>Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων</i>							
108.	Παραγωγή βιομηχανικών και ιατρικών αερίων	241.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
109.	Παραγωγή χρωστικών υλών (με χημική σύνθεση)	241.2	-	Το σύνολο	-	-	
110.	Παραγωγή άλλων ανόργανων χημικών ουσιών	241.3	Παραγωγή βασικών ανόργανων χημικών ουσιών μ.α.κ. με χημική μετατροπή	Παραγωγή άλλων ανόργανων χημικών ουσιών μ.α.κ. με χημική μετατροπή	Παραγωγή ανόργανων χημικών ουσιών μ.α.κ. μόνο με απλή ανάμειξη ή ενυδάτωση συστατικών	-	
111.	Παραγωγή άλλων οργανικών χημικών ουσιών	241.4α	Παραγωγή βασικών οργανικών χημικών ουσιών μ.α.κ. με χημική μετατροπή	Παραγωγή άλλων οργανικών χημικών ουσιών μ.α.κ. με χημική μετατροπή	Παραγωγή οργανικών χημικών ουσιών μ.α.κ. μόνο με απλή ανάμειξη ή ενυδάτωση συστατικών	-	
112.	Παραγωγή βιοκαυσίμων από χρησιμοποιημένα λάδια	241.1β	-	Το σύνολο	-	-	
113.	Παραγωγή λιπασμάτων και αζωτούχων ενώσεων	241.5	Παραγωγή χημικών λιπασμάτων με χημική σύνθεση	Παραγωγή χημικών λιπασμάτων μόνο με απλή ανάμειξη ή ενυδάτωση συστατικών	Παραγωγή οργανοχημικών λιπασμάτων με κομποστοποίηση βιομάζας ή στερών αποβλήτων.	-	
114.	Παραγωγή πλαστικών σε πρωτογενείς μορφές (μέσω αντιδράσεων πολυμερισμού) μ.α.κ.	241.6α	Το σύνολο	-	-	-	
115.	Διόγκωση πολυουρεθάνης, πολυστερίνης κλπ	241.6β	-	-	Το σύνολο, εφ' όσον η παραγωγή γίνεται σε βιομηχανική κλίμακα	Επιτόπια παραγωγή πολυουρεθάνης για τοπικές εφαρμογές	
116.	Παραγωγή συνθετικού ελαστικού (συνθετικού καουτσούκ) σε πρωτογενείς μορφές	241.7	-	Το σύνολο	-	-	

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
117.	Παραγωγή Παρασιτοκτόνων και άλλων αγροχημικών προϊόντων.	242.0	Όλες όσες περιλαμβάνουν χημική μετατροπή	Όσες περιλαμβάνουν μόνο απλή ανάμειξη ή συσκευασία πρώτων υλών-	-	-	
118.	Παραγωγή χρωμάτων, βερνικιών και παρόμοιων επιχρισμάτων, μελανών τυπογραφίας και μαστιχών (στόκου) με απλή ανάμειξη και συσκευασία	243.0		> 150 KW	< 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
119.	Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων	244.1	-	Το σύνολο	-	-	
120.	Παραγωγή φαρμακευτικών παρασκευασμάτων	244.2	-	≥ 10 τπ/ημέρα	< 10 τπ/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς τις πρώτες ύλες
121.	Παραγωγή Σαπωνιών και απορρυπαντικών προϊόντων καθαρισμού και στίλβωσης	245.1	> 150 KW	>150 KW	< 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
122.	Παραγωγή αρωμάτων και παρασκευασμάτων καλλωπισμού	245.2	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
123.	Παραγωγή εκρηκτικών υλών και πυροτεχνικών προϊόντων	246.1 α	Το σύνολο	-	-	-	
124.	Αποθήκευση και συσκευασία εκρηκτικών υλών και πυροτεχνικών προϊόντων	246.1 β	-	-	Το σύνολο	-	
125.	Παραγωγή διαφόρων τύπων κόλλας και ζελατινών	246.2		> 150 KW	< 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
126.	Παραγωγή αιθέριων ελαίων	246.3	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
127.	Παραγωγή χημικών παρασκευασμάτων για φωτογραφικές χρήσεις	246.4	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
128.	Παραγωγή μη προεγγεγραμμένων (κενών) μέσων εγγραφής ήχου ή εικόνας και μη προεγγεγραμμένων (κενών) μέσων πληροφορικής	246.5	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
129.	Παραγωγή άλλων χημικών προϊόντων μ.α.κ.	246.9	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
130.	Παραγωγή τεχνητών και συνθετικών νών	247.0	Όλες όσες περιλαμβάνουν χημική σύνθεση	-	Χωρίς χημική σύνθεση	-	
<i>Παραγωγή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες</i>							
131.	Κατασκευή επισώτρων και αεροθαλάμων από καουτσούκ	251.1	> 1500 KW	1000 - 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
132.	Αναδόμηση και ανακατασκευή επισώτρων από καουτσούκ	251.2	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
133.	Κατασκευή άλλων προϊόντων από καουτσούκ	251.9	> 1500 KW	1500 - 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
134.	Κατασκευή πλαστικών πλακών, φύλλων, σωλήνων και ειδών καθορισμένης μορφής	252.1	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
135.	Κατασκευή πλαστικών ειδών οικιακής χρήσης	252.2	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
136.	Κατασκευή πλαστικών οικοδομικών υλικών	252.3	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
137.	Κατασκευή άλλων πλαστικών προϊόντων	252.9	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
<i>Κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά συντετα</i>							
138.	Κατασκευή επίπεδου γυαλιού	261.1	> 100 τν/ημέρα	≤ 100 τν/ημέρα	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

139. / A	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
140.	Μορφοποίηση και κατεργασία επίπεδου γυαλιού	261.2	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
141.	Κατασκευή κοίλου γυαλιού	261.3	> 100 τμ/ημέρα	100 - 5 τμ/ημέρα	< 5 τμ/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στη δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
142.	Κατασκευή ινών γυαλιού	261.4	> 50 τμ/ημέρα	≤ 50 τμ/ημέρα	-	-	Ως άνω
143.	Κατασκευή και κατεργασία άλλων ειδών γυαλιού, περιλαμβανομένου του γυαλιού για τεχνικές χρήσεις	261.9	-	> 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
144.	Κατασκευή κεραμικών ειδών οικιακής χρήσης και κεραμικών διακοσμητικών ειδών	262.1	> 1500 KW	1500 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
145.	Κατασκευή κεραμικών ειδών υγιεινής	262.2	> 1500 KW	1500 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
146.	Κατασκευή κεραμικών μονωτών και κεραμικών μονωτικών εξαρτημάτων	262.3	-	> 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
147.	Κατασκευή άλλων κεραμικών προϊόντων για τεχνικές χρήσεις	262.4	-	> 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
148.	Κατασκευή άλλων κεραμικών προϊόντων	262.5	-	> 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
149.	Κατασκευή πυρίμαχων κεραμικών προϊόντων	262.6	> 1500 KW	1500 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
150.	Κατασκευή κεραμικών πλακιδίων και κυβολίθων	263.0	> 1500 KW	1500 - 200 KW	200 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
151.	Κατασκευή τούβλων, πλακιδίων και λοιπών δομικών προϊόντων από αργίλη γη	264.0	> 1500 KW	1500 - 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
152.	Παραγωγή τσιμέντου	265.1	Το σύνολο	-	-	-	
153.	Παραγωγή μη εσβεσμένου ασβέστη και υδρασβέστου	265.2 α	-	> 20 τν/ημέρα	< 20 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
154.	Παραγωγή εσβεσμένου ασβέστη	265.2 β	-	-	-	Το σύνολο	
155.	Παραγωγή γύψου	265.3	-	>200 τν/ημέρα	200 - 20 τν/ημέρα	<20 τν/ημέρα	" Ως άνω "
156.	Κατασκευή δομικών προϊόντων από σκυρόδεμα	266.1	-	> 200 τν/ημέρα	200 - 50 τν/ημέρα	< 50 τν/ημέρα	Ως άνω "
157.	Κατασκευή δομικών προϊόντων από γύψο	266.2	-	> 200 τν/ημέρα	200 - 50 τν/ημέρα	< 50 τν/ημέρα	
158.	Παραγωγή έτοιμου σκυροδέματος	266.3	-	-	Το σύνολο	-	
159.	Παραγωγή κονιαμάτων	266.4	-	-	Το σύνολο	-	
160.	Παραγωγή ειδών από αμιαντοτσιμέντο	266.5 α	> 5.000 τν/έτος	≤ 5000 τν/έτος	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
161.	Παραγωγή ειδών από ινοτσιμέντο, πλην αμιαντοτσιμέντου	266.5 β	-	> 300 τν/ημέρα	≤ 300 τν/ημέρα	-	Ως άνω "
162.	Κατασκευή άλλων προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο	266.9	-	-	> 50 KW	≤ 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
163.	Καπή, μορφοποίηση και κατεργασία λίθων	267.0	-	> 200 KW	200 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
164.	Παραγωγή λειαντικών προϊόντων	268.1	-	>20 τν/ημέρα	≤ 20 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
165.	Κατασκευή υλικών τριβής με αμίαντα και άλλα προϊόντα αμιάντου, πλην αμιαντοσταιμμένου	268.9 α	> 50 τν/έτος	≤ 50 τν/έτος	-	-	Ως άνω
166.	Παραγωγή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά μ.α.κ.	268.9 β	-	> 50 τν/ημέρα	≤ 50 τν/ημέρα	-	Ως άνω
<i>Παραγωγή βασικών μετάλλων</i>							
167.	Παραγωγή βασικού σιδήρου και χάλυβα και σιδηροκραμάτων (ΕΚΑΧ), με υψικάμινο	271.0 α	Το σύνολο	-	-	-	
168.	Παραγωγή βασικού σιδήρου και χάλυβα και σιδηροκραμάτων (ΕΚΑΧ), χωρίς υψικάμινο	271.0 β	> 100 τν/ημέρα	100 - 20 τν/ημέρα	< 20 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
169.	Κατασκευή χυτοσιδηρών σωλήνων	272.1	> 100 τν/ημέρα	100 - 20 τν/ημέρα	< 20 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
170.	Κατασκευή χαλυβδοσωλήνων	272.2	> 1000 KW	1000 - 150 KW	< 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
171.	Ψυχρή επεκτατική ολκή	273.1		> 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
172.	Ψυχρή έλαση στενών φύλλων	273.2		> 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
173.	Ψυχρή μορφοποίηση ή δίπλωση	273.3		> 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
174.	Σηριατοποίηση	273.4		> 150 KW	< 150 KW	-	Ως άνω
175.	Άλλες πρωτογενείς κατεργασίες του σιδήρου και του χάλυβα μ.α.κ. και παραγωγή κρυσμάτων σιδήρου εκτός ΕΚΑΧ	273.9	> 100 τν/ημέρα	100 - 20 τν/ημέρα	< 20 τν/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
176.	Παραγωγή βασικών πολύτιμων μετάλλων, συμπεριλαμβανομένων των συμπικνωμάτων τους. Δεν περιλαμβάνονται τα εργαστήρια	274.1 α	Το σύνολο (εκτός εργαστηρίων)	-	-	-	
177.	<ul style="list-style-type: none"> - Παραγωγή κραμάτων από πολύτιμα μέταλλα - Παραγωγή ημικατεργασμένων προϊόντων από πολύτιμα μέταλλα - Παραγωγή αργύρου για την επένδυση κοινών μετάλλων - Παραγωγή χρυσού για την επένδυση κοινών μετάλλων ή αργύρου - Παραγωγή λευκόχρυσου ή συναφών μετάλλων για την επένδυση χρυσού, αργύρου ή κοινών μετάλλων 	274.1 β	> 1000 kg/έτος	1000 - 100 kg/έτος	< 100 kg/ημέρα	Εργαστήρια	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
178.	<ul style="list-style-type: none"> - Παραγωγή αλουμίνιας - Παραγωγή αλουμινίου από αλουμίνη 	274.2 α	Το σύνολο	-	-	-	
179.	<ul style="list-style-type: none"> - Παραγωγή αλουμινίου με ηλεκτρολυτικό καθαρισμό απορριμμάτων - Παραγωγή κραμάτων αλουμινίου - Πρώτη επεξεργασία αλουμινίου (ράβδοι, σωλήνες, προφίλ αλουμινίου) - Παραγωγή αλουμινίου από scrap 	274.2 β	> 100 tn/ημέρα	100 - 10 tn/ημέρα	< 10 tn/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
180.	Παραγωγή μολύβδου, ψευδάργυρου και κασσίτερου από μετάλλευμα, συμπεριλαμβανομένων των συμπικνωμάτων τους	274.3 α	Το σύνολο	-	-	-	

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
181.	<ul style="list-style-type: none"> - Παραγωγή μολύβδου, ψευδάργυρου και κασσίτερου με ηλεκτρολυτικό καθαρισμό των απορριμμάτων τους - Παραγωγή κραμάτων μολύβδου, ψευδάργυρου και κασσίτερου - Πρώτη επεξεργασία μολύβδου, ψευδάργυρου και κασσίτερου (ράβδοι, σωλήνες, φύλλα) - Παραγωγή μολύβδου, ψευδάργυρου και κασσίτερου από scrap 	274.3 β	> 10 αι/ημέρα	≤ 10 τπ/ημέρα	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
182.	Παραγωγή χαλκού από μέταλλευμα συμπεριλαμβανομένων των συμπυκνωμάτων αυτού	274.4 α	Το σύνολο	-	-	-	
183.	<ul style="list-style-type: none"> - Παραγωγή χαλκού με ηλεκτρολυτικό καθαρισμό απορριμμάτων αυτού - Παραγωγή κραμάτων χαλκού (π.χ. αρείχαλκος) - Παραγωγή χαλκού από scrap 	274.4 β	> 20 αι/ημέρα	≤ 20 τπ/ημέρα	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
184.	Κατασκευή σιρήματος χαλκού και μορφοποίηση προϊόντων από έτοιμη πρώτη ύλη χαλκού ή κράματός του.	274.4 γ	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
185.	Παραγωγή άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων (χρυσίου, μαγγανίου, νικελίου κλπ.) από μεταλλεύματα ή οξείδια συμπεριλαμβανομένων των συμπυκνωμάτων αυτών	274.9 α	Το σύνολο	-	-	-	

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ				ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
186.	- Παραγωγή άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων (χρωμίου, μαγγανίου, νικελίου κ.λπ.) από scrap - Παραγωγή άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων (χρωμίου, μαγγανίου, νικελίου κ.λπ.) με ημιεκρυσταλλικό ή αγγλοθερμικό καθαρισμό των απορριμμάτων τους - Παραγωγή κραμάτων χρωμίου, μαγγανίου, νικελίου κ.λπ. - Πρώτη επεξεργασία χρωμίου, μαγγανίου, νικελίου κ.λπ. + Παραγωγή συστατικών νικελίου	274.9 β	> 20 τ/ημέρα	≤ 20 τ/ημέρα	-	-	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς τα παραγόμενα προϊόν	
187.	Χύτευση σιδήρου	275.1	> 100 τ/ημέρα	100 - 30 τ/ημέρα	30 - 5 τ/ημέρα	< 5 τ/ημέρα		Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς τα παραγόμενα προϊόν	
188.	Χύτευση χάλυβα	275.2	> 100 τ/ημέρα	100 - 30 τ/ημέρα	30 - 5 τ/ημέρα	< 5 τ/ημέρα		Όλες όνω	
189.	Χύτευση ελαφρών μετάλλων	275.3	> 50 τ/ημέρα	50 - 5 τ/ημέρα	5 - 1 τ/ημέρα	< 1 τ/ημέρα		Όλες όνω	
190.	Χύτευση άλλων μη σιδηρούχων μετάλλων	275.9	> 10 τ/ημέρα	10 - 3 τ/ημέρα	3 - 0,5 τ/ημέρα	< 0,5 τ/ημέρα		Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς τα παραγόμενα προϊόν	
191.	Κατασκευή μεταλλικών σκελετών και μερών μεταλλικών σκελετών	281.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW		Οι μονάδες αναφέρονται ως εγκατεστημένη ισχύ	

Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων (εξαιρουμένων των μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού)

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
192.	Κατασκευή μεταλλικών κουφωμάτων	281.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
193.	Κατασκευή μεταλλικών νεπόζιτων, δεξαμενών και δοχείων	282.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
194.	Κατασκευή σωμάτων και λεβητών κεντρικής θέρμανσης	282.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
195.	Κατασκευή ατμογεννητριών, με εξαίρεση τους λέβητες ζεστού νερού για την κεντρική θέρμανση	283.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
196.	Σφιξηλάτηση, κοίλανση, ανισόπαχη τύπωση και μορφοποίηση μετάλλων με έλαση. Δεν περιλαμβάνεται η κοινωμεταλλουργία	284.0 α	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
197.	Κοινομεταλλουργία (παραγωγή μεταλλικών αντικειμένων από σκόνες μετάλλου με θερμή επεξεργασία ή υπό πίεση)	284.0 β	> 50 tn/ημέρα	50 - 5 tn/ημέρα	< 5 tn/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν
198.	Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων. (περιλαμβάνεται μόνο η χημική κατεργασία και η μεταλλική επικάλυψη μεταλλικών επιφανειών)	285.1 α	> 150 tn/ημέρα	150- 10 tn/ημέρα	10 - 2 tn/ημέρα	≤2 tn /ημέρα	Οι μονάδες αναφέρονται σε ποσότητες μετάλλων για κατεργασία ή επικάλυψη
199.	Κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων με αμμωριπή	285.1 β	-	> 500 kg/ημέρα	≤ 500 kg/ημέρα	-	Οι ποσότητες αναφέρονται στο υλικό αμμωριπής
200.	Επιφανειακή κατεργασία και επικάλυψη μετάλλων μ.α.κ.			> 50 tn/ημέρα	50 - 2 tn/ημέρα	≤ 2 tn/ημέρα	Οι μονάδες αναφέρονται σε ποσότητες μετάλλων για κατεργασία ή επικάλυψη
201.	Γενικές μηχανολογικές εργασίες	285.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
202.	Κατασκευή ειδών μαχαίροποιίας	286.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 7^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
203.	Κατασκευή εργαλείων	286.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
204.	ευή κλειδαριών και μεντεσέδων	286.3	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
205.	Κατασκευή χαλύβιδινων βαρελιών και παρόμοιων δοχείων	287.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
206.	Κατασκευή ελαφρών μεταλλικών ειδών συσκευασίας	287.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
207.	Κατασκευή ειδών από σύρμα	287.3	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
208.	Κατασκευή συνδετήρων εν γένει, προϊόντων κοχλιομηχανών, αλυσίδων και ελατηρίων	287.4	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
209.	Κατασκευή άλλων μεταλλικών προϊόντων μ.α.κ.	287.9	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
210.	Κατασκευή κινητήρων και στροβίλων, με εξαίρεση τους κινητήρες αερασκαφών, σμημάτων και δικύκλων	291.1	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
211.	Κατασκευή αντλιών και συμπιεστών	291.2	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
212.	Κατασκευή ειδών κροισνοποιίας και βαλβίδων	291.3	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
213.	Κατασκευή τριβών, οδοντωτών μηχανισμών μετάδοσης κίνησης, στοιχείων οδοντωτών τροχών και μετάδοσης κίνησης	291.4	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
<i>Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.</i>							
214.	Κατασκευή κλιβάνων και καυστήρων	292.1	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
215.	Κατασκευή εξοπλισμού ανάψωσης και διακίνησης φορτίων	292.2	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
216.	Κατασκευή ψυκτικού και κλιματιστικού εξοπλισμού μη οικιακής χρήσης	292.3	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
217.	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων γενικής χρήσης μ.α.κ.	292.9	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
218.	Κατασκευή γεωργικών ελκυστήρων	293.1	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
219.	Κατασκευή άλλων γεωργικών και δασοκομικών μηχανημάτων	293.2	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
220.	Κατασκευή εργαλειομηχανών	294.0	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
221.	Κατασκευή μηχανημάτων για τη μεταλλουργία	295.1	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
222.	Κατασκευή μηχανημάτων για τα ορυχεία, τα λατομεία και τις δομικές κατασκευές	295.2	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
223.	Κατασκευή μηχανημάτων επεξεργασίας τροφίμων, ποτών και καπνού	295.3	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
224.	Κατασκευή μηχανημάτων για τη βιομηχανία κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ενδυμάτων και δεμημάτων ειδών	295.4	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
225.	Κατασκευή μηχανημάτων για την παραγωγή χαρτί και χαρτονιού	295.5	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
226.	Κατασκευή άλλων μηχανημάτων ειδικής χρήσης μ.α.κ.	295.9	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
227.	Κατασκευή όπλων και πυρομαχικών (εξαιρούνται οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις)	296.0 α	-	Το σύνολο	-	-	Ως άνω
228.	Κατασκευή πυροβόλων όπλων κινηγίου ή πυροβόλων όπλων προστασίας & του σχετικού εφοδιασμού τους Επισκευή & συντήρηση όπλων & οπλικών συστημάτων	296.0 β	-	> 500 KW	500 - 100 KW	< 100 KW	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
229.	Κατασκευή ηλεκτρικών οικιακών συσκευών	297.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
230.	Κατασκευή μη ηλεκτρικών οικιακών συσκευών	297.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
<i>Κατασκευή ηλεκτρικού εξοπλισμού και οπτικών συσκευών</i>							
231.	Κατασκευή μηχανών γραφείου	300.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
232.	Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και λοιπού εξοπλισμού πληροφορικής	300.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
233.	Κατασκευή ηλεκτροκινητήρων, ηλεκτρογεννητριών και ηλεκτρικών μετασχηματιστών	311.0	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
234.	Κατασκευή συσκευών διανομής και ελέγχου ηλεκτρικού ρεύματος	312.0	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
235.	Κατασκευή μονωμένων συρμάτων και καλωδίων	313.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
236.	Κατασκευή ηλεκτρικών σισσωρευτών, πρωτογενών ηλεκτρικών στοιχείων και πρωτογενών ηλεκτρικών συστοιχιών	314.0	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
237.	Κατασκευή φωτιστικού εξοπλισμού και ηλεκτρικών λαμπτήρων	315.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
238.	Κατασκευή ηλεκτρικού εξοπλισμού για κινητήρες και σχήματα μ.α.κ.	316.1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
239.	Κατασκευή λοιπού ηλεκτρικού εξοπλισμού μ.α.κ.	316.9	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
240.	Κατασκευή ηλεκτρονικών λιχνιών και λοιπών ηλεκτρονικών εξαρτημάτων	321.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
241.	Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών πομπών και συσκευών ενσύρματης τηλεφωνίας και ενσύρματης τηλεγραφίας	322.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
242.	Κατασκευή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεικτών, συσκευών εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή εικόνας, καθώς και των συναφών μερών και εξαρτημάτων	323.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
243.	Κατασκευή ιατροχειρουργικού εξοπλισμού και ορθοπεδικών οργάνων	331.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
244.	Κατασκευή οργάνων και συσκευών μέτρησης, επαλήθευσης, δοκιμών, πλοήγησης και άλλων χρήσεων, με εξαίρεση τον εξοπλισμό ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής	332.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
245.	Κατασκευή εξοπλισμού ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής	333.0	-	-	> 50 KW	≤ 50 KW	Ως άνω
246.	Κατασκευή οπτικών οργάνων και φωτογραφικού εξοπλισμού	334.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
247.	Κατασκευή ρολογιών	335.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
248. Κατασκευή εξοπλισμού μεταφορών							
249.	Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων (ολοκληρωμένη κατασκευή)	341.0 α	Το σύνολο	-	-	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
250.	Κατασκευή κινητήρων μηχανοκίνητων οχημάτων & κατασκευή πλαίσιων εξοπλισμένων με κινητήρες	341.0 β	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
251.	Κατασκευή αμαξωμάτων για αυτοκίνητα οχήματα· κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	342.0	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Ως άνω
252.	Κατασκευή μερών και εξαρτημάτων για αυτοκίνητα οχήματα και τους κινητήρες τους	343.0	-	> 150 KW	150 - 20 KW	< 20 KW	Ως άνω
253.	Ναυπήγηση και επισκευή πλοίων και σκαφών, εκτός των σκαφών αναψυχής, των αθλητικών σκαφών και διαλυτήρια πλοίων	351.1α	> 1.000 κόρους	1.000 – 300 κόρους	< 300 - 25 κόρους ή ≥ 12 m μήκος	< 25 κόρους ή < 12 m μήκος	Οι ποσότητες αναφέρονται σε συνολική χωρητικότητα (GRT) ή μήκος πλοίου που μπορεί να κατασκευαστεί ή να επισκευαστεί ¹
254.	Διαλυτήρια πλοίων	351.1	> 1.000 κόρους	1.000 – 300 κόρους	< 300 – 25 κόρους ή ≥ 12 m μήκος	< 25 κόρους ή < 12 m μήκος	
255.	Ναυπήγηση και επισκευή σκαφών αναψυχής και αθλητικών σκαφών	351.2	-	≥ 500 κόρους	500 - 25 κόρους ή ≥ 12 m μήκος	< 25 κόρους ή < 12 m μήκος	Ως άνω
256.	Κατασκευή σιδηροδρομικών και τροχιοδρομικών μηχανών και τροχαίου υλικού, & ειδικότερα: - Κατασκευή ηλεκτροκίνητων & ντιζελοκίνητων σιδηροδρομικών & τροχιοδρομικών μηχανών έλξης - Κατασκευή αυτοκινούμενων σιδηροδρομικών ή τροχιοδρομικών αμαξών, καθώς και οχημάτων συντήρησης ή βοηθητικών οχημάτων - Κατασκευή σιδηροδρομικού ή τροχιοδρομικού υλικού μη αυτοκινούμενου	352.0 α		> 150 KW	≤ 150 KW		Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΤΑΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
257.	Κατασκευή σιδηροδρομικών και τροχιοδρομικών μηχανών και τροχαίου υλικού, & ειδικότερα: <ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή ειδικών τμημάτων σιδηροδρομικών ή τροχιοδρομικών μηχανών έλξης, όπως: άξονες, τροχοί, φρένα κλπ. Επισκευή & συντήρηση μηχανών & τροχαίου εξοπλισμού σιδηροδρόμων & τροχιοδρόμων 	352.0 β	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
258.	Κατασκευή αεροσκαφών και διαστημικών σκαφών (κατασκευή αεροπλάνων, ελικοπτέρων & διαστημικών σκαφών, δορυφόρων, διαστημικών οχημάτων εξερεύνησης, τροχιακών σταθμών, διαστημικών λεωφορείων). Εξαιρούνται οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις	353.0 α	Το σύνολο	-	-	-	
259.	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή ανεμοπλάνων & αεροπτερόων, πηδαλιουχούμενων αερόπλοιων & αεροστάτων Κατασκευή τμημάτων & εξαρτημάτων αεροσκαφών Κατασκευή μηχανισμών εκτόξευσης αεροσκαφών, μηχανισμών ανάσχεσης κλπ Κατασκευή εξοπλισμού εδάφους για αεροπορική εκπαίδευση Επισκευή & συντήρηση αεροσκαφών & κινητήρων αεροσκαφών	353.0 β	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
260.	Κατασκευή μοτοσικλετών	354.1 α	-	Το σύνολο	-	-	
261.	Κατασκευή τμημάτων και εξαρτημάτων μοτοσικλετών	354.1 β	-	> 150 KW	≤ 150 KW	-	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
262.	Κατασκευή ποδηλάτων	354.2	-	-	> 20 KW	≤ 20 KW	Ως άνω
263.	Κατασκευή αναπηρικών αμαξιδίων	354.3	-	-	> 20 KW	≤ 20 KW	Ως άνω
264.	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών μ.α.κ.	355.0	-	-	> 20 KW	≤ 20 KW	Ως άνω
<i>Σύλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού</i>							
265.	Αφολάτωση νερού	410.0 α		> 100 m ³ /ημέρα	≤ 100 m ³ /ημέρα		Οι ποσότητες αναφέρονται στην δυναμικότητα της εγκατάστασης ως προς το παραγόμενο προϊόν (όγκος νερού)
266.	Σύλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού (δουλειστήρια νερού)	410.0 β			Το σύνολο		
<i>Συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων</i>							
267.	Συνεργεία αυτοκινήτων και μοτοσικλετών	502.0			> 1000 m ²	≤ 1000 m ²	Οι μονάδες αναφέρονται στη συνολική επιφάνεια του συνεργείου
<i>Εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων και χημικών ουσιών και προϊόντων</i>							
268.	Εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, υγρών καυσίμων, πετροχημικών και χημικών προϊόντων μ.α.κ. Εξαιρείται η αποθήκευση τοξικών και επικίνδυνων ουσιών		> 100.000 m ή m ³	100.000 – 10.000 m ή m ³	10.000 – 1.000 m ή m ³	< 1.000 m ή m ³	Οι μονάδες αναφέρονται σε αποθηκευτική ικανότητα. Τα m ³ ή ln αναφέρονται αντίστοιχα στην περίπτωση αποθήκευσης υγρών ή στερεών προϊόντων (πλην στερεών καυσίμων)

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
269.	Εγκαταστάσεις αποθήκευσης αερίων καυσίμων	-	> 1000 m ³	1000 – 100 m ³	100 – 10 m ³	< 10 m ³ Εξαιρείται η λιανικού εμπορίου αποθήκευση φιαλών οικιακής χρήσης	Οι μονάδες αναφέρονται σε αποθηκευτική ικανότητα
270.	Εγκαταστάσεις παντός είδους αποθήκευσης τοξικών και επικινδύνων ουσιών μ.α.κ.	-	> 500 tn	≤ 500 tn			Ως άνω
271.	Εγκαταστάσεις αποθήκευσης στερεών καυσίμων	-	>100.000 tn	100.000 – 10.000 tn	10.000 – 2.000 tn	< 2.000 tn	Ως άνω
272.	Πλωτές εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων ή χημικών προϊόντων Α. Σταθερές Β. Κινητές	-	- Το σύνολο	Το σύνολο	- -	- -	
<i>Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας</i>							
273.	Εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας Α. Με στερεά καύσιμα Β. Με υγρά και αέρια καύσιμα	401.0 α	Το σύνολο ≥50 MW	- 50 – 5 MW	- < 5 MW	- -	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
274.	Εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής από γεωθερμική ενέργεια ή χρήση βιομάζας και αγροτικών απορριμμάτων	401.0 β	> 30 MW	30 – 1 MW	< 1 MW	-	Ως άνω
275.	Εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής από πυρηνική ενέργεια	401.0 γ	Το σύνολο	-	-	-	
<i>Άσπιες βιομηχανίες μ.α.κ.</i>							
276.	Κατασκευή καρεκλών και καθισμάτων	361 1	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ

			1 ^η	2 ^η	3 ^η	4 ^η	
277.	Κατασκευή άλλων επίπλων για γραφεία και καταστήματα	361.2	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
278.	Κατασκευή άλλων επίπλων κουζίνας	361.3	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Οι μονάδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ
279.	Κατασκευή άλλων επίπλων	361.4	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
280.	Κατασκευή στρωμάτων	361.5	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
281.	Κοπή νομισμάτων και μεταλλίων	362.1	-	-	> 150 KW	≤ 150 KW	Ως άνω
282.	Κατασκευή κοσμημάτων και συναφών ειδών μ.α.κ.	362.2	-	-	> 150 KW	≤ 150 KW	Ως άνω
283.	Κατασκευή μουσικών οργάνων	363.0	-	> 500 KW	500 - 100 KW	< 100 KW	Ως άνω
284.	Κατασκευή αθλητικών ειδών	364.0	-	> 500 KW	500 - 100 KW	< 100 KW	Ως άνω
285.	Κατασκευή παιχνιδιών κάθε είδους	365.0	-	> 500 KW	500 - 100 KW	< 100 KW	Ως άνω
286.	Κατασκευή απομιμήσεων κοσμημάτων	366.1	-	-	> 150 KW	≤ 150 KW	Ως άνω
287.	Κατασκευή σκοιπών και βουρτσών	366.2	-	-	> 150 KW	≤ 150 KW	Ως άνω
288.	Άλλες βιομηχανίες κατασκευών μ.α.κ.	366.9	-	-	> 150 KW	≤ 150 KW	Ως άνω
289.	Ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων	371.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
290.	Ανακύκλωση μη μεταλλικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων	372.0	-	> 500 KW	500 - 50 KW	< 50 KW	Ως άνω
291.	Πλωτές βιομηχανικές εγκαταστάσεις	-	Το σύνολο	-	-	-	

ΟΜΑΔΑ 9^η: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣΥΕ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
			ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
<i>Βιομηχανικές ζώνες</i>							
292.	Εργασίες διαρρύθμισης βιομηχανικών ζωνών (π.χ. ΒΙΠΕ, ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ, ΝΑΒΙΠΕ)	-	Το σύνολο	-	-	-	
293.	Εγκαταστάσεις αποθήκευσης εμπορευμάτων α) χωρίς ψύξη β) με ψύξη ή κατάψυξη	631.2		> 50.000 m ³ > 20.000 m ³	50.000-5.000 m ³ 20.000-1.000 m ³	- 1.000-100 m ³	Οι μονάδες αναφέρονται σε αποθηκευτικό όγκο "
294.	Διαλυτήρια αυτοκινήτων	-		Το σύνολο			
295.	Στεγνοκαθαριστήρια	-		-	-	Το σύνολο	

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΟΜΑΔΑ 10^α

ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
1.	Πετρελαιοπληγιοί και οι συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις (αντλιοστάσια, μετρητικοί σταθμοί κλπ)	συνολικού μήκους ≥ 5 km	συνολικού μήκους < 5 km	-	-	Εξαιρούνται οι αγωγοί εντός εγκαταστάσεων, οι οποίοι αξιολογούνται μαζί με τις εγκ/σεις
2.	Αγωγοί φυσικού αερίου και οι συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις (σταθμοί μέτρησης και ρύθμισης πίεσης κλπ)	> 25 bar	25-5 bar (εκτός οδικού δικτύου)	-	-	Εξαιρούνται οι αγωγοί εντός εγκαταστάσεων, οι οποίοι αξιολογούνται μαζί με τις εγκ/σεις
3.	Αγωγοί χημικών ουσιών (υγρών και αερίων)	Το σύνολο	-	-	-	
4.	Σταθμοί υποδοχής φυσικού αερίου, υδροποιημένου φυσικού αερίου και LPG	Το σύνολο	-	-	-	
5.	Υπερυψόμενοι, επιφανειακοί και υπόγειοι σιδηρόδρομοι (αφορά σε έργα ΜΒΤΡΟ)	Το σύνολο	-	-	-	
6.	Τροχιοδρόμοι (Τραμ)	Μόνο για περιφέρεια Αττικής	Το σύνολο εκτός περιφέρειας Αττικής	-	-	
7.	Έργα σιδηρόδρομων και εγκαταστάσεων μεταφόρτισης για συνδυασμένους μεταφορές και συνδυασμένων τερματικών σταθμών	Το σύνολο	-	-	-	
8.	Τελεφερικ ή παρεμφερή μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ή κύρια για την εξέλιξη ή χρήση επιβαίων	-	Το σύνολο	-	-	
9.	Αεροδρόμια α) Εμπορικά και εμπορικά αεροδρόμια β) Αεροδρόμια αποκλειστικής χρήσης αερολυσών	Το σύνολο	Το σύνολο	-	-	

ΟΜΑΔΑ 10^η : ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
10.	Ελικοδρόμια (ως μεμονωμένες εγκαταστάσεις)	-	Το σύνολο	-	-	Δεν συμπεριλαμβάνονται ελικοδρόμια, εντός άλλων εγκαταστάσεων (π.χ. νοσοκομεία, ξενοδοχεία)
11.	Ηλεκτροπαραγωγή από αιολική και ηλιακή ενέργεια	> 40 MW	40 - 5 MW	< 5MW	-	Οι μοναδες αναφέρονται σε εγκατεστημένη ισχύ. Η υποκατηγορία των συνοδών έργων (π.χ. οδοποιία) συμπερασύρει την υποκατηγορία του έργου.
12.	Ηλεκτροπαραγωγή από φωτοβολταϊκά τόξα	-	> 5 MW	≤ 5 MW	-	-
13.	Γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας με τις συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις (υποσταθμοί)	≥ 150 KV	-	150-35 KV	-	-
14.	Ραντάρ, κεντρικοί ανιμεταδότες τηλεόρασης και ραδιοφώνου, κομβικοί σταθμοί κινητής τηλεφωνίας με τα συνοδευτικά αυτών έργα	-	Το σύνολο	-	-	-
15.	Σταθμοί βάσης και ανιμεταδότες κινητής τηλεφωνίας, τηλεόρασης και ραδιοφώνου	-	-	-	Το σύνολο	-
16.	Μόνιμες πίστες αγώνων ή/και δοκιμών αυτοκινήτων	Το σύνολο	-	-	-	-
17.	Μόνιμες πίστες αγώνων ή/και δοκιμών μοτοσυκλετών και άλλων μηχανοκίνητων οχημάτων (π.χ. GO CART)	-	Το σύνολο	-	-	-
18.	Κλίβες δοκιμών κινητήρων, στροβίλων ή αεροσφαιρών	Το σύνολο	-	-	-	-
19.	Αλυκές	Το σύνολο	-	-	-	-
20.	Αρχική δάσωση και αποδάσωση με σκοπό μια άλλη μορφή εκμετάλλευσης του εδάφους	-	Το σύνολο	-	-	-

ΟΜΑΔΑ 10^η: ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ		ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
		ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3 ^η	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4 ^η	
21.	Παραγωγή και μεταφορά ατμού και θερμού νερού, με τις συνοδευτικές αυτών εγκαταστάσεις	-	Το σύνολο	-	-	Δεν αφορά ιδιόχρηση και ιδιοκαταπόληση
22.	Μάντρες παλαιοσιδηρών σε υπαίθριους χώρους	-	≥ 100 στρ.	100-10 στρ.	< 10 στρ.	Συμπεριλαμβάνονται και οι μάντρες απόσυρσης αυτοκινήτων
23.	Μάντρες υλικών οικοδομών	-	-	-	Το σύνολο	
24.	Σταθμοί ανεφοδιασμού οχημάτων με καύσιμα α) Λέβια καύσιμα β) Υγρά καύσιμα	-	-	Το σύνολο	Το σύνολο	
25.	Χώροι προσωρινής στάθμευσης φορτηγών οχημάτων ή τρένων με επικίνδυνα φορτία	Το σύνολο	-	-	-	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Το παρόν παράρτημα δεν αφορά τις παραγωγικές και μη διαδικασίες (εγκαταστάσεις ή τμήματα αυτών) που χρησιμοποιούνται για την έρευνα, την ανάπτυξη και την πειραματική δοκιμή νέων προϊόντων και βιομηχανικών μεθόδων.
2. Οι αναφερόμενες παρακάτω οριακές τιμές αναφέρονται σε δυναμικότητα. Εάν ο ίδιος φορέας λειτουργίας ασκεί πολλές παραγωγικές και μη διαδικασίες της ίδιας κατηγορίας στην αυτή εγκατάσταση ή στον ίδιο χώρο, οι δυναμικότητες αυτών αθροίζονται.

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
1.	Βιομηχανίες ενεργειακών δραστηριοτήτων	1.1 Εγκαταστάσεις καύσης με θερμική ισχύ καύσης μεγαλύτερη των 50 MW 1.2 Διύλιστήρια πετρελαίου και αερίου. 1.3 Εγκαταστάσεις οπταθρακαποίησης. 1.4 Εγκαταστάσεις αεριοποίησης και υγροποίησης του άνθρακα.

2.	Παραγωγή και μεταποίηση μετάλλων	<p>2.1 Εγκαταστάσεις φρίξης ή επίτηξης μεταλλεύματος συμπεριλαμβανομένου του θειούχου μεταλλεύματος.</p> <p>2.2 Εγκαταστάσεις παραγωγής χυτοσιδήρου ή χάλυβα (πρωτογενούς ή δευτερογενούς), συμπεριλαμβανομένων των χυτηρίων συνεχούς χύτευσης ωριαίας δυναμικότητας άνω των 2,5 τόνων.</p> <p>2.3 Εγκαταστάσεις περαιτέρω επεξεργασίας σιδηρούχων μετάλλων:</p> <ul style="list-style-type: none">α. με έλασμα εν θερμώ, ωριαίας δυναμικότητας άνω των 20 τόνων ακατέργαστου χάλυβαβ. με σφυρηλάτηση με σφύρες κρουστικής ενέργειας άνω των 50 KJ ανά σφύρα και όταν η χρησιμοποιούμενη θερμική ισχύς υπερβαίνει τα 20 MWγ. με επίθεση προστατευτικού στρώματος τηγμένου μετάλλου, με δυναμικότητα κατεργασίας άνω των δύο τόνων ακατέργαστου χάλυβα ανά ώρα. <p>2.4 Χυτήρια σιδηρούχων μετάλλων με δυναμικότητα παραγωγής άνω των 20 τόνων ημερησίως.</p> <p>2.5 Εγκαταστάσεις:</p> <ul style="list-style-type: none">α. παραγωγής ακατέργαστων μη σιδηρούχων μετάλλων από μεταλλεύματα, συγκεντρώματα ή δευτερογενείς πρώτες ύλες, με μεταλλουργικές, χημικές ή ηλεκτρολυτικές διεργασίεςβ. τήξης μη σιδηρούχων μετάλλων και κραμάτων, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων ανάκτησης (εξευγενισμός, χύτευση), τηκτικής δυναμικότητας άνω των τεσσάρων τόνων για το μόλυβδο και το κάδμιο ή 20 τόνων για όλα τα άλλα μέταλλα ημερησίως. <p>2.6 Εγκαταστάσεις επιφανειακής επεξεργασίας μετάλλων και πλαστικών υλικών με ηλεκτρολυτικές ή χημικές διεργασίες, εφόσον ο όγκος των κάδων που χρησιμοποιούνται για την κατεργασία υπερβαίνει τα 30 m³.</p>
----	----------------------------------	--

3.	Βιομηχανία ορυκτών προϊόντων	<p>3.1 Εγκαταστάσεις παραγωγής κλίνκερ (τσιμέντου) σε περιστροφικούς κλιβάνους, με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής άνω των 500 τόνων, ή ασβέστου σε περιστροφικούς κλιβάνους με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 50 τόνων, ή σε άλλου είδους κλιβάνους με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 50 τόνων.</p> <p>3.2 Εγκαταστάσεις παραγωγής αμιάντου και κατασκευής προϊόντων με βάση τον αμίαντο.</p> <p>3.3 Εγκαταστάσεις παραγωγής γυαλιού, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων παραγωγής ινών γυαλιού, με ημερήσια τηκτική δυναμικότητα άνω των 20 τόνων.</p> <p>3.4 Εγκαταστάσεις τήξης ορυκτών υλών, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων παραγωγής ινών από ορυκτές ύλες, με ημερήσια τηκτική δυναμικότητα άνω των 20 τόνων.</p> <p>3.5 Εγκαταστάσεις παραγωγής κεραμικών ειδών με ψήσιμο, ιδίως δε κεραμιδιών, τούβλων, πυρίμαχων πλίνθων, πλακιδίων, ψευδοπορσελάνης ή πορσελάνης, με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 75 τόνων ή/και με δυναμικότητα κλιβάνου άνω των 4 m³ και πυκνότητα φορτώσεως άνω των 300 kg/m³.</p>
----	------------------------------	--

4.	Χημική βιομηχανία	<p>Η κατά την έννοια των κατηγοριών παραγωγικών διαδικασιών του κεφαλαίου 4 παραγωγή, υποδηλώνει την παραγωγή σε βιομηχανική κλίμακα και με χημική μετατροπή των υλών ή ομάδων υλών που αναφέρονται στις παραγράφους 4.1 έως 4.6.</p> <p>4.1 Χημικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή βασικών χημικών οργανικών προϊόντων, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> α. απλών υδρογονανθράκων, (γραμμικών ή κυκλικών, κεκορεσμένων ή ακόρεστων, αλειφατικών ή αρωματικών) β. οξυγονούχων υδρογονανθράκων, ιδίως δε αλκοολών, αλδεϋδών, κετονών, καρβοξυλικών οξέων, εστέρων, οξικών ενώσεων, αιθέρων, περοξειδίων, εποξικών ρητινών γ. θειούχων υδρογονανθράκων δ. αζωτούχων υδρογονανθράκων, ιδίως δε αμινών, αμιδίων, νιτρομένων, νιτροδών ή νιτρικών ενώσεων, νιτριλίων, κυανικών και ισοκυανικών ενώσεων ε. φωσφορούχων υδρογονανθράκων στ. αλογονούχων υδρογονανθράκων ζ. βασικών πλαστικών υλών, (πολυμερών, συνθετικών ινών, ινών με βάση την κυτταρίνη) η. συνθετικού καουτσούκ ι. χρωμάτων και χρωστικών υλικών ια. απορρυπαντικών και τασιενεργών ουσιών. <p>4.2 Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής βασικών ανόργανων χημικών προϊόντων, όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> α. αερίων, όπως αμμωνίας, χλωρίου ή υδροχλωρίου, φθορίου ή υδροφθορίου, οξειδίων του άνθρακα, θειικών ενώσεων, οξειδίων του αζώτου, υδρογόνου, διοξειδίου του θείου, διχλωριούχου καρβονυλίου β. οξέων, όπως χλωμικού, υδροφθορικού, φωσφορικού, νιτρικού, υδροχλωρικού, θειικού, αμιζοντος θειικού και άλλων θειούχων οξέων γ. βάσεων, ιδίως δε υδροξειδίου του αμμωνίου, υδροξειδίου του καλίου, υδροξειδίου του νατρίου δ. αλάτων, όπως χλωριούχου αμμωνίου, χλωρικού καλίου, ανθρακικού καλίου, ανθρακικού νατρίου, υπερβορικών αλάτων, νιτρικού αργύρου ε. αμετάλλων, μεταλλοξειδίων ή άλλων ανόργανων ενώσεων, όπως ανθρακασβεστίου, πυριτίου, ανθρακοπυριτίου. <p>4.3 Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής φωσφορούχων, αζωτούχων ή καλιούχων λιπασμάτων (απλών ή σύνθετων)</p> <p>4.4 Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής βασικών φυτο-υγειονομικών προϊόντων και βιοκτόνων.</p> <p>4.5 Χημικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν χημική ή βιολογική διεργασία για την παρασκευή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων.</p> <p>4.6 Εγκαταστάσεις παραγωγής εκρηκτικών υλών.</p>
----	-------------------	---

5.	Διαχείριση των αποβλήτων	<p>Διαχείριση των αποβλήτων με την επιφύλαξη του άρθρου 11 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ και του άρθρου 3 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21^{ης} Δεκεμβρίου 1991, για τα επικίνδυνα απόβλητα:</p> <p>5.1 Εγκαταστάσεις για την εξάλειψη ή την αξιοποίηση των επικίνδυνων αποβλήτων που αναφέρονται στον κανονισμό του άρθρου 1.4 της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ, όπως ορίζονται στα Παραρτήματα II Α και II Β (ενέργειες R1, R5, R6, R8 και R9) της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ και στην οδηγία 75/439/ΕΟΚ, ημερήσιας δυναμικότητας άνω των δέκα τόνων.</p> <p>5.2 Εγκαταστάσεις καύσης αστικών αποβλήτων, όπως ορίζονται στην οδηγία 89/369/ΕΟΚ, της 8^{ης} Ιουνίου 1989, σχετικά με την πρόληψη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλείται από τις νέες εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων και στην οδηγία 89/429/ΕΟΚ, της 21^{ης} Ιουνίου 1989, σχετικά με τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που προκαλείται από τις νέες εγκαταστάσεις καύσης αστικών απορριμμάτων, με ωριαία δυναμικότητα άνω των τριών τόνων.</p> <p>5.3 Εγκαταστάσεις για την εξάλειψη ακίνδυνων αποβλήτων, όπως ορίζονται στο Παράρτημα II Α της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ, στα κεφάλαια D8, D9, με ημερήσια δυναμικότητα άνω των 50 τόνων.</p> <p>5.4 Χώροι ταφής που δέχονται άνω των δέκα τόνων ημερησίως ή ολικής χωρητικότητας άνω των 25.000 τόνων, εκτός από τους χώρους ταφής αδρανών απορριμμάτων.</p>
----	--------------------------	--

6.	Άλλες δραστηριότητες	<p>6.1 Βιομηχανικές εγκαταστάσεις:</p> <p>α. παραγωγής χαρτοπολτού από ξύλο ή άλλα ινώδη υλικά</p> <p>β. παραγωγής χαρτιού και χαρτονιού με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 20 τόνων.</p> <p>6.2 Εγκαταστάσεις προεπεξεργασίας (δραστηριότητες πλύσης, λεύκανσης, μερσερισμού) ή βαφής ινών ή υφασμάτων, με ημερήσια δυναμικότητα επεξεργασίας άνω των δέκα τόνων.</p> <p>6.3 Εγκαταστάσεις δέψης δερμάτων εφόσον η ημερήσια δυναμικότητα κατεργασίας υπερβαίνει τους δώδεκα τόνους τελικών προϊόντων.</p> <p>6.4 α. σφαγεία με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής σφαγίων άνω των 50 τόνων</p> <p>β. επεξεργασία και μεταποίηση για την παραγωγή προϊόντων διατροφής από:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ζωϊκή πρώτη ύλη (εκτός του γάλακτος) με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής τελικών προϊόντων άνω των 75 τόνων. - φυτική πρώτη ύλη, ημερήσιας δυναμικότητας παραγωγής τελικών προϊόντων άνω των 300 τόνων (μέση τριμηνιαία τιμή) <p>γ. επεξεργασία και μεταποίηση του γάλακτος, όταν η ποσότητα του λαμβανομένου γάλακτος υπερβαίνει τους 200 τόνους ημερησίως (μέση ετήσια τιμή).</p> <p>6.5 Εγκαταστάσεις για την εξάλειψη ή την αξιοποίηση σφαγίων και ζωϊκών απορριμμάτων με ημερήσια δυναμικότητα επεξεργασίας ανώτερη των δέκα τόνων.</p> <p>6.6 Εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών και χοίρων οι οποίες διαθέτουν πάνω από:</p> <p>α. 40.000 θέσεις για πουλερικά</p> <p>β. 2.000 θέσεις για χοίρους παραγωγής (άνω των 30 kg) ή</p> <p>γ. 750 θέσεις για χοιρομητέρες.</p> <p>6.7 Εγκαταστάσεις επεξεργασίας της επιφάνειας υλών, αντικειμένων ή προϊόντων με τη χρησιμοποίηση οργανικών διαλυτών, ιδίως για τις εργασίες προετοιμασίας, εκτύπωσης, επίστρωσης, καθαρισμού των λιπών, αδιαβροχοποίησης, κολλώσιμματος, βαφής, καθαρισμού ή διαβροχής, με δυναμικότητα κατανάλωσης άνω των 150 kg διαλύτη ανά ώρα ή άνω των 200 τόνων ανά έτος.</p> <p>6.8 Εγκαταστάσεις για την παραγωγή άνθρακα (σκληρός άνθρακας) ή ηλεκτρογραφίτη με καύση ή γραφίτοποίηση.</p>
----	----------------------	---

01000912504020012

1427

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

 Αρ. Φύλλου 91
 25 Απριλίου 2002

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3010

Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11 Ε.Ε. και 96/61 Ε.Ε., διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 3

Κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων

1. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, τα δημόσια ή ιδιωτικά έργα και δραστηριότητες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, και κάθε κατηγορία μπορεί να κατατάσσεται σε υποκατηγορίες, καθώς και σε ομάδες κοινές για όλες τις κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Κριτήρια για την κατάταξη αυτή είναι: α) το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας, β) το είδος και η ποσότητα των ρύπων που εκπέμπονται, καθώς και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, γ) η δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία και δ) ο κίνδυνος σοβαρού ατυχήματος και η ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία του περιβάλλοντος.

Εάν ένα έργο ή δραστηριότητα δεν περιλαμβάνεται στην ανωτέρω απόφαση και η αδειοδοτούσα αρχή θεωρεί ότι λόγω των επιπτώσεών του στο περιβάλλον θα έπρεπε να καταταγεί στην πρώτη (Α) ή δεύτερη (Β) κατηγορία, διαβιβάζει την αίτηση του ενδιαφερομένου στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, προκειμένου να κριθεί αν για το συγκεκριμένο έργο ή δραστηριότητα πρέπει να τηρηθεί η διαδικασία που προβλέπεται στο νόμο αυτόν για την πρώτη (Α) ή δεύτερη (Β) κατηγορία. Σε καταφατική περίπτωση το εν λόγω έργο ή δραστηριότητα κατατάσσεται προσωρινά στην κατηγορία πρώτη (Α) ή δεύτερη (Β) με α-

πόφαση του αρμόδιου Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται μέσα σε προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την περιέλευση του αιτήματος στο Υπουργείο. Για το έργο ή τη δραστηριότητα αυτή, το αρμόδιο όργανο δεν εκδίδει την προβλεπόμενη από τις κείμενες διατάξεις απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων πριν συμπληρωθεί η κανονιστική απόφαση του πρώτου εδαφίου για την κατάταξη του έργου ή της δραστηριότητας.

2. Η πρώτη (Α) κατηγορία περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στα έργα και στις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής επιβάλλονται κατά περίπτωση, με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων που προβλέπεται στο επόμενο άρθρο, εκτός από τους γενικούς όρους και τις προδιαγραφές, ειδικό όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η δεύτερη (Β) κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες τα οποία, χωρίς να προκαλούν σοβαρές επιπτώσεις, πρέπει να υποβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις.

Η τρίτη (Γ) κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που προκαλούν μικρές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

3. Προκειμένου να προστατευθεί ιδιαίτερα το περιβάλλον, η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων μπορεί να διαφοροποιείται κατά περιοχή ή ανάλογα με τον φυσικό αποδέκτη των ρύπων και οχλήσεων, αφού ληφθούν υπόψη και τα εγκεκριμένα χωροταξικά ή ρυθμιστικά σχέδια, τα προγράμματα και τα γενικά πολεοδομικά σχέδια ή οι θεσμοθετημένες ζώνες χρήσεων γης ή άλλες κανονιστικές διατάξεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος.

4. Με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Ανάπτυξης μπορεί να καθορίζεται αντιστοιχία της κατάταξης σε κατηγορίες και υποκατηγορίες των βιομηχανικών και βιοτεχνικών έργων και δραστηριοτήτων με τη διάκριση που αναφέρεται στις πολεοδομικές διατάξεις σε έργα ή δραστηριότητες υψηλής, μέσης και χαμηλής όχλησης. Με την ίδια απόφαση

μπορεί να εξειδικεύεται, για την εφαρμογή της πολεοδομικής νομοθεσίας, η κατάταξη των παραπάνω δραστηριοτήτων και έργων σε υψηλής, μέσης και χαμηλής όχλησης."

Άρθρο 2

Το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 4

Έγκριση περιβαλλοντικών όρων

1.α. Για την πραγματοποίηση νέων έργων ή δραστηριοτήτων ή τη μετεγκατάσταση υφισταμένων, τα οποία έχουν καταταγεί στις κατηγορίες που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος απαιτείται επίσης για την επέκταση, την τροποποίηση ή και τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων, που έχουν καταταγεί στις παραπάνω κατηγορίες, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

β. Με την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων η Διοίκηση επιβάλλει προϋποθέσεις, όρους, περιορισμούς και διαφοροποιήσεις για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας, ιδίως ως προς τη θέση, το μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία και τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά.

γ. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση των διοικητικών πράξεων που απαιτούνται κατά περίπτωση, συμφωνά με τις κείμενες διατάξεις για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας.

δ. Για την έκδοση της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων πρέπει να τηρείται:

δα) η διαδικασία της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης του προτεινόμενου έργου ή δραστηριότητας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 6α και 10α και η δημοσιοποίηση της θετικής γνωμοδότησης ή της αρνητικής απόφασης επί της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης της αρμόδιας αρχής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 5,

δβ) η διαδικασία υποβολής και η αξιολόγηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ή Περιβαλλοντικής Έκθεσης, κατά περίπτωση, καθώς και η διαδικασία δημοσιοποίησης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5.

2. Για την έκδοση απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για έργα και δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας απαιτείται υποβολή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του συναρμόδιου Υπουργού. Ως συναρμόδιος θεωρείται ο αρμόδιος Υπουργός για το έργο ή τη δραστηριότητα. Εάν από το έργο ή τη δραστηριότητα επέρχονται επιπτώσεις σε αρχαιότητες ή σε δασικές εκτάσεις ή σε γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας ή στην παράκτια ή τη θαλάσσια ζώνη ή σε περίπτωση που το έργο ή η δραστηριότητα αφορά στην εγκατάσταση μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων ή στη δημιουργία χώρου επεξεργασίας και διάθε-

σης απορριμμάτων, τότε η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων γίνεται αντίστοιχα και από τον Υπουργό Πολιτισμού ή Γεωργίας ή Εμπορικής Ναυτιλίας ή Υγείας και Πρόνοιας. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση συναρμόδιου για το έργο ή τη δραστηριότητα Υπουργού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, επιτρέπεται η αρμοδιότητα έκδοσης απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας να μεταβιβάζεται στον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας.

Για την έκδοση απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων γνωμοδοτούν: α) κατά περίπτωση οι Οργανισμοί που έχουν συσταθεί κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 3 του Ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α'), του Ν. 1515/1985 (ΦΕΚ 18 Α') και του Ν. 1561/1985 (ΦΕΚ 148 Α') και β) το οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο.

3. Για τα έργα και τις δραστηριότητες της δεύτερης (Β) κατηγορίας, απαιτείται η υποβολή είτε περιβαλλοντικής έκθεσης, με την οποία τεκμηριώνεται η συμμόρφωση με τις διατάξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, είτε προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση που προβλέπεται στην κοινή υπουργική απόφαση της περ. Α' της παρ. 10. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής γίνεται με απόφαση του Νομάρχη, εφόσον δεν καθορίζεται διαφορετικά στην κανονιστική απόφαση που εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 10α σε συνδυασμό με τις παρ. 5 και 6β. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι δυνατόν η αρμοδιότητα έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής να μεταβιβάζεται στον οικείο δήμο, εφόσον αυτός διαθέτει περιβαλλοντική υπηρεσία.

Για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων στα έργα και στις δραστηριότητες που καθορίζονται με την κανονιστική απόφαση της παρ. 10α γνωμοδοτούν οι Οργανισμοί που έχουν συσταθεί, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 3 του Ν. 2508/1997 ή του Ν. 1515/1985 ή του Ν. 1561/1985, μέσα σε προθεσμία είκοσι (20) ημερών.

4. Για τα έργα και τις δραστηριότητες της τρίτης (Γ) κατηγορίας απαιτείται η υποβολή δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται με απόφαση του δημάρχου ή του προέδρου κοινότητας. Εφόσον πριν από την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων κρίνονται πιθανοί ή διαπιστώνονται μετά τη λειτουργία του συγκεκριμένου έργου ή της δραστηριότητας κίνδυνοι και οχλήσεις που δεν καλύπτονται από τις διατάξεις που αφορούν την κατηγορία αυτή, ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας παραπέμπει το θέμα στον οικείο νομάρχη και για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων απαιτείται η υποβολή και αξιολόγηση περιβαλλοντικής έκθεσης.

5. Κατ' εξαίρεση των διατάξεων των παραγράφων 2, 3 και 4: α) για έργα ή δραστηριότητες τα οποία πραγματοποιούνται από κεντρικές υπηρεσίες Υπουργείων, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία υπάγονται, χορηγείται με κοινή από-

φαση των Υπουργών της παραγράφου 2 και β) για έργα ή δραστηριότητες τα οποία πραγματοποιούνται από υπηρεσίες της Περιφέρειας, εφόσον υπάγονται στη δεύτερη (B) ή την τρίτη (F) κατηγορία, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

6.α. Για νέα έργα και δραστηριότητες ή τη μετεγκατάσταση, τον εκσυγχρονισμό, επέκταση ή τροποποίηση των υφισταμένων, της πρώτης (A) κατηγορίας, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, απαιτείται μαζί με την αίτηση και η υποβολή Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Επί της Προμελέτης αυτής η αρμόδια για έγκριση περιβαλλοντικών όρων αρχή προβαίνει σε προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση της πρότασης που συνίσταται σε γνωμοδότηση ως προς τη θέση, το μέγεθος, το είδος, την εφαρμοζόμενη τεχνολογία, τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά, τη χρήση των φυσικών πόρων, τη συσσωρευτική δράση με άλλα έργα, την παραγωγή αποβλήτων, τη ρύπανση και τις οχλήσεις, καθώς και τον κίνδυνο ατυχημάτων ιδίως από τη χρήση ουσιών ή τεχνολογίας.

β. Για την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη:

αα) Οι γενικές και ειδικές κατευθύνσεις της χωροταξικής πολιτικής, που προκύπτουν από εγκεκριμένα χωροταξικά, ρυθμιστικά και πολεοδομικά σχέδια ή άλλα σχέδια χρήσεων γης.

ββ) Η περιβαλλοντική ευαισθησία της περιοχής, που ενδέχεται να θιγεί από το έργο ή τη δραστηριότητα.

γγ) Τα χαρακτηριστικά των ενδεχόμενων σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως το μέγεθος, η πολυπλοκότητα, η ένταση και η έκτασή τους, ο διασυνორιακός χαρακτήρας τους, η διάρκεια, η συχνότητα και η αναστρεψιμότητά τους.

δδ) Τα οφέλη για την εθνική οικονομία, την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια υγεία και η εξυπηρέτηση άλλων λόγων δημόσιου συμφέροντος.

εε) Οι θετικές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον σε μία ευρύτερη περιοχή από εκείνη που επηρεάζεται άμεσα από το έργο ή τη δραστηριότητα.

γ. Μετά την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση της πρότασης:

αα) είτε καλείται ο ενδιαφερόμενος ιδιώτης ή αρμόδιος φορέας να υποβάλει Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) για Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, ώστε να ακολουθηθεί η διαδικασία των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου αυτού. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να απαιτηθούν πρόσθετα στοιχεία και τεκμηριώσεις για επί μέρους περιβαλλοντικά μέσα ή παραμέτρους,

ββ) είτε του γνωστοποιείται ότι δεν είναι δυνατή η πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας όπως προτάθηκε.

δ. Προκαταρκτική εκτίμηση και αξιολόγηση απαιτείται και για τα έργα και τις δραστηριότητες της δεύτερης (B) κατηγορίας που καθορίζονται με την κοινή απόφαση που προβλέπεται στην περίπτωση Α' της παραγράφου 10.

ε. Η Διοίκηση, προκειμένου να εγκρίνει περιβαλλοντικούς όρους, μπορεί, κατά το στάδιο της προκαταρκτι-

κής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης οποιασδήποτε πρότασης έργου ή δραστηριότητας, να απαιτήσει την υποβολή περιβαλλοντικής μελέτης ανώτερης κατηγορίας ή υποκατηγορίας και να υπαγάγει το έργο ή τη δραστηριότητα στη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ανώτερης κατηγορίας ή υποκατηγορίας από αυτήν που υπάγεται το έργο ή η δραστηριότητα, αν εκτιμάται ότι θα προκύψουν σοβαρές επιπτώσεις για το περιβάλλον από την πραγματοποίησή του. Αρμόδια προς τούτο είναι η αρχή που αξιολογεί την Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και γνωμοδοτεί σχετικά.

στ. Προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση δεν απαιτείται στις θεσμοθετημένες βιομηχανικές περιοχές και ζώνες, στις βιοτεχνικές περιοχές και πάρκα, στις ναυπηγοεπισκευαστικές περιοχές, σύμφωνα με την ισχύουσα σχετική νομοθεσία, στις Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.) του άρθρου 10 του Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207 Α') και στις περιπτώσεις που η χωροθέτηση προβλέπεται από νόμο ή εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο, στις περιοχές που εντοπίζονται κοιτάσματα μεταλλευτικών ορυκτών, βιομηχανικών ορυκτών και μαρμάρων, σύμφωνα με την περ. Α' της παρ. 1 του άρθρου 12 του Ν. 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α'), καθώς και στις μεταλλευτικές και λατομικές περιοχές που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

7. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων μπορεί να εκδίδεται για ορισμένο χρονικό διάστημα που καθορίζεται στην ίδια απόφαση, μετά την πάροδο του οποίου υπόκειται σε ανανέωση ή ανανέωση. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον παρόντα νόμο, μόνον εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις ως προς τις επιπτώσεις στο περιβάλλον.

8. Αν δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή αν παρατηρηθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον, που δεν είχαν προβλεφθεί από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ή από την περιβαλλοντική έκθεση, το αρμόδιο όργανο για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων μπορεί να επιβάλλει πρόσθετους περιβαλλοντικούς όρους ή να μεταβάλλει τους αρχικούς, ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία υπάγεται το έργο ή η δραστηριότητα.

9.α. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες πρώτης (A) κατηγορίας του άρθρου 3 χορηγείται μέσα σε ενενήντα (90) ημέρες από την υποβολή της αίτησης, εφόσον ο κατατεθείς φάκελος ήταν πλήρης και περιελάμβανε τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί για ίσο χρονικό διάστημα με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας κατά περίπτωση, αν λόγω της σοβαρότητας ή της δυσχέρειας του έργου ή της δραστηριότητας δικαιολογείται η παράταση.

β. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της δεύτερης (B) και της τρίτης (Γ) κατηγορίας χορηγείται μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από την υποβολή της αίτησης, εφόσον ο κατατεθείς φάκελος

ήταν πλήρης και περιελάμβανε τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

γ. Αν οι υπηρεσίες ή φορείς που γνωμοδοτούν, προκειμένου να εγκριθούν περιβαλλοντικοί όροι, δεν απαντήσουν μέσα στις προθεσμίες που καθορίζονται από το νόμο ή που τάσσονται από την αρμόδια υπηρεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων μπορεί να χορηγηθεί και χωρίς τις γνωμοδοτήσεις αυτές, αμέσως μετά την παρέλευση της προθεσμίας.

10.α. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης καθορίζονται:

αα) τα έργα και οι δραστηριότητες της δεύτερης (Β) κατηγορίας για τα οποία απαιτείται προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση,

ββ) οι αρμόδιες υπηρεσίες και η διαδικασία για την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση, όταν απαιτείται, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η διαδικασία με την οποία οι αρμόδιες αρχές αποφασίζουν εάν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη βελτίωση ή τροποποίηση ή επέκταση ή εκσυγχρονισμό ενός έργου ή μιας δραστηριότητας και κάθε άλλο σχετικό θέμα,

γγ) οι αρμόδιες υπηρεσίες και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ο τύπος των απαιτούμενων μελετών και στοιχείων, η προθεσμία υποβολής τους και έκφρασης γνώμης των αρμόδιων αρχών, και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

β. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού καθορίζονται οι προδιαγραφές και το περιεχόμενο των κάθε τύπου Προμελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Π.Π.Ε.), Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) και Περιβαλλοντικής Έκθεσης για κάθε ομάδα έργων ή δραστηριοτήτων, τα δικαιολογητικά που πρέπει να τις συνοδεύουν, το περιεχόμενο των φακέλων με βάση τους οποίους οι αρμόδιες αρχές αποφασίζουν εάν επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από τον εκσυγχρονισμό, επέκταση, βελτίωση, τροποποίηση ή ανανέωση έργου ή δραστηριότητας, καθώς και ο συνδυασμός των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης της προαναφερόμενης απόφασης με τις διαδικασίες χορήγησης άλλων αδειών που απαιτούνται για τα έργα και τις δραστηριότητες που προβλέπονται στο άρθρο 3.

γ. Με τις κοινές αποφάσεις των ανωτέρω περιπτώσεων α' και β' μπορεί να παρέχεται εξουσιοδότηση στους Γενικούς Διευθυντές των ίδιων ως άνω Υπουργείων, να ρυθμίζουν με κοινή τους απόφαση, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, λεπτομερειακά και τεχνικά ζητήματα.

δ. Με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων καθορίζονται οι αμοιβές για τις Προμελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έργων και δραστηριοτήτων.

ε. Για την περιβαλλοντική αξιολόγηση, δημοσιοποίηση της Μ.Π.Ε. και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων,

έργων και δραστηριοτήτων του ιδιωτικού και φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καταβάλλονται ανταποδοτικά τέλη υπέρ του Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.), ανάλογα με την κατηγορία και υποκατηγορία που κατατάχθηκε το έργο ή η δραστηριότητα και τον τύπο της Μ.Π.Ε. που απαιτείται για την περιβαλλοντική αξιολόγησή του. Τα ανωτέρω τέλη διατίθενται μέσω του Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. για έργα και δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση, την προστασία και τη διαχείριση του περιβάλλοντος. Με αποφάσεις των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθορίζονται το ύψος, η διαδικασία είσπραξης των ανωτέρω τελών, ο τρόπος απόδοσής τους στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

11. Οι αποφάσεις της προηγούμενης παραγράφου εκδίδονται μέσα σε έξι μήνες από την έναρξη ισχύος των διατάξεων του παρόντος άρθρου."

Άρθρο 3

Το άρθρο 5 του Ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 5

Περιεχόμενο και δημοσιότητα Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

1. Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον:

α) Περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθος του.

β) Περιγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά από το προτεινόμενο έργο ή τη δραστηριότητα.

γ) Εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

δ) Περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

ε) Σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης.

στ) Απλή (μη τεχνική) περίληψη του συνόλου της μελέτης.

ζ) Σύνοψη αναφορά των ενδεχόμενων δυσκολιών που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της μελέτης.

Οι προδιαγραφές και το ειδικότερο περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων καθορίζονται με τις υπουργικές αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 10β του προηγούμενου άρθρου.

2. Η αρμόδια αρχή πριν από τη χορήγηση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ξεκινά τη διαδικασία δημοσιοποίησης με τη διαβίβαση στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο φακέλου με τη Μ.Π.Ε. και τα απαιτούμενα συνοδευτικά της στοιχεία, καθώς και τη γνωμοδότηση της Διοίκησης για την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση επί της Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Π.Π.Ε.) που υποβλήθηκε, όπου απαιτείται.

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο, πριν γνωμοδοτήσει επί

του περιεχομένου του φακέλου της Μ.Π.Ε., υποχρεούται να θέτει στη διάθεση του κοινού και των φορέων εκπροσώπησης του το φάκελο για να εκφράσουν τη γνώμη τους.

Η διαδικασία και ο τρόπος ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Με την ανωτέρω απόφαση μπορεί να καθορίζεται και άλλο όργανο ή υπηρεσία, το οποίο θέτει στη διάθεση του κοινού και των φορέων εκπροσώπησης του το φάκελο για να εκφράσουν τη γνώμη τους.

3. Οι αποφάσεις που αφορούν στην έγκριση περιβαλλοντικών όρων, για έργα πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, καθώς και οι γνωμοδοτήσεις της Διοίκησης για την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση επί των υποβαλλόμενων Π.Π.Ε., διαβιβάζονται στο οικείο ή στα οικεία νομαρχιακά συμβούλια προκειμένου να λάβουν γνώση και να ενημερώσουν τους πολίτες και τους φορείς εκπροσώπησης τους. Η διαδικασία ενημέρωσης των πολιτών καθορίζεται με την απόφαση της προηγούμενης παραγράφου."

Άρθρο 4

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οποιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή παραβαίνουν τις διατάξεις του νόμου αυτού ή των κατ' εξουσιοδότηση του εκδιδόμενων διαταγμάτων ή υπουργικών ή περιφερειακών ή νομαρχιακών αποφάσεων, καθώς και στους παραβάτες των όρων και των μέτρων που καθορίζονται με τις διοικητικές πράξεις, που προβλέπονται στα άρθρα 11 και 12 των νόμων 1515/1985 (ΦΕΚ 18 Α) και 1561/1985 (ΦΕΚ 148 Α), ανεξάρτητα από την αστική ή ποινική ευθύνη, επιβάλλεται ως διοικητική κύρωση πρόστιμο, από πενήντα (50) μέχρι πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ, ύστερα από εισήγηση είτε των κατά το άρθρο 6 υπηρεσιών είτε των κατά το άρθρο 26 κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, τη συχνότητα, την υποτροπή, το ύψος υπέρβασης των θεσμοθετημένων ορίων εκπομπών και την παραβίαση των περιβαλλοντικών όρων ως εξής:

α. από τον οικείο Νομόρχη, εφόσον το πρόστιμο που προτείνεται ανέρχεται έως εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ,

β. από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας, εφόσον το πρόστιμο που προτείνεται κυμαίνεται από εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ έως εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ,

γ. από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, εφόσον το πρόστιμο που προτείνεται υπερβαίνει τις εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ."

2. Στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

"Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Οικονομίας και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να αναπροσαρμόζονται τα κατώτατα και

ανώτατα όρια των διοικητικών προστίμων που προβλέπονται στην παρούσα και την προηγούμενη παράγραφο με κριτήρια τη μεταβολή των οικονομικών ή περιβαλλοντικών συνθηκών."

3. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α) αντικαθίσταται ως εξής:

"6. Προκειμένου για εγκαταστάσεις κατά την έννοια του άρθρου 1 περίπτωση στ' του Ν. 743/1977 - όπως κωδικοποιήθηκε με το Π.Δ. 55/1998 (ΦΕΚ 58 Α) - που ρυπαίνουν τη θάλασσα, η επιβολή προστίμου που υπερβαίνει τα ανώτατα όρια του άρθρου 13 παρ. 1 κατηγορία β' περίπτωση ι του ίδιου παραπάνω νόμου όπως αυτά εκάστοτε ισχύουν και μέχρι εκατόν είκοσι χιλιάδες (120.000) ευρώ γίνεται από τον οικείο Νομόρχη."

4. Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 30 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2242/1994 (ΦΕΚ 162 Α/3.10.1994), μετά τη φράση "στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης" προστίθεται η φράση "Α' και Β' βαθμού".

Άρθρο 5

Διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα

1. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 6 του Ν. 880/1979 (ΦΕΚ 58 Α), όπως η παράγραφος 3 συμπληρώθηκε με το άρθρο 6 παράγραφος ιγ του Ν. 2052/1992 (ΦΕΚ 94 Α), αντικαθίστανται ως ακολούθως:

"1. Τα υδατορέματα (μη πλεούμενοι ποταμοί, χείμαρροι, ρέματα και ρυάκια), που βρίσκονται εντός ή εκτός ρυμοτομικού σχεδίου ή εντός οικισμών που δεν έχουν ρυμοτομικό σχέδιο, οριοθετούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Η οριοθέτηση συνίσταται στον καθορισμό και επικύρωση των πολυγωνικών γραμμών εκατέρωθεν της βαθιάς γραμμής του υδατορέματος, οι οποίες περιβάλλουν τις γραμμές πλημμύρας, τις όχθες, καθώς και τα τυχόν φυσικά ή τεχνητά στοιχεία, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του υδατορέματος.

Ο κατά τα ανωτέρω καθορισμός μπορεί να γίνεται και σε τμήματα μόνο των υδατορεμάτων. Στην περίπτωση αυτή η τεχνική έκθεση της επόμενης παραγράφου συνοδεύεται από υδρολογικά, υδραυλικά και περιβαλλοντικά στοιχεία ή μελέτες για το συνολικό μήκος του υδατορέματος.

2. Για την κατά τα ανωτέρω οριοθέτηση απαιτούνται:

1. Οριζοντιογραφικό και υψομετρικό τοπογραφικό διάγραμμα αποτύπωσης του υδατορέματος σε κατάλληλη κλίμακα και εξαρτώμενο από το τριγωνομετρικό δίκτυο της περιοχής που συντάσσεται με μέριμνα:

- α) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή
- β) της οικείας Περιφέρειας ή
- γ) της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή
- δ) του οικείου Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού ή
- ε) άλλου προσώπου που αναθέτει σε μηχανικό ο οποίος έχει δικαίωμα για τη σύνταξη τέτοιου διαγράμματος.

Στις περιπτώσεις δ' και ε' τα τοπογραφικά διαγράμματα ελέγχονται και θεωρούνται από τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

II. Τεχνική Έκθεση που συνοδεύεται από υδρολογικά, υδραυλικά και περιβαλλοντικά στοιχεία ή μελέτες βάσει των οποίων προτείνονται οι οριογραμμές του υδατορέματος στο ανωτέρω τοπογραφικό διάγραμμα.

Η Τεχνική Έκθεση με τα συνοδευτικά της στοιχεία συντάσσεται, ελέγχεται και θεωρείται όπως το τοπογραφικό διάγραμμα της παραγράφου (I) από τις αντίστοιχες Υπηρεσίες της παραγράφου (I).

3.α. Ο καθορισμός των οριογραμμών γίνεται στο τοπογραφικό διάγραμμα της προηγούμενης παραγράφου από τις Υπηρεσίες της παραγράφου αυτής, ύστερα από γνώμη του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, η οποία παρέχεται μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από τη σχετική πρόσκληση ή και χωρίς τη γνώμη αυτή ύστερα από πάροδο άπρακτης της παραπάνω προθεσμίας.

β. Η επικύρωση του καθορισμού γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας και στην περίπτωση που το τοπογραφικό διάγραμμα συντάχθηκε με μέριμνα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

Η απόφαση αυτή συνοδεύεται από το τοπογραφικό διάγραμμα του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου σε σμίκρυνση και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στις περιπτώσεις έγκρισης τροποποίησης σχεδίου η επικύρωση μπορεί να γίνεται με τη διοικητική πράξη έγκρισης τροποποίησης του σχεδίου."

2. Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας σε υδατορέματα μπορεί να μελετώνται και να εκτελούνται από τους Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού ή να ανατίθενται από αυτούς σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εφόσον τα συγκεκριμένα υδατορέματα βρίσκονται εξ ολοκλήρου εντός των διοικητικών τους ορίων και δεν αποτελούν κλάδο άλλου υδατορέματος, εκτός των διοικητικών τους ορίων. Σε περίπτωση που το υδατορέμα εκτείνεται σε διοικητικά όρια περισσότερων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, τα ως άνω αντιπλημμυρικά έργα μπορούν να μελετώνται και να εκτελούνται από τις αρμόδιες Διευθύνσεις της οικείας Περιφέρειας.

Για την περιοχή της Περιφέρειας Αττικής στις περιπτώσεις που η αρμοδιότητα ανήκει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, τα έργα αντιπλημμυρικής προστασίας μπορεί να μελετώνται και να εκτελούνται και από τις οικείες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ύστερα από απόφαση που εκδίδεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 9 παρ. 4 του Ν. 2576/1998 (ΦΕΚ 25 Α') και σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται στην απόφαση αυτή. Η έγκριση των μελετών αυτών γίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην προηγούμενη απόφασή του. Ο έλεγχος τήρησης των κειμένων διατάξεων για τα υδατορέματα στα διοικητικά όρια κάθε νομού ασκείται από τις αρμόδιες τεχνικές υπηρεσίες της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Διατάξεις που προβλέπουν αρμοδιότητα ελέγχου και άλλων οργάνων διατηρούνται σε ισχύ.

Με αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα της οικείας Πε-

ριφέρειας, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί ο παραπάνω έλεγχος να ανατίθεται στους οικείους Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, που μπορούν να ασκήσουν τα καθήκοντα αυτά.

Άρθρο 6

Μεταβατικές διατάξεις

1. Διαδικασίες για την προέγκριση χωροθέτησης ή την έγκριση περιβαλλοντικών όρων που εκκρεμούν μέχρι την έκδοση των υπουργικών αποφάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στην παρ. 10α του άρθρου 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαθίστανται με τα άρθρα 1 και 2 του παρόντος νόμου, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται ως εξής:

α) Διαδικασίες Προέγκρισης Χωροθέτησης:

Η Προέγκριση Χωροθέτησης συνιστά γνωμοδότηση της αρμόδιας υπηρεσίας κατά την έννοια προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης της πρότασης του έργου ή δραστηριότητας που προβλέπεται στην παρ. 6α του άρθρου 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαθίσταται με το άρθρο 2 του νόμου αυτού.

β) Διαδικασίες Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων:

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 1650/1986, όπως ίσχυαν πριν την αντικατάστασή τους με τον παρόντα νόμο, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 9 του άρθρου 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του νόμου αυτού, οι οποίες εφαρμόζονται και για τις διαδικασίες αυτές.

2. Εκκρεμείς υποθέσεις για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου θεωρούνται εκείνες για τις οποίες έχει υποβληθεί από τον ενδιαφερόμενο φορέα ή ιδιώτη αίτηση, που συνοδεύεται από τα απαιτούμενα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις δικαιολογητικά, στην αρμόδια κάθε φορά υπηρεσία, είτε για προέγκριση χωροθέτησης είτε για έγκριση περιβαλλοντικών όρων.

3. Όπου στο Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος ή άλλο νόμο αναφέρεται ο όρος "προέγκριση χωροθέτησης" νοείται εφεξής προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση.

4. Στις υπουργικές αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 3, 4 και 5 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαθίστανται με τα άρθρα 1, 2 και 3 του παρόντος νόμου, μπορεί να περιλαμβάνονται μεταβατικές διατάξεις για την προσαρμογή του υφιστάμενου μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου συστήματος προέγκρισης χωροθέτησης ή έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, έργων και δραστηριοτήτων, στο προβλεπόμενο με τις διατάξεις του παρόντος νόμου σύστημα προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης ή έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, έργων και δραστηριοτήτων, στο προβλεπόμενο με τις διατάξεις του παρόντος νόμου σύστημα προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης ή έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

Άρθρο 7

1. Στο μόνιμο προσωπικό του Ειδικού Ταμείου Μόνιμων Οδοστρωμάτων Αθηνών (Ε.Τ.Μ.Ο.Α.) που καταργήθηκε

με το Π.Δ. 98/2000 (ΦΕΚ 85 Α') με επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 30 του Ν. 1759/1988 (ΦΕΚ 50 Α'), καθώς και στα μέλη των οικογενειών τους, ανεξάρτητα από την επιλογή ασφαλιστικού φορέα κύριας ασφάλισης, παρέχεται υγειονομική περίθαλψη από το Δημόσιο με τους αυτούς όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν κάθε φορά για τους μόνιμους υπαλλήλους του Δημοσίου και τα μέλη των οικογενειών τους.

Η προϋπηρεσία των ανωτέρω στο Ε.Τ.Μ.Ο.Α., καθώς και σε κάθε άλλο Ν.Π.Δ.Δ., αναγνωρίζεται ως τακτικού δημοσίου υπαλλήλου για τη χορήγηση αναρρωτικών αδειών και της υγειονομικής περίθαλψης κατά περίπτωση.

2. Η ανωτέρω υγειονομική περίθαλψη παρέχεται στο προσωπικό της παρ. 1 και μετά τη συνταξιοδότησή του, καθώς και στα μέλη των οικογενειών του.

3. Οι ασφαλιστικές εισφορές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του φορέα υγειονομικής περίθαλψης για την ασφάλιση του παραπάνω προσωπικού καταβάλλονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Άρθρο 8

1. Οι μόνιμοι υπάλληλοι του Ε.Τ.Μ.Ο.Α., οι οποίοι αυτοδίκαια μεταφέρθηκαν στη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων (Γ.Γ.Δ.Ε.), που υπάγονταν κατά τη δημοσίευση του Π.Δ. 98/2000 (ΦΕΚ 8 Α'/15.3.2000) στο καθεστώς του Ν. 103/1975, εξακολουθούν, για τη λήψη εφάπαξ βοήθηματος, να υπάγονται υπό τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις στο ίδιο καθεστώς και μετά τη μεταφορά τους στη Γ.Γ.Δ.Ε., εφόσον επιλέξουν να διατηρήσουν το ασφαλιστικό καθεστώς που είχαν αντί αυτού που αυτοδίκαια ασφαλιζονται.

Οι διατάξεις του ως άνω εδαφίου ισχύουν και για το προσωπικό που αποχώρησε από την υπηρεσία κατά το διάστημα από 15.3.2000 μέχρι τη δημοσίευση του νόμου αυτού.

Οι σχετικές εισφορές παρακρατούνται από τους εκκαθαριστές των αποδοχών των υπηρεσιών της Γ.Γ.Δ.Ε./Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και αποδίδονται ως έσοδο του Κρατικού Προϋπολογισμού. Έσοδο του Κρατικού Προϋπολογισμού για τον ίδιο σκοπό αποτελούν και οι παρακρατηθείσες και οφειλόμενες εισφορές του ανωτέρω προσωπικού, για την αναγνώριση προϋπηρεσίας στο καθεστώς του Ν. 103/1975, οι εισφορές που παρακρατούνται από πρώην μόνιμους υπαλλήλους του Ε.Τ.Μ.Ο.Α., που έχουν ήδη μεταταγεί σε άλλες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα και έχουν επιλέξει κατά την ισχύουσα νομοθεσία το καθεστώς του Ν. 103/1975, καθώς και τυχόν πλεονάσματα του οικείου λογαριασμού του Ν. 103/1975.

Οι εν λόγω υπάλληλοι, κατά την αποχώρησή τους από την υπηρεσία, λαμβάνουν το προβλεπόμενο βάσει των διατάξεων του Ν. 103/1975, όπως αυτές εκάστοτε ισχύουν, εφάπαξ βοήθημα ή επιστροφή εισφορών κατά τις εκάστοτε ισχύουσες περί επιστροφής εισφορών διατάξεις.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, καθορίζεται κάθε λεπτομέρεια σχετικά με τον τρόπο καταβολής των παραπάνω παροχών.

2. Οι υπάλληλοι που αποχώρησαν από το Ε.Τ.Μ.Ο.Α.

πριν από την κατάργηση του λόγω μετάταξης και δεν δικαιούνται την επιστροφή των εισφορών τους καθώς και οι υπάλληλοι που δεν θα επιλέξουν το ασφαλιστικό καθεστώς που είχαν πριν από τη μεταφορά τους στη Γ.Γ.Δ.Ε./Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. λαμβάνουν το βοήθημα του Ν. 103/1975 κατά τη συνταξιοδότησή τους και για τον υπολογισμό του εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις που ισχύουν για όλους τους υπαλλήλους, οι οποίοι έχουν αποχωρήσει από οποιοδήποτε Ν.Π.Δ.Δ., χωρίς ταυτόχρονη συνταξιοδότηση.

Άρθρο 9

1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του Ν. 2669/1998 (ΦΕΚ 283 Α'), για την εξυπηρέτηση των αναγκών των σταθμών: i) των γραμμών 2 και 3 του Μετρό και των επεκτάσεών τους που κατασκευάστηκαν ή κατασκευάζονται από την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε., ii) των θυγατρικών εταιρειών της ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε. και iii) των λοιπών εταιρειών παροχής συγκοινωνιακού έργου (Ε.Φ.Σ.Ε.) του Ν. 2669/1998, με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Μεταφορών και Επικοινωνιών, ύστερα από γνώμη του Ο.Α.Σ.Α. και της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (Ο.Ρ.Σ.Α.) κατ' εξαίρεση από τις διατάξεις του Ν. 1892/1990 (ΦΕΚ 101 Α'), όπως ισχύει, και από κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, μπορεί να καθορίζονται χώροι για την κατασκευή Σταθμών Μετεπιβίβασης και Χώρων Στάθμευσης αυτοκινήτων, καθώς και των αναγκαίων εγκαταστάσεων και προσβάσεων. Στην περίπτωση τροποποίησης ρυμοτομικού σχεδίου, απαιτείται επιπλέον και γνώμη του οικείου δημοτικού συμβουλίου, η οποία παρέχεται μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από την υποβολή σχετικής αίτησης στον οικείο Ο.Τ.Α., καθώς και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος.

2. Οι Σταθμοί Μετεπιβίβασης (Σ.Μ.) και οι Χώροι Στάθμευσης (Χ.Σ.) κατασκευάζονται είτε σε ακίνητα που ανήκουν στην ιδιοκτησία των εταιρειών της προηγούμενης παραγράφου είτε σε ακίνητα που απαλλοτριώνονται με δαπάνη των εταιρειών αυτών για το σκοπό αυτόν, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως δημόσιας ωφέλειας, είτε κάτω από πρασιές είτε κάτω από κοινόχρηστους χώρους, που προβλέπονται από τα εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια, καθώς και κάτω από χώρους που ανήκουν στο Δημόσιο ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Σε περίπτωση που οι χώροι αυτοί ανήκουν κατά πλήρη κυριότητα σε δήμο, απαιτείται για την κατασκευή σύμφωνα γνώμη του οικείου δημοτικού συμβουλίου, ενώ αν ανήκουν στο Δημόσιο ή λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου απαιτείται η σύμπραξη του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ή του εποπτεύοντος το νομικό πρόσωπο Υπουργού. Οι Σταθμοί Μετεπιβίβασης και οι Χώροι Στάθμευσης μπορούν επίσης να κατασκευάζονται σε ακίνητα που παραχωρούνται για το σκοπό αυτόν στις εταιρείες της προηγούμενης παραγράφου από το Δημόσιο, από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στη σχετική συμφωνία παραχώρησης. Οι ανωτέρω φορείς μπορούν, κατ' εξαίρεση οποιωνδήποτε γενικών ή ειδικών διατάξεων, να παραχωρούν τους ως άνω χώρους στις ως άνω εταιρείες για

τους σκοπούς αυτούς. Στην περίπτωση που οι Σταθμοί Μετεπιβίβασης ή οι Χώροι Στάθμευσης κατασκευάζονται κάτω από πρασιές απαιτείται γνωμοδότηση των Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας. Στην περίπτωση που οι Σταθμοί Μετεπιβίβασης και οι Χώροι Στάθμευσης κατασκευάζονται κάτω από κοινόχρηστους χώρους, που προβλέπονται από τα εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια ή κάτω από χώρους που ανήκουν στο Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ., επιτρέπεται η κατασκευή των εισόδων, εξόδων και των απαραίτητων υπέργειων εγκαταστάσεων στην επιφάνεια των χώρων αυτών.

3. Στους Σταθμούς Μετεπιβίβασης και στους Χώρους Στάθμευσης μπορεί να αναπτύσσονται υπόγειοι ή και υπέργειοι χώροι με τις κατωτέρω χρήσεις:

i) Στάσης, αποβίβασης και επιβίβασης επιβατών λεωφορείων και στάθμευσης λεωφορείων ή άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς.

ii) Στάσης για αποβίβαση και επιβίβαση επιβατών λοιπών μέσων μεταφοράς (ταξί, ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητα).

iii) Στάθμευσης αυτοκίνητων ιδιωτικής χρήσης και δικύκλων,

iv) Υγιεινής και αναμονής.

v) Πολιτιστικών δραστηριοτήτων, κοινής ωφέλειας και χώροι συνάθροισης κοινού, καθώς και χώροι εστίασης και αναψυχής.

vi) Γραφείων και καταστημάτων για επαγγελματικές χρήσεις στέγασης βοηθητικών υπηρεσιών του Μετρό (ασφάλειας, πυρασφάλειας κ.λπ.).

4. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, κατ' εξαίρεση από κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, καθορίζονται, ύστερα από γνώμη του Ο.Ρ.Σ.Α., οι συγκεκριμένες χρήσεις από τις παραπάνω σε καθέναν από τους χώρους αυτούς, καθώς και οι όροι και περιορισμοί δόμησης.

5. Οι Σταθμοί Μετεπιβίβασης και οι Χώροι Στάθμευσης που αφορούν στην εξυπηρέτηση των επιβατών του Μετρό στους σταθμούς του Μετρό Αγ. Αντώνιος, Πεντάγωνο, Πλακεντία, Σταυρός, Δάφνη, Ηλιούπολη, Κατεχάκη, Βοτανικός (χώρος πρώην σταθμού Κεραμεικός), Αττική, Άγιος Σάββας, Πανόρμου και Συγγρού - ΦιΞ κατασκευάζονται από την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε. είτε με ίδια κεφάλαια είτε με διαδικασία παραχώρησης μετά από διεθνή διαγωνισμό. Στην πρώτη περίπτωση (ίδια κεφάλαια ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε.), καθώς επίσης και μετά το πέρας του χρόνου παραχώρησης στη δεύτερη περίπτωση, η διαχείριση, λειτουργία και εκμετάλλευση αυτήν ασκείται από την ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ Α.Ε. με όρους που θα συμφωνηθούν μεταξύ των δύο εταιρειών. Για τους λοιπούς Σταθμούς Μετεπιβίβασης και Χώρους Στάθμευσης, με απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Μεταφορών και Επικοινωνιών καθορίζονται οι Εταιρείες κατασκευής και εκμετάλλευσης ή συνεκμετάλλευσης των ως άνω χώρων μεταξύ των υπό παράγραφο 1 Εταιρειών.

6. Οι απαιτούμενες άδειες για την κατασκευή των παραπάνω έργων και εγκαταστάσεων, συμπεριλαμβανομένων και των οικοδομικών αδειών, χορηγούνται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων. Οι απαιτούμενες άδειες λειτουργίας χορη-

γούνται με απόφαση του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών.

7. Σε περίπτωση που οι παραπάνω κατασκευές πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των όρων δόμησης και χρήσεων γης που ισχύουν στην περιοχή κατασκευής τους, οι απαιτούμενες άδειες εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου έβδομου του Ν. 1955/1991 (ΦΕΚ 112 Α'), μετά από έγκριση κυκλοφοριακής μελέτης, μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και περιβαλλοντικών όρων. Στην περίπτωση αυτή η κατασκευή των Σταθμών Μετεπιβίβασης και των Χώρων Στάθμευσης γίνεται κατ' εξαίρεση από τις διατάξεις του Ν. 1892/1990, όπως ισχύει, καθώς και από κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, χωρίς να απαιτείται η τήρηση των διαδικασιών των παραγράφων 1 και 4 του παρόντος.

Άρθρο 10

Για την άμεση και μόνιμη στέγαση των πληγέντων από σεισμούς, πλημμύρες, πυρκαγιές, κατολισθήσεις και εν γένει θεομηνίες, μπορεί η Γενική Γραμματεία Δημόσιων Έργων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων να αναλάβει την κατασκευή οικιών συμβατικής κατασκευής ή προκατασκευασμένων, θεωρουμένων των έργων αυτών ως δημόσιων έργων.

Είναι δυνατή η εκχώρηση της κατασκευής των προαναφερόμενων τύπων κατοικιών στις Περιφέρειες και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, εφαρμοζομένων και στην περίπτωση αυτήν των διατάξεων περί εκτελέσεως δημόσιων έργων. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται και οι φορείς χρηματοδότησης και εκτέλεσης του έργου, καθώς και οι προϋποθέσεις ειδικών κατηγοριών των πληγέντων για τους οποίους θα έχουν εφαρμογή οι διατάξεις αυτές.

Οι δικαιούχοι της κατά τα παραπάνω εδάφια προβλεπόμενης κρατικής αρωγής, η οποία παρέχεται αντί της χορήγησης στεγαστικής συνδρομής, όπως και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

Κατά τα λοιπά ισχύουν οι διατάξεις περί αποκαταστάσεως πληγέντων από σεισμούς, πλημμύρες, πυρκαγιές, κατολισθήσεις και εν γένει θεομηνίες για τη χορήγηση στεγαστικής ενίσχυσης.

Οι διατάξεις του άρθρου αυτού ισχύουν και για τις ζημιές που έχουν προκληθεί στο παρελθόν από τις παραπάνω απίες, εκτός εάν οι πληγέντες έχουν αποζημιωθεί σύμφωνα με προγενέστερες διατάξεις.

Άρθρο 11

1. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν. 960/1979 (ΦΕΚ 194 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μετά από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου ΧΟΠ, καθορίζονται για το ηπειρωτικό τμήμα της Περιφέρειας Αττικής ή για περιοχές εντός αυτού, ο απαιτούμε-

νος αριθμός των θέσεων στάθμευσης και τα της αναγωγής αυτών σε επιφάνεια χώρου στάθμευσης κατά κατηγορίες οχημάτων ανά κτίριο ή διηρημένη επί αυτού ιδιοκτησία βάσει της χρήσης και της θέσης των κτιρίων, του μεγέθους αυτών, καθώς και των γενικών κυκλοφοριακών, πολεοδομικών και οικονομικών συνθηκών των εν λόγω περιοχών."

2.α. Το διάγραμμα 1:25.000 που συνοδεύει την περίπτωση δ' της παρ. 1 του άρθρου 2 του Ν. 2947/2001 (ΦΕΚ 228 Α') αντικαθίσταται με νέο διάγραμμα όμοιας κλίμακας που έχει θεωρηθεί από τον προϊστάμενο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας με την από 26.2.2002 πράξη του και του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με τον παρόντα νόμο στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

β. Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 2947/2001 αντικαθίσταται ως εξής:

"Ο μέσος συντελεστής δόμησης για το σύνολο των οικοδομήσιμων χώρων των παραπάνω εκτάσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1 και ο συντελεστής δόμησης κάθε οικοδομικού τετραγώνου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει το 2."

γ. Μετά το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 2947/2001 προστίθεται εδάφιο, που έχει ως εξής:

"Στο ανωτέρω ποσοστό κοινοχρήστων και κοινωφελών χώρων δεν προσμετράται η έκταση που περιλαμβάνεται στην καθορισμένη ζώνη του ρέματος."

δ. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 2.2.β του άρθρου 2 του Ν. 2947/2001 αντικαθίσταται ως εξής:

"β. Ειδικά για τις περιπτώσεις β', δ' και ε' της προηγούμενης παραγράφου, με τις αποφάσεις αυτές εγκρίνεται επιπλέον ή τροποποιείται και το ρυμοτομικό σχέδιο των παραπάνω περιοχών."

3. Στο τέλος της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του Ν. 2730/1999 (ΦΕΚ 130 Α'), όπως τροποποιήθηκε με την περίπτωση δ' της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 2947/2001 (ΦΕΚ 228 Α'), προστίθεται εδάφιο ως εξής:

"Στις περιπτώσεις του προηγούμενου εδαφίου, ο συντελεστής δόμησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,8, το ποσοστό κάλυψης το 50%, ο συντελεστής κατ' όγκον εκμετάλλευσης το 8 και το ύψος των κτιρίων τα 40 μέτρα, με εξαίρεση το ύψος των πυλώνων φωτισμού των αθλητικών χώρων, το οποίο καθορίζεται σύμφωνα με την αντίστοιχη μελέτη φωτοτεχνικής κάλυψης."

4. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Ν. 2730/1999, όπως προστέθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 4 του Ν. 2819/2000 (ΦΕΚ 84 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

"Για την εγκατάσταση και απομάκρυνση μετά το πέρας των Ολυμπιακών Αγώνων προσωρινών αθλητικών εγκαταστάσεων κύριας και βοηθητικής χρήσης στις περιοχές και τους χώρους υποδοχής Ολυμπιακών Έργων, που χωροθετούνται κατά το παρόν άρθρο, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού."

5. Στο άρθρο 32 του Ν. 2971/2001 (ΦΕΚ 285 Α') προστίθεται παράγραφος 6 που έχει ως εξής:

"6. Η ισχύς των διατάξεων των παραγράφων 1 έως και 4 του παρόντος άρθρου αρχίζει από τη δημοσίευση της κοινής υπουργικής απόφασης της προηγούμενης παραγράφου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως."

Άρθρο 12

Καταργούμενες διατάξεις

1. Οι παράγραφοι 9 και 10 των άρθρων 11 του Ν. 1515/1985 (ΦΕΚ 18 Α') και του Ν. 1561/1985 (ΦΕΚ 148 Α'), καθώς και τα άρθρα 13 των ίδιων ως άνω νόμων, καταργούνται.

2. Καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις του παρόντος νόμου ή ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα που ρυθμίζονται από αυτόν.

Άρθρο 13

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 22 Απριλίου 2002

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Α. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
Δ. ΡΕΠΠΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ,
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
ΧΡ. ΒΕΡΕΛΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 23 Απριλίου 2002

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Φ. ΠΕΤΣΑΛΗΝΙΚΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ**ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * TELEX 223211 ΥΡΕΤ GR * FAX 52 21 004

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://www.et.gr>e-mail: webmaster@et.gr**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ Φ.Ε.Κ.: Τηλ. 1464**

Πληροφορίες Α.Ε. - Ε.Π.Ε.: 010 5225 761 - 010 5230 841

Πληροφορίες λοιπών Φ.Ε.Κ.: 010 5225 713 - 010 5249 547

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Βασ. Όλγας 227 - Τ.Κ. 54100 ΠΕΙΡΑΙΑΣ - Γούναρη και Εθν. Αντίστασης Τ.Κ. 185 31	(0310) 423 956 010 4135 228	ΛΑΡΙΣΑ - Διοικητήριο Τ.Κ. 411 10 ΚΕΡΚΥΡΑ - Σαμαρά 13 Τ.Κ. 491 00 ΗΡΑΚΛΕΙΟ - Πλ. Ελευθερίας 1, Τ.Κ. 711 10	(0410) 597449 (06610) 89 127 / 89 120 (0810) 396 223
ΠΑΤΡΑ - Κορίνθου 327 - Τ.Κ. 262 23 ΙΩΑΝΝΙΝΑ - Διοικητήριο Τ.Κ. 450 44 ΚΟΜΟΤΗΝΗ - Δημοκρατίας 1 Τ.Κ. 691 00	(0610) 638 109 -110 (06510) 87215 (05310) 22 858	ΛΕΣΒΟΣ - Πλ. Κωνσταντινουπόλεως Τ.Κ. 811 00 Μυτιλήνη	(02510) 46 888 / 47 533

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΦΥΛΛΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**Σε έντυπη μορφή:**

- Για τα ΦΕΚ από 1 μέχρι 40 σελίδες 1 euro.
- Για τα ΦΕΚ από 40 σελίδες και πάνω η τιμή προσαυξάνεται κατά 0,05 euro για κάθε επιπλέον σελίδα.

Σε μορφή CD:

Τεύχος	Περίοδος	Τιμές σε EURO	Τεύχος	Περίοδος	Τιμές σε EURO
Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	Μηνιαίο	60	Αναπτυξιακών Πράξεων και Συμβάσεων (Τ.Α.Π.Σ.)	Ετήσιο	75
Α' και Β'	3μηνιαίο	75	Νομικών Προσώπων		
Α', Β' και Δ'	3μηνιαίο	90	Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ετήσιο	75
Α'	Ετήσιο	180	Δελτίο Εμπορικής και		
Β'	Ετήσιο	210	Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	Ετήσιο	75
Γ	Ετήσιο	60	Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου	Ετήσιο	75
Δ'	Ετήσιο	150	Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων	Ετήσιο	75
Παράρτημα	Ετήσιο	75			

Η τιμή πώλησης του Τεύχους Α.Ε. & Ε.Π.Ε. σε μορφή CD - rom για δημοσιεύματα μετά το 1994 καθορίζεται σε 30 euro ανά τεμάχιο, ύστερα από σχετική παραγγελία.

Η τιμή διάθεσης φωτοαντιγράφων ΦΕΚ 0,15 euro ανά σελίδα

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Σε έντυπη μορφή		Από το Internet	
	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού	Κ.Α.Ε. ΤΑΠΕΤ	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού	Κ.Α.Ε. ΤΑΠΕΤ
	2531	3512	2531	3512
	euro	euro	euro	euro
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κτλ.)	205	10,25	176	8,80
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κτλ.)	293	14,65	205	10,25
Γ (Διορισμοί, απολύσεις κτλ. Δημ. Υπαλλήλων)	59	2,95	ΔΩΡΕΑΝ	--
Δ (Απαλλοτριώσεις, παλεοδομία κτλ.)	293	14,65	147	7,35
Αναπτυξιακών Πράξεων και Συμβάσεων (Τ.Α.Π.Σ.)	147	7,35	88	4,40
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κτλ. προσωπικού Ν.Π.Δ.Δ.)	59	2,95	ΔΩΡΕΑΝ	--
Παράρτημα (Προκηρύξεις θέσεων ΔΕΠ κτλ.)	30	1,50	ΔΩΡΕΑΝ	--
Δελτίο Εμπορικής και Βιομηχ. Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	59	2,95	30	1,50
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	ΔΩΡΕΑΝ	-	ΔΩΡΕΑΝ	--
Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	ΔΩΡΕΑΝ	-	ΔΩΡΕΑΝ	--
Ανωνύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	2.054	102,70	587	29,35
Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων (Δ.Δ.Σ.)	205	10,25	88	4,40
Α', Β' και Δ'			352	17,60

Το κόστος για την ετήσια συνδρομή σε ηλεκτρονική μορφή για τα προηγούμενα έτη προσαυξάνεται πέραν του ποσού της ετήσιας συνδρομής του έτους 2002 κατά 6 euro ανά έτος παλαιότητας και κατά τεύχος

- * Οι συνδρομές του εσωτερικού προπληρώνονται στις ΔΟΥ που δίνουν αποδεικτικό είσπραξης (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου.
- * Η πληρωμή του υπέρ ΤΑΠΕΤ ποσού που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται και από τις ΔΟΥ.
- * Οι συνδρομητές του εξωτερικού έχουν τη δυνατότητα λήψης των δημοσιευμάτων μέσω internet, με την καταβολή των αντίστοιχων ποσών συνδρομής και ΤΑΠΕΤ.
- * Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Δήμοι, οι Κοινότητες ως και οι επιχειρήσεις αυτών πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ.
- * Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα.
- * Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι τον Φεβρουάριο κάθε έτους.
- * Αντίγραφα διπλότυπων, ταχυδρομικές επταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά.

Οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης των πολιτών λειτουργούν καθημερινά από 08.00' έως 13.00'

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Συνέντευξη:

Από τον κ. Μοιρασγεντή Σεβαστιανό, Ερευνητής Β' βαθμίδας στο Ινστιτούτο Έρευνας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, του Εθνικού Αστεροσκοπείου.

Ερώτηση 1^η : *Οι αρμοδιότητές σας ανήκουν σε κάποιο Υπουργείο;*

Απάντηση: Εδώ εμείς, η ομάδα αυτή και εγώ προσωπικά, είμαστε ερευνητές του Ινστιτούτου Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, το οποίο ανήκει διοικητικά στο Υπουργείο Ανάπτυξης. Δηλαδή είναι ένα ερευνητικό κέντρο από τα, δεν ξέρω εγώ, από τα όσα υπάρχουν στην Ελλάδα, τα οποία άλλα ανήκουν στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, η οποία ανήκει στο Υπουργείο Ανάπτυξης.

Ερώτηση : *Είναι ανεξάρτητη αρχή;*

Απάντηση: Όχι. Υπουργείο Ανάπτυξης. Δεν είναι ανεξάρτητη αρχή. Όχι Γενική Γραμματεία είναι, υπό του Υπουργείου Ανάπτυξης. Και το Αστεροσκοπείο έχει πέντε Ινστιτούτα, ένα εκ των οποίων είναι το Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης το οποίο ανήκουμε εμείς και αυτό έχει ερευνητές, που είναι σε τέσσερις βαθμίδες, Δ', Γ', Β' ,Α' και Διοικητικό και Επιστημονικό Τεχνικό προσωπικό. Και υπάρχουν και ανεξάρτητες μονάδες διοίκησης, όπως είναι η διεύθυνση διοικητικών υπηρεσιών, η διεύθυνση οικονομικού και λοιπά. Οι οποίες κάνουν υποστηρικτή δουλειά προς όλα τα Ινστιτούτα. Υπάρχει το προσωπικό που είναι εντός των Ινστιτούτων, ερευνητές και Επιστημονικό Τεχνικό προσωπικό αλλά υπάρχει και οι οριζόντιοι διοικητικοί υπάλληλοι που υποστηρίζουν ουσιαστικά τις δραστηριότητες όλων των Ινστιτούτων.

Ερώτηση 2^η : *Οι έρευνες πάνω σε τί κυρίως κινούνται;*

Απάντηση : Τώρα η έρευνα η δικιά μας εδώ, γιατί το Ινστιτούτο έχει διάφορες ομάδες και ερευνητές που ασχολούνται με διάφορα θέματα πάντα στα πλαίσια του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Ασχολούνται με εξοικονόμηση ενέργειας, με αέρια ρύπανση, με διάφορα πράγματα. Τώρα κυρίως η ομάδα που

είμαστε εμείς, ασχολείται με την κλιματική αλλαγή και με όλες τις δραστηριότητες που μπορεί να συνδειάζονται με αυτή. Δηλαδή με απογραφές εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με επιπτώσεις στις κλιματικές αλλαγές σε διάφορες τοπικές δραστηριότητες. Με πολιτικές και μέτρα για την αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής, με προβλέψεις εκπομπών και άρα και των φαινομένων. Με ότι έχει να κάνει με την κλιματική αλλαγή υπάρχουν εδώ, ας πούμε μέσα στην ομάδα άνθρωποι που ασχολούνται.

Ερώτηση 3^η : *Εσείς οι ίδιοι κάνετε τις έρευνες και μετά τις καταθέτετε στο Υπουργείο Ανάπτυξης;*

Απάντηση : Όχι. Η έρευνα συνήθως, η διαδικασία γίνεται ως εξής. Υπάρχουν είτε κάποια conpts. Συνήθως υπάρχουν κάποια conpts που καταθέτουμε εμείς, προτάσεις για ερευνητικά έργα. Τα οποία τυγχάνουν μία αξιολόγηση, στις περισσότερες περιπτώσεις, μπορεί να υπάρξει βέβαια και απ' ευθείας ανάθεση, αν κάποιο Υπουργείο θέλει, ας πούμε, μία συγκεκριμένη έρευνα και εκτιμά ότι εμείς είμαστε οι μόνοι και οι μοναδικοί, και υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί ως προς το ύψος του προϋπολογισμού γενικά, θα έρθει να σου πει, θέλω να μας κάνεις αυτή την έρευνα με αυτή τη χρηματοδότηση. Αλλά συνήθως υπάρχει ανοιχτή πρόσκληση, υποβάλεις, ας πούμε την πρότασή σου, αξιολογείται συγκριτικά και με άλλες προτάσεις που έχουν κατατεθεί και αν περάσει την παίρνεις και αρχίζεις να την υλοποιείς. Και έτσι έχουμε ερευνητικά έργα, ας πούμε, τα οποία τα υλοποιούμε.

Ερώτηση 4^η : *Το κονδύλι της έρευνας έρχεται από το κράτος, από την Ευρωπαϊκή Ένωση; Από το Υπουργείο;*

Απάντηση : Μπορεί να έρχεται από το Υπουργείο μέσω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου , μπορεί να έρχεται από άλλους χώρους πάλι μέσα από το Υπουργείο, μπορεί να έρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αν είναι ευρωπαϊκό το πρόγραμμα, μπορεί να έρχεται και από επιχειρήσεις. Μπορεί και μία επιχείριση να θέλει να διερευνήσει κάποια αλλαγή στο τμήμα έρευνάς της, ας πούμε, ή να της αναπτύξουμε κάτι σχετικό με την δραστηριότητά της. Αλλά και μία επιχείριση μπορεί να μας χρηματοδοτήσει για να αναπτύξουμε κάτι. Ένα έργο ή να διερευνήσουμε κάτι ή ένα μοντέλο ή οτιδήποτε. Λοιπόν είπαμε Υπουργείο, Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρήσεις, επίσης δήμοι. Υπάρχει πιθανότητα να μας χρηματοδοτήσουν θεωρητικά και να έχουμε χρήμα, ας πούμε και να κάνουμε μία έρυνα.

Ερώτηση : *Οι περισσότερες έρευνές σας χρηματοδοτούνται από πού;*

Απάντηση: Κοίταξε γενικώς οι περισσότερες είναι είτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε από το κράτος, από τα Υπουργεία.

Ερώτηση 5^η : *Η τελευταία έρευνα που έχει γίνει;*

Απάντηση : Ένα τελευταίο που κάναμε, τώρα ας πούμε, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Βόρεια Αφρική. Που χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, από το Ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος.

Παρατήρησή μας : Δεν υπάρχει Υπουργείο Περιβάλλοντος. Και διορθώνει ο κύριος Μοιρασγεντής. Από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Ερώτηση 6^η : *Ο έλεγχος για την δουλειά σας, για τις έρευνές σας υπάρχει; Από πού;*

Απάντηση : Ο έλεγχος είναι πολυεπίπεδος. Καταρχήν όταν έχεις ένα ερευνητικό έργο και παραδώσεις μία έκθεση, υπάρχει παραδοτέα. Η έκθεση πάει λοιπόν σε αυτόν που σε χρηματοδοτείται. Στο Υπουργείο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στον επιχειρηματία, στον οποιοδήποτε. Αυτός το αξιολογεί. Άρα καταρχήν υπάρχει ένας έλεγχος από τον παραδοτέο που το παρέδωσες και γίνετε αποδεκτό ή όχι. Και αυτό προβλέπεται στις συμβάσεις που υπογράφουμε. Αν δεν γίνει αποδεκτό, είναι υποχρεωμένοι να μας πουν τί αλλαγές θεωρούν πρέπει να γίνουν και να συμπληρώσουμε στις συγκεκριμένες εκθέσεις και εμείς μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προκαθορίζεται μέσα από την σύμβαση πρέπει να ανταποκριθούμε και να κάνουμε αυτή τη βεβαίωση και να το βελτιώσουμε. Αυτό ελέγχεται ας πούμε στο επίπεδο έργου, ερευνητικού έργου. Υπάρχει και το επίπεδο ελέγχου σε επίπεδο ατομικό μας. Εμείς είμαστε υπάλληλοι εδώ πέρα και δεχόμαστε ερευνητές, περνάνε κρίσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα, τα οποία εξαρτάται από την βαθμίδα τους, για να πας δηλαδή από Δ' σε Γ' ή από Γ' σε Β' άλλα τρία ή τέσσερα χρόνια ανάλογα τί λέει ο νόμος, θα κριθείς από συγκεκριμένη επιτροπή. Η οποία, το πως ορίζεται αυτή η επιτροπή καθορίζεται από το νόμο, για την έρευνα. Συνήθως οι ανώτερες βαθμίδες, οι περισσότεροι, η πλειονότητα, είναι έξω από το κέντρο, κριτές. Κριτές, πανεπιστημιακοί άλλοι ερευνητές, ανώτερης βαθμίδας που είναι όμως εξωτερικοί του κέντρου. Εκεί λοιπόν αξιολογείται με βάση, συγκεκριμένο το έργο σου. Που το έργο

σου συνίσταται από το πόσες δημοσιεύσεις έχεις σε περιοδικά, τί ερευνητικά έργα έχεις κάνει και λοιπά. Έτσι άρα κρινόμαστε για να πάρουμε προαγωγές, ουσιαστικά οι κρίσεις γίνονται πάντα τριετία. Αυτό λοιπόν γίνεται σε ατομικό επίπεδο. Και το σύνολο του Ινστιτούτου, ουσιαστικά υπάρχει μία αξιολόγηση των ερευνητικών κέντρων που γίνεται μια φορά την πενταετία, πάλι γίνεται από κριτές του εξωτερικού μόνο όχι από Έλληνες κριτές, έρχονται αρμόδιοι, όπου τα διάφορα κέντρα αξιολογούνται πάλι ανάλογα με τις δημοσιεύσεις και τα ινστιτούτα αξιολογούνται πάλι ανάλογα με τις δημοσιεύσεις που έχουν χαράζει αυτήν την πενταετία, τί ερευνητικά έργα έχουν πάρει και την γενική δραστηριότητά τους. Άρα μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει τρίπτυχο αξιολόγησης, σε επίπεδο έργα, σε επίπεδο προσώπων και σε επίπεδο συνολικά.

Ερώτηση 7^η : Συνήθως οι έρευνες που αναλαμβάνεται τί χρονική περίοδο διαθέτεται στην κάθε έρυνα;

Απάντηση : Κοίταξε, συνήθως τα Ευρωπαϊκά έργα και τα Ευρωπαϊκά Ερευνητικά προγράμματα και τα εθνικά είναι διετίας ή και τριετίας. Δηλαδή παίρνουμε ένα έργο για δυο ή και τρία χρόνια καμιά φορά. Αν είναι από επιχειρήσεις ή δήμους, συνήθως είναι λιγότερο, δηλαδή μπορεί να είναι και στο εξάμηνο, οχτάμηνο, έναν χρόνο, χωρίς αυτό να είναι βέβαια δεδομένο. Αλλά γενικά τα ερευνητικά προγράμματα που αφορούν επιχειρήσεις και δήμοι και λοιπά είναι μικρότερα. Τα κρατικά και τα Ευρωπαϊκά είναι μεγαλύτερα. Διότι αντίστοιχα υπάρχει και μία διαβάθμιση στον προϋπολογισμό. Συνήθως τα κρατικά και τα ευρωπαϊκά έχουν και τον αντίστοιχο προϋπολογισμό.

Ερώτηση 8^η : Ποιος τομέας υποφέρει περισσότερο κατά την έρευνά σας; Δηλαδή η συλλογή του υλικού, η περάτωσή του, το οικονομικό του; Δηλαδή γίνεται η συλλογή του υλικού, γρήγορα, εύκολα;

Απάντηση : Καταρχήν εξαρτάται από την έρευνα και γενικώς αυτός είναι ένας τομέας που έχουμε πάντοτε προβλήματα. Δηλαδή για να κταφέρεις να βρεις δεδομένα που χρειάζεσαι για την έρευνάσου από άλλες υπηρεσίες, από άλλους τομείς. Γενικώς δεν υπάρχει στην Ελλάδα μία πολύ μεγάλη βάση δεδομένων, αναλυτικών τα οποία χρειάζονται για τις έρευνες που κάνουμε άρα είναι πολύ δύσκολο να τα βρούμε και γενικώς αυτά που υπάρχουν δεν είναι καλά οργανωμένα και γενικώς δεν έχουμε και κουλτούρα να δίνουμε πράγματα. Για παράδειγμα στην Αμερική, υπάρχει μία

κουλτούρα ότι οτιδήποτε υπάρχει, είναι ανοιχτό για τους ερευνητές. Εδώ ο καθένας θεωρεί το μπαϊράκι του, την παρουσία του πολλές φορές παίρνουν προσκόμματα από τους ερευνητές, στοιχεία για να συνεχίσουν την ερευνά τους. Αυτό θεωρώ ότι είναι το δύσκολο κομμάτι. Τώρα για τα υπόλοιπα είναι λίγο ως πολύ δεδομένα, βέβαια σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν καθυστερήσεις ειδικά αν ανακατεύονται δήμοι, κράτος, Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχουν καθυστερήσεις κάποιες που μπορούν να δημιουργούν πρόβλημα, ως και ένα μέρος της δουλειάς, ας πούμε, αυτό το θεωρώ λιγότερο σημαντικό από πλευράς δυσκολίας, διότι διοργανώνουμε μεταξύ μας και να συνηθούμε και να φτιάξουμε το πλάνο. Αλλά το σημαντικότερο θεωρώ, την δυσκολία ανεύρεσης των απαραίτητων στοιχείων από άλλες υπηρεσίες. Από οπουδήποτε. Διότι ο καθένας, ας πούμε και δεν υπάρχουν, αντικειμενικά δεν υπάρχουν πολλά εκβάσματα, υπάρχει έλλειψη, Και αυτά που υπάρχουν δεν είναι καλά οργανωμένα και γενικά μία κουλτούρα διάχυσης αυτής της πληροφορίας.

Ερώτηση 9^η : Παρατηρούμε, να πούμε, ότι δεν υπάρχει Υπουργείο Περιβάλλοντος, αλλά το λεγόμενο ΥΠΕΧΩΔΕ, που έχει μέσα μία γενική διεύθυνση. Σύμφωνα με την άποψή σας πως πρέπει να είναι δομημένο ένα Υπουργείο Περιβάλλοντος;

Απάντηση : Καταρχήν πρέπει να είναι ανεξάρτητο. Κοιτάξτε, έτσι και αλλιώς τα Δημόσια Έργα, που είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ έχουν μία, από φύση τους σύγκρουση. Άρα δεν μπορείς να είσαι και ελεγχόμενος και ερμηνευτής ταυτόχρονα. Εγώ νομίζω, ας πούμε, ότι προφανώς και θα χρειαζόταν ένα ανεξάρτητο Υπουργείο Περιβάλλοντος αλλά και αυτό δεν είναι πανάκειο. Αυτό που χρειάζεται είναι ένα ισχυρό Υπουργείο Περιβάλλοντος με concept, με εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο θα έχει πραγματική εξουσία και το οποίο πραγματικά θα ελέγχει με διαδικασίες διαφανής και συνεπής στις διάφορες πολιτικές και στις διάφορες παρεμβάσεις που γίνονται.

Ερώτηση : Και σε συνεργασία πιστεύετε με ποιά Υπουργεία θα έπρεπε να συνεργάζεται;

Απάντηση: Κοιτάξτε αναγκαστικά, εγώ νομίζω ότι η ιστορία του περιβάλλοντος, έτσι όπως έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια πρέπει να υπάρξει, δεν μπορείς να κάνεις, μια ανεξάρτητη περιβαλλοντική πολιτική. Πρέπει η περιβαλλοντική πολιτική να είναι συστατικό στοιχείο της αναπτυξιακής πολιτικής και να το δούμε συνολικά το πράγμα. Δηλαδή δεν μπορείς το ένα Υπουργείο ή μια οικονομική πολιτική να κατευθύνεται προς μια κατεύθυνση και να θυμηθούμε στο τέλος του προγράμματος

ας κάνουμε και μια μεγάλη περιβαλλοντική μελέτη για την επίπτωση του κλίματος. Θα πρέπει η περιβαλλοντική πολιτική και βιώσιμη ανάπτυξη να γίνει συστατικό στοιχείο της συνολικής προοπτικής της χώρας. Είναι προφανές ότι μια πολιτική για το περιβάλλον θα πρέπει να είναι προφανώς σε συνεργασία με τα Υπουργεία Οικονομίας, Ανάπτυξης και Δημοσίων Έργων αν είναι ανεξάρτητο, των Δημοσίων Έργων.

Ερώτηση : *Το Υπουργείο Υγείας ας πούμε;*

Απάντηση: Και ταυτόχρονα οι επιλογές ας πούμε θα πρέπει να λαμβάνονται από την αρχή με βάση και το περιβαλλοντικό κόστος και έπειτα να ερχόμαστε στη συνέχεια, εκ των υστέρων και να θέλουμε τις περιβαλλοντικές μονάδες για να δικαιολογούμε, τα αδικαιολόγητα.

Ερώτηση 10^η : *Συνεργάζεστε με κάποια Μ.Κ.Ο. ;*

Απάντηση : Πολλές φορές συνεργαζόμαστε. Όχι, δεν μας πληρώνουν για να κάνουμε την δουλειά. Αλλά ότι έρχονται εδώ τους δίνουμε πληροφορίες ή μας δίνουν πράγματα για να τα αξιολογήσουμε, βεβαίως. Ή μας καλούν για να πάμε σε συνέδρια, ημερίδες που διοργανώνουν για να κάνουμε κάποιες παρουσιάσεις. Ναι και συνεργαζόμαστε με όλες τις μεγάλες, WWF, Greenpeace, Μεσόγειος SOS, με πάρα πολλές συνεργαζόμαστε. Και υπάρχει ένας διάλογος ανοιχτός, δηλαδή θα μιλήσουμε, θα μας πάρουν τηλέφωνο, θα μας ρωτήσουν την άποψή μας γι' αυτό.

Ερώτηση : *Δηλαδή θα σας φέρουν κάποια στοιχεία να τα επεξεργαστείτε;*

Απάντηση : Λοιπόν μας φέρνουν κάποια στοιχεία για να αξιολογήσουμε, μας ζητάνε την γνώμη μας για διάφορα θέματα, πως το βλέπουμε, τί γίνεται, πιο εξειδικευμένα τεχνικά θέματα που προκύπτουν για το περιβάλλον, επίσης μας ζητάνε την γνώμη μας. Μας ζητάνε να κάνουμε παρουσιάσεις σε ημερίδες τους και εκδηλώσεις τους. Αυτά.

Χρηματοδοτούν ερευνητές, τους πάντες. Συγκεκριμένα εμένα δεν με έχουν χρηματοδοτήσει. Αλλά παρ' όλα αυτά υπάρχουν στενές σχέσεις συνεργασίας.

Ερώτηση : *Για τις Μ.Κ.Ο. λέτε;*

Απάντηση : Ναι για τις Μ.Κ.Ο. Κατά περίπτωση μπορούν να χρηματοδοτήσουν και έρευνες. Και έχουν χρηματοδοτήσει. Άλλοι ερευνητές στο Αστεροσκοπείο έχουν

κάνει έρευνες επί πληρωμή για Μ.Κ.Ο. Εγώ δεν έχω κάνει προσωπικά, αλλά σας το λέω ως πιθανότητα ότι μπορεί και να συμβεί.

Ερώτηση 11^η : Οι χρηματοδοτήσεις που παίρνετε για κάθε έρευνα επαρκούν για την εκάστοτε έρευνα;

Απάντηση : Όχι δεν επαρκούν με την έννοια ποιά, ότι δεδομένω ότι είμαστε σε έναν τομέα υπάρχουν πάρα πολλά ανοιχτά ζητήματα. Άρα εμείς θα θέλαμε να κάνουμε και άλλα και άλλα. Δηλαδή και μία έρευνα δημιουργεί πάντα καινούργια ερωτήματα για τους ερευνητές και άλλα πράγματα. Εντάξει. Τώρα όμως οι προϋπολογισμοί είναι περιορισμένοι, δεν υπάρχουν αρκετά χρήματα, αναγκαστικά λοιπόν, περιορίζεσαι και εσύ να κάνεις ορισμένα πράγματα. Προφανώς πάντα υπάρχουν ερωτήματα ανοιχτά και πάντα υπάρχει και από εμάς η άφεση να ψάξουμε ακόμη περισσότερο. Αλλά όσο σκόντρα, να στο πώ; Προσπαθούμε με αυτά τα χρήματα να κάνουμε όσα το δυνατόν περισσότερα, αλλά υπάρχει και το όριο. Δεν μπορούμε να τα καλύψουμε και όλα εντός του κέντρου. Έχουμε εξωτερικές συνεργασίες. Αυτοί οι άνθρωποι θα πρέπει να πληρωθούν, άρα το αξιοποιούμε όσο μπορούμε, αλλά πάντα υπάρχουν οι ανάγκες για το περισσότερο. Έτσι και αλλιώς η χώρα μας δεν φημίζεται για τους πόρους της που δίνει για την έρευνα. Όταν ο κοινοτικός μέσος όρος είναι πάνω από 1,5% του Α.Ε.Π. και εμείς είμαστε κάτω από 0,6% μπορείς να καταλάβεις ότι οι πόροι που διαθέτουν για την έρευνα είναι ελάχιστοι. Όταν οι στόχοι ήταν να πάει στο 3% του Α.Ε.Π. Δηλαδή για να πιάσει αυτό ο στόχος θα πρέπει να πενταπλασιαστούν οι πόροι για την έρευνα. Πρέπει να είμαστε ευχαριστημένοι. Γενικώς η έρευνα στην Ελλάδα, η χρηματοδότηση της έρευνας στην Ελλάδα είναι, νομίζω ότι είναι η χειρότερη από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ερώτηση : Θα βελτιωθούμε πιστεύετε ποτέ; Δηλαδή θα έχουμε κάποιο καλύτερο αποτέλεσμα;

Απάντηση : Θα σου απαντήσω αλλιώς. Με αυτά που βλέπω δεν είμαι καθόλου αισιόδοξος. Και επίσης δεν πιστεύω και στα θαύματα. Αυτό μπορείς να το πεις και αλλιώς. Δηλαδή πως χρηματοδοτούνται τα ερευνητικά προγράμματα, μάλλον τί πόροι διατίθενται για τα ερευνητικά προγράμματα και τί λεφτά παίρνουν και οι ερευνητές. Αφού οι μισθοί είναι γελοίοι.

Ερώτηση : *Ναι, όντως αυτό ισχύει. Ο μισθός σας είναι των Δημοσίων Υπαλλήλων;*

Απάντηση : Κοιτάχτε, ένας ερευνητής Δ', για να φθάσεις να γίνεις ερευνητής Δ' πρέπει να έχεις διδακτορικό, να έχεις προϋπερεσία, δημοσιεύσεις και λοιπά. Να έχει βγει η προκήρυξη, να έχεις υποβάλλει αίτηση στην προκήρυξη, να κριθείς και αν βγείς, έτσι όλη αυτή η διαδικασία δεν παίρνει καθαρά παραπάνω από 1.200€. Και μιλάμε για σπουδές τουλάχιστον δεκαετίας. Διδακτορικό και μεταπτυχιακό και πρώτο πτυχίο. Λοιπόν, πείτε μου εσείς ότι έστω πράγματι τα έκανε αυτά μία δεκαετία και παίρνει 1.200€, πότε θα κάνει την απόσβεση αυτής της προσπάθειας που έκανε. Και μην νομίζετε ότι στις ανώτερες βαθμίδες, είναι και καλύτερα τα πράγματα. Ο Γ' παίρνει, που πρέπει να έχεις τουλάχιστον υπηρεσία τριών χρόνων ως Δ' να πας για Γ' να κριθείς πάλι με ανοιχτή διαδικασία, δηλαδή μπορεί να είσαι Δ', να τα έκανες καλά, αλλά στον Γ' μπορεί να έρθει κάποιος άλλος, με καλύτερα προσόντα από εσένα και να μείνεις και άνεργος και μετά από όλη αυτήν την ιστορία, παίρνει λιγότερο από 1.400€ και κάτω, ως ερευνητής Γ', αυτό. Λοιπόν, τα συμπεράσματα.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Συνέντευξη:

Από την κ. Αλεξία Βουρεξάκη, υπεύθυνη γραμματείας για το ελληνικό γραφείο της Greenpeace!

Ερώτηση 1^η : Ποιοι είναι οι κύριες πηγές εσόδων σας?

Απάντηση: Οι κύριες πηγές των εσόδων μας προέρχονται αποκλειστικά και μόνο από φυσικά πρόσωπα. Από απλούς πολίτες δηλαδή που θέλουν να ενισχύσουν οικονομικά τις δράσεις μας.

Ερώτηση 2^η : Το έργο που επιτελείτε είναι αποτελεσματικό σε σχέση με τις επιχορηγήσεις που λαμβάνετε?

Απάντηση : Δεν λαμβάνουμε καμία επιχορήγηση. Το έργο μας θεωρούμε ότι είναι αποτελεσματικό.

Ερώτηση 3^η : Η υπηρεσία που παρέχετε είναι αναγνωρίσιμη και διακριτή στο κοινωνικό σύνολο ή εμπλέκεστε στη δράση σας με τις άλλες Μ.Κ.Ο που ενεργοποιούνται στην Ελλάδα ? Αν θέλετε να είναι διακριτός και αναγνωρίσιμος ο ρόλος σας από το κοινωνικό σύνολο ποιες στρατηγικές ακολουθείτε?

Απάντηση : Γενικότερα η παρουσία μας τα τελευταία τριάντα χρόνια παγκοσμίως και τα τελευταία δεκαέξι χρόνια στον Ελλαδικό χώρο, μας έχουν κατοχυρώσει ως ένα από τα μεγαλύτερα ονόματα στα θέματα του περιβάλλοντος. Σαν αρχή της οργάνωσης είναι να έχουμε και να διατηρούμε την ανεξαρτησία μας, πράγμα που σημαίνει και οικονομική και ηθική, άρα σαν αποτέλεσμα έχουμε ότι δεν συνεργαζόμαστε με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Σωματεία, Συλλόγους και τα σχετικά. Από 'κεί και στο εξής όμως αν υπάρχουν κάποιος κοινός σκοπός, μία κοινή δράση που θα ωφελήσει το περιβάλλον ή και το κοινωνικό σύνολο κάποιες φορές ανάλογα με τις ανάγκες, όπου χρειαστεί βοήθεια και μπορούμε τότε σίγουρα την παρέχουμε.

Ερώτηση 4^η : Κατά την εκτέλεση της αποστολή σας δέχεστε χορηγίες, με ποια κριτήρια επιλέγετε τους χορηγούς σας και ιεραρχείτε τη δράση σας?

Απάντηση : Δεν δεχόμαστε χορηγίες.

Ερώτηση 5^η : Η εμπειρία σας μέσα από τη διεξαγωγή προγραμμάτων σε τοπικό, ευρωπαϊκό - παγκόσμιο επίπεδο και η αντίστοιχη εμπειρία που αποκομίσατε όλα αυτά τα χρόνια σας έχει οδηγήσει σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τον τρόπο διαχείρισης και το χρόνο που απαιτείτε για να έχετε ορατά αποτελέσματα?

Απάντηση : Δεδομένο ότι η Greenpeace είναι μία οργάνωση δράσης πράγμα που σημαίνει ότι οι καμπάνιες και οι εκστρατείες που έχει, συνεχώς μέσα στο χρόνο ανάλογα με τις ανάγκες μεταλλάσσονται, δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε σε μία φάση όπου θα έχουμε ορατά αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα φαίνονται, αλλά δεν έχουμε ακόμα κάποια χρονική διάσταση του όλου θέματος. Αν σκεφτούμε ότι εδώ και δεκαπέντε χρόνια τρέχουμε π.χ την εκστρατεία των κλιματικών αλλαγών σίγουρα και έχουν φανεί κάποια αποτελέσματα. Αλλά θα είναι λίγο άσχημο να πούμε ότι έχουμε δει αποτελέσματα μόνο μετά από δεκαπέντε χρόνια. Δεν το θέτουμε σε χρονική περίοδο και ανταπόκριση. Αλλά βλέπουμε το πρόβλημα και απλά ενημερώνουμε το κοινό και όλους τους υπόλοιπους φορείς για να βρούμε κάποια λύση.

Ερώτηση 6^η : Με δεδομένη την εμπειρία σας, διεξάγετε έρευνες που παρέχουν έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία;

Σας παρακαλούμε να αναφέρετε τουλάχιστον μια.

Απάντηση : Ναι. Γενικότερα διεξάγουμε έρευνες που παρέχουν και έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών γενικότερα. Το θέμα της υγείας αφορά άλλους επιστήμονες, όπως γιατρούς, άρα δεν είμαστε οι αρμόδιοι, δεδομένο ότι οι περισσότεροι εδώ μέσα είναι περιβαντολόγοι, για να μπορέσουμε να μιλήσουμε για την υγεία. Σύμφωνα όμως αν πάρουμε μερικά στοιχεία από την εκστρατεία μας κατά των μεταλλαγμένων αυτό που με σιγουριά μπορούμε να πούμε είναι ότι τα μεταλλαγμένα προϊόντα σίγουρα παρέχουν, σίγουρα δημιουργούνε κάποια προβλήματα στην υγεία μας, όπως π.χ. αλλεργίες.

Ερώτηση 7^η : *Αλεξία, θα θέλαμε να σε ρωτήσουμε και μία τελευταία ερώτηση. Βρισκόμαστε στον μήνα Μαΐο και θα θέλαμε να σε ρωτήσουμε αν υπάρξει κάποιο πρόγραμμα που θα τρέξει για τους καλοκαιρινούς μήνες;*

Απάντηση : Αυτό που έχουμε στα άμεσα σχέδιά μας είναι πολύ σύντομα, στις 20 Ιουνίου μας επισκέπτεται το πλοίο μας το «Artic Sun Raise», θα βρίσκετε στη Σύρο θα υπάρξει κάποιο «open boat» όπου θα γίνει μία ενημέρωση σχετικά με μια μελέτη και έρευνα που θα έχουν κάνει επιστήμονες μέσα από την Greenpeace για την καταγραφή της «Ποσειδώνιας». Γενικότερα για τα θαλάσσια καταφύγια και την προστασία τους δηλαδή. Στα πιο άμεσα σχέδια μας είναι μόνο αυτό. Από κει και στο εξής βλέπουμε.

Ερώτηση : *Μία στρατηγική που είχατε και γίνεται ακόμη ή κάτι που στρατηγικεύσατε για το καλοκαίρι;*

Απάντηση : Η εκστρατεία για τα θαλάσσια καταφύγια είναι κάτι που υπάρχει πολύ καιρό μέσα στην Greenpeace το να γίνει μία καταγραφή όμως ενός θαλάσσιου χώρου όπως είναι η «Ποσειδωνία» η οποία ήταν πολύ πλούσια και η οποία έχει αρχίσει να καταστρέφεται λόγω του ψαρέματος και λόγω των εργαλείων που χρησιμοποιούνται είναι ένα πολύ μεγάλο βήμα που θα έπρεπε να κάνει η τοπική κοινωνία ή το κράτος γενικότερα. Ζητήθηκε από τους τοπικούς φορείς να το κάνει η Greenpeace και γι' αυτό θα κάνουμε αυτή την κίνηση. Σίγουρα θα δημοσιευτούν όλα αυτά τα αποτελέσματα αλλά στην ερώτηση που μου κάνεις αυτό είναι ένα μέρος της εκστρατείας μας. Δηλαδή δεν είναι κάτι διαφορετικό, δεν είναι κάτι μεμονωμένο. Αφορά ακριβώς την εκστρατεία μας. Μπορούμε να το κάνουμε και έχουμε τους ανθρώπους και τα μέσα να το κάνουμε και γι' αυτό το λόγω θα γίνει.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Συνέντευξη:

Από τον κ. Ηλία Τσιρίτη, συντονιστή τοπικών δράσεων, της WWF Ελλάς!

Ερώτηση 1^η : Ποιοι είναι οι κύριες πηγές εσόδων σας?

Απάντηση: Οι κύριες πηγές των εσόδων μας κατά ένα ποσοστό 15% είναι από μέλη, από υποστηρικτές που πληρώνουν συνδρομή. Είτε αυτοί είναι απλά μέλη ετήσια, που δίνουν συνδρομή 45€ ή 25€, ανάλογα αν είναι φοιτητές ή απλοί συνδρομητές.

Υπάρχουν εγκεκριμένα μέλη που δίνουν ένα ποσό γύρω στα 500€ και πάνω το χρόνο και υπάρχουν και υπάρχουν και κάποια άλλα είδη υποστήριξης, δωρεές ή το οτιδήποτε άλλο, αυτό γύρω στο 15% με 20%.

Ερώτηση : Όπως ιδρύματα;

Απάντηση : Όχι. Αυτό είναι μία άλλη κατηγορία. Αυτοί είναι ιδιώτες. Ένα 15% περίπου επίσης είναι χορηγίες από επιχειρήσεις στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, που κάνουν κάποιες χορηγίες, κάποια συγκεκριμένα προγράμματα χρηματοδοτούντε από συγκεκριμένες επιχειρήσεις, σύμφωνα βέβαια με κάποιους κανονισμούς που έχουμε, εσωτερικούς. Ένα άλλο ποσοστό είναι από ιδρύματα κοινοφελή όπως το Omava στην Ελβετία, το Touter Valar στην Αγγλία, το τμήμα Leveer, το ίδρυμα Λεσάκη, το Ωνάσειο έχει διάφορα ιδρύματα τα οποία χρηματοδοτούν διάφορες δράσεις. Επίσης ένα άλλο ποσοστό είναι από Ευρωπαϊκά προγράμματα, για παράδειγμα το πρόγραμμα της Διαδιάς για πέντε χρόνια χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Life της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και άλλα προγράμματα τα οποία ας πούμε πάμε και κάνουμε προτάσεις, όταν βγούνε αυτά τα προγράμματα και παίρνουμε χρηματοδοτήσεις για αυτά τα προγράμματα ανάλογα με το τί μας ενδιαφέρει, και όλα αυτά. Άλλοι πόροι προέρχονται ας πουμε, είπαμε για τα ιδρύματα, είπαμε για τους ιδιώτες, είπαμε για τις χορηγίες, είπαμε για τα προγράμματα τα Ευρωπαϊκά. Αυτοί είναι οι πόροι μας βασικά. Επίσης όλα τα οικονομικά μας στοιχεία, απολογισμός και προϋπολογισμός και όλα αυτά υπάρχουν αναρτημένα στην ιστοσελίδα μας www.wwf.gr και μπορεί ο καθένας που ενδιαφέρεται για αυτήν την πληροφορία να την πάρει από το internet.

Φέτος θα αρχίσουμε να εφαρμόζουμε ένα σύστημα λογοδοσίας και διαφάνειας, το κάναμε πάντα δηλαδή, αλλά φέτος θα είναι πιο συστηματοποιημένο, με την έννοια ότι θα μπορούν να αναρτηθούν στοιχεία οικονομικά της οργάνωσης στο internet με αναλυτικό τρόπο και να μπορεί να δει ο καθένας που ενδιαφέρεται να δει αυτό το πράγμα, να δει τί έσοδα είχαμε, από ποιές πηγές και τί έξοδα κάναμε, προς ποιές πηγές. Τα έξοδα κατά ένα μεγάλο ποσοστό γύρω στο 75%-80% είναι για τα προγράμματα πεδίου. Οι δράσεις έξω, δηλαδή προγράμματα που κάνουμε, Δαδιά, Πρέσπες, Κιρκίνη, Πίνδο, Ζάκυνθο, σε υδροτόπους του Αιγαίου και προσπαθούμε όσο μπορούμε να μειώνουμε τα διοικητικά έξοδα. Τα έξοδα του γραφείου.

Ερώτηση : *Δράτε κυρίως προς τα “πάνω”;*

Απάντηση : Όχι. Τώρα έχουμε και το πρόγραμμα της Πελοποννήσου. Μετά τις φωτιές, στην Κρήτη κάνουμε, πυρακτώνουμε το Contora, έχουμε τρία άτομα κάτω και κάνουν την καταγραφή των υδροτόπων.

Ερώτηση : *Στην Πελοπόννησο μετά τις καταστροφές που υπέστη από τις φωτιές;*

Απάντηση : Στην Πελοπόννησο έχουμε ένα άτομο, δασολόγο και πηγαίνω και εγώ πολύ συχνά κάτω και κάνουμε αυτοψίες για καταπατήσεις. Ήδη τώρα τρέχουν τρεις μηνύσεις για καταπατήσεις.

Ερώτηση : *Στην περιοχή;*

Απάντηση : Της Ηλείας κυρίως, εκεί έχει τον περισσότερο κόσμο λόγω ότι είναι αγροτικά, είναι αγροτικές εκτάσεις. Θα κάνουμε κάποιες προτάσεις όσο αναφορά την διαχείριση των άκαπτων νησίδων στην περιοχή. Θα κάνουμε, κάνουμε κάποιες παρεμβάσεις διαχειριστικού περιεχομένου. Ελέγχουμε κάποια μεγάλα έργα όπως η Ιόνια Οδός, κάποιες αμμοληψίες που γίνονται στην Αμοργό, στην Αίδα σε διάφορες περιοχές εκεί. Έχουμε διάφορες δράσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται ουσιαστικά από το budget της οργάνωσης, εδώ πέρα.

Ερώτηση 2^η : *Το έργο που επιτελείτε είναι αποτελεσματικό σε σχέση με τις επιχορηγήσεις που λαμβάνετε?*

Απάντηση : Σίγουρα, αυτός είναι ο σκοπός. Δηλαδή ο σκοπός είναι μιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης που δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα να αξιοποιεί όλους τους διαθέσιμους πόρους. Να τους αξιοποιεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Γι’ αυτό

έχουμε καταρτίσει και στρατηγική, ειδική, γι' αυτό έχουμε ειδικές διαδικασίες, προκειμένου να μην υπάρχει κανένα θέμα είτε διαφάνειας, είτε μη αξιοποίησης κάποιων πόρων που έχουμε.

Ερώτηση : *Το budget, ας πούμε, που κάνετε το πρόγραμμα είναι διετές, τριετές, πενταετές;*

Απάντηση : Εξαρτάται το πρόγραμμα. Αν κρίνουμε, βέβαια ας πούμε, ότι το πρόγραμμα θα πρέπει να κρατήσει τόσο καιρό βγάζουμε ένα budget συγκεκριμένο για το πρόγραμμα.

Ερώτηση : *Τώρα, ας πούμε με την Πελοπόννησο, παραδείγματος χάριν, έχετε κάνει κάποιο budget, ώστε να δείτε ;*

Απάντηση : Αυτό για την Πελοπόννησο είναι ένας προϋπολογισμός τριετής. Έχουμε πει ότι θα κάνουμε ένα πρόγραμμα τριετής. Για παράδειγμα, παλιότερα με την καταγραφή του τσακαλιού, επίσης ο προγραμματισμός ήταν τριετής. Είχαμε πει ότι θα μας κρατήσει η έρευνα αυτή τρία χρόνια. Το πρόγραμμα το υδροτόπων του Αιγαίου ξεκίνησε με έναν τριετή προγραμματισμό και τώρα αναναιώθηκε. Ήταν τριετής προγραμματισμός για την καταγραφή υδροτόπων του Αιγαίου αλλά επειδή θα καταγράψουμε τους υδροτόπους της Κρήτης τώρα και του χρόνου τους υδροτόπους του Ιονίου αναναιώθηκε. Γίνεται αυτό. Άρα ένα πρόγραμμα που μπορείς να πεις ότι έχει πάρα πολλά οφέλη και που μπορείς να το χρηματοδοτήσεις και έχουν πράγματα τα οποία μπορούν να γίνουν, είναι ένα ωραίο πράγμα και έχει έτσι πολλαπλά οφέλη και για το φυσικό αντικείμενο και για μας που τρέχουμε, βγάζει στοιχεία και για εμάς, τότε το φροντίζουμε και το ανανεώνουμε. Αλλά αυτά ο προγραμματισμός προσπαθούμε να είναι όσο το δυνατόν πιο μακροπρόθεσμος γίνεται.

Ερώτηση : *Δηλαδή έχει γίνει ένας υπολογισμός των χρημάτων, ας πούμε για την τριετή δράση σας;*

Απάντηση : Βέβαια.

Ερώτηση : *Αν χρειαστούν περισσότερα χρήματα;*

Απάντηση : Συνήθως δεν γίνεται αυτό. Συνήθως γιατί ο προγραμματισμός που κάνουμε είναι πάντα καλός. Έχουμε εδώ ειδικά δύο ανθρώπους εδώ πέρα, που κάνουν αυτό το πράγμα. Να προγραμματίσουν την προϋπολογισμό θα έχουμε, τί

budget θα έχουμε, τί χρήματα θα χρειαστούν στα προγράμματα. Εν το μεταξύ έχουν μία εμπειρία στο αντικείμενο. Τόσα χρόνια έχουμε μάθει τί θα χρειαστούμε και ένα πρόγραμμα έχει πάρα πολλά πράγματα. Χρειάζεται να πάρεις εξοπλισμό, χρειάζεται, πόσους ανθρώπους θα χρειαστείς, τί καύσιμα θα χαλάσεις, πόσα αυτοκίνητα θα χρησιμοποιήσεις, που θα είναι αυτοί οι άνθρωποι, τί ταξίδια θα κάνουν, τί εξοπλισμό, τί μετρήσεις θα κάνουνε, πόσα θα κρατήσει αυτό το πράγμα. Όλα αυτά, με βάση την εμπειρία που έχουμε αποκτήσκει πλέον είναι σχετικά εύκολο να τα υπολογίσουμε και να πέσουμε μέσα. Έτσι; Φυσικά, υπολογίζουμε σίγουρα προς τα πάνω για να μπορούμε να έχουμε και μία άνεση, αλλά είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις που έχουμε βγει εκτός προϋπολογισμού. Γιατί μπορείς να υπολογίσεις τις δράσεις που θα κάνεις πολύ... Δηλαδή θα τυποθούν μετά κάποιοι οδηγοί για κάποιο αποτέλεσμα, ας πούμε, για τους υδροτόπους του Αιγαίου έχει τυπωθεί ένα τεράστιο βιβλίο και έχουν καταγραφεί οι υδροτόποι οτυ Αιγαίου και τα έχουμε υπολογίσει. Ξέραμε πόσο κοστίζει. Τις έχουμε υπολογίσει αυτές τις διαδικασίες. Και έτσι συνήθως δεν έχουμε την πολυτέλεια να το κάνουμε αυτό, γιατί όταν έχεις ένα budget έναν προϋπολογισμό και ο ισολογισμός πρέπει στο τέλος να είναι ισοσκελισμένος, δεν έχεις την πολυτέλεια να πέσεις έξω. Θα δεις από που δεν χάλασες τόσα λεφτά, όσα είχες υπολογίσει και θα τα ρίξεις κάπου αλλού σε κάποια άλλη δράση του προγράμματος, του ίδιου. Επειδή, ας πούμε, αν έχεις 1.000.000€ προϋπολογισμό, πρέπει να χαλάσεις 1.000.000€, δεν μπορείς να χαλάσεις μόνο 500.000€, γιατί εκεί έχεις πέσει έξω. Και αυτό μπορεί να είναι καταστροφή για μία οργάνωση, που δεν έχει άλλες πηγές, έκτακτων εσόδων ή δεν μπορεί να χορηγηθεί έκτακτα από κάπου αλλού, ας πούμε, για να καλύψει μία τρύπα. Επομένως, φροντίζουμε να είμαστε πάρα πολύ αυστηροί στις διαδικασίες μας, τις οικονομικές και φροντίζουμε να κάνουμε πάρα πολύ καλό προϋπολογισμό, ώστε να μην έχουμε τέτοια προβλήματα στο τέλος.

Ερώτηση 3^η : *Η υπηρεσία που παρέχετε είναι αναγνωρίσιμη και διακριτή στο κοινωνικό σύνολο ή εμπλέκεστε στη δράση σας με τις άλλες Μ.Κ.Ο που ενεργοποιούνται στην Ελλάδα ? Αν θέλετε να είναι διακριτός και αναγνωρίσιμος ο ρόλος σας από το κοινωνικό σύνολο ποιες στρατηγικές ακολουθείτε?*

Απάντηση : Σίγουρα, κάθε Μη Κυβερνητική Οργάνωση θα θέλει να είναι αναγνωρίσιμη από το κοινό. Δηλαδή να μπορείς να μιλήσεις με ένα άνθρωπο να του πεις WWF και να ξέρει τί είναι αυτό, ή είναι κάτι παρεμφερές. Αυτό το κάνουν όλες οι Μ.Κ.Ο. και θέλουν σίγουρα να αποκτήσουν, αυτό που λέμε, αναγνωρισιμότητα και

διάκριση απέναντι σε κάποιες άλλες οργανώσεις. Αυτή η διάκριση είναι επιθυμητή και το κάνουν όλοι και δεν έχει να κάνει με τον ανταγωνισμό. Η διάκριση, ότι να διακριθεί η μία από την άλλη, ότι εμείς είμαστε πιο καλοί από τους άλλους αυτό έχει να κάνει με ανταγωνισμό, που πιστεύω ότι δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή. Τουλάχιστον από την WWF δεν υπάρχει κάτι τέτοιο. Και αυτό αποδεικνύεται και με τις συνεργασίες που έχουμε κάνει με άλλες οργανώσεις. Συνεργαζόμαστε με άλλες Μ.Κ.Ο. εθνικής εμβέλειας σε πολλά ζητήματα. Ας πούμε με την Greenpeace συνεργαζόμαστε σε θέματα πολιτικής, για την κλιματική αλλαγή, για περάτωση των ενεργειακών συστημάτων.

Ερώτηση : Έχετε κάποιο κοινό στόχο; Ή έχετε μία δράση, ας πούμε, κοινή;

Απάντηση : Οι στόχοι είναι κοινοί έτσι και αλλιώς. Δηλαδή ποιος δεν θα ήθελε η χώρα μας να γίνει πράσινο. Ένας στόχος. Η χώρα να είναι συνεπής με τους ρύπους, με τις εκπομπές ρύπων του Κιότο. Αυτός είναι ένας στόχος, προφανής. Άρα είναι για όλες τις οργανώσεις. Άρα δεν υπάρχει θέμα να κάνουμε διάκριση και τα λοιπά.

Ερώτηση : Έχετε κοινή δράση δηλαδή;

Απάντηση : Σε τέτοια πράγματα, ναι, έχουμε κοινή δράση. Συμφωνημένη από πριν. Και έχουμε πεί, ας πούμε για τις προστατευόμενες περιοχές, έχουμε κάνει δελτία τύπου με άλλες επτά οργανώσεις. Με το Αρχέλων, με την Ελληνική Εταιρία, με την Ορνιθολογική Εταιρία. Κάποιες καταγγελίες που γίνονται για κάποιες περιοχές που δραστηριοποιούνται άλλες οργανώσεις, τις κάνουμε από κοινού πολλές φορές. Στη Λέσβο, ας πούμε για τους υδροτόπους, τις κάνουμε με την Ορνιθολογική Εταιρία. Στη Ζάκυνθο, τις καταγγελίες που κάναμε, ας πούμε, για το Εθνικό Πάρκο Ζακύνθου τις κάναμε με τον Αρχέλωνα. Υπάρχει μία συνεργασία σε τέτοιο επίπεδο, σε βασικά πράγματα. Άρα δεν θα έλεγα ότι προσπαθούμε να έχουμε ρόλο, τελείως διακριτό. Η αναγνωρισιμότητα είναι σίγουρα κάτι που μας απασχολεί όλους. Εκεί ακολουθούνται επικοινωνιακές στρατηγικές, προσπαθώντας να επικοινωνήσεις περισσότερο, τις δράσεις που κάνεις, προς το κοινό. Και επίσης να επικοινωνήσεις με τον ορισμό των συμβόλων που έχεις, αυτό είναι μια τακτική, ας πούμε στρατηγικής επικοινωνίας όπου να μπορεί η κάθε που βλέπει το panda ή το WWF, από κάτω να μπορεί να φέρει στο μυαλό του, να το συνδιάσει με κάτι. Γιατί όταν ακούμε, ας πούμε Greenpeace, την συνδιάζουμε με κάτι, κάποιους ανθρώπους, ας πούμε, που κρεμιούνται από τα

φουγάρα, κάνουν ακτιβισμό, στα καράβια μέσα και τα λοιπά. Αυτό έχει αναγνωρισσιμότητα, για μία οργάνωση. Υιοθετείς για μια οργάνωση αυτή την εικόνα. Άρα όλες οι οργανώσεις που θα θέλουν, ας πούμε, αυτή την αναγνωρισσιμότητα να την αυξήσουν προκειμένου να μπορούν να έχουν λόγο και στήριξη από το κοινωνικό σύνολο. Σίγουρα η αναγνωρισσιμότητά σου βοηθά στο να στηριχθείς στο κοινωνικό σύνολο.

Ερώτηση 4^η : *Κατά την εκτέλεση της αποστολή σας δέχεστε χορηγίες, με ποια κριτήρια επιλέγετε τους χορηγούς σας και ιεραρχείτε τη δράση σας?*

Απάντηση : Λοιπόν, δεχόμαστε χορηγίες σίγουρα. Βέβαια οι χορηγίες προσπαθούμε να είναι όσο πιο μικρό το ποσοστό γίνεται, από τον προϋπολογισμό. Προσπαθούμε να αυξήσουμε τον αριθμό των υποστηρικτών προκειμένου να είναι οι πόροι πιο αδέσμευτοι και κατά τα άλλα πάντα τις χορηγίες προσπαθούμε να τις κρατάμε σε ποσοστό, σε χαμηλό πάντα, περίπου 10%. Περίπου, εκεί πέρα. Τα κριτήρια, τα οποία επιλέγουμε τους χορηγούς, υπάρχουν κριτήρια και από το Διεθνές WWF, αλλά θέτουμε και εμείς κάποια κριτήρια. Για παράδειγμα θέλουμε και εμείς να είμαστε πιο κάθετοι, ώστε να μην συνεργαζόμαστε με κάποιες επιχειρήσεις, οι οποίες αποδεδειγμένα προκαλούν μεγάλη όχθηση περιβαλλοντική. Συνήθως γίνεται αυτό. Δεν συνεργαζόμαστε, ας πούμε, με επιχειρήσεις έχουν να κάνουν με οιοπνευματώδη, με καύσιμα, με καπνού, με τέτοια πράγματα. Αυτές έχουν να κάνουν με αρχές τις οποίες, εμείς τις ακολουθούμε μέσω του Διεθνούς. Έχει βγάλει το Διεθνές WWF συγκεκριμένες οδηγίες, για αυτές τις χορηγίες, για αυτά τα κριτήρια.

Ερώτηση : *Αν κάποια εταιρία δεν είναι τόσο διαφανής, ας πούμε. Την ψάχνετε;*

Απάντηση : Εννοείτε, να μην είναι διαφανής, ως προς την διαχείρισή της, που κάνει;

(Διευκρινισή μας :) Ναι. Την ψάχνετε; Υπάρχει κάποιο διεθνές πρόγραμμα;

Απάντηση : Ναι, εντάξη. Σε αυτά υπάρχει κάποιο πρόγραμμα. Διεθνές, ψάχνουμε, ναι. Εντάξη, αυτά κυκλοφορούν στην «πίτσα», μαθαίνεις από διάφορους. Ο χώρος του περιβάλλοντος στην Ελλάδα είναι μικρός. Άρα αν γίνει κάτι, υπάρχει κάτι στραβό, ας πούμε, που πρέπει να το λάβεις υπόψιν σου, το μαθαίνεις. Δεν υπάρχει περίπτωση να μην το μάθεις. Είμαστε ένα μικρό χωριό, ας πούμε. Θα το μάθεις.

Ερώτηση : *Εσείς τί κριτήρια θέτετε;*

Απάντηση : Η ιεραρχία, ας πούμε των δράσεων εξαρτάται, από εμάς. Δηλαδή εμείς κρίνουμε τί πρέπει να κάνουμε. Δηλαδή σπάνια έρχεται ένας χορηγός και μας λέει εγώ θέλω να κάνω αυτό. Μπορεί να έρθει ένας χορηγός, επίσης να πει εγώ θέλω να κάνω αυτό, αλλά αυτό πρέπει να ταιριάζει με την στρατηγική την δική μας, δηλαδή με το τί θέλουμε να κάνουμε εμείς. Συνήθως εμείς κάνουμε προτάσεις στους χορηγούς. Δηλαδή λέμε, βγάζουμε την στρατηγική μας και λέμε, θέλουμε να μετρήσουμε τον τάδε πληθυσμό στην Πάρνηθα, τον πληθυσμό του ελαφιού στην Πάρνηθα. Και όποιος μπορεί να το κάνει αυτό σαν χορηγός. Αλλά για να εξυπηρετήσουμε κάποιες ανάγκες δικές μας, όσο αναφορά της επίτευξη του σκοπού. Αυτό πάει με το τί στόχους έχουμε θέσει εμείς και τί ιεραρχία έχουμε θέσει εμείς στα πράγματα. Δηλαδή αν θέλουμε να κάνουμε ένα πρόγραμμα στην Πελοπόννησο ή αν θέλουμε να τρέξουμε το πρόγραμμα στην Πίνδο, τρέχουμε το πρόγραμμα στην Δαδιά, αυτές είναι στρατηγικές της ίδιας της οργάνωσης. Και από 'κει και πέρα προσπαθούμε να προσαρμόσουμε όποια χορηγία έρχεται ή υπάρχει σε αυτές τις επιλογές. Η επιλογή των δράσεων που θα γίνουν κατά κύριο λόγο ανήκουν σε εμάς. Και εμείς προτείνουμε. Και αν κάποιος χορηγός, κάποιο ίδρυμα ενδιαφέρεται, από 'κει και πέρα δικός τους θέμα.

Ερώτηση 5^η : *Η εμπειρία σας μέσα από τη διεξαγωγή προγραμμάτων σε τοπικό, ευρωπαϊκό - παγκόσμιο επίπεδο και η αντίστοιχη εμπειρία που αποκομίσατε όλα αυτά τα χρόνια σας έχει οδηγήσει σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τον τρόπο διαχείρισης και το χρόνο που απαιτείτε για να έχετε ορατά αποτελέσματα?*

Απάντηση : Όλη αυτή η εταιρία, μας ώθησε την προηγούμενη χρονιά να φτιάξουμε ένα στρατηγικό πλάνο. Να θέσουμε μία στρατηγική για την οργάνωση σε επίπεδο πενταετίας. Μέχρι πρότεινως είχαμε θέσει μία στρατηγική σε ετήσια βάση, ας πούμε, αλλά αυτή τη φορά κάναμε μία στρατηγική πενταετίας και είπαμε ότι θέλουμε να ασχοληθούμε με διάφορα πράγματα. Επίσης βελτιώσαμε πάρα πολύ τον τρόπο διαχείρισης. Αυτό είναι μία διαδικασία, η οποία είναι συνεχόμενη. Δεν μπορείς να την σταματήσεις. Γιατί όσο μεγαλώνει μία οργάνωση, όσο μεγαλώνουν τα προγράμματα που κάνει, οι δραστηριότητές της, η αναγνωρισιμότητά της και όλα αυτά, σίγουρα μεγαλώνει και το κόστος διαχείρισης που έχεις να κάνεις όλων αυτών των πραγμάτων. Και να πρέπει να είσαι όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστος γίνεται και

αυτό κρίνεται από τον τρόπο διαχείρισης των πραγμάτων. Πιστεύω στην Ελλάδα είμαστε πρώτοι ως προς τα θέματα διαχείρισης είτε των οικονομικών μας, είτε των εσωτερικών μας διαδικασιών, είτε της πολιτικής και της επικοινωνίας που έχουμε. Λίγες οργανώσεις θα σας πούνε ότι μπαίνει μέσα ο ορκωτός λογιστής, ελέγχει τα βιβλία, καταθέτει προϋπολογισμούς στο Υπουργείο Οικονομικών και όλα αυτά, ας πούμε και υπάρχει και μία εσωτερική διαδικασία ελέγχου. Γιατί βάση του οικονομικού μας καθεστώτος, που είναι κοινοφελές ίδρυμα, θα πρέπει όλα, ισολογισμοί, προϋπολογισμοί να εκθέτονται στο Υπουργείο Οικονομικών. Άρα υπάρχει ένας έλεγχος από εκεί.

Δεύτερον, από δικιά μας πρωτοβουλία να μπαίνουν ανεξάρτητοι ορκωτοί λογιστές κάθε τέλος του οικονομικού έτους, που είναι κάθε τέλος Ιουνίου και κάνουν έλεγχο σε όλα μας τα βιβλία. Και βγάζουν πόρισμα ότι είμαστε όλα εντάξη και όλα καλά, ας πούμε. Αυτό όμως από εμάς απαιτεί ένα πάρα πολύ μεγάλο κόπο στο θέμα της διαχείρισης. Και αυτό το καταλάβαμε με τα χρόνια και με την εμπειρία και είπαμε ότι για να μπορούμε να είμαστε και αξιόπιστοι και να έχουμε κάποιες διαδικασίες και να ελέγχουμε όλα αυτά τα πράγματα, πρέπει να φτιάξουμε αυτές τις διαδικασίες. Άρα αυτό προέκυψε από την εμπειρία και του international, του Διεθνές και του Εθνικού γραφείου. Γιατί και το Διεθνές, ας πούμε, θέτει κανονισμούς και διαδικασίες, διαφάνειας και λογοδοσίας.

Τώρα το θέμα για τα ορατά αποτελέσματα εξαρτάται, δεν εξαρτάται μόνο από εμάς. Δηλαδή αν εξαρτιόταν μόνο από εμάς τα αποτελέσματα θα ήταν πολύ ορατά και άμεσα, σε κάποια πράγματα. Και εξαρτάται και από τις δράσεις, τις οποίες κάνεις. Για παράδειγμα, αυτό αν έχεις ορατά αποτελέσματα εξαρτάται από την φύση του προγράμματος, από την φύση της δράσης που κάνεις. Μια μελέτη, ας πούμε, στην Δαδιά για τους γύτες, θα σου φέρει αποτελέσματα μετά από κάποια χρόνια, γιατί τα μέτρα που θα πάρεις τώρα ή τα μέτρα που θα σκεφτείς τώρα ή τις μελέτες που θα κάνεις τώρα, θα επηρεάσουν τον πληθυσμό, μετά από 5 με 6 χρόνια. Δηλαδή η αναπαραγωγή, η διαφορά του πληθυσμού, αν ένα μέτρο μας κάτσει ή δεν μας κάτσει, γιατί πολλές φορές στην οικολογία δεν μπορείς να, θέτεις ένα στόχο, θέτεις κάποια μέτρα, αλλά πολλά πράγματα στηρίζονται και στην φύση. Μπορεί κάτι να μην σου πετύχει, για λόγους καθαρά φύσης. Η φύδη δεν θα το δεχτεί, ας πούμε, ή είναι αλλιώς απ' ότι τα είχαμε υπολογίσει. Αυτό όμως, τα αποτελέσματα θα έρθουν μετά από καιρό, δηλαδή πρέπει να δουλέψεις. Γενικά όταν δουλεύεις με την φύση θα πρέπει να έχεις υπομονή, να περιμένεις να σου δώσει αυτή αποτελέσματα απ' αυτά που έχεις

προτείνει εσύ, τα μέτρα που έχεις πάρει. Κάποιες άλλες δράσεις βέβαια είναι άμεσες και ορατά τα αποτελέσματα. Ας πούμε, αν κάνεις μία εκστρατεία για τα τοξικά έχεις άμεσο αποτέλεσμα. Γιατί εκεί συλλέγεις υπογραφές, πιάζεις, κάνεις lobbying στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκεί έχεις άλλα αποτελέσματα που ψηφίζεται ή δεν ψηφίζεται ο κανονισμός, εκεί υπάρχουν άμεσα αποτελέσματα. Όσο αναφορά τα θέματα της πολιτικής, δηλαδή μπορείς να δεις άμεσα αποτελέσματα. Όσο αναφορά τα θέματα του conservation της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος, εκεί τα αποτελέσματα πρέπει να είναι, πρέπει να περιμένεις. Ξέρεις, μελετάς, κάνεις κάποια μέτρα αλλά αυτό που πρέπει να δεις, αυτό που λένε και οι Άγγλοι «what the nature give's you», τί θα σου δώσει η φύση μετά στην διαδικασία. Επίσης πολλά πράγματα δεν εξαρτιούνται από εμάς. Από εμάς με την έννοια, ότι εμείς κάνουμε τις μελέτες, κάνουμε τις προτάσεις και διεκδικούμε κάποια πράγματα, αλλά και στην Ελλάδα υπάρχει και ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, το οποίο είναι τελείως ανεπαρκές. Επομένως, έχουμε τώρα για παράδειγμα, να θέσω την μελέτη για το τσακάλι. Κάναμε την μελέτη για το τσακάλι, τριετή μελέτη για το τσακάλι, η οποία τελείωσε το 2001, το 2003, λάθος, το 2003 έχουν περάσει ας πούμε πέντε χρόνια, έχουμε κάνει την πρόταση στο Υπουργείο Γεωργίας που είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των αγροτικών, δασικών εκτάσεων για να γίνει ένα πρόγραμμα προστασίας και των βιοτόπων και του είδους και ακόμα περιμένουμε το Υπουργείο να πάρει μία απόφαση για να κάνει αυτό το πρόγραμμα.

Ερώτηση : Από το Υπουργείο;

Απάντηση : Από το Υπουργείο Γεωργίας. Άρα, καταλάβατε, αυτά δεν εξαρτώνται μόνο από εμάς τα αποτελέσματα. Εμείς κάναμε την μελέτη, δώσαμε τα πρωτογενή στοιχεία, δηλαδή υπήρξε η μαγιά, τα στοιχεία, ας πούμε. Αλλά πρέπει να το πάρει κάποιος αυτό το πράγμα και να το συνεχίσει.

Ερώτηση : Και αυτό είναι το κράτος;

Απάντηση : Σίγουρα, σίγουρα. Μα παντού είναι το κράτος. Παντού, ας πούμε αν δείτε στο εξωτερικό τις ενέργειες, το moldy totting, που λέμε, της παρακολούθησης των φυσικών παραμέτρων δεν τις κάνουν οι Μ.Κ.Ο. ή τις κάνουν οι Μ.Κ.Ο. αλλά στηριζόμενες από τα αρμόδια Υπουργεία, από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Ας πούμε στην Ισπανία, που ήμουν πριν δύο μήνες, την παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων στα ποτάμια της Καταλονίας τα έχει, τα κάνει μεν η Διεύθυνση των υδάτων της

Καταλονίας, αλλά έχει βγάλει κονδύλια και χρηματοδοτεί είτε οργανώσεις, είτε άλλους φορείς, πανεπιστήμια, ινστιτούτα και τα λοιπά και κάνουν αυτή τη δουλειά. Και η Διεύθυνση των υδάτων της Καταλονίας, απλώς έχει τον συντονιστικό ρόλο και τον επιβλέποντα ρόλο. Δεν κάνει αυτή τη δουλειά, αλλά τουλάχιστον όμως συμβάλλει σε αυτόν, είναι από πάνω. Παρακολουθεί, προτείνει, ελέγχει. Το ίδιο γίνεται στην Ουγγαρία, για παράδειγμα. Στην Ουγγαρία την παρακολούθηση των ελαφιών την κάνουν τα πανεπιστήμια, αλλά το Υπουργείο χρηματοδοτεί τα πανεπιστήμια, για να κάνουν αυτή τη δουλειά.

Ερώτηση : *Και με αυτό θέλετε να πείτε ότι δεν υπάρχει καμία τέτοια μέριμνα από το κράτος μας;*

Απάντηση : Εδώ δεν υπάρχει τέτοια μέριμνα. Αυτή τη στιγμή εμείς κάνουμε μία δουλειά στην Δαδιά, εδώ και 15 χρόνια, 20 χρόνια κοντά στην οποία έχουμε χαλάσει άπειρα χρήματα, είναι άπλετο το υλικό πάνω, ο κόσμος, η προσπάθεια και αυτά και παρ' όλα αυτά σε όλα τα μετρα διαχείρισης που έχουμε προτείνει, μόνο εμπόδια δεν έχουμε συναντήσει. Τώρα, αυτή η στιγμή η Δαδιά, είναι μία από τις πιο καλά προστατευόμενες περιοχές και οφείλετε σε κατά ένα μεγάλο μέρος σε εμάς. Για τις προτάσεις που έχουμε κάνει. Αν αυξάνει ο πληθυσμός δηλαδή των αρπακτικών στην περιοχή, οφείλετε σε εμάς.

Ερώτηση 6^η : *Με δεδομένη την εμπειρία σας, διεξάγετε έρευνες που παρέχουν έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία;*

Σας παρακαλούμε να αναφέρετε τουλάχιστον μια.

Απάντηση : Για τις έρευνες για την επίδραση, των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία αυτή τη στιγμή είχαμε κάνει μόνο μία έρευνα όσο αναφορά το θέμα των τοξικών, στην εκστρατεία για τα τοξικά. Όπου είχαμε βγάλει κάποιες παραμέτρους και είχαν γίνει κάποιες εξετάσεις αίματος σε μέλη- δείγματα, να τα πω έτσι, σε όλα τα τοπικά γραφεία. Αυτό ήταν κυρίως και μία κίνηση επικοινωνίας, αλλά έβγαλε και κάποια χαρακτηριστικά πράγματα, όπως ότι κάναμε εξέταση αίματος στην γιαγιά, στην μητέρα και στην κόρη, ας πούμε, στην εγγονή δηλαδή, για να δούμε ποια ποσοστά υπάρχουν στο αίμα τους σε μια γενιά. Αν παίρνει από αίμα σε αίμα, από την μια γενιά στην άλλη. Και όντως αναφέρθηκαν ας πούμε, από χημικά τα οποία είχαν καταργηθεί στην δεκαετία του εβδομήντα όπως, ας πούμε το "CFC" ή κάποια

άλλα φυτοφάρμακα τα οποία είχαν καταργηθεί την δεκαετία του εβδομήντα, παρ' όλα αυτά υπήρχαν στο αίμα της εγγονής, ακόμα. Ενώ είχε καταργηθεί η χρήση τους και δεν χρησιμοποιούνταν από την δεκαετία του εβδομήντα. Δηλαδή, υπήρχε στο αίμα της γιαγιάς, πέρασε στο αίμα της κόρης και μετά της εγγονής. Είχαν γίνει κάποιες τέτοιες μετρήσεις, ας πούμε, αυτές ήταν και χρηστικού περιεχομένου αλλά και κυρίως και επικοινωνιακού περιεχομένου, ώστε να αναδείξουμε το πρόβλημα και να πείσουμε να ψηφιστεί πιο αυστηρή νομοθεσία ρύθμισης για τα χημικά. Η νομοθεσία ρύθμισης ψηφίστηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οδηγία, όχι τόσο αυστηρή όσο περιμέναμε, αλλά τουλάχιστον δεν ήταν τόσο χαλαρή όσο περιμέναμε οι εθνικές βιομηχανίες. Τουλάχιστον αποδόθηκε, ήταν κάπου στην μέση. Εκεί γίνανε κάποιες μετρήσεις, δηλαδή και αναλύσαμε στο κοινό μέσω της εκστρατείας, τις επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία από την χρήση κάποιων τοξικών, κάποιων χημικών ουσιών, σε ποιά προϊόντα βρίσκονται. Είχανε γίνει κάποιες αναλύσεις, κάποιες μετρήσεις. Τί προκαλεί κάθε τοξικό. Έχει βγει ένας ειδικός οδηγός για κάθε τοξικό το που βρίσκεται και τί προκαλεί. Και αυτά στηρίχθηκαν πάντα σε επιστημονικά στοιχεία.

Όσο αναφορά την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία δεν βγαίνουμε ποτέ να πούμε κάποια πράγματα, χωρίς να ισχύουνε, χωρίς να έχουμε πίσω μας στοιβαρά στοιχεία.

Ερώτηση : *Με βάση την έρευνα που είχατε κάνει; Ποιά γενιά από τις τρεις ήταν πιο επιβαρυνμένη; Δηλαδή της γιαγιάς; Της μάνας; Ή της κόρης;*

Απάντηση : Αυτό δεν το θυμάμαι. Γιατί δεν ήμουν στην εκστρατεία αυτή. Δεν το θυμάμαι. Δεν μπορώ να κάνω μία εκτίμηση τώρα.

Ερώτηση : *Δηλαδή με βάση την υγιεινή που βρέθηκε το εβδομήντα το τάδε χημικό στοιχείο;*

Απάντηση : Δεν το θυμάμαι. Πραγματικά δεν το θυμάμαι. Τί έδειξε το κάθε δείγμα.

Ερώτηση : *Ας πούμε να δούμε. Λένε ότι στη σημερινή εποχή εμείς που μεγαλώνουμε είμαστε πιο επιβαρυνμένοι σε σχέση με τους παππούδες μας πο μεγάλωσαν τότε. Γι' αυτό και έκανα και αυτή την ερώτηση.*

Απάντηση : Ναι, ναι. Σίγουρα με μία πρόχειρη εκτίμηση, σίγουρα μετά την δεκαετία του εβδομήντα, η βιομηχανία χημικών γνώρισε μία πολύ μεγάλη άνοδο. Έτσι.

Ερώτηση : *Και αν κάτσουμε να σκεφτούμε τα μεταλλαγμένα,ας πούμε.*

Απάντηση : Τα μεταλλαγμένα είναι όμως κάτι διαφορετικό. Άλλο τα χημικά, άλλο τα μεταλλαγμένα. Τα χημικά μετά την μετά την δεκαετία του εβδομήντα, ας πούμε για παράδειγμα ανακαλύφθηκαν οι χημικές ουσίες οι χρωστικές. Άρα εγκαταλήφθηκαν όλες οι φυσικές χρωστικές ουσίες, όπως ήταν το βελανίδι, κάποια άλλα φυτά, τα οποία παρήγαγαν ας πούμε φυσικό χρώμα. Τώρα τα χρώματα πλέον είναι πλαστικά, είναι χημικά, με βάση το πετρέλαιο. Σίγουρα αυτό δημιουργεί μεγαλύτερες επιπτώσεις και από προϊόντα που καταναλώνουμε καθημερινά, τα οποία κάθε μέρα δεν είναι από φιλικά προϊόντα και όλα αυτά. Αλλά δεν θυμάμαι τώρα ακριβώς, γιατί τα πορίσματα τα είχε αναλάβει ο Αχιλλέας που είχε την εκστρατεία και δεν είμαι γνώστης των συμπερασμάτων. Αυτά υπάρχουν στην ιστοσελίδα μας, υπάρχει ακόμη αναρτημένη η εκστρατεία για τα χημικά και όλα αυτά τα πορίσματα και οι μελέτες υπάρχουν στην ιστοσελίδα μας. Απλά το ζήτημα είναι ότι ό,τι κάνουμε από θέματα εκστρατειών για παράδειγμα τώρα μελετάμε τα θέματα των περιβαλλοντικών αλλαγών σε σχέση με την ανθρώπινη υγεία από την κλιματική αλλαγή. Όχι τόσο τόσο πολύ βέβαια στην ανθρώπινη υγεία όσο σε θέματα των οικοσυστημάτων, στις βιοτικές εκτάσεις στην ορνιθοπανίδα.

Ερώτηση : *Είπατε μία λέξη που μας ενδιαφέρει. Στην ανθρώπινη υγεία, έχετε κάνει κάποια έρευνα να δείτε, ας πούμε τα τοξικά ή τα μεταλλαγμένα, τί επιπτώσεις έχουν; Πέρα από την έρευνα που έγινε.*

Απάντηση : Μα αυτή η έρευνα είναι στηριζόμενη σε ολόκληρη εκστρατεία. Δεν υπάρχει κάτι άλλο να πεις. Τα έχουμε πει όλα. Τα έχουμε αναλύσει όλα σε αυτή την εκστρατεία. Υπάρχει, έχει βγει ειδικός οδηγός, ας πούμε, ο οποίος λέει ότι αυτό το χημικό προκαλούσε, οι έρευνες έδειξαν ότι αυτό το χημικό προκαλούσε αυτήν την ασθένεια, ας πούμε. Η αυτό το χημικό θεωρείτε ύποπτο για θυρωειδή, ας πούμε.

Ερώτηση : *Κάτι είπατε για τις κλιματικές αλλαγές;*

Απάντηση : Για τις κλιματικές αλλαγές, τώρα μελετάμε κυρίως τις επιπτώσεις που έχουνε στο φυσικό περιβάλλον. Οι κλιματικές αλλαγές έχουν επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, αλλά έμεσες επιπτώσεις. Με το θέμα με τις υπεριώδης ακτίνες, με αυτές τις επιπτώσεις. Κυρίως όμως οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα είναι κοινωνικοοικονομικές, κυρίως. Με την άνοδο της στάθμης των υδάτων, θα είναι

ήμεσες στην ανθρώπινη υγεία με την έννοια της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. Γιατί θα επηρεαστούν πάρα πολύ τα προσχήματα. Θα αλλάξουν δηλαδή, άρδην, θα αλλάξει άρδην η φύση των οικοσυστημάτων. Έχει γίνει μια μελέτη τώρα από την Ορνιθολογική Εταιρία τελευταία, πριν δύο εβδομάδες όπου ομαδοποίησαν την κλιματική αλλαγή και ανακαλύψανε τα παιδιά ότι είδη που υπάρχουν εδώ πέρα στην Ελλάδα, είδη ορνιθοπανίδας, θα αρχίσουν σιγά-σιγά να μεταφέρονται, να ψάχνουν τους υδρότοπους τους πιο βόρεια. Δηλαδή ένα πουλάκι, ας πούμε, ξέρω εγώ, ο βλαχοτσομπανάκος που είναι εδώ πέρα μόνο λόγω ότι το ευνοεί το κλίμα και το οικοσύστημα, θα πάει ξέρω εγώ στην Κροατία. Μετά από 20 χρόνια. Γιατί εκεί θα βρεί τις συνθήκες που έχει, που είναι τώρα στην Ελλάδα, ας πούμε. Σας το λέω σας παράδειγμα χοντρικό, έτσι;

Άρα αυτό επηρεάζει μια σειρά παραμέτρων στην οποία, ας πούμε στηρίζετε και η ανθρώπινη ζωή. Αλλά δεν είναι τόσο άμεσες οι επιπτώσεις, όπως είναι ας πούμε τα χημικά. Γιατί τα χημικά τα παίρνουμε στον οργανισμό μας κατευθείαν. Αυτές είναι έμεσες επιπτώσεις, τις οποίες θα τις ζήσουμε σιγά-σιγά. Πέρα από την μόλυνση, φυσικά του διοξειδίου του άνθρακα, που ζεις στην μόλυνση του διοξειδίου του άνθρακα ή ξέρω εγώ, πέρα από τις υπεριώδης ακτίνες του φαινομένου του θερμοκηπίου. Για το διοξείδιο του άνθρακα, τις εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα γίνονται μετρήσεις και υπάρχουν κάποια πρώτα αποτελέσματα ας πούμε, τα οποία δεν είμαι για αυτά, γιατί δεν είναι ο τομέας ο δικός μου. Επομένως δεν μπορώ να σας πω κάποια συγκεκριμένα στοιχεία. Γίνονται και στην Μεγαλόπολη και στην Κοζάνη, συγκεκριμένες μετρήσεις για την επίδραση των ρύπων του θερμοκηπίου στην ανθρώπινη υγεία. Με καρκινογένεσεις και διάφορες τέτοιες ιστορίες, αύξηση των ποσοστών λευχαιμίας και όλα αυτά.

Έχουν βγεί και κάποιες ιατρικές έρευνες βέβαια, ήδη τώρα υπάρχουν τέτοιες ιατρικές έρευνες. Είναι πολύ δύσκολο να συνδέσεις ιατρικά, μια περιβαλλοντική υποβάθμιση με ένα ιατρικό περιστατικό. Είναι θέμα επιστημονικό. Υπάρχει μία φόρμουλα, η οποία με σοβαρότητα και με εγκυρότητα να πείς ότι ναι, είναι ότι αυτό, ότι ναι σημαίνει αυτό, ας πούμε. Ακόμη και στα χημικά πολλοί επιστημονικοί φορείς υποθέτουν ότι μπορεί να έχει γίνει από αυτό το χημικό αυτή η επίδραση. Δεν έχουν βρεί ακριβώς την σύνδεση. Έτσι; Για κάποια χημικά έχει βρεθεί η σύνδεση. Λένε ότι αυτό το χημικό κάνει αυτά, αλλά για κάποια άλλα δεν μπορούν εκ του ανασφαλούς να βγάλουν αποτελέσματα. Και αυτό είναι το θέμα της επιστημονικής εγκυρότητας. Και εμείς σαν οργανώσεις θα έπρεπε πάντα, μα πάντα να ακολουθούμε το πρόγραμμα

της επιστήμης. Δηλαδή να μην βγάζουμε πράγματα έτσι μόνο και μόνο για να στρεσάρουμε το κοινό ή για να το τσιτώσουμε και τα λοιπά. Πρέπει να στηριζόμαστε. Όλη αυτή η εκστρατεία για τα χημικά έχει στηριχθεί σε πολλές επιστημονικές μελέτες. Είχανε γίνει κρίσεις, είχανε γίνει εξετάσεις, ας πούμε, τα πάντα. Ήταν πολύ έγκυρη.

Και αυτό προσπαθούμε να κάνουμε και με τις εκστρατείες, με την κλιματική αλλαγή, μετρώντας, δηλαδή, τους παραμέτρους και υπολογίζοντας με επιστημονικό τρόπο, και τις επιπτώσεις, είτε στον άνθρωπο, είτε στα ζώα. Προκειμένου να είμαστε όσο πιο πολύ έγκυροι, γιατί όταν στηρίζεις κάποια πράγματα σε στοιβαρά επιστημονικά δεδομένα έχεις και λιγότερο αντίλογο. Και σίγουρα γίνεσαι ένας πιο σοβαρός και αξιόπιστος παίχτης σε αυτή τη διαδικασία διαμάχης με κάποιους άλλους, ας πούμε, χημική βιομηχανία, σίγουρα μας αντιμετώπιζε ως σοβαρό παίχτη, γιατί είχαμε δεδομένα στα χέρια μας. Είχαμε στοιχεία. Δεν μιλούσαμε έτσι « α, τα χημικά μας κάνουν χάλια», δεν μπορείς να το πεις έτσι.

Ερώτηση : *Μπορώ να κάνω μία τελευταία ερώτηση; Το κράτος εδώ, σας βοηθάει καθόλου στις δράσεις σας; Δηλαδή τί συνεργασία, έχετε εσείς με το κράτος;*

Απάντηση : Δυστυχώς, στα θέματα συνεργασίας κράτους και Μ.Κ.Ο. είμαστε πάρα πολύ πίσω, σε σχέση με άλλες χώρες. Ειδικά με πολλές υπηρεσίες και ειδικά με κάποια Υπουργεία είμαστε σε μεγάλο βαθμό διαφωνίας.

Ερώτηση : *Είπατε για Υπουργεία. Προ ημερών κάνατε μία πρόταση για Υπουργείο Περιβάλλοντος. Απλά ήταν μία πρόταση ή ήταν μία τεκμηριωμένη με οργανόγραμμα και τέτοια, πως πιστεύετε εσείς ότι πρέπει να είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος;*

Απάντηση : Ναι. Ήταν οργανωμένο κανονικά. Υπάρχει ολόκληρο φυλλάδιο για αυτό. Και το τί θα πρέπει να περιλαμβάνει μέσα, ποιές υπηρεσίες πρέπει να έχει, πότε να φτιαχτεί, τί να φτιαχτεί, τί αρμοδιότητες να έχει. Είναι όλα τεκμηριωμένα. Και μάλιστα σε αυτό δούλεψαν εθελοντικά πάρα πολλοί επιστημονικοί φορείς και άνθρωποι του χώρου, επιστήμονες, νομικοί.

Ερώτηση : *Κατατέθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ;*

Απάντηση : Δεν ξέρω που έχει κατατεθεί. Έχει γίνει η πρόταση, έχει τεθεί σαν δημόσιος διάλογος. Σαν δημόσια διαβούλευση. Υποθέτω ότι τα παιδιά από εκεί που το διαχειρίζοντε θα έχουν δώσει τα στοιχεία τα απαραίτητα.

Ερώτηση : *Πιστεύετε ότι η Ελλάδα πρέπει να έχει Υπουργείο Περιβάλλοντος;*

Βάση τον φυσικό πλούτο που έχει και όχι μόνο;

Απάντηση : Σαφέστατα. Φυσικά, αυτό είναι αυτονόητο. Από εκεί ξεκινάμε και λέμε ότι πρέπει να έχουμε Υπουργείο Περιβάλλοντος, γιατί είναι ένα αυτονόητο πράγμα. Βασικά η κεντρική ιδέα ήταν ένα ανεξάρτητο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Χωροταξίας μαζί, Περιβάλλον και Χωροταξία, Προκειμένου να πάρουμε και την ευθύνη των δασών. Γιατί το φυσικό αντικείμενο πλέον στην Ελλάδα είναι καταρτισμένο σε πολλά Υπουργεία. Δηλαδή για τα νερά υπεύθυνοι αυτοί την στιγμή είναι πέντε Υπουργεία. Το Υπουργείο Ανάπτυξης είναι υπεύθυνο για την ΔΕΗ, για τα υδρολογικά και τα λοιπά, το Υπουργείο Υγείας είναι υπεύθυνο για την άδρευση και ύδρευση. Το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι υπεύθυνο για τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, να ελέγχει την ποιότητα και την ποσότητά τους, Το Υπουργείο Τουρισμού είναι υπεύθυνο για τα ιαματικά λουτρά, για τα νερά που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον και όλα αυτά.

Ερώτηση : *Αυτά δεν θα έπρεπε να ανήκουν στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και από 'κεί και πέρα να έχουμε συνεργασία;*

Απάντηση : Έτσι. Η πρόταση που κάνουμε εμείς είναι όλες αυτές οι αρμοδιότητες να πάνε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Το οποίο να έχει όλες τις αρμοδιότητες για τα νερά, να έχει όλες τις αρμοδιότητες όλες τις αρμοδιότητες για τα δάση, γιατί τα δάση αυτή τη στιγμή η αρμοδιότητα είναι μοιρασμένη στο ΥΠΕΧΩΔΕ και στο Υπουργείο Γεωργίας αυτή τη στιγμή. Και εμπλέκονται και άλλα Υπουργεία, ανάλογα με το τί σχετίζονται.

Ερώτηση : *Το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι μόνο μία γενική διεύθυνση που έχει. Το Ανάπτυξης πάλι είναι κάτι πιο σχετικό.*

Απάντηση : Ναι. Αυτό είναι κάτι. Και το Υπουργείο Γεωργίας με την διεύθυνση δασών, η οποία για να καταλάβεις ο στόχος της πόσο στρεβλός είναι τα δασαρχεία, διοικητικά ανήκουν στο Υπουργείο Εσωτερικών και ως φυσικό αντικείμενο ανήκουν

στο Υπουργείο Γεωργίας. Δηλαδή από αλλού πληρωνόμαστε και από αλλού παίρνουμε εντολές. Είναι τρελή η κατάσταση. Γι' αυτό η δικιά μας η πρόταση ήτανε το Υπουργείο Περιβάλλοντος, να πάρει ό,τι αντικείμενο που έχει τώρα τις προστατευόμενες περιοχές, όλα αυτά, όλα τα αντικείμενα του νερού και τα δάση. Και την χωροταξία, έτσι. Και να είναι ένα αυτόνομο Υπουργείο που να έχει όλα τα θέματα των φυσικών παραμέτρων. Και να προτείνει και να ελέγχει όλα τα υπόλοιπα Υπουργεία στα θέματα αυτά.

Ερώτηση : Πιστεύετε, ότι εσείς θα έχετε καλύτερη συνεργασία, μετά;

Απάντηση : Εξαρτάται από θέματα προσώπων, αυτά. Δηλαδή είναι και θέματα νοοτροπίας, ας πούμε, του ανθρώπου, ο οποίος διαχειρίζεται τα πράγματα. Αν ας πούμε έχεις έναν άνθρωπο στην κυβέρνηση ή σε κάποιο φορέα, ο οποίος μπορεί να συνεργαστεί με Μ.Κ.Ο., με πολίτες, με φορείς. Και έχει πραγματικά την πρόθεση να κάνει σημαντικό έργο και είναι μιας νοοτροπίας καινούργιας, ε, τότε ναι, μπορούμε να βρούμε ανταπόκριση και να βρούμε και πεδία συνεργασίας. Γιατί εμείς, το δικό μας motto είναι ότι η ανάπτυξη και το περιβάλλον, πρέπει να πηγαίνουν μαζί. Το motto της κυβέρνησης αυτή τη στιγμή ή του κράτους είναι ότι θέλουν μόνο ανάπτυξη. Και το περιβάλλον θα το δούμε. Εκεί είναι η διαφορά. Ότι το ένα λέγεται βιώσιμη ανάπτυξη και το άλλο λέγεται ανάπτυξη με οποιοδήποτε κόστος. Και εκεί είναι η διαφωνία. Αν αλλάξει αυτή η νοοτροπία και πούνε ότι ναι θέλουμε ανάπτυξη, αλλά με έναν βιώσιμο τρόπο, με έναν σωστό τρόπο για να σώσουμε το περιβάλλον, αλλά να κάνουμε και ανάπτυξη. Κανένας δεν είναι κατά της ανάπτυξης, αλίμονο, τότε ναι θα μπορούσαμε να έρθουμε σε κάποια σημεία συνεργασίας. Όσο υπάρχει αυτή η βασική διαφωνία, μην νομίζεις ότι γίνεται κάτι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ

Συνέντευξη:

Από τις Πατρίτσια Γούγουρα, υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων και Ρούλα Κοριαζή, συνεργάτης σε θέματα ακτών από την Μεσόγειος SOS!

Ερώτηση 1^η : Ποιοι είναι οι κύριες πηγές εσόδων σας?

Απάντηση : Λοιπόν, καταρχήν ως, η νομική μας μορφή είμαστε σωματείο. Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο. Αυτό σημαίνει ότι ένα μεγάλο μέρος των εσόδων έρχονται από τις συνδρομές των μελών και των υποστηρικτών του σωματείου. Ένα άλλο κομμάτι εσόδων είναι οι χορηγίες, είτε από εταιρίες είτε από ιδιώτες. Μία τρίτη μορφή εσόδων είναι τα επιδοτούμενα προγράμματα, στα οποία εμείς υποβάλλουμε αιτήσεις κατόπιν ανακοίνωσης. Η διαδικασία έχει ως εξής: Ανακοινώνεται μία πρόσκληση για κάποιο πρόγραμμα, υποβάλλουμε μία αίτηση, αξιολογείτε και εφόσον αξιολογηθεί μπαίνουμε στη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος, οπότε κάνει να λαμβάνουμε και το αντίστοιχο αντίτιμο ανάλογα με το πρόγραμμα. Συνήθως είναι προγράμματα, τα οποία έρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση απευθείας, ανεξάρτητα αν εμπλέκετε ή όχι κάποιος Ελληνικός φορέας, υπουργείο ή δήμος ή οτιδήποτε.

Ερώτηση : Όπως για παράδειγμα το Υπουργείο Ανάπτυξης;

Απάντηση : Με το Υπουργείο Ανάπτυξης δεν έχουμε συνεργασία. Όπως με το Υπουργείο Απασχόλησης, το οποίο το πρόγραμμα του Υπουργείου Απασχόλησης ανήκει στο Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο, έχει να κάνει με το πρόγραμμα «Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση» και είναι ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο εξαγγέλθηκε, έχει να κάνει με ενίσχυση της απασχόλησης με την ενεργό συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ανεξάρτητα τί αντικείμενο έχει η κάθε οργάνωση, μπορεί να είναι αθλητισμός, μπορεί να είναι περιβάλλον, μπορεί να είναι πολιτισμός, μπορεί να είναι οτιδήποτε. Και λοιπόν υποβλήθηκε μία πρόταση, αξιολογήθηκε, εγκρίθηκε και προχωρήσαμε στην υλοποίηση και στην εφαρμογή του προγράμματος και του σχεδίου δράσης. Αυτές είναι οι βασικές πηγές εσόδων.

Ερώτηση 2^η : *Το έργο που επιτελείτε είναι αποτελεσματικό σε σχέση με τις επιχορηγήσεις που λαμβάνετε?*

Απάντηση : Αυτό που λέτε είναι πολύ γενικό. Εμείς ούτως ή άλλως πριν λάβουμε κάποια επιχορήγηση είτε είναι από κάποιο πρόγραμμα, επιδοτούμενο, είτε είναι από μία χορηγία, έχουμε υποβάλλει ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης. Τι ακριβώς θα κάνουμε! Δηλαδή ακόμη και στις ιδιωτικές εταιρίες που θέλουν να χορηγήσουν μία δράση, τους λέμε τι ακριβώς θέλουμε να κάνουμε. Τους λέμε ότι εμείς θα κάνουμε αυτά, αυτά και αυτά. Οι δράσεις αυτές γίνονται, βγαίνουν και τα αντίστοιχα report, οπότε με βάση αυτό μιλάμε. Δεν μιλάμε με κάτι πιο γενικό, ότι τί αποτελέσματα. Αν πούμε ότι πρέπει στα πλαίσια ας πούμε του εκπαιδευτικού προγράμματος να ενημερώσουμε πέντε χιλιάδες μαθητές, θα ενημερώσουμε πέντε χιλιάδες μαθητές. Αυτός είναι και ο δείκτης μέτρησης, εξαρχής.

Ερώτηση : *Σε αυτό το αντιπροσωπευτικό δείγμα που έχετε θέσει;*

Απάντηση : Έχεις πει ότι εγώ θα ενημερώσω εκατό σχολεία, αν ενημερώσεις ενενήντα πάει να πει ότι δεν έχεις κάνει αυτό που έχεις πει ότι θα κάνεις. Αν ενημερώσεις εκατό, έχεις ενημερώσει εκατό. Είναι αυτόματα και ο δείκτης.

Ερώτηση 3^η : *Η υπηρεσία που παρέχετε είναι αναγνωρίσιμη και διακριτή στο κοινωνικό σύνολο ή εμπλέκεστε στη δράση σας με τις άλλες Μ.Κ.Ο που ενεργοποιούνται στην Ελλάδα ? Αν θέλετε να είναι διακριτός και αναγνωρίσιμος ο ρόλος σας από το κοινωνικό σύνολο ποιες στρατηγικές ακολουθείτε?*

Απάντηση : Όσο αναφορά καταρχήν το πρώτο κομμάτι, ναι είναι σε ένα μεγάλο μέρος του κοινωνικού συνόλου γνωστή και η οργάνωση και οι δράσεις της. Όσο αναφορά το κομμάτι των άλλων Μ.Κ.Ο. φυσικά και συνεργαζόμαστε και γι' αυτό λεγόμαστε και «Δίκτυο Μεσόγειος SOS». Γιατί εμπλεκόμαστε σε διάφορα δίκτυα που συμμετέχουν και άλλες οργανώσεις ή φορείς και προωθούν αντίστοιχα θέματα, με αυτά που και εμείς προωθούμε. Και με την WWF και με την Ορνιθολογική Εταιρία και με την Greenpeace και με τον Αρκτούρο και με την MOM και με την Αχέλων, τουλάχιστον με όλες τις γνωστές και με διάφορες πιο περιφερειακές που δεν είναι μεγάλες γνωστές οργανώσεις αλλά δρουν σε τοπικό επίπεδο, ένα παράδειγμα στα Χανιά, έχουμε πολύ καλές σχέσεις και επαφές και συνεργασία με την Οικολογική πρωτοβουλία Χανίων, η οποία είναι μία οργάνωση που εκεί τοπικά δρα τα δικά τους θέματα. Οπότε, ναι φυσικά και συνεργαζόμαστε και φυσικά το θέλουμε

κιάλας το να εμπλεκόμαστε σε δίκτυα. Και σε διεθνή δίκτυα αντιστοίχως. Διότι έχουμε προγράμματα, τα οποία συμμετέχουμε μαζί με άλλους εταίρους, οι οποίοι είναι αντίστοιχες οργανώσεις από την περιοχή τους. Τώρα όσον αφορά τις στρατηγικές που ακολουθείτε, κοιτάζτε είναι επικοινωνιακά εργαλεία που αξιοποιεί η κάθε οργάνωση ανάλογα πάντα και με τους πόρους που διαθέτει να τους αξιοποιήσει ως προς την επικοινωνιακή της πολιτική. Έχουμε ένα site το οποίο είναι προσβάσιμο σε όλους τους επισκέπτες. Το επισκέπτεται πάρα πολύς κόσμος καθημερινά. Υπάρχουν τα news letters μας, τα οποία αποστέλλονται σε μία λίστα.

Ερώτηση : *Το site σας ενημερώνεται καθημερινά ή σε τακτά χρονικά διαστήματα;*

Απάντηση : Το site μας ενημερώνεται σε καθημερινή βάση, όχι απλά συχνά. Υπάρχει μία λίστα ανθρώπων που λαμβάνουν τα news letters, οι οποίοι είναι γύρω στα πέντε χιλιάδες άτομα. Υπάρχουν οι συνδρομητές του περιοδικού που εκδίδουμε κάθε τρίμηνο, οι οποίοι είναι γύρω στα δύο χιλιάδες άτομα, οι οποίοι λαμβάνουν το περιοδικό μας και από 'κει και πέρα με τα media, στο βαθμό που μπορούμε, προσπαθούμε να προβάσουμε τα διάφορα της οργάνωσής μας. Δεν υπάρχει δηλαδή κάποια στρατηγική, διαφορετική από αυτήν που ακολουθεί όλος ο κόσμος, απλά ένα κομμάτι άλλο το οποίο έρχεται να ενισχύσει όλο αυτό είναι ότι, πολύ επικοινωνιακή δουλειά γίνεται και στις εκδηλώσεις που διοργανώνουμε, επειδή είναι ανοιχτές στο κοινό και μαζικές, υπάρχει προσέλευση κάθε φορά καινούργιου κόσμου, ο οποίος δεν μας ήξερε.

Ερώτηση : *Είτε σε συνέδρια είτε σε ημερίδες;*

Απάντηση : Συνέδρια, ημερίδες, συνεργασίες με διάφορους δήμους, εκδηλώσεις οι οποίοι έχουν ενημερωτικό χαρακτήρα πάντα, δεν είναι κάτι άλλο. Όπου εκεί πάντα όλο και περισσότερος κόσμος έρχεται. Συμμετέχουμε σε πολλές εκθέσεις, στην ecofestival, στην ecolife, στην anvgres, που είναι σχετικές με τα αντικείμενα τα περιβαλλοντικά και από κει και πέρα και σε διάφορες εκδηλώσεις που οργανώνουν άλλοι φορείς, δήμοι ή νομαρχίες, οι οποίες συνήθως αφιερώνουν ένα κομμάτι.

Ερώτηση : *Ένας δήμος που τελευταία έκανε κάτι;*

Απάντηση : Θα κάνουμε τώρα τον Μαΐο- Ιούλιο θα έχουμε περίπτερο στο φεστιβάλ Βύρωνα. Είναι κάτι που έρχεται τώρα. Αντιστοίχως, τί να σου πω; Με την Νέα

Φιλαδέλφεια, με την Νέα Σμύρνη έχουμε κάνει αντίστοιχα πράγματα, με τον Άγιο Δημήτριο, με την Ελευσίνα ανάλογα. Όπου μπορούμε γενικά.
(Παρέμβαση Ρούλας Κυριαζή) Σε αυτό που λέει η Πατρίτσια τελικά υπάρχει κάτι σαν παρέμβαση σε τοπικό επίπεδο. Στα περισσότερα προγράμματα που κάνουμε, επειδή ρώτησες πριν τι είναι ο στόχος και τι κάναμε, είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση, υπάρχει κάποια παρέμβαση. Παρέχετε ένα έργο σε συνεργασία με κάποιους φορείς το οποίο μετά πάνω σε αυτό πατάνε και δίνουν κάποια συνέχεια. Είναι κάτι σαν καλή πρακτική, όπου μπορούμε εμείς να επέμβουμε σαν Μ.Κ.Ο. με την γνώση που έχουμε και σαν εξειδικευμένοι σε αυτό το κομμάτι.

Ερώτηση : *Συνήθως σας ζητάνε την βοήθειά και τα τοπικά;*

Απάντηση : Ναι. Τώρα πια, ειδικά τον τελευταίο χρόνο με όλες τις καταστροφές που γίνανε, που έχουν γενικά ευαισθητοποιηθεί περισσότερο. Όλα αυτά, σε βαθμό να μην προλαβαίνουμε. Δηλαδή ο κάθε δήμος έχει τις εκδηλώσεις του και θέλει standar να δίνει ένα περιβαλλοντικό μήνυμα και καλεί τις οργανώσεις να έχουν περίπτερα, ενημερωτικά εκεί πέρα, για να ενημερώνουν τον κόσμο στις εκδηλώσεις. Όπου μας καλούν πηγαίνουμε.

Ερώτηση : *Υπάρχει ανταπόκριση; Δηλαδή όταν έρχετε ο κόσμος βλέπετε να ευαισθητοποιείται;*

Απάντηση : Αυτό εξαρτάται. Εξαρτάται πως είναι στημένη η οργάνωση. Αν η οργάνωση είναι εξ' αρχής, μέρες περιβάλλοντος, ναι. Αν είναι ότι με την συναυλία την τάδε ή την τάδε πολιτιστική εκδήλωση, θέλω να κάνω και αυτό , τότε όχι. Διότι ο άλλος δεν έρχετε ούτε για ενημερωθεί, ούτε για να ευαισθητοποιηθεί, έρχετε για να δει μια συναυλία, μία παράσταση και τελειώνει και η υπόθεση. Πάλι βέβαια, εξαρτάται και από τον διοργανωτή πόσο καλά το έχει δουλέψει αυτό το πράγμα.

Ερώτηση : *Πόσο καλά το έχει προμοτάρει;*

Απάντηση : Πόσο χώρο του έχει αφιερώσει πέρα από το να καλέσει τις οργανώσεις, να είναι εκεί πέρα, να μοιράσουν φυλλάδια. Του έχει αφιερώσει χώρο, χρόνο σε αυτό το πράγμα; Έχει εμπλουτίσει τις εκδηλώσεις του με δραστηριότητες περιβαλλοντικές; Ναι, υπάρχουν για παράδειγμα δήμοι που στις εκδηλώσεις τους εντάσσουν ένα κομμάτι που έχει να κάνει με περιβαλλοντική εκπαίδευση. Και καλούν τις οργανώσεις να κάνουν περιβαλλοντικά προγράμματα, όπως σκουπίδια για παιδιά.

Δηλαδή εκεί με τα σχολεία υπάρχει κάποιο αποτέλεσμα. Αν σου πουν ένα ξερό «έλα», με ένα περίπτερο να μοιράζεις φυλλάδια, όχι βέβαια δεν έχει κανένα αποτέλεσμα.

Ερώτηση 4^η : *Κατά την εκτέλεση της αποστολή σας δέχεστε χορηγίες, με ποια κριτήρια επιλέγετε τους χορηγούς σας και ιεραρχείτε τη δράση σας?*

Απάντηση : Καταρχήν το σημαντικότερο για να συνεργαστούμε με μία εταιρία έχει να κάνει με το ποιά είναι αυτή η εταιρία. Η κάθε περίπτωση εξετάζεται ad hake, δεν είναι ας πούμε ότι έχουμε δέκα εταιρίες, με αυτές συνεργαζόμαστε, με αυτές δεν συνεργαζόμαστε.

Ερώτηση : *Έρχεται για παράδειγμα μία καινούργια και την κρίνετε;*

Απάντηση : Έχει να κάνει με το είδος προϊόντων ή υπηρεσιών που παρέχει αυτή η εταιρία, παραδείγματος χάριν μία εταιρία που εκμετελλεύεται ορυκτά καύσιμα, ας πούμε μία πετρελαϊκή εταιρία δεν θα συνεργαζόμασταν ποτέ, λόγω αντικειμένου. Δηλαδή όταν μιλάμε για εμπλοκή ας πούμε, της ενέργειας για τα ορυκτά καύσιμα, δεν γίνεται μετά εμείς να δεχθούμε χορηγία από την Mobil, ένα παράδειγμα φέρνω. Οπότε πάντα υπάρχει μία αξιολόγηση ad hake ότι ποιά είναι αυτή η εταιρία, τί κάνει, τί εμπορεύεται τί ακριβώς θέλει να κάνει μαζί μας. Ένα άλλο κομμάτι είναι το κατά πόσο αυτή η εταιρία έχει μπει σε διαδικασίες να εφαρμόσει προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και να ξεκινήσει αρχικά από τον εαυτό της. Μία εταιρία που έχει παραδείγματος χάριν ένα κτίριο τρελλά ενεργοβόρο, δεν έχει νόημα να χορηγήσει μία εκστρατεία για το κλίμα. Καλύτερα είναι αυτά τα χρήματα να τα πάρει να τα αξιοποιήσει να φτιάξει το κτίριό της και θα έχει μεγαλύτερο αποτέλεσμα και στο περιβάλλον και στην κοινωνία. Γενικά προσπαθούμε να συνεργαζόμαστε με εταιρίες γιατί οι εταιρίες στα αλήθεια είναι πολλαπλασιαστές των μηνυμάτων. Γιατί έχουν ένα δίκτυο συνεργατών, πελατών, καταναλωτών ανάλογα. Απλά υπάρχουν κάποια κριτήρια που έχουν να κάνουν περισσότερο με την πολιτική και τις θέσεις του Μεσόγειος SOS, δηλαδή δεν θέλουμε να έρθουμε σε αντίφαση σε σχέση με αυτά που λέμε. Ο λόγος μας γίνεται κριτικός, επομένως δεν γίνεται να παίρνουμε χρήματα από μία εταιρία που μετά από λίγο εμείς ή πριν την έχουμε κατακρίνει, με κάποιο τρόπο για την δράση της.

Ερώτηση : Μπορείτε να μας πείτε; Ας πούμε με ποιές εταιρίες συνεργάζεστε, σας χορηγούν για την δράση σας;

Απάντηση : Βέβαια και υπάρχουν. Αυτή τη στιγμή, ας πούμε, για παράδειγμα είναι η Alpha Bank, η οποία χορηγεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξοικονόμησης νερού. Η οποία είναι ένας όμιλος ο οποίος, εντάξη, έχει προβεί σε διάφορες ενέργειες για το περιβάλλον. Έχει φροντίσει, τουλάχιστον, στα εσωτερικά της θέματα, έχει κάνει κάποιες κινήσεις, έχει ενεργοποιηθεί χρόνια τώρα και γενικότερα οι τράπεζες, ο χώρος των τραπεζών έχει ενεργοποιηθεί στο κομμάτι περιβάλλον εδώ και χρόνια, όχι μόνο τώρα. Έχουν φροντίσει τα κτίρια τους να είναι προσεγμένα, έχουν φροντίσει την διαχείριση των πόρων τους. Οπότε είναι μία κατηγορία, θα μπορούσαμε να πούμε, εταιριών με την οποία βεβαίως και δεν δημιουργείται πρόβλημα. Για την καλή μας συνεργασία.

Ερώτηση : Με το κράτος υπάρχει κάποια συνεργασία;

Απάντηση : Με το κράτος γενικά. Όταν λες το κράτος εννοείς Υπουργείο;

Παρέμβασή μας : Ναι, με κάποιο Υπουργείο.

Συνέχεια: Απευθείας. Εκεί υπάρχουν αποστάσεις. Δεν μπορούμε να δεχθούμε δωρεά από κάποιο Υπουργείο. Γιατί όταν μιλάς για Μη Κυβερνητική Οργάνωση που θέλει να είναι ανεξάρτητη και ουσιαστικά να κάνει την γέφυρα μεταξύ κοινού, της κοινωνίας και της εκάστοτε κυβέρνησης δεν δυνατόν εσύ να χρηματίζεσαι ή να μπαίνεις στο επίπεδο χρηματισμού. Βέβαια συμμετέχουμε σε προγράμματα τα οποία, εμείς μπαίνουμε κυρίως στην διαδικασία. Δηλαδή να ανακοινωθεί ένα πρόγραμμα, μία πρόσκληση ενδιαφέροντος, να κατατεθούν οι προτάσεις, να αξιολογηθούν, να μπούμε σε μία διαδικασία. Σε αυτό, ναι, συμμετέχουμε και υπό αυτήν την έννοια ναι συνεργαζόμαστε. Αλλά μία δωρεά που θα βγει από ένα Υπουργείο, το οποιοδήποτε, δεν έχει καμία σημασία ποιό, έτσι απλά, όχι δεν την δεχόμαστε. Και έχουμε αρνηθεί στο παρελθόν τέτοιου τύπου δωρεές.

Ερώτηση : Σε συνεργασία με ποιό Υπουργείο;

Απάντηση : Εντάξη. Δεν έχει νόημα το ποιό. Ήταν δωρεά από Υπουργείο προς την οργάνωση. Δεν ήταν στα πλαίσια κάποιου προγράμματος όπου έχει κατατεθεί ένα σχέδιο δράσης που θα υλοποιήσουμε ή το οτιδήποτε.

Ερώτηση : *Ήταν απλά δωρεά δηλαδή; Ενώ συνεργάζεστε με το κράτος αν είναι, ας πούμε σε κάποιο σχέδιο;*

Απάντηση : Σε επίπεδο παρέμβασης. Να παρέμβουμε, να προτείνουμε, να παρακινήσουμε, να πιέσουμε, ναι σε κάποιο κομμάτι συνεργαζόμαστε. Συνήθως βέβαια δεν γίνεται αυτό γιατί υπάρχουν αντικρουόμενα. Ουσιαστικά εμείς κάνουμε την δουλειά, όλες οι οργανώσεις κάνουν την δουλειά που δεν κάνουν τα Υπουργεία. Οπότε αυτόματα έρχεσαι σε κόντρα, δηλαδή δεν γίνεται να συνεργαστείς στο συλ το ότι συνεργάζομαι, συνεργάζομαι. Π.χ. μία περιβαλλοντική οργάνωση με το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι πολύ δύσκολο να συνεργαστούνε. Γιατί το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι το πρόβλημα σε σχέση με το περιβάλλον.

Ερώτηση 5^η : *Η εμπειρία σας μέσα από τη διεξαγωγή προγραμμάτων σε τοπικό, ευρωπαϊκό - παγκόσμιο επίπεδο και η αντίστοιχη εμπειρία που αποκομίσατε όλα αυτά τα χρόνια σας έχει οδηγήσει σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τον τρόπο διαχείρισης και το χρόνο που απαιτείτε για να έχετε ορατά αποτελέσματα?*

Απάντηση : Εντάξει. Αυτό πάλι είναι, στην κάθε περίπτωση είναι διαφορετικό. Δηλαδή αλλιώς λειτουργούνε τα πράγματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αλλιώς σε τοπικό. Καλά, παγκόσμιο, εντάξει δεν έχουμε και κανένα παγκόσμιο πρόγραμμα. Συνήθως είναι ευρωπαϊκά και τοπικά. Έχει να κάνει με την εκάστοτε περίπτωση, δεν είναι το ίδιο. Δεν υπάρχουν δηλαδή γενικά συμπεράσματα σε αυτές τις περιπτώσεις. Και δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν, γιατί η κάθε περίπτωση έχει την δική της ιδιαιτερότητα. Ο κάθε δήμος έχει την δική του ιδιαιτερότητα, η κάθε περιοχή, το κάθε πρόγραμμα από τη φύση του έχει την δική του ιδιαιτερότητα. Το κάθε πρόβλημα, που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε.

Ερώτηση : *Πάνω κάτω δηλαδή με όλα αυτά που έχετε κάνει, έχετε δει κάποια αποτελέσματα; Σε κάποιο πρόγραμμα;*

Απάντηση : Υπάρχουν αποτελέσματα. Ειδικά σε τοπικό επίπεδο, υπάρχουν αποτελέσματα, αλλά συνήθως είναι αποτελέσματα τα οποία φαίνοντε με την πάροδο του χρόνου, είναι δηλαδή μακροχρόνιο το impact που αφήνει. Δηλαδή υλοποιείται κάτι αλλά το impact είναι μακροχρόνιο. Δεν είναι άμεσα αποτελέσματα. Και δεν μπορούν να υπάρξουν άμεσα αποτελέσματα, γιατί μιλάμε για αλλαγή νοοτροπιών, στάσεων, δηλαδή ο κόσμος πρέπει να ενημερωθεί. Και μετά να μπει στην διαδικασία

ευαισθητοποίησης, μετά να μπει στην διαδικασία εκπαίδευσης. Όλα αυτά θέλουν τον χρόνο τους. Εμείς, ο ρόλος μας είναι να ενημερώσουμε και να ευαισθητοποιήσουμε και στο βαθμό που μπορούμε να παρακινήσουμε, δηλαδή και η παρέμβαση που θα κάνουμε αυτή είναι. Από εκεί και πέρα είναι και στο χέρι των άλλων τι θα κάνουν με αυτό που αποκομίσαν. Είτε είναι δήμος, είτε είναι τοπικός φορέας, τοπικής αυτοδιοίκησης άλλος, νομαρχία και ο ίδιος ο πολίτης βέβαια.

Ερώτηση : *Άλλη μία ερώτηση. Σαν οργάνωση σε πόσα σχολεία σας έχουνε καλέσει να κάνετε εκπαίδευση στα παιδιά ;*

Απάντηση : Άπειρα. Κατ' αρχήν τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα είναι εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, γιατί για να μπορέσεις να κάνεις παρουσίαση σε ένα σχολείο πρέπει να έχεις έγκριση από το Υπουργείο Παιδείας. Είναι εγκεκριμένα. Αυξάνονται συνεχώς. Δηλαδή κάθε χρόνο ενημερώνονται γύρω στους 15.000 μαθητές από εμάς. Και σε όλη την Ελλάδα αυτό.

Ερώτηση : *Τα παιδιά δείχνουν πιο πολύ ενδιαφέρον;*

Απάντηση : Ναι. Και γενικά τα παιδιά είναι ένας πολύ καλός δέκτης των μηνυμάτων και μεταφορέας του μηνύματος. Γιατί το παιδί αυτό που θα κάνει στο σχολείο θα το μεταφέρει και στο σπίτι του και με τον τρόπο του θα βάλει και τους γονείς του, στη διαδικασία. Δηλαδή έχουν έρθει άπειροι γονείς και μας έχουνε πει ότι «α, το παιδί μου με έβαλε στην διαδικασία», ας πούμε.

Παρέμβασή μας : Να κλείνουν την βρύση, ας πούμε, από το μπάνιο.

Συνέχεια: Ναι, διότι τα παιδιά είναι πολύ εύπλαστα και πολύ δεκτικά στα μηνύματα.

Παρέμβασή μας : Ή, ας πούμε, να μαζεύουν τα χαρτιά.

Συνέχεια: Ναι, το οτιδήποτε.

Ερώτηση 6^η : *Με δεδομένη την εμπειρία σας, διεξάγετε έρευνες που παρέχουν έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία;*

Σας παρακαλούμε να αναφέρετε τουλάχιστον μια.

Απάντηση : Λοιπόν, εμείς σαν οργάνωση δεν διεξάγουμε τέτοιου τύπου έρευνες.

Αντιθέτως συνεργαζόμαστε. Ή μάλλον όχι αντιθέτως. Όταν χρειαζόμαστε στοιχεία

για τέτοιου τύπου έρευνες αντλούμε από άλλες εταιρίες ή φορείς που έχουν διεξάγει μία επίσημη έρευνα και έχει έγκυρα στοιχεία και την έχουν ανακοινώσει.
Απευθυνόμαστε δηλαδή σε ποιό ειδικούς για να χρησιμοποιήσουμε τα αποτελέσματα.

Ερώτηση : *Με ερευνητές έχετε συνεργαστεί;*

Απάντηση : Έχει γίνει στο παρελθόν, έχουμε αναθέσει σε ερευνητή να κάνει μία έρευνα όπου της οποίας τα αποτελέσματα εμείς τα χρειαζόμαστε για κάτι, για κάποια δράση μας, ή για κάποιο πρόγραμμά μας.

Ερώτηση : *Παρόλο που έχετε ανθρώπους εδώ που αποτελούν επιστημονικό προσωπικό;*

Απάντηση : Ναι, απλά δεν υπάρχει η δυνατότητα του χρόνου και η έρευνα θέλει ανθρώπους που θα ασχολούνται μόνο με την έρευνα, για να είναι έγκυρη η έρευνα. Οι άνθρωποι που απασχολούνται σε full time απασχόληση μέσα στο Μεσόγειος, δεν έχουν το χρόνο. Άσχετα αν έχουν την εμπειρία ή τις δυνατότητες να διεξάγουν μία έρευνα. Συνήθως εμπλέκουμε εξωτερικούς. Είτε είναι κάποιος ερευνητής, που θα αναλάβει ένα έργο για λογαριασμό μας, να διεξάγει αυτή την έρευνα για εμάς, είτε θα πάρουμε από κάποιον φορέα, από τον ΟΗΕ, από κάποια άλλη οργάνωση που κάνει αυτή την δουλειά, η Greenpeace, ας πουμε διεξάγει έρευνες, η οποία κατά καιρούς παίρνουμε στοιχεία, είτε από την WWF, είτε από τον οποιοδήποτε και τα χρησιμοποιούμε. Εμείς σαν γραφείο δεν διεξάγουμε έρευνες.

Ερώτηση : *Έχετε γραφείο στο εξωτερικό;*

Απάντηση : Όχι, δεν υπάρχει άλλο παράρτημα. Υπάρχουν διάφοροι εθελοντές, υποστηρικτές ή και εξωτερικοί συνεργάτες, οι οποίοι μπορεί να διαμένουν οπουδήποτε. Αλλά παράρτημα όχι. Απλά συνεργαζόμαστε με αντίστοιχες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι οποίες δρουν στην περιοχή τους.

Ερώτηση : *Μία θα θέλατε να μας πείτε;*

Απάντηση : Στην Κύπρο, ας πούμε συνεργαζόμαστε με την «Ακτή», η οποία είναι μία αντίστοιχη Μη Κυβερνητική Οργάνωση, που λειτουργεί στα ίδια θέματα με εμάς δουλεύει, πάνω, στις ίδιες θεματικές και όταν έχει, ας πούμε π.χ. να κάνει κάτι με την Κύπρο, συνεργαζόμαστε μαζί τους.

(Παρέμβαση Ρούλας Κυριαζή) Για την έρευνα, περιφών η «Ακτή» που είναι στην Κύπρο, ένα κομμάτι της είναι το να διεξάγει κάποιες μελέτες και από αυτές τις μελέτες να βγάζει κάποια συμπεράσματα και εμείς ας πούμε παίρνουμε υλικό από την «Ακτή», με την οποία συνεργαζόμαστε. Ένας τρόπος δηλαδή για να έχουμε κάποια στοιχεία που ρώτησες πριν, σαν αποτελέσματα από έρευνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ

Συνέντευξη:

Από τον κ. Λυμπέρη, διευθυντή Δημοσίων Σχέσεων και Εκπ/σης Πόρων από την Unicef Ελλάς!

Ερώτηση 1^η : Ποιοι είναι οι κύριες πηγές εσόδων σας?

Απάντηση : Λοιπόν οι κύριες πηγές της Unicef είναι κατά τα 2/3 τα κράτη, κυβερνήσεις, σε παγκόσμιο επίπεδο μιλάμε, έτσι; Κατά το 1/3 είναι ιδιωτικοί οργανισμοί, δηλαδή ή οι πολίτες, ή οι ιδιωτικοί οργανισμοί, δωρητές, φορείς. Αλλά πάντα από τον ιδιωτικό τομέα. Άρα 2/3 προέρχονται από τις κυβερνήσεις και το 1/3 από τον ιδιωτικό τομέα. Βέβαια, εδώ πρέπει να ξεχωρίσουμε τα έσοδα της Unicef παγκοσμίως από τα έσοδα των Εθνικών Επιτροπών της Unicef, που δρουν στην κάθε χώρα. Για τις επιτροπές, που δρουν στην κάθε χώρα, επειδή κυρίως αυτές απευθύνονται στον ιδιωτικό τομέα, θα έλεγα ότι τα έσοδά τους προέρχονται κατά 90% με 95% από τον ιδιωτικό τομέα και κατά 5%, ίσως και καθόλου από κρατικές επιχορηγήσεις. Εμείς για παράδειγμα στην Ελλάδα δεν έχουμε κρατική επιχορήγηση. Οι πόροι μας προέρχονται μόνο από τον ιδιωτικό τομέα και εμείς στη συνέχεια αντίστοιχα αποδίδουμε στην Unicef. Όταν εμείς αποδίδουμε στη Unicef, τα έσοδα αυτά η Unicef θεωρεί ότι έρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Είναι αυτό το 1/3, που σας είπα σε παγκόσμιο επίπεδο προέρχεται λοιπόν από τις εθνικές επιτροπές κατά κύριο λόγο της Unicef, αλλά και από άλλους μεγάλους ιδιωτικούς δωρητές, που μπορεί να είναι άτομα, πολίτες δηλαδή, μπορεί να είναι όμως και φορείς. Μπορεί να είναι για παράδειγμα οι Ρωταριανοί, το διεθνές Rotary, ας πούμε. Είναι ένας φορέας που όμως θεωρείτε ιδιωτικός φορέας. Μπορεί να είναι ο Bill Gaits, σας λέω μεγάλους δωρητές. Μπορεί να είναι ένας άγνωστος ο οποίος κάνει μία δωρεά και ο οποίος δεν θέλει να ακουστεί το όνομά του πουθενά. Αυτοί όλοι θεωρούνται ιδιωτικός τομέας. Οι πολίτες. Μπορεί να είναι οι απλοί πολίτες. Εμείς στην Ελλάδα για παράδειγμα έχουμε 250.000 υποστηρικτές. Είναι απλοί πολίτες, οι οποίοι συμβάλουν οικονομικά, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο στα προγράμματα της Unicef.

Ερώτηση : Έχετε και από εταιρίες χορηγίες;

Απάντηση : Και από εταιρίες. Αλλά σας είπα ότι κατά 90% . Από εταιρίες πάλι είναι μικρό το κομμάτι, το ποσοστό. Δηλαδή σε εμάς εδώ στην Ελληνική Επιτροπή είναι περίπου, δεν ξεπερνάει το 10% με 15% των συνολικών εσόδων μας δηλαδή προέρχεται από εταιρίες και το 85% με 90% προέρχεται από απλούς ανθρώπους, από ιδιώτες κυρίως. Και από φορείς, μπορεί να είναι, το Εργατικό Κέντρο Αθήνας. Μπορεί να είναι ένας σύλλογος εργαζομένων σε ένα χωριό, σε μία πόλη. Μπορεί να είναι ένα σωματείο, που κάνει ανθρωπιστικό έργο κάπου αλλού και κρίνει ότι πρέπει να δώσει κάποια χρήματα σε εμάς. Μπορεί να είναι απλοί πολίτες, όπως είστε εσείς και εγώ.

Ερώτηση 2^η : Το έργο που επιτελείτε είναι αποτελεσματικό σε σχέση με τις επιχορηγήσεις που λαμβάνετε?

Απάντηση : Αυτό εσείς θα το κρίνετε. Δεν μπορούμε να το κρίνουμε εμείς. Δηλαδή η Unicef έχει βέβαια τρόπους αξιολόγησης, ας πούμε. Υπάρχει και εσωτερική αξιολόγηση και εξωτερική αξιολόγηση που να προσπαθεί να βελτιώσει συνεχώς τις διαδικασίες κυρίως, πέρα από την διαφάνεια, τις διαδικασίες, ώστε να υπάρχει αποτελεσματικότητα στο έργο. Το έργο επιτελείτε κατά κύριο λόγο στις φτωχές χώρες του κόσμου. Εκεί όπου υπάρχουν οι μεγάλες ανάγκες των παιδιών. Άρα όταν μιλάμε για την αποτελεσματικότητα του έργου, θα πρέπει να μιλήσουμε για την αποτελεσματικότητα των δράσεων που γίνονται στην Αφρική, στην Ασία, στην Λατινική Αμερική κατά κύριο λόγο και στην Ανατολική Ευρώπη. Η αποτελεσματικότητα αυτή αξιολογείται όπως είπα και εσωτερικά και από μηχανισμούς, που υπάρχουν συνήθως στην κάθε χώρα από αυτές, αλλά και από διεθνή σώματα αξιολογητών ανεξάρτητα. Τώρα, όσο αναφορά τα προγράμματα που γίνονται σε διάφορες χώρες υπάρχει μία αλληλεπίδραση μεταξύ του κράτους που είναι υποδοχέας προγραμμάτων, υποδοχέας βοήθειας και των κρατών εκείνων που δίνουν την βοήθεια, εκείνων που δίνουν τα χρήματα, για να γίνεται ουσιαστικά η βοήθεια. Άρα λοιπόν υπάρχει μία συνεχής διαδικασία, η οποία αξιολογείται κάθε χρόνο το τί έχει γίνει, βάζοντας καινούργιες προτεραιότητες για τις ανάγκες των παιδιών και συνεχίζουμε. Και στη συνέχεια υπάρχουν και τα πενταετή προγράμματα, τα οποία, δεν είναι μόνο τα ετήσια προγράμματα, είναι και τα πενταετή πλάνα που γίνονται σε παγκόσμιο επίπεδο μιλάμε πάντα, που λένε υπάρχουν αυτές και αυτές οι ανάγκες, αυτές και αυτές οι προτεραιότητες και πάνω σε αυτές τις ανάγκες και τις

προτεραιότητες θα γίνουν τα προγράμματα. Και έτσι στη συνέχεια, όπως στο τέλος του κάθε χρόνου, έτσι και στο τέλος της πενταετίας γίνεται πάλι η αξιολόγηση του τί πήγε καλά, το τί δεν πήγε, το τί πέτυχε, το τί δεν πέτυχε. Σκοπός βέβαια της Unicef πρέπει να σας πω ότι δεν είναι να υλοποιεί μόνη της τα προγράμματα, είναι να κινητοποιεί άλλες δυνάμεις όπου μπορεί. Δεν έχει να κάνει απ' ευθείας με τα προγράμματα της Unicef, γιατί δεν επαρκεί. Η Unicef, έχει περιορισμένους πόρους είναι μια οργάνωση βέβαια παγκοσμίως εμβέλειας, αλλά με περιορισμένους πόρους και περιορισμένες δυνατότητες. Για να λυθούν τα προβλήματα των παιδιών χρειάζεται μία κινητοποίηση και ιδιωτών και φορέων και των κυβερνήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Και βεβαίως των κυβερνήσεων που έχουν αυτά τα προβλήματα, κατά κύριο λόγο των κυβερνήσεων των φτωχότερων χωρών.

Ερώτηση : Έχετε δει εσείς από την πείρα σας να έχουν κινητοποιηθεί οι κυβερνήσεις; Να έχουν μπει σε τέτοιες διαδικασίες, πέρα από τις οργανώσεις;

Απάντηση : Φυσικά. Εδώ έχουμε να συζητήσουμε για προγράμματα, δεν λέμε μόνο για το τί κάνει η Unicef, για προγράμματα που κάνει η Unicef. Εγώ σας είπα ότι η Unicef κινητήρια δύναμη. Δηλαδή κινητοποιητής δυνάμεων. Βεβαίως, υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα, τα οποία γίνονται σε όλες τις χώρες του κόσμου, που έχουν στόχο την βελτίωση της θέσης των παιδιών. Στο θέμα της υγείας, στο τομέα της εκπαίδευσης, είτε στον τομέα της προστασίας, είτε στον τομέα της παιδικής συμμετοχής, λιγότερα προγράμματα σε αυτόν τον τομέα. Της προστασίας από το AIDS, που είναι μία σύγχρονη μαστίγα. Και βέβαια όλα αυτά κάτω από την σκέπη και τη στέγη, υπό την, αν θέλεις, την «ομπρέλα» της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του παιδιού. Η οποία είναι το κύριο νομικό εργαλείο, η οποία προστατεύει την εικόνα των παιδιών παγκοσμίως. Και πάνω σε αυτό, ή με βάση αυτά που η Σύμβαση ορίζει, και την οποία έχουν επικυρώσει όλα τα κράτη του κόσμου με κριτήριο δυο εξαιρέσεις, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Σομαλία, την έχουν υπογράψει, αλλά δεν την έχουν επικυρώσει ακόμα, φτιάχνουν προγράμματα δράσης, ετήσια και πενταετή και αυτές, πάνω σε αυτά που λέει η Σύμβαση. Δηλαδή προσαρμόζουν την δική τους νομοθεσία αλλά και την πρακτική σε αυτά που λέει η Σύμβαση. Άρα λοιπόν λοιπόν η «ομπρέλα» της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του παιδιού, αυτά τα προγράμματα βελτιώνουν την θέση των παιδιών παγκοσμίως, συνεχώς. Βεβαίως και υπάρχει βελτίωση, σαφής σε σχέση με πριν από είκοσι, πριν από πενήντα χρόνια, πριν από εκατό. Τα παιδιά σήμερα, περνάνε καλύτερα απ' ότι πριν από πενήντα χρόνια, από διάφορους τομείς.

Όχι, γιατί υπάρχει γενικώς μία μιζεροκαταστροφολογία γενικά, κυρίως στην Ελλάδα ότι τα πράγματα, όλο και πάνε χειρότερα. Τα πράγματα, ας πούμε, σε παγκόσμιο επίπεδο πάνε καλύτερα και όχι χειρότερα και για τους πολλούς και για τους λίγους. Και για τους λιγότερους και για τους περισσότερους ανθρώπους της γης. Για παράδειγμα η παιδική θνησιμότητα, πριν από τριάντα χρόνια, ίσως και λιγότερο ήταν περίπου 40.000 παιδιά την ημέρα, πεθαίνανε, κάτω των πέντε ετών, από διάφορες αιτίες, που οι περισσότερες είναι προλαμβανόμενες, δηλαδή είναι ασθένειες που προλαμβάνονται με τα εμβόλια και διάφορες άλλες εταιρίες και άλλα. Τώρα πεθαίνουν γύρω στις 22.000, κάπου εκεί παιδιά. Σαφής κάπου στο μισό έχει πέσει η παιδική θνησιμότητα. Για πρώτη φορά πέρυσι στην ιστορία της ανθρωπότητας πέσαμε κάτω από 10.000.000 θανάτους ετησίως παιδιών στο κόσμο. Ήταν πολύ περισσότερες, ήταν 20.000.000. Άρα λοιπόν υπάρχει πρόοδος, σε αυτόν τον τομέα. Υπάρχουν και σε άλλες. Πολλοί περισσότεροι άνθρωποι έχουν πρόβλημα πρόσβασης σε τουαλέτες, σε καθαρό νερό, σε νηπύρες, σε συνθήκες υγιεινής, έτσι; Επίσης, όπως σας είπα, υπάρχει η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του παιδιού που δεν υπήρχε πριν από το '78, που ξεκίνησαν οι διαδικασίες για να δημιουργηθεί μία σύμβαση και καλύπτονται ιδιαίτερα τα δικαιώματα των παιδιών και στις βιομηχανικές χώρες και στις υποανάπτυκτες χώρες, κάτι που δεν υπήρχε πριν από 30 χρόνια. Υπάρχουν επίσης και άλλα Διεθνή Πρωτόκολλα και Συμβάσεις, που έχουν επικυρωθεί και έχουν υπογραφεί από εκατοντάδες χώρες, τα οποία δεν υπήρχαν πριν από 30 χρόνια. Όπως είναι το Πρωτόκολλο για την Σύμβαση για το Προεδρικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του παιδιού, υπάρχουν άλλες Διεθνής Συνθήκες και Πρωτόκολλα που αφορούν την προστασία του παιδιού κατά την διάρκεια έλεγχων, συράξεων. Την προστασία των παιδιών από το trafficking, την προστασία της γυναίκας από το trafficking, την απαγόρευση της χρήσης ναρκών κατά προσωπικού, δηλαδή υπάρχουν νάρκες οι οποίες χτυπάνε νάρκες και όχι τα tanks, τα οχήματα, η οποία έχει απαγορευτεί από τις περισσότερες τις χώρες του κόσμου. Η εμπορία, επίσης η παραγωγή και η διάθεση των εμπορών ναρκών έχει επίσης απαγορευτεί, σε πάρα πολλές χώρες του κόσμου. Υπάρχουν και άλλοι Διεθνής Συνθήκες και Συμβάσεις, θωρακίζουν τα δικαιώματα των παιδιών που δεν υπήρχαν πριν από χρόνια. Υπάρχει η Διεθνής Επιτροπή των Δικαιωμάτων του παιδιού και εδρεύει στη Γενεύη και παρακολουθεί όλα αυτά τα πράγματα. Υπάρχουν τα Διεθνή Δικαστήρια, τα οποία δεν υπήρχαν πριν από 30, 50 χρόνια. Είναι σημαντική η βελτίωση που υπάρχει, αν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί και να βλέπουμε τα πράγματα global,

συνολικά. Να μην τα βλέπουμε τοπικά. Βεβαίως, ότι υπάρχουν καινούργια προβλήματα, όπως είναι πολλοί πόλεμοι, διακρατικοί ή και εμφύλιοι, όπως είναι το AIDS, όπως είναι η αυξανόμενη φτώχεια σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη, οποσδήποτε αυτά είναι μέσα. Η απάντηση ας πούμε, δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη, δεν μπορεί να είναι άσπρο ή μαύρο. Αλλά ότι υπάρχει, αν θέλουμε να κάνουμε μία συνολική αποτίμηση, ότι υπάρχει μία σαφής βελτίωση τα τελευταία χρόνια, υπάρχει. Χωρίς όμως να παύουν να υπάρχουν και πάρα πολλά προβλήματα, τα οποία πρέπει να λυθούν. Άρα λοιπόν ως προς την αποτελεσματικότητα, διότι από εκεί ξεκινήσαμε την συζήτηση, η Unicef έχει συμβάλει σημαντικά σε όλα αυτά που σας είπα, παρ' όλο που ο ρόλος τους είναι καθοριστικός και για το ξεκίνημα κάποιων προγραμμάτων και την κοινοτοποίηση, την κοινωνική κοινητοποίηση. Και άλλωστε γι' αυτό έχει και μεγάλη αποδοχή και από τον κόσμο. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Ερώτηση 3^η : *Η υπηρεσία που παρέχετε είναι αναγνωρίσιμη και διακριτή στο κοινωνικό σύνολο ή εμπλέκεστε στη δράση σας με τις άλλες Μ.Κ.Ο που ενεργοποιούνται στην Ελλάδα ?*

Απάντηση : Αν αναγνωρίζεται;

Ερώτηση : *Εάν η υπηρεσία σας αναγνωρίζεται και είναι διακριτή προς τους πολίτες και το κοινωνικό σύνολο;*

Απάντηση : Νομίζω έμεσα απάντησα και πριν. Βεβαίως είναι διακριτή. Σαφέστατα η Unicef έχει ένα πολύ σημαντικό, διακριτό ρόλο. Και εδώ ίσως κάτι το οποίο δεν θα το ξέρετε, θέλει λίγο ψάξιμο, στη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του παιδιού, των Ηνωμένων Εθνών, αυτήν που σας ανέφερα, στα τελευταία άρθρα της, σε κάποιο από τα τελευταία άρθρα της, νομίζω στο τελευταίο αναφέρεται ότι η Unicef ορίζει από τα Ηνωμένα Έθνη ως η οργάνωση η οποία, εκείνη έχει σκοπό την υλοποίηση και την εφαρμογή, αν θέλετε των Δικαιωμάτων του παιδιού. Αυτό όπως καταλαβαίνετε είναι σημαντικό και προφανώς ότι μέσα σε μία παγκόσμια Σύμβαση ορίζει την Unicef ως σωματοφύλακα, ας το πούμε έτσι, αυτής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού. Από την άλλη όμως είναι και ένα μεγάλο βάρος, υποχρέωση, γιατί καταλαβαίνετε, ας πούμε, τώρα οι ευθύνες που έχεις, χωρίς πάντα να έχει πάντα τους απαραίτητους πόρους για να υλοποιήσει τέτοια πράγματα. Γι' αυτό είπα ότι δεν είναι μόνο για να υλοποιεί προγράμματα, αλλά και να κινητοποιεί δυνάμεις και πόρους, για

να γίνονται προγράμματα, προς όφελος των παιδιών. Αυτό είναι πιο σημαντικό θα έλεγα, γιατί από μόνη της δεν επαρκεί. Γιατί ότι και να λέμε τώρα. Υπάρχει σαφής βελτίωση, ο ρόλος της είναι πολύ διακριτός και πολύ σημαντικός, αλλά χρειάζεται η συνεισφορά και η συμβολή των κυβερνήσεων, των φορέων όλων, των πολιτών, διεθνών κινημάτων. Χρειάζεται δηλαδή μία συνολικότερη κινητοποίηση ανθρώπων και πόρων για να λυθούν τα προβλήματα των παιδιών. Δεν είναι αυστηρά της Unicef.

Ερώτηση : *Εμπλέκεστε στη δράση σας με άλλες Μ.Κ.Ο.;*

Απάντηση : Ναι, φυσικά. Κατ' αρχήν το έργο της Unicef, υλοποιείται σε συνεργασία και πολλές φορές από άλλες Μ.Κ.Ο. Δηλαδή για παράδειγμα, όταν γίνεται ένα πρόγραμμα εμβολιασμού, λέω σε μία χώρα ας πούμε, στον Τσαντ, δεν έχει σημασία που, δεν είναι η Unicef ντε και καλά που θα πάει να δώσει τα εμβόλια.

(Διακοπή από τηλεφώνημα)

Ερώτηση : *Είχαμε μείνει στο ανέχετε κοινή δράση με άλλες Μ.Κ.Ο.;*

Απάντηση : Ναι. Όταν λοιπόν γίνετε ένα πρόγραμμα, για παράδειγμα εμβολιασμών, παραδείγματος χάριν στην Μιεμένη ή στο Τσαντ ή στο Αφραγιστάν, μπορεί για παράδειγμα εμείς να δώσουμε τα εμβόλια. Η Unicef, να ανοίξω μία παρένθεση, είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής και πάροχος εμβολίων παγκοσμίως. Τα προμηθευόμαστε με διεθνής διαγωνισμούς από ευαιρίες ή και από μεγάλους δωρητές, καμιά φορά γίνονται και δωρεές εμβολίων. Με πολύ αυστηρές προδιαγραφές και τα δίνουμε μετά, αυτό που λέμε με την συνεργασία, άλλων φορέων και Μ.Κ.Ο. Τα δίνουμε σε άλλους φορείς και Μ.Κ.Ο. για να γίνουν οι εμβολιασμοί. Δηλαδή δεν πάει η Unicef, η Unicef δεν έχει τίποτα γιατρούς να στέλνει να κάνει εμβολιασμούς. Η Unicef μπορεί να σχεδιάσει ένα πρόγραμμα σε συνεργασία με την κυβέρνηση της χώρας την οποία δραστηριοποιείται για τους εμβολιασμούς και μετά να πάνε τοπικές οργανώσεις ή άλλες και διεθνής και μικρότερες οργανώσεις, να υλοποιήσουν τα προγράμματα αυτά. Είτε εθελοντικά, είτε εθελοντικές δηλαδή ομάδες ή και στελέχη άλλων φορέων που μπορεί να είναι και κρατικοί φορείς ή να είναι και κρατικοί υπάλληλοι, δηλαδή γιατροί του κράτους. Για να φανταστείτε για να γίνει ένα πρόγραμμα εμβολιασμών, αλλάζω λίγο την ροή, στην Ελλάδα, θα μπορούσε να γίνει μόνο από εθελοντές;

Απάντησή μας: Όχι.

Συνέχεια: Γιατί μπορεί να γίνεται στο Τσαντ με εθελοντές; Και τί δεν τρώνε εκεί; Δεν έχουν ανάγκες; Όχι. Πρέπει να αλλάξουμε και μία εικόνα. Παρένθεση της παρενθέσεως είναι αυτή. Υπάρχει και μία αντίληψη παλαιωνή στην Ελληνική κοινωνία ότι κάποιοι εθελοντές, δεν έχουν ανάγκες, δεν τρώνε, δεν πεινάνε, δεν πονάνε. Φεύγουμε με κάτι αεροπλάνα, με κάτι αλεξίπτωτα γιατί ξέρεις κάτι, άλλες οργανώσεις κάνουν κάτι τέτοια, δήθεν, όχι δήθεν κάνουν κάποιες δράσεις, οι οποίες έχουν κάποιο φαντασμαγορικό χαρακτήρα και δεν είναι έτσι τα πράγματα. Ο άνθρωπος που θα πάει στο Τσαντ, δεν είναι αυτός; Δεν έχει ανάγκες; Ποιός είναι αυτός ο εθελοντής, και ποιος εθελοντής θα έχει τα προσόντα αυτά που χρειάζονται για να πάει να κάνει εμβολιασμούς; Για βρες μου εσύ έναν τέτοιον άνθρωπο να πάει να κάνει εμβολιασμούς. Δεν είναι τόσο εύκολα τα πράγματα. Έτσι; Κλείνουμε τις παρενθέσεις.

Άρα λοιπόν υπάρχουν εθελοντές βέβαια, η Unicef δραστηριοποιεί ή κινητοποιεί περίπου 10.000.000 εθελοντές. Όμως όταν γίνεται ένα πρόγραμμα σε συνεργασία με άλλη Μ.Κ.Ο., με μία άλλη οργάνωση ή φορέα, παράδειγμα δίνει τα εμβόλια η Unicef και θα πάει ο άλλος φορέας αυτός, ο οποίος μπορεί να έχει στελέχη, είτε εθελοντές, για να κάνει τους εμβολιασμούς. Άρα λοιπόν, να ένα παράδειγμα άμεσης συνεργασίας με τις Μ.Κ.Ο. για παράδειγμα, η Unicef δίνει τα εμβόλια στους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα» και πάνε οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα» και κάνουν τους εμβολιασμούς. Να ένα παράδειγμα ποιο συγκεκριμένο, ποιά συγκεκριμένο δεν γίνεται, παρ' όλο που δεν το λένε οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα». Δεν το κοινοποιούν. Εντάξη για λόγους επικοινωνιακούς. Εμείς το λέμε. Αφού γίνετε, να μην το πω; Σε πολλές χώρες του κόσμου η Unicef συνεργάζεται, με τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», με τους «Γιατρούς του κόσμου», τους δίνουμε τα εμβόλια και κάνουν εκείνοι τους εμβολιασμούς. Καταλάβατε; Άρα συνεργαζόμαστε με τις Μ.Κ.Ο. και όχι μόνο. Με τον «Ερυθρό Σταυρό», τώρα στο Μιανμάρ, για παράδειγμα οι μόνες οργανώσεις που βρίσκονται μέσα στο Μιανμάρ, δεν έχουν επιτρέψει σε κανέναν άλλον, γιατί εμείς δεν πήγαμε εκεί τώρα. Είμαστε εκεί από πριν, δεν εμφανιστήκαμε τώρα ξαφνικά και είπαμε μπαίνουμε να βοηθήσουμε με ότι συνεπάγεται αυτό. Είμαστε εκεί. Είχαμε αποστολές εκεί από πριν. Εδώ και τριάντα χρόνια, σαράντα. Οι μόνες οργανώσεις είναι η Unicef με τον «Ερυθρό Σταυρό» σε συνεργασίες με το τοπικό γραφείο. Για να δείτε... (Ο κύριος Λυμπέρης μας δείχνει στοιχεία από την σελίδα τους, με δράσεις τους.)

Η Unicef σε συνεργασία με το «Ερυθρό Σταυρό», όπως ένας δουλεύει σε μία κοινωνική υπηρεσία, π.χ. πρόνοιας. Θα είναι εθελοντές; Και όμως είναι ορισμένοι που έχουν αυτήν την αντίληψη. Είναι κάποιοι που είναι υποστηρικτές καμιά φορά, και μας παίρνουν τηλέφωνο και μας λένε «Πληρώνεστε;», «Εσείς πληρώνεστε;», απάντησε κάποιος σε κάποιον. «Μα εγώ δουλεύω.», «Γιατί εγώ τί κάνω;», «Δηλαδή εγώ πως θα ζήσω;». Αν θέλω να κάνω εθελοντισμό, θα πάω στη Unicef να κάνω εθελοντισμό, κάποιες άλλες ώρες, εκτός του γραφείου. Τώρα είναι οι ώρες της δουλειάς μου. Μετά τις ώρες της δουλειάς μου, μπορεί και εγώ να πάω, ας πούμε, στο SOS να βοηθήσω εθελοντικά. Άλλο θέμα αυτό. Και εμείς έχουμε εθελοντές. Απο το γραφειάκι και πέρα εκεί που είναι η βιβλιοθήκη όποιος κάθεται εκεί και πέρα. Αν είδατε κάποιες κυρίες όπου είναι εθελόντριες. Και αυτές όμως, δούλεψαν κάπου. Τώρα κάποιες είναι συνταξιούχες, άλλες έχουν λίγο ελεύθερο χρόνο, άλλοι είναι που κάνουν ιδιαίτερα μαθήματα. Ότι κάνει ο καθένας για να ζήσει. Δηλαδή αυτά πρέπει να είναι ξεκάθαρα και πεντακάθαρα απο την αρχή μέσα στην εκθεσή σας.

Καταλάβετε; Και αυτό πρέπει να το πείτε. Ότι οι δράσεις δεν γίνονται εθελοντικά. Εθελοντικά έγινε η Ολυμπιάδα στην Αθήνα και είχε 10.000 εθελοντές. Δεν είχε όμως και 2.000 έμισθα στελέχη, βαρβάτα; Γιατί οι εθελοντές υπάρχουν στην Ελλάδα. Αυτό είναι μάλιστα. Η Ελλάδα δεν έχει ακόμα, πως να στο πώ; Τον ανθρωπισμό τον βλέπει ακόμα με τους όρους της φιλανθρωπίας. Του πριν απο, κάτι κυρίες των τσαγιών, πριν απο 80 χρόνια, 90 χρόνια, πλούσιες κυρίες ή της βασιλικής οικογένειας, οι οποίες, δεν είχαν με τι άλλο να ασχοληθούν και λέγανε να φτιάξουμε και ένα τσάι σήμερα, να δώσουμε κάτι, να μην πεθάνουν και τελείως τα παιδιά, ας πούμε, γιατί τ' αφήνει να πεθάνουν το κράτος. Και ένα άλλο επίσης. Στις βιομηχανικές χώρες, για το λόγο την ευθύνη της προστασίας των παιδιών, γιατί μου βάλατε και ένα θέμα για την Ελλάδα. Είναι του κράτους ευθύνη. Δεν είναι ούτε της Unicef, δεν είναι ούτε του ΟΗΕ, δεν είναι της σύμπραξης, ευθύνη του ΟΗΕ. Είναι ντροπή αυτό που γίνεται στην Ελλάδα, που πολλές φορές το κράτος, τις αδυναμίες του και την αναποτελεσματικότητά του, χρησιμοποιεί οργανώσεις και κρύβεται πίσω απ' αυτές. Και φαίνεται ότι δήθεν. Και έρχεται απο πίσω ένας Υπουργός και λέει ότι και εγώ προσφέρω. Τί προσφέρεις; Αυτά που πρέπει να προσφέρεις; Είναι η δουλειά σου αυτή. Τί προσφέρεις; Όπως κάτι τηλεμαραθώνιους, όπου δίνουν Υπουργεία κ.τ.λ. Πού δίνουνε; Δηλαδή δίνουν τα Υπουργεία για να καλύψουν τις ανάγκες, όπου τα ίδια τα Υπουργεία θα έπρεπε να τις είχαν καλύψει. Καταλάβετε τι σας λέω;

Ερώτηση : *Εδώ δεν υπάρχουν αρμόδια Υπουργεία. Υπουργείο περιβάλλοντος δεν υπάρχει.*

Απάντηση : Και αυτό. Ο ρόλος των οργανισμών είναι μόνο φωνή, κινητοποίηση. Αυτό είναι και antovasing. Δεν είναι να κάνεις προγράμματα στην Ελλάδα. Και ειδικά των οργανισμών σαν την Unicef. Γιατί να σας πω εγώ, κάτι πολύ σημαντικό, ότι η Unicef, υλοποιεί προγράμματα σε σχέση, δηλαδή ένα βασικό σου κριτήριο είναι το ΑΕΠ της χώρας. Δεν μπορείς να έχεις ΑΕΠ, 40.000, 30.000 που έχουμε εμείς και να κάνει προγράμματα η Unicef, γιατί τότε δεν θα μείνει καμία δραχμή για να πάει σε αυτούς που πραγματικά το έχουν ανάγκη.

Ας πούμε σήμερα τα παιδιά στην Ελλάδα συγκρίνονται, ή στην Ελβετία ή στη Γαλλία ή στη Σλοβενία συγκρίνονται ή και στη Τσεχία ακόμα ή στη Σλοβακία, συγκρίνονται με τα παιδιά στο Μιανμάρ, με τα παιδιά το Τσάντ, με τα παιδιά στη Ζιμπάμπουε, ή με τα παιδιά Νιγηρία ή με τα παιδιά στην Κολομβία. Όποιος το λέει αυτό έχει πλήρη άγνοια των πραγματικών συνθηκών που επικρατούν σήμερα. Πλήρη άγνοια. Και εδώ λένε, γιατί δεν ασχολούνται με τα παιδιά στην Ελλάδα; Μα τα παιδιά στη Ελλάδα πρέπει να τα φροντίσει το Υπουργείο Πρόνοιας, το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο, Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, όλα τα Υπουργεία. Να ασχολούνται με τα παιδιά της. Δεν έχουν με τίποτε άλλο να ασχοληθούν. Αυτή είναι η δουλειά των Υπουργείων και της πολιτείας. Να ασχολείτε με τα παιδιά της. Καταλάβετε;

Η Unicef πηγαίνει σε χώρες, κατ' αρχήν για να κάνει πρόγραμμα η Unicef, πρέπει η ίδια η χώρα να την καλέσει. Δεν πάει η Unicef και λέει «τακ, τακ, τακ» στο Μιανμάρ, ήρθα να σας βοηθήσω. Αμα δεν θέλουν να της βοηθήσεις, δεν πας. Δεν σε αφήνουνε, δεν πας. Δεν μπορείς να πας. Και όποις λέει το αντίθετο, λέει ψέμματα. Γιατί πολλοί νομίζουν ότι πάνε σε διάφορες χώρες και χτυπάνε την πόρτα και μπαίνουν έτσι. Δεν πας έτσι. Εδώ τουρίστας πας σε μία χώρα και θέλει βίζα, θέλει εμβόλια, θέλει φάρμακα, όπως θέλει μπαίνει; Για πήγαινε τώρα στο Τσάντ, μπορείς να μπεις; Πώς θα πας; Θέλει ένα κάρο εμβόλια τόσα, μία φιλιστρόκα ολόκληρη, πηγαίνετε τώρα στην Διεύθυνση Υγιεινής να σας την δώσουνε. Δεν σε αφήνουνε να φύγεις, αν δεν κάνεις τα εμβόλια, για να μην φέρεις τίποτα πίσω. Μία φιλιστρόκα ολόκληρη. Ανάλογα με το που πας και ανάλογα την εποχή που πας και αν έχει πόλεμο εκεί, αν έχει κάποιο λιμό εκεί, όχι λιμό, αν έχει κάποια πληγή εκεί, έχει εμβόλια που κάνεις. Θέλει βίζα, θέλει αυτά. Δεν πας έτσι. Λοιπόν πως λέμε έτσι πάμε, άντε πάμε. Που πάτε; Απαντώ

και λίγο γιατί στο Μιανμάρ, δεν αφήνουν να μπουνε, οι πάντες. Δεν αφήνουνε. Δεν δικαιολογώ κάποιους τώρα.

Ερώτηση : *Μία παρένθεση. Ποιό ήταν το τελευταίο σας ταξίδι εκεί;*

Απάντηση : Εμένα; Το τελευταίο ήταν στη Ακτή του Ελεφαντοστού. Μιλάω σε τέτοια χώρα. Και στην Τουρκία.

Ερώτηση : *Η κατάσταση στην απέναντι χώρα;*

Απάντηση : Στην Τουρκία; Κοιτάχτε να δείτε, είναι δύο χώρες ουσιαστικά. Τα παράλια, τα Μικρασιατικά δεν έχουν καμία σχέση με την ενδοχώρα. Στην ενδοχώρα πραγματικά η κατάσταση είναι σε ορισμένες περιοχές είναι σαν την Αφρική. Τριτοκοσμική. Κυρίως στο θέμα του αναλφαβιτισμού και στο θέμα της υγιεινής και στο θέμα των εμβολιασμών. Πολύ χαμηλά ποσοστά εμβολιασμών, μεγάλος αναλφαβιτισμός που επικρατεί στο 90% και μεγάλη έλλειψη υλικών, κυρίως φαγητού, καθαρών νερών, μεγάλη έλλειψη. Ειδικά από την Καπαδοκεία και μέσα. Είναι τραγικές οι συνθήκες. Από την Καπαδοκεία και προς τα έξω, προς τα παράλια είναι και στο Αιγαίο θα έλεγε κανείς πάλι με ακρότητες, μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων, γιατί υπάρχουν τέτοιες μεγαλύτερες διαφορές εκεί απ' ότι στην Ελλάδα.

Παρατήρηση : Εκεί που πάνε να μας καταλήξουνε και εμάς. Κάτι που προβλέπεται να γίνεται και στη χώρα μας.

Συνέχεια : Εντάξη. Δεν το πιστεύω. Η Ελλάδα έχει κάνει.. Δηλαδή ανήκει πραγματικά στις χώρες και ανήκει. Σύμφωνα με όλους τους δείκτες είμαστε μέσα στις 25 πλουσιότερες χώρες του κόσμου. Το θέλουμε δεν το θέλουμε να το πιστέψουμε, έτσι είναι. Νομίζω είμαστε δέκατοι έκτοι σε αναπτυξιακή, όχι μόνο οικονομική ανάπτυξη, γιατί υπάρχουν και άλλοι δείκτες, σύνθετοι, κοινωνικής ανάπτυξης και τα λοιπά. Είμαστε μέσα στις δεακτέντε καλύτερες χώρες του κόσμου. Στο σύνθετο δείκτη κοινωνικής ανάπτυξης. Δέκατοι έκτοι, νομίζω. Έχουμε μία από τις καλύτερες παιδικές θνησιμότητας στην ανθρωπότητα. Νομίζω είμαστε μέσα στις πέντε ή επτά καλύτερες χώρες του κόσμου. Καλύτεροι και από την Αμερική, καλύτεροι και από πολλές Ευρωπαϊκές χώρες του σκληρού πηρύνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμα και από τις Σκανδιναβικές χώρες σε ορισμένους τομείς. Έχουμε επίσης πάρα πολύ χαμηλή μητρική θνησιμότητα, μία από τις καλύτερες της ανθρωπότητας. Πάλι

είμαστε στις επτά, οκτώ καλύτερες χώρες του κόσμου. Αυτά είναι δείκτες κατά τον ΟΗΕ. Αυτούς τους δείκτες παρακολουθεί και η παγκόσμια κοινότητα που δείχνουν την κοινωνική ανάπτυξη.

Άρα λοιπόν να βλέπουμε και την άλλη όψη του νομίσματος. Και απαντώντας στους ανθρώπους που αναρωτιούνται, γιατί η Unicef δραστηριοποιείται σε χώρες όπου είναι φτωχές, που έχουν πολύ μεγάλο παιδικό πληθυσμό ή που έχουν πολύ μεγάλα προβλήματα τα παιδιά. Όχι ότι δεν υπάρχουν προβλήματα και στην Ελλάδα, αυτό μπορούμε να το πούμε και να δούμε τί είναι αυτά.

Αλλά σε σύγκριση με , κατ' αρχήν το *maintain* της Unicef, ο σκοπός ύπαρξής της είναι να κοιτάει τα παιδιά στις φτωχές χώρες. Δεν είναι να κοιτάει τα παιδιά στις βιομηχανικές χώρες. Από τότε που ιδρύθηκε και μετά το *maintain*, σήμερα, όπως μας δίνει την εντολή ο ΟΗΕ, γιατί εντολή παίρνουμε. Όταν λέμε ΟΗΕ, τί εννοούμε; Οι χώρες, οι ίδιες. Η ίδια η Ελλάδα δίνει αυτήν την εντολή πως ο Έλληνας μετά έχει άλλη απαίτηση; Η Ελλάδα δίνει αυτήν την εντολή στην Unicef. Οι Έλληνες δίνουν την εντολή αυτή στη Unicef, οι Γάλλοι δίνουν την εντολή αυτή στη Unicef. Δεν την δίνει η Unicef από μόνη της. Είναι το καταστάλαγμα της βούλησης των Εθνών του κόσμου. Δηλαδή να υπάρχει μία οργάνωση που να ασχολείται με τα παιδιά. Το εύρος αυτής της ασχολίας και ο σκοπός και το αντικείμενο καθορίζετε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η οποία έχει πεί, θα ασχολείστε με τα παιδιά της Αφρικής, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής, της Ανατολικής Ευρώπης. Και στις Βιομηχανικές χώρες θα ασχολείστε με τα παιδιά, αλλά σε άλλο επίπεδο. Δηλαδή σαν προστάτης των δικαιωμάτων τους, σε συνηγορία, σαν φωνή υπέρ των παιδιών και αυτό κάνουμε. Και εκπαιδευτικά προγράμματα, ναι και αυτό κάνουμε. Αλλά δεν θα κάνετε εμβολιασμούς στην Ελλάδα, επειδή με ρωτήσατε, δεν θα δίνετε αντιβιοτικά στα Ελληνόπουλα.

Ερώτηση : *Ενημέρωση στα Ελληνόπουλα;*

Απάντηση : Βεβαίως. Φυσικά και αυτό κάνουμε. Αν πάμε σε οποιοδήποτε σχολείο, και εσείς όταν θα είσασταν μαθήτριες, φαντάζομαι, στα σχολεία σας θα μάθατε για την Unicef ή θα μάθατε για ορισμένα από τα πράγματα που κάνουμε. Αυτή τη στιγμή σε όλα τα σχολεία, δεν υπάρχει περίπτωση μαθητής να περάσει έξι τάξεις στο Γυμνάσιο, Λύκειο ή έξι τάξεις στο Δημοτικό και να μην κάνει, να μην μάθει κάτι για ένα πρόγραμμα της Unicef, ή ένα πρόβλημα των παιδιών σε μία άλλη χώρα. Αποκλείεται. Θα πρέπει τότε οι εκπαιδευτικοί να είναι τελείως, έξω από την

πραγματικότητα, έστω και μία χώρα θα ακούσει. Δηλαδή αν δείτε το τί γίνεται στην Ελλάδα, είναι όλα, υπάρχουν όλα στο site μας. Λοιπόν, αν πας εδώ πέρα (εννοώντας στο site της Unicef) που έχει τα προγράμματα τα διάφορα. Εδώ, ας πούμε, ένα από τα προγράμματα τα οποία κάναμε. Αυτό γίνεται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας. Πηγαίνει εγκύκλιος σε όλα τα σχολεία της χώρας. Στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά. Σε όλα τα σχολεία. Οδηγίες για τα δημοτικά, οδηγίες για τα νηπιαγωγεία.

Παρατήρηση : Αυτό έχει γίνει πιο ενεργά τα τελευταία χρόνια.

Συνέχεια : Ναι. Επτά χρόνια, εννιά. Εντάξη, δεν σας λέω πριν από είκοσι χρόνια.

Σίγουρα. Έχουν συγκεκριμένες οδηγίες, συγκεκριμένα πράγματα, τα οποία μπορεί να κάνει ο εκπαιδευτικός μέσα στο σχολείο. Υπάρχουν και άλλα προγράμματα. Δεν είναι μόνο αυτό.

Παρατήρηση : Υπάρχουν πολύ λίγοι εκπαιδευτικοί που τα κάνουν.

Συνέχεια : Ναι, εδώ τώρα. Κοιτάζτε εδώ ήταν ένα άλλο θέμα, της Παιδείας. Δηλαδή αυτή η πολιτική αυτής της εταιρίας είναι μόνο, αν είναι μόνο ελληνοκεντρική και κοιτάει μόνο τα πράγματα προς τα μέσα και δεν κοιτάει τα πράγματα προς τα έξω. Αν είναι ανοιχτή στον κόσμο, στα διαρεύματα, στις νέες ιδέες, στα προβλήματα που υπάρχουν στη κοινωνία και τα λοιπά. (δείχνοντάς μας στο site της Unicef, δράσεις που έχουν κάνει τα σχολεία).. Υπάρχουν και άλλα προγράμματα, ας πούμε άλλο πρόγραμμα εδώ. Τα λέω αυτά τώρα απαντώντας και σε επόμενες ερωτήσεις σας. Άλλο πρόγραμμα σχολείου. Κοιτάζτε εδώ τί κάνουν τα σχολεία. Συγκεκριμένα, με παραδείγματα. Αυτές είναι δράσεις. Τα παιδιά στον Άγιο Κωνσταντίνο, λένε όχι στην παιδική εκμετάλλευση, αλλά ο δάσκαλος είναι δάσκαλος. Ορίστε Νηπιαγωγείο Αγίων Σαράντα, νομό Χανίων. Βλεπετε, τί έχουν κάνει τα παιδιά εδώ; Έχουν κάνει μία γωνίτσα Unicef. Προφανώς σαν καταστάλαγμα μέσα από δράσεις που έχουν κάνει τα παιδιά. Έχει πάρα πολλά παραδείγματα. Ορίστε, όλα αυτά είναι σχολεία, τα οποία συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα. Για το περιβάλλον δεν λέγαμε προηγουμένως; Το παιδί και η φτώχεια. «Παιδαγωγική ημερίδα στις 13 Ιουνίου: Το παιδί και η φτώχεια». Αυτά είναι όλα υπό την αιγίδα της Unicef. Ή με την βοήθεια την δική μας.

Παρατήρηση : Βλέπω έχει και στα Φιλιατρά.

Συνέχεια : Ναι. Πολλά, πολλά. Και στην Καλαμάτα σίγουρα θα έχει. Αν το ψάξω, και δίνει και άλλα. Δεν μπορώ να τα κατεβάσω και όλα. Τα Φιλιατρά, ορίστε. Εδώ

φορέσανε μπλουζάκια τα πιτσιρικά, βλέπεις; Γίνεται χαμός. Καστοριά. Έχει πάρα πολλά. Το κάθε σχολείο έχει, οι δράσεις τους είναι πιο έξυπνα. Ας πούμε, ορίστε, Λακωνία.

Ερώτηση : *Καλύτεροι δέκτες, πιστεύετε, είναι οι μεγάλοι, τα παιδιά; Σε ευαισθητοποίηση και όλα αυτά;*

Απάντηση : Τα παιδιά. Σαφώς τα παιδιά. Αλλά εντάξη, τα παιδιά, επειδή είναι μικρά ακόμα και δεν έχουν αναπτύξει.. Εδώ μιλάμε για πιο δύσκολα πράγματα. Τα παιδιά, φτιάχνουμε τώρα δράσεις, φτιάχνουνε ολόκληρα βιβλία, όπως βλέπετε, τα οποία αναφέρεται στα Δικαιώματα των παιδιών και λαμβάνουν μέρος σε αυτό το πρόγραμμα, το οποίο κάνουμε εμείς που λέγεται “Σχολεία: επαγρύπνη των παιδιών”, το βιβλίο “Της Ειρήνης και του Πολέμου”. Αυτό το βιβλίο έχει τριάντα έξι σελίδες για να καταλάβετε και έχει εργασία των παιδιών. Πώς θα κάνετε εσείς την εργασία σας τώρα; Παιδιά, όμως, παιδιά δημοτικού, ασχολούνται με δύσκολα θέματα, έτσι; Κοιτάζτε, με δύσκολα θέματα, να εδώ έχουν την Unicef από πίσω. Με δύσκολα θέματα, σύγχρονα θέματα, τα οποία απασχολούνε την ανθρωπότητα. Τα παιδιά λοιπόν είναι δέκτες, αλλά ο ενδιαμέσος που πρέπει πάντα να υπάρχει δεν αντικαθίσταται, που δεν αντικαθίσταται, είναι ο εκπαιδευτικός. Εδώ άλλο που κάνανε, (δείχνοντας μας μία φωτογραφία από δραστηριότητα ενός σχολείου) βγήκανε έξω. Εδώ τί κάνανε τώρα; Κοιτάζτε να δείτε τι κάνανε. Τα παιδιά της φωτογραφίας υποδύονται μαθητές στον κόσμο που δεν έχουν τον απαραίτητο σχολικό εξοπλισμό, για να κάνουν μάθημα, και κάνουν μάθημα έξω. Δηλαδή ο δάσκαλος τί είπε; Θα σας βγάλω έξω από την τάξη, θα πάμε σε έναν χωράφι, να δείτε πως μαθαίνουν γράμματα τα παιδιά στην Αφρική. Γιατί τα παιδιά στην Αφρική μαθαίνουν γράμματα, έξω. Δεν υπάρχουνε σχολεία με τοίχους. Εδώ, ευλογημένος, αυτός ο δάσκαλος.

Παρατήρηση : Βάζουνε τα παιδιά στην διαδικασία να δούνε πως ζουν άλλα παιδιά. Να εκτιμήσουν αυτό που έχουν.

Συνέχεια : Εδώ, άλλη διαδήλωση, ποιο κλασσική εδώ, πιο στερότυπη. Ανάλογα το σχολείο, ανάλογα τον εκπαιδευτικό, ανάλογα τις δυνατότητες που υπάρχουνε. Πολλά παζάρια γίνονται για διάφορους σκοπούς που έχουν σχέση με τα Δικαιώματα των παιδιών. Εδώ, δουλειά, όχι αστεία. Κοιτάζτε τί έχουν κάνει στους τοίχους. Μιλάμε για δουλειά. Πάρα πολλά σχολεία. Έχουμε περίπου 2.000 σχολεία που συμμετέχουν κάθε χρόνο στις καμπάνιες μας. Πιο μεγάλοι. Άλλοι βγήκανε στην Εύβοια, στην

Χαλκίδα, βγήκανε ο δήμος, ο δήμαρχος, ο προηγούμενος, μαζί με τα σχολεία της περιοχής και μαζί με τους δημοτικούς συμβούλους, φτιάξανε κουμπαράδες και γυρίσανε όλη την Ζαλκίδα και όλα τα μαγαζιά πόρτα-πόρτα και μαζέψανε χρήματα για την Unicef, για το όταν είχε γίνει στο Αφραγιστάν. Σπίτι-σπίτι.

Ερώτηση 4^η : *Κατά την εκτέλεση της αποστολή σας δέχεστε χορηγίες, με ποια κριτήρια επιλέγετε τους χορηγούς σας και ιεραρχείτε τη δράση σας?*

Απάντηση : Κοιτάζετε όσο αναφορά τους ιδιώτες, τους πολίτες δεν υπάρχουν κριτήρια, αν σου δώσει 10€ θα τα πάρουμε. Τώρα αν σου δώσει 1.000.000€, τότε θα το ψάξεις. Ακριβώς, αν σου δώσει 1.000.000€ και πάλι όμως που θα ψάξεις; Για να είμαστε και απόλυτα ειλικρινής, τί θα ψάξεις; Τί είμαστε εμείς, αστυνομία; Τώρα αν είναι, δεν έχει συμβεί ποτέ αυτό. Τουλάχιστον σε εμάς εδώ στην Ελλάδα. Δεν ήρθε ποτέ να μας πεί κανείς πάρε 1.000.000€, επομένως μην ανησυχείτε όταν θα υπάρξει θα σας το πώ. Μακάρι να υπάρχουν δέκα τέτοιοι και να τους ψάχνουμε καιρό (αστειευόμενος ο κύριος Λυμπέρης). Δεν συμβαίνει όμως αυτό. Από τον απλό πολίτη, λοιπόν θα την πάρεις την δωρεά. Οι δωρεές από τους πολίτες κυμαίνονται από 1€ μέχρι θα μπορούσα να πω 10.000€, ας πούμε. Σπανίως, δεν ξέρω άλλη περίπτωση είναι κάποιοι επιχειρηματίες. Αλλά βέβαια, τώρα πάμε στους επιχειρηματίες. Τώρα πάλι, οι επιχειρηματίες, μπορεί να δώσουν, από προσωπική τους, δηλαδή σαν ιδιώτες και όχι σαν επιχειρηματίες, απλώς τυχαίνει να είναι επιχειρηματίες. Και αυτοί δεν θα ξεπεράσουν τα 10.000€ με 15.000€. Ένας ιδιώτης μιλάμε τώρα. Ακόμα και επιχειρηματίας, αλλά σαν ιδιώτης. Τώρα, επιχειρήσεις που θέλουνε να φτιάξουνε μαζί σου, ένα πρόγραμμα, αυτό λέγετε corporate faraizing, εταιρική συλλογή πόρων, τότε φτιάχνουμε συνήθως ένα πρόγραμμα που και η εταιρία, γιατί και η εταιρία που έρχετε, να δώσει και να κάνει μία μεγάλη δωρεά, ένα τέτοιο πρόγραμμα, αποσκοπεί σε κάποια οφέλη. Τα οφέλη αυτά είναι, να δείξει καλύτερο κοινωνικό πρόσωπο, να συμμετάσχει στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ενδεχομένως, να προσεγγίσει δυνητικούς πελάτες, αυριανούς, μέσω μιας καμπάνιας που κάνει μαζί με την Unicef. Κατα κύριο λόγο όμως, θα έλεγα, ότι δεν το κάνει για να αυξήσει τους πελάτες του. Και ενδεχομένως να αυξήσει και τις πωλήσεις της, ξανά, κάποιων προϊόντων. Όταν ας πούμε διαθέτει ένα ποσοστό κάποιων προϊόντων, για την Unicef. Γιατί ο κόσμος που θα ακούσει γι' αυτό ξέροντας ότι ο σκοπός, ότι μέσα σ' αυτό, απ' ότι να αγοράσει έτσι. Για παράδειγμα έχουμε ένα μεγάλο πρόγραμμα, με τα Pampers. Υπήρξε και μια σχετική αύξηση των πωλήσεων

τους, πάνω στο πρόγραμμα που κάναμε αυτό. Αλλά υπήρξε όφελος και για την Ελλάδα, για την Ελληνική Unicef, για την Unicef, μέσω της Ελληνικής Unicef. Υπήρξε και μεγάλη, γιατί το πρόγραμμα αυτό απέφερε, ας πούμε ένα σημαντικό χρηματικό ποσό στην Ελληνική Unicef και δηλαδή στην Unicef, γιατί τα συστήματά της ανήκουν στην Unicef. Γιατί ο κόσμος που θα ακούσει γι' αυτό, ξέροντας ότι ο σκοπός, εκτός από το να αγοράσει. Παραδείγματος χάριν έχουμε ένα μεγάλο πρόγραμμα με την proket and Dainers, με τα Pampers. Υπήρξε και μια σχετική αύξηση των πωλήσεών τους πάνω στο πρόγραμμα που κάναμε αυτό, αλλά υπήρξε όφελος και για την Ελλάδα, για την Ελληνική Unicef, για την Unicef, μέσω της Ελληνικής Unicef. Έτσι, Υπήρξε και μεγάλη, γιατί το πρόγραμμα αυτό, απέφερε ας πούμε ένα σημαντικό χρηματικό ποσό στην Ελληνική Unicef και γενικότερα στη Unicef. Επομένως, ή άλλο πρόγραμμα που έχουμε με την Dinners. Υπάρχει και μια πιστωτική κάρτα που λέγεται Dinners Unicef, και από την κάρτα αυτή, απ' όλα τα έσοδα, δηλαδή από κάθε αγορά που κάνει ο οποιοσδήποτε που την έχει, καρτούχος, το 0,5% πηγαίνει στην Unicef, χωρίς να επιβαρύνεται ο καρτούχος, το 0,5%, ούτε ο καταστηματάρχης. Το δίνει η Dinners, δηλαδή αντί να εισπράξει 100%, θα εισπράξει 99,5% και το 0,5% το δίνει στη Unicef. Το 0,5% είναι πολύ σημαντικό, είναι μεγάλο ποσοστό, ποσοστό που δεν φαντάζεστε.

Δηλαδή, μπορεί να μην φαίνεται πολύ μεγάλο, αλλά 0,5% σε οποιαδήποτε συναλλαγή γίνεται με αυτή την κάρτα, είναι μεγάλο. Μας αποδίδει εμάς, περίπου θα έλεγα, γύρω στις 35.000€ με 40.000€ το μήνα σε όλη την Ελλάδα, έτσι; Είναι χρήματα αυτά. Λέω, ας πούμε, αυτό γιατί είναι δυο από τα μεγαλύτερα προγράμματα, από εταιρίες που έχουμε τώρα. Ή αν κάνουμε έναν τηλεμαραθώνιο, υπάρχουν εταιρίες που δίνουν κάποια ποσά, 5.000€, 10.000€, 20.000€ και θέλουνε να ακουστεί το όνομα της εταιρίας τους, εντάξη, είναι θεμιτό αυτό. Εντάξη; Σας είπα όμως ότι τα έσοδά μας το 10% με 15% προέρχεται από εταιρίες και το 80% με 85% προέρχεται από πολίτες. Από απλούς ανθρώπους. Τώρα, όταν λοιπόν γίνεται ένα εταιρικό πρόγραμμα, για να απαντήσω κιόλας στην ερώτησή σας, όταν γίνεται ένα εταιρικό πρόγραμμα γίνεται screening της εταιρίας. Δηλαδή, γίνεται έλεγχος της εταιρίας. Δηλαδή τί εταιρία είναι, σε τί αποσκοπεί, τί προϊόντα πουλάει, ανάλογα, υπάρχουν διαβαθμίσεις, δηλαδή άλλο να λέει πάνω στο προϊόν. Κατ' αρχήν η Unicef δεν υιοθετεί κανένα προϊόν και το γράφουμε αυτό πάντα. Αν υπάρχει κάποια ένδειξη πάνω στο προϊόν, από μία εταιρική συνεργασία, ότι ξέρεις ένα ποσοστό πάει στη Unicef, υπάρχει πάντα και μία επισύμανση από κάτω που λέει ότι η Unicef δεν υιοθετεί το συγκεκριμένο προϊόν,

όπως δεν υιοθετεί και κανένα προϊόν. Ιδίως ότι η Unicef, ξέρω εγώ ότι τα Pampers είναι καλύτερα από τα άλλα, επειδή έχει την Unicef από πάνω. Ούτε και εμείς έχουμε καμία ευθύνη βεβαίως. Και αυτό το κοιτάμε. Αν δηλαδή ότι το Pampers έχει ένα πρόβλημα, ότι φταίει η Unicef για αυτό. Κοιτάμε όμως και αυτό το πράγμα, δηλαδή το ελέγχουμε αυτό. Δηλαδή δεν θα πάμε να συνεργαστούμε με τον οποιοδήποτε που βγάζει βρακάκια. Γιατί υπάρχουν βρακάκια και βρακάκια. Δηλαδή το κοιτάμε και αυτό. Κοιτάμε μετά η εταιρία να μην έχει, και δεν κοιτάμε μόνο στην Ελλάδα, κοιτάμε παγκοσμίως, έτσι; Δηλαδή δεν το κοιτάμε εμείς, το κοιτάνε απ' έξω. Εκτός Ελλάδος. Ο έλεγχος αυτός, το certifying είναι λάθος ή η Dinners ή οποιαδήποτε άλλη, γίνεται απ' έξω. Υπάρχουν κατάλογοι και υπάρχουν και εταιρίες που κάνουν αυτή την δουλειά. Υπάρχουν εταιρίες που ελέγχουν τις εταιρίες. Υπάρχουν εταιρίες, οι οποίες έχουν καταλόγους με το ποιά είναι τα sensitive θέματα και υπάρχουν και οι μαύρες λίστες, που σου λέει από την αρχή ότι δεν συνεργάζεσαι, γιατί γι' αυτό και γι' αυτό τον λόγο. Δηλαδή να μην είναι μπλεγμένη με εμπόριο όπλων, να μην είναι μπλεγμένη με ναρκωτικά, να μην είναι μπλεγμένη με παράνομες γενικά δράσεις. Να μην έχουνε καταβλητές πάνω τους, να είναι περιβαλλοντικά ευαίσθητες, ευαισθητοποιημένες, δηλαδή η δράση τους να μην έχουνε σοβαρές παραβιάσεις περιβαλλοντικών όρων και συνθηκών. Όλα αυτά. Αυτά τα περιλαμβάνουμε υπόψη μας, όταν γίνεται αυτό το screening και λέμε το πράσινο φως, ναι συνεργαζόμαστε ή όχι λυπούμεθα, δεν μπορούμε να συνεργαστούμε. Είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί. Να μην έχουν σχέση με εμπόριο όπλων, δεν ξέρω αν το είπα, να μην έχουν σχέση με τσιγάρα ή αλκοόλ. Δεν συνεργαζόμαστε με εταιρίες που έχουν τσιγάρα ή αλκοόλ. Μας έχουν προσεγγίσει πάρα πολλές και εκεί τα λεφτά είναι και πολλά. Δεν συνεργαζόμαστε. Όπως επίσης δεν συνεργαζόμαστε με εταιρίες, οι οποίες προωθούν γάλατα σε σκόνη, κατά κύριο λόγο. Τα υποκατάστατα γάλακτος. Γιατί; Διότι είμαστε υπέρ του μητρικού θηλασμού και προσπαθούμε για αυτό σε όλο τον κόσμο. Για την προώθηση του μητρικού θηλασμού, όσο περισσότερο μπορούμε. Επομένως δεν μπορούμε να συνεργαστούμε με τέτοιες εταιρίες και έχουμε απορρίψει τέτοιες συνεργασίες κατά καιρούς. Με τις άλλες όμως εταιρίες, εφόσον υπάρχουν οι προϋποθέσεις που σας είπα, μετά από αυστηρό έλεγχο και αυστηρές προδιαγραφές και αυστηρούς όρους, συνεργαζόμαστε.

Ερώτηση 5^η : Η εμπειρία σας μέσα από τη διεξαγωγή προγραμμάτων σε τοπικό, ευρωπαϊκό - παγκόσμιο επίπεδο και η αντίστοιχη εμπειρία που αποκομίσατε όλα αυτά τα χρόνια σας έχει οδηγήσει σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τον τρόπο διαχείρισης και το χρόνο που απαιτείτε για να έχετε ορατά αποτελέσματα?

Απάντηση : Αυτήν την ερώτηση, ίσως θα έπρεπε να την απευθύνεις σε ένα field office, σε ένα γραφείο στην Αφρική, ας πούμε, ίσως. Δεν ξέρω αν εννοείτε αυτό ή αν εννοείτε το γραφείο της Unicef στην Ελλάδα. Γιατί θα σου πω γιατί, είπαμε ότι ο ρόλος είναι διαφορετικός. Είναι διαφορετικός ο ρόλος του γραφείου της Unicef στην Ελλάδα, μιας εθνικής επιτροπής Unicef. Στις βιομηχανικές χώρες υπάρχουν οι εθνικές επιτροπές Unicef. Σκοπός τους, η συνεργασία υπέρ των παιδιών, η ενημέρωση των πολιτών για τα προβλήματα των παιδιών στον κόσμο και για τον ρόλο της Unicef και η εξεύρεση πόρων, η συλλογή πόρων για να χρηματοδοτούν προγράμματα της Unicef. Δεν έχουμε, όμως εμείς ευθύνη για την υλοποίηση των προγραμμάτων της Unicef στο Τσαντ. Καταλάβατε; Γιατί τα προγράμματα της Unicef στο Τσαντ υλοποιούνται από το τοπικό γραφείο της Unicef στο Τσαντ. Είναι και μια πολύ σημαντική διαφορά, μεταξύ της Unicef και άλλων μικρότερων οργανώσεων. Δηλαδή οι γιατροί του κόσμου, παραδείγματος χάρη μπορεί να έχουν και προγράμματα απευθείας στο Τσαντ, πως να σου πω; Ένα μικρό πρόγραμμα, το οποίο χρηματοδοτείται από εδώ και στέλνει δύο γιατρούς κάτω. Εμείς δεν το κάνουμε αυτό. Η Unicef έχει, το τοπικό γραφείο κάτω στο Τσαντ, το οποίο μπορεί να έχει και Έλληνες, αλλά μπορεί να έχει και Κινέζους μέσα, μπορεί να έχει και Αμερικάνους και σίγουρα έχει και από το Τσαντ. Έχει και τοπικό προσωπικό δηλαδή, μεγάλο ποσοστό, αλλά υπάρχει και ένα 20% διεθνούς προσωπικού, που μετακινείτε. Μπορεί να είναι και Έλληνες εκεί. Αλλά μπορεί να μην είναι. Αν δεν είναι, τί σημαίνει δηλαδή; Αν δεν είναι δηλαδή, δεν είναι πρόγραμμα, εκεί δεν υπάρχουν παιδιά; Εδώ υπάρχει και ένα άλλο πρόβλημα, ε; Τί κάνει ο Έλληνας, τί χρηματοδοτεί; Γιατί ρε μεγάλε; Εδώ υπάρχει και μία αντίληψη. Που εμείς την σπάμε αυτήν την αντίληψη. Δηλαδή τί σημασία έχει ας πούμε αν έχει ένα παιδί που θα βοηθήσεις στο Τσαντ, έχει βοηθηθεί με 0,30 Λεπτά που προέρχονται από την Ελλάδα, με 0,25 Λεπτά που προέρχονται από το Λουξεμβούργο και με 0,50, 0,45 Λεπτά που προέρχονται από τον Γάλλο. Δεν την καταλαβαίνω εγώ αυτήν την διαφορά. Εδώ στην Ελλάδα, πολλές φορές πάντα κοιτάμε μονοσήμαντα πράγματα. Ενώ εδώ ενώνουμε τις δυνάμεις μας, μαζί με όλους τους άλλους λαούς, για να βοηθήσουμε τα παιδιά. Εμένα δεν με αφορά

τόσο πολύ, για μένα δεν έχει τόση μεγάλη σημασία. Για πολλά media, είναι μιντιακό το θέμα, καταλάβατε; Σε πολλά μυαλά είναι αυτό. Η δική σου συνεισφορά ενώνεται με του Αμερικάνου, με τη συνεισφορά του Γάλλου και με τη συνεισφορά του Αυστραλού. Γιατί δηλαδή; Δεν το κατάλαβα αυτό; Τί σημαίνει αυτό; Γιατί, δηλαδή, αν γινόταν αυτό που λέτε, θα υπήρχαν πολύ μεγαλύτερα διοικητικά κόστη. Ο κόσμος δεν το καταλαβαίνει αυτό. Και αυτό, πρέπει να τους το εξηγήσεις. Δηλαδή αν εγώ που είμαι Έλληνας δωρητής, ένα 100€ που δίνω, ζητήσω να πάνε στο τάδε συγκεκριμένο χωριό στο Τσαντ, και μόνο σε αυτό το χωριό και το επιλέξω εγώ αυτό το χωριό. Θέτω μερικά ερωτήματα. Τότε τί θα γίνει με το διπλανό χωριό που δεν θα το επιλέξει κανένας. Δηλαδή, μπορείτε να μου πείτε τί θα γίνει; Τί θα γίνει με την άλλη χώρα που τυχαίνει το Τσαντ, και είναι κακό παράδειγμα το Τσαντ. Τυχαίνει παραδείγματος χάρη, τις χώρες που επλήγησαν από το τσουνάμι, τυχαίνει, επειδή το έπεξαν πολύ τα media και ήταν βέβαια και μεγάλη καταστροφή, τυχαίνει να υπερχρηματοδοτείται και πολλές άλλες όμως χώρες, υποχρηματοδοτούνται. Γιατί το Τσαντ, παραδείγματος χάρη που είπα τώρα δεν το ξέρει κανένας, ούτε ενδιαφέρεται κανένας για το τσουνάμι. Τί θα γίνει μ' αυτά τα παιδιά ή το Μαλί, πρέπει να χρηματοδοτούνται από κάπου αυτά τα παιδιά, γιατί δεν υπάρχει ενδιαφερόμενος. Είναι τα silent emergencies ή είναι τα αόρατα παιδιά που ζουν εκεί. Λοιπόν, τί συμβαίνει με αυτό; Αυτούς δεν πρέπει να τους βοηθήσει η Unicef; Από πού θα βρεί τα χρήματα; Άρα λοιπόν η Unicef δεν είναι υποχρεωμένη κάθε φορά που δίνεις εσύ, να το πηγαίνεις εκεί που θέλεις εσύ. Θα το πάει εκεί που θέλει η Unicef. Εσύ θα πάρεις report πίσω, για το τί έγιναν τα λεφτά σου, ναι. Αλλά δεν θα αποφασίσεις εσύ, αν θα πάνε στο Τσαντ ή αν θα πάνε στη Ζιμπάμπουε. Κάθε ένας ατομικά. Και έτσι λοιπόν, εξασφαλίζουμε πολύ μικρότερο διοικητικό κόστος, για να φανταστείτε τί logistics χρειάζονται και πόσοι υπάλληλοι και τί μηχανισμοί κάθε φορά για να μπορείς, ο κάθε ένας να λέει ότι θα δώσω 500€, αλλά θέλω τα 500€ να πάνε στο Τσαντ. Άρα λοιπόν, θα μου πεις δεν δίνεις αυτήν την δυνατότητα στους δωρητές; Αλλά την δίνεις πιο συγκεντρωμένα. Δηλαδή δίνεις την δυνατότητα, κατ' αρχής υπάρχει ο γενικός κουμπαράς της Unicef. Όπου τα έσοδα που μπαίνουν σ' αυτόν τον κουμπαρά είναι όλα τα έσοδα που προέρχονται από τις κάρτες και όλα τα προϊόντα. Όλες οι κάρτες και όλα τα προϊόντα πάνε στον γενικό κουμπαρά. Δεν πάνε σε ειδικό κουμπαρά. Πάνε στον γενικό κουμπαρά, στα γενικά προγράμματα. Τα γενικά προγράμματα, είναι αυτά που καθορίζονται από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, που δίνει τα πενταετή προγράμματα, που είπαμε, μονοετή και πενταετή προγράμματα και

που λέει ας πούμε, ότι οι προτεραιότητές μας είναι αυτή, αυτή και αυτή για την επόμενη πενταετία και τα χρήματα περίπου, γιατί πάντα υπάρχουν προσαρμογές, θα πάνε και εκεί και εκεί και εκεί. Σε αυτούς τους τομείς. Και μέσα σε αυτούς τους τομείς, οι χώρες που αποδέχονται την βοήθεια θα είναι αυτές και αυτές και αυτές, που όλες οι χώρες του κόσμου είναι. Αλλά θα πάει περισσότερο στην Ινδία, γιατί έχει, ξέρω εγώ, έχει 200.000.000 παιδιά π.χ., αλλά θα πάρει λιγότερα η Αίγυπτος, γιατί έχει και λιγότερα παιδιά και έχει και λιγότερες ανάγκες. Παράδειγμα, έτσι; Αυτό το αποφασίζει το Διοικητικό Συμβούλιο της Unicef παγκοσμίως, το παγκόσμιο Διοικητικό Συμβούλιο της Unicef, που αποτελείτε κάθε φορά από τους τριάντα έξι εκπροσώπους κρατών από όλον τον κόσμο. Και τακτά εναλλάσσονται. Ανά τρία χρόνια γίνεται rotation και μπαίνουν όλα τα κράτη - μέλη μέσα στην διοίκηση. Όπως ήταν και η Ελλάδα πριν από, την προηγούμενη δεκαετία, ας πούμε. Τώρα μετά από 5-6 χρόνια θα ξανά έρθει η σειρά της, για άλλα τρία χρόνια, θα είναι πάλι η Ελλάδα, στο παγκόσμιο επίπεδο μιλάω, έτσι; Με τον εκπρόσωπό μας στα Ηνωμένα Έθνη. Υπάρχει εκπρόσωπος του Ελληνικού κράτους στα Ηνωμένα Έθνη, που συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της Unicef και θα αποφασίσει. Αυτά λοιπόν.

Ερώτηση : *Που ήτανε ποιός κύριος, κυρία;*

Απάντηση : Δεν θυμάμαι τώρα. Ήταν ο πρέσβης μας στα Ηνωμένα Έθνη. Δεν θυμάμαι ποιός ήταν πριν δέκα χρόνια. Ήταν ο, δεν θυμάμαι αυτην την στιγμή τώρα. Αν το ψάξω θα το βρω.

Παρατήρηση : Δεν πειράζει τώρα.

Συνέχεια : Τέλος πάντων. Είναι ο εκάστοτε πρέσβης της Ελλάδος στα Ηνωμένα Έθνη, εκπροσωπεί την χώρα μας και στο Διοικητικό Συμβούλιο της Unicef. Δεν θυμάμαι τώρα. Νομίζω ότι ήτανε ο Ζέπος. Ήτανε πρέσβης, πριν πολλά χρόνια και νομίζω έχει συνταξιοδοτηθεί τώρα ο άνθρωπος. Και αλλάζει. Γίνεται rotation. Και πάντα γίνεται rotation, όχι μόνο από της δωρήτριες χώρες, αλλά και από τις παραλλύπτριες χώρες. Υπάρχει δηλαδή και Ινδός και Αυγανός και Ιρακινός και Αιγύπτιος και Ελβετός και Αμερικάνος, ενδεχόμενως. Όχι πάντα Αμερικάνος. Α, λένε ότι η Unicef είναι Αμερικάνικη. Ποια είναι Αμερικάνικη; Δεν είναι Αμερικάνικη γιατί μία ψήφο έχει και ο Αμερικάνος, μία ψήφο έχει και ο Αυγανός. Εμείς δεν είμαστε, πώς το λένε Συμβούλιο Ασφαλείας. Υπάρχει μεγάλη διαφορά. Πολλοί συγχέουνε εν το μεταξύ το Συμβούλιο Ασφαλείας, ή τις αποφάσεις του Συμβουλίου

Ασφαλείας, με τις αποφάσεις των οργανώσεων του ΟΗΕ, άλλων οργανώσεων, της Unicef των προσφύγων, της οργάνωσης για την Παγκόσμια Προγράμματος Τροφίμων, της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας. Δεν είναι έτσι τα πράγματα. Δηλαδή το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει τα μόνιμα μέλη, τα οποία είναι μόνιμα από συστάσεις των Ηνωμένων Εθνών. Και αυτοί αποφασίζουν, παίρνουν την αποφαστική αρμοδιότητα για τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αλλά το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν παίρνει αποφάσεις για την Unicef. Το καταλάβατε; Παίρνει άλλου είδους αποφάσεις, πολιτικές αποφάσεις που αφορούν άλλους τομείς, δεν έχει σχέση η Unicef με το Συμβούλιο Ασφαλείας. Εκεί λοιπόν στα 36 αυτά κράτη, γίνεται rotation, έτσι ώστε να εκπροσωπούνται και οι φτωχότερες χώρες, αλλά και οι χώρες που έχουν μεγάλους πληθυσμούς. Δηλαδή δεν μπορείς να αφήσεις απ' έξω, όχι για πάντα, αλλά κάποια φορά πρέπει να μπει. Δεν μπορείς να αφήσεις απ' έξω την Κίνα ή την Ινδία ή ξέρω εγώ άλλες μεγάλες χώρες, που έχουν μεγάλο πληθυσμό. Πρέπει και αυτές κάποια στιγμή να εκπροσωπηθούν. Έτσι δεν είναι; Όπως πρέπει και μικρότερες χώρες, ας πούμε. Και έτσι λοιπόν υπάρχει ένα rotation με βάση, κάθε φορά δηλαδή που υπάρχει και πληθυσμιακή ισοροπία και γεωγραφική ισοροπία. Δηλαδή και από όλα τα μέρη του κόσμου και από όλους τους πληθυσμούς του κόσμου. Να μην είναι μόνο τα μεγάλα τα κράτη, αλλά να μην είναι μόνο και τα μικρά κράτη. Να υπάρχει δηλαδή ένας πλουραλισμός. Αυτοί αποφασίζουν λοιπόν για το πενταετές πρόγραμμα και για τις προτεραιότητες. Άρα είναι και παραλήπτες της βοήθειας και δωρητές βοήθειας, αυτοί που αποφασίζουν για την αξιοποίηση των πόρων, έτσι; Τώρα εαν ένα πρόγραμμα, γίνεται ένα πρόγραμμα, ας πούμε, είπαμε στον γενικό κουμπαρά. Και υπάρχουν κάποια ειδικά προγράμματα, τα οποία είτε είναι θεματικά, δηλαδή ένα ας πούμε, πρόγραμμα για το AIDS. Εκεί πράγματι ο δωρητής μπορεί να επιλέξει και να ξέρει ότι τα χρήματά του, θα πάνε για το AIDS. Δεν θα του πω, όμως εγώ εκ των προτέρων ότι θα πάνε για το AIDS στο Τσαντ. Μπορεί να πάνε για το AIDS στην Μαδαγασκάρη. Καταλάβατε; Η μπορεί ένα ποσοστό να πάει για το AIDS στο Τσαντ και ένα άλλο ποσοστό για το AIDS στην Μαδαγασκάρη, δεν μπορώ να εξειδικεύσω και να πω μόνο για το AIDS στο Τσαντ. Εκτός, υπάρχει και αυτή η δυνατότητα, πάμε σε μία τρίτη κατηγορία προγραμμάτων, που είναι, που δεν είναι όμως θεματικά, είναι τα emergencies. Όταν δηλαδή γίνεται, όπως γίνεται τώρα στο Μιανμάρ, και λέμε θα βοηθήσουμε για το Μιανμάρ, θα βοηθήσουμε για το Μιανμάρ. Εκεί πράγματι μαζεύονται χρήματα, που ξέρει εκ των προτέρων ότι θα πάει στο Μιανμάρ. Αυτά είναι τα emergencies όμως. Όπως είναι το Μιανμάρ, όπως ήταν παλιότερα ο σεισμός

στο Πακιστάν, όπως ήταν το Αιθιοπία, όπως ήταν το Ιράκ, όπως ήταν η Γιουγκοσλαβία. Και άλλα. Υπάρχουν πάρα πολλά emergencies, τα οποία γίνονται. Και υπάρχουν και τα silent emergencies, που δεν τα μαθαίνει κανένας. Γιατί δεν παίρνει στα media. Δεν παίρνει στο media. Αυτή τη στιγμή υπάρχει στο Τσαντ, πρόβλημα μεγάλο. Δεν μου έχει τηλεφωνήσει κανένας Έλληνας να πει. Και να βγάλω εγώ δελτίο τύπου, δεν θα το γράψει καμία εφημερίδα. Δεν παίρνει στα media. Γιατί η δουλειά η δική μας, έχει και αποτέλεσμα μόνο με την ανταπόκριση των Μ.Μ.Ε. Αν τα Μ.Μ.Ε. δεν ανταποκρίνονται και πολλές φορές δεν ανταποκρίνονται, είναι αυτά τα silent emergencies ή silent δράδες για τα οποία δεν γράφουν οι εφημερίδες, τουλάχιστον στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες. Δεν είναι μόνο στην Ελλάδα το πρόβλημα. Εντάξει;

Ερώτηση : Σε ποιά χώρα είναι περισσότερο τα media ενεργά;

Απάντηση : Δεν έχουνε καμία διαφορά. Σίγουρα είναι περισσότερο τα media, ενδιαφέρονται για την επικαιρότητα. Όταν λοιπόν κάτι από την επικαιρότητα, τους τραβήξει το ενδιαφέρον και στραφούνε δύο-τρία μεγάλα media, εκεί, παγκοσμίως εννοώ, τότε πάνε και τα μικρότερα. Όλα πάνε, συγκεντρώνονται εκεί. Τώρα έχουν συγκεντρωθεί στο Μιανμάρ, γιατί ήταν και το αναφέρανε σαν ένα μεγάλο γεγονός. Αλλά, αυτή τη στιγμή δηλαδή, έχουν 200.000 νεκρούς στο Μιανμάρ, αλλά έχουμε επίσης, σας είπα, έχουμε 23.000 νεκρούς κάθε μέρα σε όλο τον κόσμο. Άρα σε δέκα μέρες δεν είναι 200.000 νεκροί; Το μαθαίνει κανένας αυτό; Όχι. Καταλάβατε τί σας λέω; Δηλαδή μπορεί τώρα στην Αφρική να έχουμε, παραπάνω από 200.000, έχουμε περίπου το 60%, το 70% των θανάτων, που σας είπα, από τα 10.000.000, περίπου τα 7.000.000 παιδιών, πεθαίνουν στην Αφρική, κάθε χρόνο. Δεν περνά. Αυτό δεν είναι; Γιατί ας πούμε 200.000 νεκροί, είναι κάτι πολύ σημαντικό; Και τα 7.000.000 παιδιά νεκρά, δεν είναι κάτι σημαντικό;

Παρατήρηση : Δεν περνά.

Συνέχεια : Αυτά δεν το περνάνε. Επειδή με ρωτήσατε. Την απάντηση δεν μπορώ να την δώσω μονολεκτικά. Αυτό τους ενδιαφέρει, εκείνο δεν τους ενδιαφέρει. Έτσι δεν είναι; Υπάρχουν πάρα πολλές χώρες, για τις οποίες δεν μαθαίνει ποτέ κανείς. Το Μαλί, σας είπα μερικές. Το Τσαντ, η Αιθιοπία. Όλες οι χώρες, οι οποίες είναι στην Αφρική, υποσαχάρια Αφρική, ας πούμε, κυρίως. Που έχουν και πάρα πολύ μεγάλο πρόβλημα. Εκεί ας πούμε, συνήθως υπάρχουν και όλα αυτά τα σιωπηρά, οι σιωπηρές

κρίσεις που σας λέω, ή τα σιωπηρά emergencies, τα οποία, σιωπηλά, τα οποία δεν τα μαθαίνουνε. Εμείς κάνουμε πολύ μεγάλη προσπάθεια και τα μεταδίδουμε όσο μπορούμε. Και αυτό το λίγο που ξέρει ο κόσμος, το ξέρει από αυτό, δηλαδή αν σήμερα μιλάει κάποιος για την Αφρική, μιλάει γιατί υπάρχει η Unicef, ας πούμε, να σας το πώ έτσι. Ή γιατί υπάρχουν άλλες τρεις, τέσσερις οργανώσεις που μπορούν να μιλάνε για την Αφρική. Αλλιώς δεν θα το μάθαινε κανένας, για την Αφρική. Για τα προβλήματα εννοώ που υπάρχουν στην Αφρική και που είναι τα μεγαλύτερα και τα σπουδαιότερα.

Ερώτηση 6^η : Με δεδομένη την εμπειρία σας, διεξάγετε έρευνες που παρέχουν έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των ..

(Να το διατυπώσουμε κάπως διαφορετικά;)

Ο κ. Λυμπέρης προσθέτει: Είδες ότι το ερωτηματολόγιο μπορεί να αλλάξει;

(Ναι. Με την ροή της συζήτησης, ναι.)

Ο κ. Λυμπέρης προσθέτει: Γιατί τώρα καταλαβαίνετε τα προβλήματα.

(Διακόψαμε αλλά θέσαμε την ερώτηση τελικά ίδια.)

Ερώτηση 6^η : Με δεδομένη την εμπειρία σας, διεξάγετε έρευνες που παρέχουν έγκυρα και ασφαλή στοιχεία για την επίδραση των περιβαλλοντικών αλλαγών στην ανθρώπινη υγεία;

Σας παρακαλούμε να αναφέρετε τουλάχιστον μια.

Απάντηση : Άρα ισχύει αυτή η ερώτηση.

(Ναι. Απλά θα θεωρήσετε ότι δεν μας έχετε δώσει αυτήν την απάντηση.)

Συνέχεια : Εγώ δεν θέλω να απαντήσω μονοσήμαντα. Θα απαντήσω, δηλαδή οι περιβαλλοντικές αλλαγές, οι οποίες συμβαίνουν τώρα και θα έλεγα δεν θα έπρεπε να λέμε περιβαλλοντικές αλλαγές. Θα πρέπει να λέμε, καλύτερα θα ήταν να μιλήσουμε για την “περιβαλλοντική υποβάθμιση”. Έτσι; Η οποία επιφέρει κλιματικές αλλαγές, όταν θα μιλάμε για αλλαγές, θα πρέπει να μιλάμε για κλιματικές αλλαγές. Η περιβαλλοντική υποβάθμιση λοιπόν επιφέρει κλιματικές αλλαγές, οι οποίες έχουν σοβαρές, έχουν σοβαρή επίδραση στην ανθρώπινη υγεία και την ασφάλεια. Και αυτοί, αυτές οι επιδράσεις, μπορούν να αφορούν όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και ιδιαίτερα θα έλεγα και όλους τους τομείς της υγείας και της ανάπτυξης των παιδιών. Δηλαδή μπορεί να είναι, και είναι η υποβάθμιση του

φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνουν τα παιδιά, ένα, κατευθείαν δηλαδή, ανεξάρτητα από τις κλιματικές αλλαγές. Η περιβαλλοντική υποβάθμιση που υπάρχει κατευθείαν στο φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο γεννιούνται. Κατ' αρχήν, ας πούμε, αναπναιούν οι υποψήφιοι μητέρες και πατέρες. Στη συνέχεια το περιβάλλον το φυσικό, αλλά και το κοινωνικό, εγώ θα έβαζα και το κοινωνικό περιβάλλον, την υποβάθμιση και του κοινωνικού περιβάλλοντος. Μέσα στην οποία γεννιούνται και μεγαλώνουν τα παιδιά και αυτό αφορά τόσο τις φτωχές χώρες του κόσμου, όσο και τις βιομηχανικές χώρες του κόσμου, όσο και τις βιομηχανικές χώρες του κόσμου. Δεύτερον, αφορά την ανάπτυξή τους μετά. Την ανάπτυξή τους μετά, δηλαδή μέσα από ποιές περιβαλλοντικές συνθήκες και μέσα από ποιές, γενικότερα, και κοινωνικές συνθήκες, πάντα θα έβαζα εγώ και το κοινωνικό μέσα, μεγαλώνουν τα παιδιά και αναπτύσσονται. Έτσι ώστε να αναπτύξουν στο έπαρκο, όπως προβλέπει και σήμερα η Σύμβαση στα Δικαιώματα του παιδιού, τις φυσικές και τις διανοητικές, τις πνευματικές τους ιδιότητες. Δηλαδή, εξασφαλίζεται σήμερα στον κόσμο, το ερώτημα που βάζω. Εξασφαλίζεται σήμερα στον κόσμο, η πλήρης φυσική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού με την υπάρχουσα περιβαλλοντική υποβάθμιση;

Παρατήρηση : Όστε να έρθει ο όρος τί είναι υγεία; Η ψυχική και σωματική ευεξία;
Συνέχεια : Ακριβώς. Η ψυχική και σωματική και πνευματική υγεία και ευεξία και πλήρης, ε, και πλήρης φυσική και διανοητική πνευματική ανάπτυξη του παιδιού, όπως προβλέπεται και από την Σύμβαση των Δικαιωμάτων των παιδιών; Είναι σήμερα, δηλαδή οι όροι και οι προϋποθέσεις, μέσα στο, υπάρχουν; Οι όροι και οι προϋποθέσεις, μέσα στους οποίους το παιδί, θα αναπτύξει όλα αυτά πλήρως και στο έπαρκο; Στο μέγιστο δυνατό βαθμό, όπως το έχει ορίσει η φύση; Ο Θεός, ενδεχομένως. Υπάρχει; Τόσο στις φτωχότερες χώρες του κόσμου, όσο και στην χώρα μας. Αυτό το ερώτημα πρέπει να απαντήσει. Νομίζω ότι, σε όλους τους επιμέρους τομείς για να μην, σε όλους τους επιμέρους τομείς δηλαδή που είναι, η υγεία καθαρά, το στενότερο οικογενειακό περιβάλλον, φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Παρατήρηση : Επιμένετε πολύ όμως στο κοινωνικό περιβάλλον. Πιστεύετε ότι είναι κυρίαρχο στοιχείο;

Συνέχεια : Ναι. Γιατί; Διότι δεν μπορούμε να. Γιατί κάθε περιβαλλοντική υποβάθμιση ή και κλιματική αλλαγή έχει άμεση επίδραση, εκτός από το περιβάλλον, έτσι; Και την ζωή των ανθρώπων. Έχει άμεση επίδραση και στην κοινωνική ζωή των

ανθρώπων. Έτσι; Και στον κοινωνικό τους περίγυρω, αλλά και ανάποδα. Κάθε υποβάθμιση του κοινωνικού περιβάλλοντος έχει άμεση επίδραση στο φυσικό περιβάλλον. Για παράδειγμα, η φτώχεια φέρνει γκρίνια, η γκρίνια φέρνει πόλεμο, ο πόλεμος φέρνει καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, την καταστροφή του και αρρώστιες. Η καταστροφή του, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και οι αρρώστιες φέρνουν αύξηση του πληθυσμού, γιατί αυξάνονται. Δηλαδή η αύξηση της παιδικής και βρεφικής θνησιμότητας, συνήθως συνοδεύεται στα μετέπειτα χρόνια, από αύξηση του πληθυσμού. Η αύξηση του πληθυσμού σημαίνει μεγαλύτερη κατατανάλωση πόρων, η μεγαλύτερη κατατανάλωση πόρων συμβάλει στην ανακύκλωση της φτώχειας και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και γίνεται ένας φαύλος κύκλος, μεταξύ φτώχειας, πολέμου, κοινωνικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Αυτό, γίνεται ένας κύκλος που ανατροφοδοτείται. Το ένα τροφοδοτεί το άλλο. Γι' αυτό βάζω και το κοινωνικό, ας πούμε μαζί. Πολύ σημαντικό για εμένα. Θα έλεγα πιο σημαντικό από το στεγνό περιβαλλοντικό. Γιατί αν το πάρεις στεγνά περιβαλλοντικά, θα έπρεπε να ασχοληθούνε μόνο οι χημικοί. Εμείς όμως δεν είμαστε χημικοί, εγώ είμαι φυσικός βέβαια, αλλά αυτό είναι ένα άλλο θέμα. Εμείς δεν ασχολούμαστε αυτή τη στιγμή μόνο με κάτι. Ίσα- ίσα, ασχολούμαστε με το πως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος επιδρά στη ζωή, αλλά και στο κοινωνικό. Έτσι δεν είναι; Και ανάποδα, θα έλεγα και ανάποδα εγώ, πως η υποβάθμιση του κοινωνικού περιβάλλοντος μπορεί να συμβάλει στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Άρα λοιπόν υπάρχει μία στενή αλληλεπίδραση. Άρα η προστασία του περιβάλλοντος και όλα τα μέτρα εκείνα που μπορούνε να παρθούνε, ώστε να βελτιώσουμε τις συνθήκες αυτές, συμβάλει στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, στην κοινωνική ανάπτυξη, γιατί οικονομική σκέτη για εμένα δεν υφίσταται. Οικονομική ανάπτυξη για εμένα χωρίς κοινωνική ανάπτυξη δεν είναι ανάπτυξη. Και δεύτερον η κοινωνική ανάπτυξη, έτσι; Και ευμάρια και τα λοιπά, φέρνει ηρεμία, φέρνει ειρήνη, φέρνει δημοκρατικότερη και καλύτερη διαχείριση και έλεγχο των πόρων, όλων αυτών που υπάρχουν, είτε είναι ενεργειακοί πόροι, είτε είναι οικονομικοί πόροι, φέρνει διαφάνεια, φέρνει δημοκρατικό διάλογο είπα. Φέρνει καλύτερη κατανομή και δικαιότερη και δημοκρατικότερη για όλους τους ανθρώπους και απολαβή αυτών των φυσικών πόρων του πλανήτη, από όλους τους ανθρώπους και συγχρόνως φέρνει, ανατροφοδοτεί την ασφάλεια σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, την ειρήνη σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, τη βελτίωση της υγείας και της φυσικής, που λέγαμε λοιπόν, πνευματικής ανάπτυξης των παιδιών. Άρα καλύτερες γενιές, νέες γενιές, υγιέστερες,

ευτυχέστερες, αποδοτικότερες, λοιπόν για το κοινωνικό σύνολο άρα φαίρνει και οικονομική ανάπτυξη, πολύ σημαντική. Και έτσι φτιάχνουμε έναν μεγάλο κύκλο πλέον που δεν είναι φτώχεια, υποβάθμιση περιβάλλοντος, πόλεμος, υπερπληθυσμός. Αλλά είναι δημοκρατικός έλεγχος, δημοκρατία, φυσική και πνευματική ανάπτυξη καλή, μέσα σε ένα καλό και ασφαλές φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Άρα πρόοδος της ανθρωπότητας, ειρήνη, ευτυχία. Κακώς την έχετε βάλει τελευταία αυτήν την ερώτηση, γιατί έτσι πρέπει να. Και αυτός είναι και ο στόχος μας. Ο στόχος μας αυτός είναι, με τα προγράμματά μας είναι να αμβλύνουμε τις ανισότητες, να ενισχύσουμε την πρόοδο και την κοινωνική ανάπτυξη που θα φέρει την οικονομική ανάπτυξη, αλλά μέσα ξαναλέω, με καλύτερες προϋποθέσεις, πόρους και μέσα με διαφάνεια και με δημοκρατικότερη, αν θέλεις, μία δημοκρατικότερη αντίληψη. Και υπ' αυτήν την έννοια, σήμερα, οι δημοκρατίες στον κόσμο, είναι πολύ περισσότερες απ' ότι ήταν πριν από πενήντα, πριν από εκατό χρόνια. Πολύ περισσότερες. Με την κλασική έννοια της δημοκρατίας όπως εννοούμε με την έννοια της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, που αυτή είναι σήμερα, αυτή δεν είναι ότι καλύτερο έχει να παρουσιάσει σήμερα η ανθρωπότητα; Δεν νομίζω ότι έχει κάτι καλύτερο να παρουσιάσει η ανθρωπότητα σήμερα. Από την Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, με τα κουτσά της και τα στραβά της, με περισσότερο σοσιαλοδημοκρατική, λιγότερο σοσιαλοδημοκρατική, αυτά είναι τώρα επιμέρους ας πούμε, αλλά κατά βάση ολη την ανθρωπότητα αυτή τη στιγμή η τάση είναι αυτή. Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, με τα στραβά της, με τις οπισθοχωρήσεις της, με τις οπισθοδρομήσεις της, ναι. Αλλά σίγουρα, σήμερα παραδείγματος χάριν σε όλη την Λατινική Αμερική υπάρχουν δημοκρατικά καθεστώτα, όταν υπήρχαν πριν από 30 χρόνια και είναι όλα δικτατορίας. Όλα. Στην Ασία, υπάρχουν, υπάρχουν, όχι ότι είναι οι καλύτερες και των Κοινοβουλευτικών Δημοκρατιών, αλλά εν πας περιπτώση έστω και επιφανειακά, ας πούμε, σιγά-σιγά υπάρχουν και πολλές φορές έχουν δημοκρατικά, εντός, έστω και εντός εισαγωγικών, Κοινοβουλευτικά Πολιτεύματα, σε σχέση με το τί υπήρχε πριν από πενήντα χρόνια. Που ήτανε, τί; Απόλυτες δικτατορίες ή μοναρχίες ή αποικίες. Που δεν. Σήμερα, οι λαοί δηλαδή του κόσμου, να το πω έτσι, συμμετέχουν στα κοινά και στις διαδικασίες πολύ περισσότερο απ' ότι συμμετείχαν πριν από πενήντα ή εκατό χρόνια ή χιλιάδες χρόνια. Με αυτήν την έννοια λοιπόν, για να κλείσουμε κιόλας, γιατί χτυπάει και το τηλέφωνο, για εμάς υπάρχει πρόοδος ανάπτυξης της ανθρωπότητας σε όλους τους τομείς. Όμως η πρόοδος αυτή, επειδή τα προβλήματα των παιδιών είναι πάρα πολύ σημαντικά ακόμα. Και σήμερα με την

πρόοδο της τεχνολογίας και της οικονομίας και λουπά και της παγκοσμιοποίησης. Όλα αυτά, για να μπώ και στην παγκοσμιοποίηση, είναι εφόδια για την ανθρωπότητα, για να λύσει τα προβλήματα των παιδιών, δεν δικαιολογείται να πεθαίνουνε σήμερα ακόμα 23.000 παιδιά την ημέρα, όπως σας είπα στην αρχή. Γιατί και τα φάρμακα υπάρχουνε και η τεχνογνωσία υπάρχει και οι πόροι υπάρχουνε και η γνώση υπάρχει. Δεν μπορεί κανείς πλέον να λέει «Δεν ήξερα, δεν γνώριζα, δεν έμαθα» ή « Δεν μπορώ, να λύσω τα προβλήματα». Έτσι; Αυτά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Η

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Κείμενα που έχει εγκρίνει το Κοινοβούλιο

Οριστική έκδοση : 23/10/1996

Πολιτική υδάτων

Ψήφισμα σχετικά με ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσον αφορά την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των υδάτων (COM(96)0059 - C4-0144/96)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

- έχοντας υπόψη την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο COM(96)0059 - C4-0144/96,
- έχοντας υπόψη τη δήλωση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων στη Διάσκεψη Κορυφής της 19ης και 20ής Οκτωβρίου 1972 στο Παρίσι,
- έχοντας υπόψη τη Δήλωση του Δουβλίνου του 1992 όσον αφορά το ύδωρ και την αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη ,
- έχοντας υπόψη το κεφάλαιο 18 της AGENDA 21, τη Δήλωσης του Ρίο τον Ιούνιο του 1992
- έχοντας υπόψη τις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ της 4ης Μαΐου 1976, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 91/692/ΕΟΚ της 28ης Δεκεμβρίου 1991 ,
- έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα της ακρόασης της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Προστασίας των Καταναλωτών που πραγματοποιήθηκε στις 20 Ιουνίου 1995 στις Βρυξέλλες,
- έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα των Συμβουλίων Περιβάλλοντος της 23ης Ιουνίου 1995, στο Λουξεμβούργο και 18ης Δεκεμβρίου 1995, στις Βρυξέλλες,
- έχοντας υπόψη τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, τα συμπεράσματα των Διασκέψεων Προστασίας της Βόρειας Θάλασσας, της Συμφωνίας της Βέρνης, της Συμφωνίας για τη Βιοποικιλότητα, των συμφωνιών PARCOM, Helsinki, UN-ECE, Ρήνου, Έλβα, Δούναβη και MARPOL,
- έχοντας υπόψη τη δήλωση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 22ας Νοεμβρίου 1973 σχετικά με ένα πρώτο πρόγραμμα δράσης της Κοινότητας για την προστασία του περιβάλλοντος,

- έχοντας υπόψη το 5ο πρόγραμμα δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος COM(92)0023 και το σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου,
- έχοντας υπόψη την συμφωνία για τους διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπους (RAMSAR), στην οποία έχουν προσχωρήσει όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- έχοντας υπόψη την σημασία των υδάτων για τη διατήρηση των περιοχών ειδικής προστασίας και για το δίκτυο Natura 2000 στο πλαίσιο των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους οικοτόπους και για την προστασία των πτηνών,
- έχοντας υπόψη τις εκθέσεις του 1995 του Γραφείου Περιβάλλοντος, για το Περιβάλλον στην Ευρώπη: την έκθεση αξιολόγησης Dobris και το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση,
- έχοντας υπόψη τα "Water Pollution Research Reports" της ΓΔΧΙΙ από τα έτη 1988-1993,
- έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Προστασίας των Καταναλωτών καθώς και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου ,

A. εκτιμώντας, ότι μια αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη λόγω της βραδείας ικανότητας ανανέωσης των υδάτων και των διαμεθοριακών επιβαρύνσεων απαιτεί μία προληπτική προστασία των υδάτων σε ευρωπαϊκή κλίμακα,

B. επισημαίνοντας, ότι κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας (άρθρο 3B, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΚ) πρέπει να καθοριστούν οι στόχοι και τα μέτρα μιας πολιτικής στον τομέα των υδάτων, που μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο παρά στο επίπεδο των κρατών μελών,

Γ. εκτιμώντας, ότι οι σχετικές οδηγίες και οι προκείμενες προτάσεις οδηγιών αποτελούν τμήματα από διαφορετικές, εν μέρει μη συναφείς ή ακόμη αντιφατικές επί μέρους ρυθμίσεις,

Δ. εκτιμώντας, ότι πρέπει να αποσαφηνισθούν τόσο οι αρχές του Ρίο για μια αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη όσο και οι θεμελιωμένες στην Συνθήκη ΕΚ αρχές της προφύλαξης και πρόληψης καθώς και η αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" και η αρχή επανόρθωσης στην πηγή στο πλαίσιο της αναθεώρησης της νομοθεσίας περί υδάτων,

Ε. εκτιμώντας ότι η υλοποίηση των θεμελιωμένων στη Συνθήκη αρχών της προφύλαξης και πρόληψης καθώς και οι δράσεις για την επανόρθωση των φθορών του περιβάλλοντος μπορούν να επιτευχθούν με τον καθορισμό τόσο κανόνων για τις εκπομπές όσο και στόχων ποιότητας,

ΣΤ. εκτιμώντας ότι οι οριακές τιμές εκπομπών ως τεχνολογικές απαιτήσεις αντιστοιχούν στις πηγές επιβάρυνσης της θεμελιωμένης στις Συνθήκες αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει",

Ζ. εκτιμώντας ότι η εφαρμογή ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση κανόνων για τις εκπομπές και στόχων ποιότητας θα διασφαλίσει υψηλό βαθμό περιβαλλοντικής προστασίας,

Η. εκτιμώντας ότι αυστηρές και ενιαίες προδιαγραφές εκπομπών μπορούν να επιβληθούν και να μεταφερθούν στην πράξη ουσιαστικά ευκολότερα από ποιοτικούς στόχους όσον αφορά τα ύδατα και τις αναμίξεις και ότι κατ' αυτόν τον τρόπο τόσο από περιβαλλοντική όσο και από ανταγωνιστική άποψη πρέπει να θεωρηθούν ως πρωταρχικά κατάλληλο μέσο,

Θ. εκτιμώντας ότι ο καθορισμός ποιοτικών στόχων για τα ύδατα και τις αναμίξεις πρέπει να θεωρηθεί ως πρόσθετο μέσο για τον καθορισμό προδιαγραφών εκπομπών, εφόσον γίνεται δεκτό, ότι πρέπει ορισμένα ύδατα λόγω της ιδιαίτερα υψηλής επιβάρυνσης ή λόγω της ειδικής οικολογικής τους ευαισθησίας να προστατευθούν σε ιδιαίτερο βαθμό,

Ι. εκτιμώντας ότι υπό το φως της κτηθείσας κατά το παρελθόν εμπειρίας, με την οδηγία περί προστασίας των υδάτων 76/464/ΕΟΚ, πρέπει να αποφευχθεί στη μελλοντική νομοθεσία περί υδάτων η ανταγωνιστική χρήση των μεθόδων προδιαγραφές εκπομπών αφενός και ποιοτικοί στόχοι αφετέρου, λόγω του ότι η καθοριζόμενη σ' αυτήν την οδηγία "παράλληλη" μέθοδος οδήγησε σε μια άμβλυνση των ρυθμίσεων περί εκπομπών,

ΙΑ. εκτιμώντας, ότι οι κατευθύνσεις μιας ευρωπαϊκής πολιτικής περί των υδάτων καθώς και οι πρωταρχικοί στόχοι και μέτρα πρέπει να καθορισθούν μεν σε κοινοτικό επίπεδο, ότι όμως μπορούν ωστόσο να ληφθούν πλήρως υπόψη στο πλαίσιο της μεταφοράς και εκτελεσής τους περιφερειακές και τοπικές διαφορές,

ΙΒ. έχοντας υπόψη ότι πηγές υδάτων και κυρίως υγρότοποι είναι ουσιαστικής σημασίας για την διατήρηση της άγριας πανίδας και των οικοτόπων,

ΙΓ. εκτιμώντας ότι πρωταρχικός στόχος μιας αρμονικής συνολικής έννοιας θεώρησης πρέπει να είναι τόσο η άρση του υφιστάμενου ως προς το περιεχόμενο κατακερματισμού, των δυσαρμονιών και αντιφάσεων των σχετικών οδηγιών και προτάσεων οδηγιών, όσο και το να καταστούν συμβατές με αυτή την έννοια όλες οι σχετικές οδηγίες με τον τομέα προστασίας των υδάτων,

- ΙΔ. εκτιμώντας ότι η Κοινότητα δεν ανταποκρίθηκε μέχρι σήμερα στις υποχρεώσεις της που πηγάζουν από το Διεθνές Δίκαιο στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων προστασίας των υδάτων με την μεταφορά στο κοινοτικό δίκαιο,
- ΙΕ. εκτιμώντας ότι μια μελλοντική πολιτική προστασίας των υδάτων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα σε ορισμένα κράτη ήδη σήμερα υφιστάμενα προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών,
- ΙΣΤ. εκτιμώντας ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής αποτυγχάνει πλήρως στον πρωταρχικό της στόχο να παρουσιάσει μία αρμονική συνολική θεώρηση κατά προφανή τρόπο και περιορίζεται στην επανάληψη από μακρού αναγνωρισμένων αρχών περιβαλλοντικής πολιτικής, χωρίς να παρουσιάζει τους απαραίτητους στόχους και μέτρα για την μεταφορά τους,
- ΙΖ. εκτιμώντας ότι η ανακοίνωση, ούτε θίγει κατά πειστικό τρόπο το πρόβλημα του κατά περιεχόμενο κατακερματισμού και μερικής αντιφατικότητας της σχετικής νομοθεσίας περί υδάτων, ούτε θέτει αυτήν στο ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς της σχετικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας,
- ΙΗ. εκτιμώντας ότι δεν υπάρχουν παραδείγματα υπέρ μιας τροποποίησης της πολιτικής, ούτως ώστε ο καθορισμός ειδικών στόχων και εθνικών σχεδίων δράσεων να αντικαταστήσουν κανόνες εκπομπών,
- ΙΘ. εκτιμώντας ότι η ανακοίνωση δεν οικοδομεί σε μία θεμελιωμένη ανάλυση των προβλημάτων που προέκυψαν στο παρελθόν κατά τη μεταφορά και εκτέλεση της σχετικής νομοθεσίας περί υδάτων,
- Κ. εκτιμώντας ότι η ανακοίνωση δεν προβαίνει σε καμία αναφορά όσον αφορά το περιεχόμενο σε σχέση με το 5ο πρόγραμμα δράσης και την ενημέρωσή του,
- ΚΑ. εκτιμώντας, ότι η μέθοδος της πρότασης οδηγίας για την οικολογική ποιότητα των υδάτων, εξαντλείται, σε μεγάλο βαθμό, με την επιβολή υποχρέωσης προγραμμάτων και υποχρέωσης ανακοινώσεων για τα κράτη μέλη χωρίς να δίδει συγχρόνως ενιαία υλικά κριτήρια αξιολόγησης για μία καλή ποιότητα των υδάτων ως βάση γι' αυτόν τον κατάλογο υποχρεώσεων,
1. διαπιστώνει ότι κατ' εφαρμογήν της αρχής της επικουρικότητας (άρθρο 3B, παρ. 2, της Συνθήκης ΕΚ) οι πρωταρχικοί στόχοι και μέτρα μιας κοινοτικής πολιτικής περί των υδάτων μπορεί να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο παρά σε επίπεδο των κρατών μελών;

2. διαπιστώνει ότι η επιδίωξη καλής οικολογικής ποιότητας των υδάτων πρέπει να αποτελέσει τον σημαντικότερο στόχο της πολιτικής στον τομέα των υδάτων, δεδομένου ότι αποτελεί τη βάση για όλες τις λοιπές λειτουργίες των υδάτων;
3. απαιτεί, ως προϋπόθεση για τη μεταφορά των αρχών του Ρίο και των εις τη Συνθήκη ΕΚ θεμελιούμενων αρχών της προφύλαξης και πρόληψης, καθώς και της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει" και της αρχής επανόρθωσης στην πηγή στο πλαίσιο της αναθεώρησης της νομοθεσίας περί υδάτων, την καθιέρωση μιας υποχρέωσης ελαχιστοποίησης και καθαρότητας και την εκτεταμένη προστασία των υδάτων;
4. απαιτεί μία συγκέντρωση, απλοποίηση και ενοποίηση της νομοθεσίας περί υδάτων στη βάση μιας συνολικής θεώρησης, η οποία περιέχει μία σαφή και συστηματική ρύθμιση της σχέσης των μεθόδων περιορισμού των εκπομπών και ποιοτικοί στόχοι όσον αφορά τα ύδατα και τις αναμίξεις;
5. υπογραμμίζει ότι είναι πολύ μεγάλης σημασίας να επιτευχθεί μία εφαρμόσιμη στην πράξη πολιτική στον τομέα των υδάτων, δεδομένου ότι η κακή εφαρμογή των οδηγιών περί υδάτων έχει αποτελέσει στο παρελθόν ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα;
6. υπογραμμίζει με έμφαση, ότι η απλοποίηση και ενοποίηση της νομοθεσίας περί υδάτων δεν πρέπει να οδηγεί ούτε σε μείωση των ισχυουσών προδιαγραφών και της ήδη επιτευχθείσας προστασίας των υδάτων, ούτε σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού;
7. απαιτεί, ως υποχρεωτική ελάχιστη απαίτηση, τον καθορισμό αυστηρών και ενιαίων προδιαγραφών εκπομπών,
8. απαιτεί, στο πνεύμα μιας συνδυασμένης μεθόδου, τη διαμόρφωση και καθορισμό ποιοτικών στόχων όσον αφορά τα ύδατα και τις αναμίξεις ως πρόσθετο και συμπληρωματικό μέσο της μεθόδου των περιορισμών των εκπομπών, το οποίο πρέπει να διασφαλίζει την αποφυγή υπέρμετρων επιβαρύνσεων από βλαπτικές ουσίες και τον έλεγχο επιτυχίας των μέτρων προστασίας των υδάτων;
9. απαιτεί να καθορισθούν περιβαλλοντικοί ποσοτικοί στόχοι όσον αφορά τα ύδατα και να τεθούν όρια στις ποσότητες ύδατος που μπορούν να ληφθούν από ειδικές πηγές, προκειμένου να διατηρηθεί η οικολογική τους αξία;
10. τονίζει ότι, κατά την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και στο πλαίσιο της αναγνώρισης φυσικών διαφορών, θα καθορισθούν οι πρωταρχικοί στόχοι και μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο, ότι όμως ο τρόπος της μεταφοράς και προσαρμογής τους στα δεδομένα απόκειται ωστόσο στα κράτη μέλη;

11. απαιτεί να προσανατολισθεί η επεξεργασία μιας αρμονικής συνολικής θεώρησης κατά πρώτο λόγο στην άρση του κατά περιεχόμενο κατακερματισμού, των δυσαρμονιών και αντιφάσεων των σχετικών οδηγιών και προτάσεων οδηγιών, καθώς και στην προσαρμογή με όλες τις σχετικές οδηγίες για την προστασία των υδάτων;
12. ζητεί να συμπεριλάβει η Επιτροπή τις απαιτήσεις της διαρκούς προστασίας των υδάτων σε άλλους τομείς της πολιτικής της, ούτως ώστε να συμβάλλουν κατά κύριο λόγο στην απομάκρυνση επικίνδυνων για τα ύδατα επιπτώσεων;
13. ζητεί να προστατεύεται η ποικιλότητα των οικοσυστημάτων στο σύνολό της και να ενταχθεί ο στόχος αυτό στη σύνολη προσέγγιση;
14. ζητεί να συμβάλλει ενεργά η κοινοτική γεωργική πολιτική στην αποτροπή της ρύπανσης των υδάτων μέσω νιτρικών αλάτων και ζιζανιοκτόνων και στη βιώσιμη διαμόρφωση του συστήματος παροχέτευσης των υδάτων και να ενταχθεί η προσπάθεια αυτή στη σύνολη προσέγγιση;
15. τα μέτρα και οι ενέργειες για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων της βιομηχανικής και ενεργειακής πολιτικής (επιζήμιες για την ποιότητα των υδάτων επιπτώσεις, θερμότητα και μεγάλα φράγματα) θα πρέπει να ενταχθούν στη σύνολη προσέγγιση;
16. τα μέτρα και οι ενέργειες για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πολιτικής στον τομέα των μεταφορών (καταστροφή πολύτιμων οικοσυστημάτων λόγω διάνοιξης διαύλων) θα πρέπει να ενταχθούν στη σύνολη προσέγγιση;
17. διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι στην ανακοίνωση της Επιτροπής έχει επιλεγεί η διαχείριση των ποτάμιων λεκανών και ότι, δεδομένου του διασυνοριακού χαρακτήρα της αντιμετώπισης αυτής, η ευρωπαϊκή προσέγγιση επιβάλλεται;
18. ζητεί επιτακτικά οι στόχοι και τα μέτρα που προβλέπονται στην ευρωπαϊκή πολιτική περί των υδάτων να αποτελέσουν μέρος ολοκληρωμένης προσέγγισης από κοινού με άλλους σημαντικούς τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως είναι η γεωργία, η βιομηχανία και οι μεταφορές;
19. απαιτεί να ανταποκριθεί η Κοινότητα σε όλες τις αναληφθείσες υποχρεώσεις στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών για τα ύδατα που είναι δεσμευτικές από απόψεως διεθνούς δικαίου με μία συνεπή μεταφορά στο κοινοτικό δίκαιο;
20. ζητεί επιτακτικά η διατήρηση της βιοποικιλότητας να αποτελέσει συγκεκριμένο και κύριο στόχο της ευρωπαϊκής πολιτικής των υδάτων, προκειμένου να τηρηθούν οι διεθνείς υποχρεώσεις της Κοινότητας στο πλαίσιο της Συμφωνίας για την Βιοποικιλότητα;

21. απαιτεί, κατά την εκπόνηση μιας συνολικής θεώρησης, να ληφθούν υπόψη σε ιδιαίτερο βαθμό τα σε ορισμένα κράτη ήδη υφιστάμενα προβλήματα λειψυδρίας και πλημμυρών;
22. θεωρεί ότι ένας κύριος στόχος της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα των υδάτων πρέπει να είναι η προστασία και αποκατάσταση των υδροβιότοπων λαμβάνοντας υπόψη τον ουσιαστικό τους ρόλο για την ανανέωση των υπογείων υδάτων, την αποθήκευση ύδατος και τη μείωση των επιπέδων περιβαλλοντικής ρύπανσης;
23. διαπιστώνει ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν παρουσιάζει μία αρμονική συνολική θεώρηση;
24. απαιτεί, όπως μία συνολική θεώρηση στην οποία πρέπει να περιέχονται πρωταρχικοί στόχοι και μέτρα μιας ευρωπαϊκής πολιτικής περί των υδάτων στη βάση της συστηματικά καθορισμένης σχέσης προδιαγραφών εκπομπών και στόχων ποιότητας, πρέπει να προσδιορισθεί με μια οδηγία πλαίσιο από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο;
25. διαπιστώνει ότι η προαναφερθείσα πρόταση οδηγίας για την οικολογική ποιότητα των υδάτων λόγω της περιορισμένης και μονομερούς μεθόδου της δεν αποτελεί την κατάλληλη βάση, στην οποία θα μπορούσε να θεμελιωθεί μία οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα;
26. απαιτεί όπως η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα με τη συγκέντρωση κοινοτικών ρυθμίσεων όπως ορισμών, καθορισμών εννοιών, βιομηχανικών καταλόγων, καταλόγων ουσιών, υποχρεώσεων, ανακοινώσεων, διαδικασιών ελέγχου και μετρήσεων καθώς και με τη ρύθμιση της συνέργειας των διαφόρων μέσων και της συνδυασμένης χρησιμοποίησής τους αναδιαρθρωθεί ουσιαστικά και απλοποιηθεί ο μεγάλος αριθμός των υφισταμένων οδηγιών περί των υδάτων, και ζητεί από την Επιτροπή να επανεξετάσει τον αντίκτυπο της οδηγίας-πλαίσιου για τα ύδατα όσον αφορά το επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας και την κατάσταση στον τομέα του ανταγωνισμού;
27. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο και την Επιτροπή, καθώς και τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Θ

KYOTO PROTOCOL TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE UNITED NATIONS

1998

KYOTO PROTOCOL TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

The Parties to this Protocol,

Being Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change,
hereinafter referred to as “the Convention”,

In pursuit of the ultimate objective of the Convention as stated in its Article 2,

Recalling the provisions of the Convention,

Being guided by Article 3 of the Convention,

Pursuant to the Berlin Mandate adopted by decision 1/CP.1 of the Conference of the
Parties to the Convention at its first session,

Have agreed as follows:

Article 1

For the purposes of this Protocol, the definitions contained in Article 1 of the
Convention

shall apply. In addition:

1. “Conference of the Parties” means the Conference of the Parties to the Convention.

2. “Convention” means the United Nations Framework Convention on Climate
Change,

adopted in New York on 9 May 1992.

3. “Intergovernmental Panel on Climate Change” means the Intergovernmental Panel
on

Climate Change established in 1988 jointly by the World Meteorological
Organization and the

United Nations Environment Programme.

4. “Montreal Protocol” means the Montreal Protocol on Substances that Deplete the
Ozone

Layer, adopted in Montreal on 16 September 1987 and as subsequently adjusted and
amended.

5. “Parties present and voting” means Parties present and casting an affirmative or
negative
vote.

6. “Party” means, unless the context otherwise indicates, a Party to this Protocol.

7. “Party included in Annex I” means a Party included in Annex I to the Convention,
as

may be amended, or a Party which has made a notification under Article 4, paragraph
2 (g), of

the Convention.

Article 2

1. Each Party included in Annex I, in achieving its quantified emission limitation and
reduction commitments under Article 3, in order to promote sustainable development,
shall:

- 2 -

(a) Implement and/or further elaborate policies and measures in accordance with its

national circumstances, such as:

- (i) Enhancement of energy efficiency in relevant sectors of the national economy;
- (ii) Protection and enhancement of sinks and reservoirs of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, taking into account its commitments under relevant international environmental agreements; promotion of sustainable forest management practices, afforestation and reforestation;
- (iii) Promotion of sustainable forms of agriculture in light of climate change considerations;
- (iv) Research on, and promotion, development and increased use of, new and renewable forms of energy, of carbon dioxide sequestration technologies and of advanced and innovative environmentally sound technologies;
- (v) Progressive reduction or phasing out of market imperfections, fiscal incentives, tax and duty exemptions and subsidies in all greenhouse gas emitting sectors that run counter to the objective of the Convention and application of market instruments;
- (vi) Encouragement of appropriate reforms in relevant sectors aimed at promoting policies and measures which limit or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol;
- (vii) Measures to limit and/or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol in the transport sector;
- (viii) Limitation and/or reduction of methane emissions through recovery and use in waste management, as well as in the production, transport and distribution of energy;

(b) Cooperate with other such Parties to enhance the individual and combined effectiveness of their policies and measures adopted under this Article, pursuant to Article 4,

paragraph 2 (e) (i), of the Convention. To this end, these Parties shall take steps to share their

experience and exchange information on such policies and measures, including developing

ways of improving their comparability, transparency and effectiveness. The Conference of the

Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon

as practicable thereafter, consider ways to facilitate such cooperation, taking into account all relevant information.

2. The Parties included in Annex I shall pursue limitation or reduction of emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol from aviation and marine bunker fuels,

working through the International Civil Aviation Organization and the International Maritime

Organization, respectively.

- 3 -

3. The Parties included in Annex I shall strive to implement policies and measures under

this Article in such a way as to minimize adverse effects, including the adverse effects of climate

change, effects on international trade, and social, environmental and economic impacts on other Parties, especially developing country Parties and in particular those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention, taking into account Article 3 of the Convention. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may take further action, as appropriate, to promote the implementation of the provisions of this paragraph.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, if it decides that it would be beneficial to coordinate any of the policies and measures in paragraph 1 (a) above, taking into account different national circumstances and potential effects, shall consider ways and means to elaborate the coordination of such policies and measures.

Article 3

1. The Parties included in Annex I shall, individually or jointly, ensure that their aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts, calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of this Article, with a view to reducing their overall emissions of such gases by at least 5 per cent below 1990 levels in the commitment period 2008 to 2012.

2. Each Party included in Annex I shall, by 2005, have made demonstrable progress in achieving its commitments under this Protocol.

3. The net changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks resulting from direct human-induced land-use change and forestry activities, limited to afforestation, reforestation and deforestation since 1990, measured as verifiable changes in carbon stocks in each commitment period, shall be used to meet the commitments under this Article of each Party included in Annex I. The greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks associated with those activities shall be reported in a transparent and verifiable manner and reviewed in accordance with Articles 7 and 8.

4. Prior to the first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, each Party included in Annex I shall provide, for consideration by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, data to establish its level of carbon

stocks in 1990 and to enable an estimate to be made of its changes in carbon stocks in subsequent years. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon as practicable thereafter, decide upon modalities, rules and guidelines as to how, and which, additional human-induced activities related to changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks in the agricultural soils and the land-use change and forestry categories shall be added to, or subtracted from, the assigned amounts for Parties included in Annex I, taking into account uncertainties, transparency in reporting, verifiability, the methodological work of the Intergovernmental Panel on Climate Change, the advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice in accordance with Article 5 and the decisions of the Conference of the Parties. Such a decision shall apply in the second and subsequent commitment periods. A Party may choose to apply such a decision on these additional human-induced activities for its first commitment period, provided that these activities have taken place since 1990.

- 4 -

5. The Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy whose base year or period was established pursuant to decision 9/CP.2 of the Conference of the Parties at its second session shall use that base year or period for the implementation of their commitments under this Article. Any other Party included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy which has not yet submitted its first national communication under Article 12 of the Convention may also notify the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol that it intends to use an historical base year or period other than 1990 for the implementation of its commitments under this Article. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall decide on the acceptance of such notification.

6. Taking into account Article 4, paragraph 6, of the Convention, in the implementation of their commitments under this Protocol other than those under this Article, a certain degree of flexibility shall be allowed by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties

to this Protocol to the Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy.

7. In the first quantified emission limitation and reduction commitment period, from 2008

to 2012, the assigned amount for each Party included in Annex I shall be equal to the percentage

inscribed for it in Annex B of its aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions

of the greenhouse gases listed in Annex A in 1990, or the base year or period determined in

accordance with paragraph 5 above, multiplied by five. Those Parties included in Annex I

for whom land-use change and forestry constituted a net source of greenhouse gas emissions

in 1990 shall include in their 1990 emissions base year or period the aggregate anthropogenic

carbon dioxide equivalent emissions by sources minus removals by sinks in 1990 from land-use

change for the purposes of calculating their assigned amount.

8. Any Party included in Annex I may use 1995 as its base year for hydrofluorocarbons,

perfluorocarbons and sulphur hexafluoride, for the purposes of the calculation referred to in

paragraph 7 above.

9. Commitments for subsequent periods for Parties included in Annex I shall be established

in amendments to Annex B to this Protocol, which shall be adopted in accordance with the

provisions of Article 21, paragraph 7. The Conference of the Parties serving as the meeting of

the Parties to this Protocol shall initiate the consideration of such commitments at least

seven years before the end of the first commitment period referred to in paragraph 1 above.

10. Any emission reduction units, or any part of an assigned amount, which a Party acquires

from another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be added

to the assigned amount for the acquiring Party.

11. Any emission reduction units, or any part of an assigned amount, which a Party transfers

to another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be

subtracted from the assigned amount for the transferring Party.

12. Any certified emission reductions which a Party acquires from another Party in accordance with the provisions of Article 12 shall be added to the assigned amount for the

acquiring Party.

13. If the emissions of a Party included in Annex I in a commitment period are less than its assigned amount under this Article, this difference shall, on request of that Party, be added to the assigned amount for that Party for subsequent commitment periods.

14. Each Party included in Annex I shall strive to implement the commitments mentioned in paragraph 1 above in such a way as to minimize adverse social, environmental and economic impacts on developing country Parties, particularly those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention. In line with relevant decisions of the Conference of the Parties on the implementation of those paragraphs, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, consider what actions are necessary to minimize the adverse effects of climate change and/or the impacts of response measures on Parties referred to in those paragraphs. Among the issues to be considered shall be the establishment of funding, insurance and transfer of technology.

Article 4
1. Any Parties included in Annex I that have reached an agreement to fulfil their commitments under Article 3 jointly, shall be deemed to have met those commitments provided that their total combined aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of Article 3. The respective emission level allocated to each of the Parties to the agreement shall be set out in that agreement.

2. The Parties to any such agreement shall notify the secretariat of the terms of the agreement on the date of deposit of their instruments of ratification, acceptance or approval of this Protocol, or accession thereto. The secretariat shall in turn inform the Parties and signatories to the Convention of the terms of the agreement.

3. Any such agreement shall remain in operation for the duration of the commitment period specified in Article 3, paragraph 7.

4. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization, any alteration in the composition of the organization after adoption of this Protocol shall not affect existing commitments under this Protocol. Any alteration in the

composition of the organization shall only apply for the purposes of those commitments under

Article 3 that are adopted subsequent to that alteration.

5. In the event of failure by the Parties to such an agreement to achieve their total combined

level of emission reductions, each Party to that agreement shall be responsible for its own level

of emissions set out in the agreement.

6. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic

integration organization which is itself a Party to this Protocol, each member State of that

regional economic integration organization individually, and together with the regional economic

integration organization acting in accordance with Article 24, shall, in the event of failure to

achieve the total combined level of emission reductions, be responsible for its level of emissions

as notified in accordance with this Article.

- 6 -

Article 5

1. Each Party included in Annex I shall have in place, no later than one year prior to the

start of the first commitment period, a national system for the estimation of anthropogenic

emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the

Montreal Protocol. Guidelines for such national systems, which shall incorporate the methodologies specified in paragraph 2 below, shall be decided upon by the Conference of

the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first session.

2. Methodologies for estimating anthropogenic emissions by sources and removals by sinks

of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol shall be those accepted by the

Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed upon by the Conference of the Parties

at its third session. Where such methodologies are not used, appropriate adjustments shall be

applied according to methodologies agreed upon by the Conference of the Parties serving as the

meeting of the Parties to this Protocol at its first session. Based on the work of, inter alia, the

Intergovernmental Panel on Climate Change and advice provided by the Subsidiary Body for

Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the

Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise such methodologies and

adjustments, taking fully into account any relevant decisions by the Conference of the Parties.

Any revision to methodologies or adjustments shall be used only for the purposes of ascertaining compliance with commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that revision.

3. The global warming potentials used to calculate the carbon dioxide equivalence of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases listed in

Annex A shall be those accepted by the Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed

upon by the Conference of the Parties at its third session. Based on the work of, inter alia, the

Intergovernmental Panel on Climate Change and advice provided by the Subsidiary Body for

Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the

Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise the global warming

potential of each such greenhouse gas, taking fully into account any relevant decisions by the

Conference of the Parties. Any revision to a global warming potential shall apply only to

commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that

revision.

Article 6

1. For the purpose of meeting its commitments under Article 3, any Party included in Annex I may transfer to, or acquire from, any other such Party emission reduction units resulting

from projects aimed at reducing anthropogenic emissions by sources or enhancing anthropogenic

removals by sinks of greenhouse gases in any sector of the economy, provided that:

(a) Any such project has the approval of the Parties involved;

(b) Any such project provides a reduction in emissions by sources, or an enhancement of removals by sinks, that is additional to any that would otherwise occur;

- 7 -

(c) It does not acquire any emission reduction units if it is not in compliance with its obligations under Articles 5 and 7; and

(d) The acquisition of emission reduction units shall be supplemental to domestic actions for the purposes of meeting commitments under Article 3.

2. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may, at its first session or as soon as practicable thereafter, further elaborate guidelines for

the implementation of this Article, including for verification and reporting.

3. A Party included in Annex I may authorize legal entities to participate, under its responsibility, in actions leading to the generation, transfer or acquisition under this Article

of emission reduction units.

4. If a question of implementation by a Party included in Annex I of the requirements referred to in this Article is identified in accordance with the relevant provisions of Article 8,

transfers and acquisitions of emission reduction units may continue to be made after the

question has been identified, provided that any such units may not be used by a Party to meet

its commitments under Article 3 until any issue of compliance is resolved.

Article 7

1. Each Party included in Annex I shall incorporate in its annual inventory of anthropogenic

emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases not controlled by the Montreal

Protocol, submitted in accordance with the relevant decisions of the Conference of the Parties,

the necessary supplementary information for the purposes of ensuring compliance with Article 3,

to be determined in accordance with paragraph 4 below.

2. Each Party included in Annex I shall incorporate in its national communication, submitted under Article 12 of the Convention, the supplementary information

necessary to

demonstrate compliance with its commitments under this Protocol, to be determined in

accordance with paragraph 4 below.

3. Each Party included in Annex I shall submit the information required under paragraph 1

above annually, beginning with the first inventory due under the Convention for the first year

of the commitment period after this Protocol has entered into force for that Party.

Each such

Party shall submit the information required under paragraph 2 above as part of the first national

communication due under the Convention after this Protocol has entered into force for it and

after the adoption of guidelines as provided for in paragraph 4 below. The frequency of

subsequent submission of information required under this Article shall be determined by the

Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, taking into

account any timetable for the submission of national communications decided upon by the

Conference of the Parties.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall

adopt at its first session, and review periodically thereafter, guidelines for the preparation of the

information required under this Article, taking into account guidelines for the preparation of

national communications by Parties included in Annex I adopted by the Conference of the Parties. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall also, prior to the first commitment period, decide upon modalities for the accounting of assigned amounts.

Article 8

1. The information submitted under Article 7 by each Party included in Annex I shall be reviewed by expert review teams pursuant to the relevant decisions of the Conference of the Parties and in accordance with guidelines adopted for this purpose by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol under paragraph 4 below. The information submitted under Article 7, paragraph 1, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the annual compilation and accounting of emissions inventories and assigned amounts. Additionally, the information submitted under Article 7, paragraph 2, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the review of communications.
2. Expert review teams shall be coordinated by the secretariat and shall be composed of experts selected from those nominated by Parties to the Convention and, as appropriate, by intergovernmental organizations, in accordance with guidance provided for this purpose by the Conference of the Parties.
3. The review process shall provide a thorough and comprehensive technical assessment of all aspects of the implementation by a Party of this Protocol. The expert review teams shall prepare a report to the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, assessing the implementation of the commitments of the Party and identifying any potential problems in, and factors influencing, the fulfilment of commitments. Such reports shall be circulated by the secretariat to all Parties to the Convention. The secretariat shall list those questions of implementation indicated in such reports for further consideration by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.
4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall adopt at its first session, and review periodically thereafter, guidelines for the review

of implementation of this Protocol by expert review teams taking into account the relevant decisions of the Conference of the Parties.

5. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, with the assistance of the Subsidiary Body for Implementation and, as appropriate, the

Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, consider:

- (a) The information submitted by Parties under Article 7 and the reports of the expert reviews thereon conducted under this Article; and
- (b) Those questions of implementation listed by the secretariat under paragraph 3 above, as well as any questions raised by Parties.

6. Pursuant to its consideration of the information referred to in paragraph 5 above, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take decisions on any matter required for the implementation of this Protocol.

- 9 -

Article 9

1. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall periodically review this Protocol in the light of the best available scientific information

and assessments on climate change and its impacts, as well as relevant technical, social and economic information. Such reviews shall be coordinated with pertinent reviews under

the Convention, in particular those required by Article 4, paragraph 2 (d), and Article 7,

paragraph 2 (a), of the Convention. Based on these reviews, the Conference of the Parties

serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take appropriate action.

2. The first review shall take place at the second session of the Conference of the Parties

serving as the meeting of the Parties to this Protocol. Further reviews shall take place at regular intervals and in a timely manner.

Article 10

All Parties, taking into account their common but differentiated responsibilities and their

specific national and regional development priorities, objectives and circumstances, without

introducing any new commitments for Parties not included in Annex I, but reaffirming existing

commitments under Article 4, paragraph 1, of the Convention, and continuing to advance the

implementation of these commitments in order to achieve sustainable development, taking into

account Article 4, paragraphs 3, 5 and 7, of the Convention, shall:

- (a) Formulate, where relevant and to the extent possible, cost-effective national and, where appropriate, regional programmes to improve the quality of local emission factors,

activity data and/or models which reflect the socio-economic conditions of each Party for the preparation and periodic updating of national inventories of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, using comparable methodologies to be agreed upon by the Conference of the Parties, and consistent with the guidelines for the preparation of national communications adopted by the Conference of the Parties;

(b) Formulate, implement, publish and regularly update national and, where appropriate, regional programmes containing measures to mitigate climate change and measures

to facilitate adequate adaptation to climate change:

(i) Such programmes would, inter alia, concern the energy, transport and industry sectors as well as agriculture, forestry and waste management.

Furthermore, adaptation technologies and methods for improving spatial planning would improve adaptation to climate change; and

(ii) Parties included in Annex I shall submit information on action under this Protocol, including national programmes, in accordance with Article 7; and other Parties shall seek to include in their national communications, as appropriate, information on programmes which contain measures that the Party believes contribute to addressing climate change and its adverse impacts, including the abatement of increases in greenhouse gas emissions, and enhancement of and removals by sinks, capacity building and adaptation measures;

- 10 -

(c) Cooperate in the promotion of effective modalities for the development, application and diffusion of, and take all practicable steps to promote, facilitate and finance,

as appropriate, the transfer of, or access to, environmentally sound technologies, know-how,

practices and processes pertinent to climate change, in particular to developing countries,

including the formulation of policies and programmes for the effective transfer of environmentally sound technologies that are publicly owned or in the public domain and the

creation of an enabling environment for the private sector, to promote and enhance the transfer

of, and access to, environmentally sound technologies;

(d) Cooperate in scientific and technical research and promote the maintenance and the development of systematic observation systems and development of data archives to reduce

uncertainties related to the climate system, the adverse impacts of climate change and the

economic and social consequences of various response strategies, and promote the development

and strengthening of endogenous capacities and capabilities to participate in international and

intergovernmental efforts, programmes and networks on research and systematic observation,

taking into account Article 5 of the Convention;

(e) Cooperate in and promote at the international level, and, where appropriate, using existing bodies, the development and implementation of education and training programmes,

including the strengthening of national capacity building, in particular human and institutional

capacities and the exchange or secondment of personnel to train experts in this field, in particular

for developing countries, and facilitate at the national level public awareness of, and public

access to information on, climate change. Suitable modalities should be developed to implement

these activities through the relevant bodies of the Convention, taking into account Article 6 of

the Convention;

(f) Include in their national communications information on programmes and activities undertaken pursuant to this Article in accordance with relevant decisions of the

Conference of the Parties; and

(g) Give full consideration, in implementing the commitments under this Article, to Article 4, paragraph 8, of the Convention.

Article 11

1. In the implementation of Article 10, Parties shall take into account the provisions of Article 4, paragraphs 4, 5, 7, 8 and 9, of the Convention.

2. In the context of the implementation of Article 4, paragraph 1, of the Convention, in

accordance with the provisions of Article 4, paragraph 3, and Article 11 of the Convention,

and through the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the

Convention, the developed country Parties and other developed Parties included in Annex II to

the Convention shall:

(a) Provide new and additional financial resources to meet the agreed full costs incurred by developing country Parties in advancing the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1 (a), of the Convention that are covered in Article 10, subparagraph (a); and

- 11 -

(b) Also provide such financial resources, including for the transfer of technology, needed by the developing country Parties to meet the agreed full incremental costs of advancing

the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1, of the Convention that

are covered by Article 10 and that are agreed between a developing country Party and the

international entity or entities referred to in Article 11 of the Convention, in accordance with

that Article.

The implementation of these existing commitments shall take into account the need for adequacy and predictability in the flow of funds and the importance of appropriate burden sharing among developed country Parties. The guidance to the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the Convention in relevant decisions of the Conference of the Parties, including those agreed before the adoption of this Protocol, shall apply *mutatis mutandis* to the provisions of this paragraph.

3. The developed country Parties and other developed Parties in Annex II to the Convention may also provide, and developing country Parties avail themselves of, financial resources for the implementation of Article 10, through bilateral, regional and other multilateral channels.

Article 12

1. A clean development mechanism is hereby defined.

2. The purpose of the clean development mechanism shall be to assist Parties not included in Annex I in achieving sustainable development and in contributing to the ultimate objective of the Convention, and to assist Parties included in Annex I in achieving compliance with their quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3.

3. Under the clean development mechanism:

(a) Parties not included in Annex I will benefit from project activities resulting in certified emission reductions; and

(b) Parties included in Annex I may use the certified emission reductions accruing from such project activities to contribute to compliance with part of their quantified emission

limitation and reduction commitments under Article 3, as determined by the Conference of the

Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

4. The clean development mechanism shall be subject to the authority and guidance of the

Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol and be supervised

by an executive board of the clean development mechanism.

5. Emission reductions resulting from each project activity shall be certified by operational

entities to be designated by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to

this Protocol, on the basis of:

(a) Voluntary participation approved by each Party involved;

- 12 -

(b) Real, measurable, and long-term benefits related to the mitigation of climate change; and

(c) Reductions in emissions that are additional to any that would occur in the absence

of the certified project activity.

6. The clean development mechanism shall assist in arranging funding of certified project activities as necessary.

7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, elaborate modalities and procedures with the objective of ensuring transparency, efficiency and accountability through independent auditing and verification of project activities.

8. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall ensure that a share of the proceeds from certified project activities is used to cover administrative expenses as well as to assist developing country Parties that are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change to meet the costs of adaptation.

9. Participation under the clean development mechanism, including in activities mentioned in paragraph 3 (a) above and in the acquisition of certified emission reductions, may involve private and/or public entities, and is to be subject to whatever guidance may be provided by the executive board of the clean development mechanism.

10. Certified emission reductions obtained during the period from the year 2000 up to the beginning of the first commitment period can be used to assist in achieving compliance in the first commitment period.

Article 13

1. The Conference of the Parties, the supreme body of the Convention, shall serve as the meeting of the Parties to this Protocol.

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.

3. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, any member of the Bureau of the Conference of the Parties representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol

shall keep under regular review the implementation of this Protocol and shall make, within its mandate, the decisions necessary to promote its effective implementation. It shall perform the functions assigned to it by this Protocol and shall:

- 13 -

- (a) Assess, on the basis of all information made available to it in accordance with the provisions of this Protocol, the implementation of this Protocol by the Parties, the overall effects of the measures taken pursuant to this Protocol, in particular environmental, economic and social effects as well as their cumulative impacts and the extent to which progress towards the objective of the Convention is being achieved;
- (b) Periodically examine the obligations of the Parties under this Protocol, giving due consideration to any reviews required by Article 4, paragraph 2 (d), and Article 7, paragraph 2, of the Convention, in the light of the objective of the Convention, the experience gained in its implementation and the evolution of scientific and technological knowledge, and in this respect consider and adopt regular reports on the implementation of this Protocol;
- (c) Promote and facilitate the exchange of information on measures adopted by the Parties to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;
- (d) Facilitate, at the request of two or more Parties, the coordination of measures adopted by them to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;
- (e) Promote and guide, in accordance with the objective of the Convention and the provisions of this Protocol, and taking fully into account the relevant decisions by the Conference of the Parties, the development and periodic refinement of comparable methodologies for the effective implementation of this Protocol, to be agreed on by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol;
- (f) Make recommendations on any matters necessary for the implementation of this Protocol;
- (g) Seek to mobilize additional financial resources in accordance with Article 11, paragraph 2;
- (h) Establish such subsidiary bodies as are deemed necessary for the implementation of this Protocol;
- (i) Seek and utilize, where appropriate, the services and cooperation of, and information provided by, competent international organizations and intergovernmental and non-governmental bodies; and

(j) Exercise such other functions as may be required for the implementation of this Protocol, and consider any assignment resulting from a decision by the Conference of the Parties.

5. The rules of procedure of the Conference of the Parties and financial procedures applied under the Convention shall be applied *mutatis mutandis* under this Protocol, except as otherwise decided by consensus by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

- 14 -

6. The first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be convened by the secretariat in conjunction with the first session of the Conference of the Parties that is scheduled after the date of the entry into force of this Protocol.

Subsequent ordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the

Parties to this Protocol shall be held every year and in conjunction with ordinary sessions of the

Conference of the Parties, unless otherwise decided by the Conference of the Parties serving as

the meeting of the Parties to this Protocol.

7. Extraordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the

Parties to this Protocol shall be held at such other times as may be deemed necessary by the

Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, or at the written

request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to the

Parties by the secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.

8. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State member thereof or observers thereto not party to the Convention,

may be represented at sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the

Parties to this Protocol as observers. Any body or agency, whether national or international,

governmental or non-governmental, which is qualified in matters covered by this Protocol

and which has informed the secretariat of its wish to be represented at a session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as an observer,

may be so admitted unless at least one third of the Parties present object. The admission and

participation of observers shall be subject to the rules of procedure, as referred to in paragraph 5

above.

Article 14

1. The secretariat established by Article 8 of the Convention shall serve as the secretariat of this Protocol.

2. Article 8, paragraph 2, of the Convention on the functions of the secretariat, and Article 8, paragraph 3, of the Convention on arrangements made for the functioning of the secretariat, shall apply mutatis mutandis to this Protocol. The secretariat shall, in addition, exercise the functions assigned to it under this Protocol.

Article 15

1. The Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation established by Articles 9 and 10 of the Convention shall serve as, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol. The provisions relating to the functioning of these two bodies under the Convention shall apply mutatis mutandis to this Protocol. Sessions of the meetings of the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol shall be held in conjunction with the meetings of, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of the Convention.

- 15 -

2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the subsidiary bodies. When the subsidiary bodies serve as the subsidiary bodies of this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.

3. When the subsidiary bodies established by Articles 9 and 10 of the Convention exercise their functions with regard to matters concerning this Protocol, any member of the Bureaux of those subsidiary bodies representing a Party to the Convention but, at that time, not a party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.

Article 16

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, as soon as practicable, consider the application to this Protocol of, and modify as appropriate,

the multilateral consultative process referred to in Article 13 of the Convention, in the light of any relevant decisions that may be taken by the Conference of the Parties. Any multilateral consultative process that may be applied to this Protocol shall operate without prejudice to the procedures and mechanisms established in accordance with Article 18.

Article 17

The Conference of the Parties shall define the relevant principles, modalities, rules and guidelines, in particular for verification, reporting and accountability for emissions trading. The Parties included in Annex B may participate in emissions trading for the purposes of fulfilling their commitments under Article 3. Any such trading shall be supplemental to domestic actions for the purpose of meeting quantified emission limitation and reduction commitments under that Article.

Article 18

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, approve appropriate and effective procedures and mechanisms to determine and to address cases of non-compliance with the provisions of this Protocol, including through the development of an indicative list of consequences, taking into account the cause, type, degree and frequency of non-compliance. Any procedures and mechanisms under this Article entailing binding consequences shall be adopted by means of an amendment to this Protocol.

Article 19

The provisions of Article 14 of the Convention on settlement of disputes shall apply *mutatis mutandis* to this Protocol.

Article 20

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Amendments to this Protocol shall be adopted at an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. The text of any proposed amendment to this Protocol shall be communicated to the Parties by the secretariat at least

- 16 -

six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed amendments to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the Depositary.

3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to

this Protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the

Parties present and voting at the meeting. The adopted amendment shall be communicated by

the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.

4. Instruments of acceptance in respect of an amendment shall be deposited with the Depositary. An amendment adopted in accordance with paragraph 3 above shall enter into

force for those Parties having accepted it on the ninetieth day after the date of receipt by the

Depositary of an instrument of acceptance by at least three fourths of the Parties to this Protocol.

5. The amendment shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after the

date on which that Party deposits with the Depositary its instrument of acceptance of the said amendment.

Article 21

1. Annexes to this Protocol shall form an integral part thereof and, unless otherwise expressly provided, a reference to this Protocol constitutes at the same time a reference to

any annexes thereto. Any annexes adopted after the entry into force of this Protocol shall be

restricted to lists, forms and any other material of a descriptive nature that is of a scientific,

technical, procedural or administrative character.

2. Any Party may make proposals for an annex to this Protocol and may propose amendments to annexes to this Protocol.

3. Annexes to this Protocol and amendments to annexes to this Protocol shall be adopted at

an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this

Protocol. The text of any proposed annex or amendment to an annex shall be communicated to

the Parties by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for

adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed annex or amendment

to an annex to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the

Depositary.

4. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed annex or amendment to an annex by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no

agreement reached, the annex or amendment to an annex shall as a last resort be adopted by a

three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting. The adopted annex or amendment to an annex shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.

5. An annex, or amendment to an annex other than Annex A or B, that has been adopted in accordance with paragraphs 3 and 4 above shall enter into force for all Parties to this Protocol six months after the date of the communication by the Depositary to such Parties of the adoption

of the annex or adoption of the amendment to the annex, except for those Parties that have

- 17 -

notified the Depositary, in writing, within that period of their non-acceptance of the annex or

amendment to the annex. The annex or amendment to an annex shall enter into force for Parties

which withdraw their notification of non-acceptance on the ninetieth day after the date on which

withdrawal of such notification has been received by the Depositary.

6. If the adoption of an annex or an amendment to an annex involves an amendment to this

Protocol, that annex or amendment to an annex shall not enter into force until such time as the

amendment to this Protocol enters into force.

7. Amendments to Annexes A and B to this Protocol shall be adopted and enter into force

in accordance with the procedure set out in Article 20, provided that any amendment to Annex B

shall be adopted only with the written consent of the Party concerned.

Article 22

1. Each Party shall have one vote, except as provided for in paragraph 2 below.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall

exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States

that are Parties to this Protocol. Such an organization shall not exercise its right to vote if any

of its member States exercises its right, and vice versa.

Article 23

The Secretary-General of the United Nations shall be the Depositary of this Protocol.

Article 24

1. This Protocol shall be open for signature and subject to ratification, acceptance or approval by States and regional economic integration organizations which are Parties to the

Convention. It shall be open for signature at United Nations Headquarters in New York from

16 March 1998 to 15 March 1999. This Protocol shall be open for accession from the day after

the date on which it is closed for signature. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Depository.

2. Any regional economic integration organization which becomes a Party to this Protocol without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Party to this Protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

3. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, regional economic integration organizations shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depository, who shall in turn inform the Parties, of any substantial modification in the extent of their competence.

- 18 -

Article 25

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date on which not less than 55 Parties to the Convention, incorporating Parties included in Annex I which accounted in total for at least 55 per cent of the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I, have deposited their instruments of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of this Article, "the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I" means the amount communicated on or before the date of adoption of this Protocol by the Parties included in Annex I in their first national communications submitted in accordance with Article 12 of the Convention.

3. For each State or regional economic integration organization that ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the conditions set out in paragraph 1 above for entry into force have been fulfilled, this Protocol shall enter into force on the ninetieth day following the date of deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

4. For the purposes of this Article, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by States members

of the organization.

Article 26

No reservations may be made to this Protocol.

Article 27

1. At any time after three years from the date on which this Protocol has entered into force

for a Party, that Party may withdraw from this Protocol by giving written notification to the

Depositary.

2. Any such withdrawal shall take effect upon expiry of one year from the date of receipt by

the Depositary of the notification of withdrawal, or on such later date as may be specified in the

notification of withdrawal.

3. Any Party that withdraws from the Convention shall be considered as also having withdrawn from this Protocol.

Article 28

The original of this Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the

United Nations.

DONE at Kyoto this eleventh day of December one thousand nine hundred and ninety-seven.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized to that effect, have affixed their signatures to this Protocol on the dates indicated.

- 19 -

Annex A

Greenhouse gases

Carbon dioxide (CO₂)

Methane (CH₄)

Nitrous oxide (N₂O)

Hydrofluorocarbons (HFCs)

Perfluorocarbons (PFCs)

Sulphur hexafluoride (SF₆)

Sectors/source categories

Energy

Fuel combustion

Energy industries

Manufacturing industries and construction

Transport

Other sectors

Other

Fugitive emissions from fuels

Solid fuels

Oil and natural gas

Other

Industrial processes

Mineral products

Chemical industry

Metal production

Other production
Production of halocarbons and sulphur hexafluoride
Consumption of halocarbons and sulphur hexafluoride
Other

Solvent and other product use

Agriculture

Enteric fermentation

Manure management

Rice cultivation

Agricultural soils

Prescribed burning of savannas

Field burning of agricultural residues

Other

Waste

Solid waste disposal on land

Wastewater handling

Waste incineration

Other

- 20 -

Annex B

Party Quantified emission limitation or reduction commitment
(percentage of base year or period)

Australia 108

Austria 92

Belgium 92

Bulgaria* 92

Canada 94

Croatia* 95

Czech Republic* 92

Denmark 92

Estonia* 92

European Community 92

Finland 92

France 92

Germany 92

Greece 92

Hungary* 94

Iceland 110

Ireland 92

Italy 92

Japan 94

Latvia* 92

Liechtenstein 92

Lithuania* 92

Luxembourg 92

Monaco 92

Netherlands 92

New Zealand 100

Norway 101

Poland* 94

Portugal 92
Romania* 92
Russian Federation* 100
Slovakia* 92
Slovenia* 92
Spain 92
Sweden 92
Switzerland 92
Ukraine* 100
United Kingdom of Great
Britain and Northern Ireland
92
United States of America 93

* Countries that are undergoing the process of transition to a market economy.

Η ιστορία του Πρωτοκόλλου του Κιότο

COP 1: 1^η Διάσκεψη των Μερών, Βόννη, Γερμανία, 28 Μαρτίου – 7 Απριλίου 1995

Οι αντιπρόσωποι της Σύμβασης – Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές αποφασίζουν την ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών σε επίπεδο κρατών. Ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις για την ανάληψη δράσης που θα καταπολεμήσει τις κλιματικές αλλαγές και θα ισχύει και μετά το 2000.

Συλλαμβάνεται η ιδέα ενός νομικού εργαλείου (πχ Πρωτόκολλο) δεσμευτικής ισχύος.

Ωστόσο:

Παρά την επικρατούσα τότε άποψη ότι η Σύμβαση – Πλαίσιο είχε ήδη αναλάβει σημαντική δράση, πολλοί ειδικοί ισχυρίστηκαν ότι χρειαζόνταν αυστηρότερες δεσμεύσεις και πιο γενναίες πρωτοβουλίες.

COP 2: 2^η Διάσκεψη των Μερών, Γενεύη, Ελβετία, 8 – 19 Ιουλίου 1996

Περισσότερα από 1500 άτομα (από κυβερνήσεις, επιστημονικοί φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις) λαμβάνουν μέρος στη συνάντηση. Η 2^η Διάσκεψη τελικά υιοθετεί τη «Διακήρυξη της Γενεύης». Η Διακήρυξη μεταξύ άλλων αναγνωρίζει και ενσωματώνει τα επιστημονικά στοιχεία για τις κλιματικές αλλαγές και καλεί για δεσμευτικούς στόχους, οι οποίοι θα εξασφαλίσουν σημαντικές μειώσεις αερίων του θερμοκηπίου στο μέλλον.

COP 3: 3^η Διάσκεψη των Μερών, Κιότο, Ιαπωνία, 1 – 11 Δεκεμβρίου 1997

Στο Κιότο, πρωταγωνίστησαν οι συζητήσεις για τις δεσμεύσεις μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου. Στις συζητήσεις συμμετείχαν περισσότερα από 10.000 άτομα, εκ των οποίων 125 υπουργοί. Έπειτα από μιάμιση εβδομάδα σκληρών διαπραγματεύσεων, επίσημων και μη, τα μέρη της Σύμβασης Πλαισίου υιοθέτησαν το Πρωτόκολλο του Κιότο. Η τελευταία μάλιστα συνεδρίαση ήταν τόσο επίπονη, που ξεκίνησε το απόγευμα της 10^{ης} Δεκεμβρίου και ολοκληρώθηκε την επόμενη μέρα.

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, τα αναπτυγμένα κράτη είναι υποχρεωμένα να μειώσουν τις εκπομπές 6 αερίων του θερμοκηπίου κατά 5,2% έως την περίοδο 2008 – 2012 (πρώτη περίοδο δεσμεύσεων) σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Για το σκοπό αυτό το Πρωτόκολλο του Κιότο επέβαλε ειδικότερους στόχους μείωσης ή περιορισμού των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε κάθε κράτος ξεχωριστά.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το Πρωτόκολλο του Κιότο διαθέτει τους «ευέλικτους μηχανισμούς». Οι ευέλικτοι μηχανισμοί είναι οι εξής:

Διαπραγμάτευση δικαιωμάτων εκπομπών (“εμπόριο ρύπανσης”)

Μία χώρα που έχει πετύχει το στόχο του Πρωτοκόλλου μπορεί να προχωρήσει σε περαιτέρω μειώσεις των εκπομπών της και να “πουλήσει” αυτή τη μείωση σε άλλη χώρα που αντιμετωπίζει δυσκολίες στο να πετύχει το στόχο της. Το σημαντικότερο πρόβλημα φαίνεται να είναι το αποκαλούμενο εμπόριο εκπομπών “θερμού αέρα”.

Το εμπόριο εκπομπών ισχύει μόνο μεταξύ των χωρών που έχουν δεσμευτεί νομικά να περιορίσουν τις εκπομπές τους, ισχύει δηλαδή για τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες. Παρ’ όλα αυτά, αυτή η ομάδα περιλαμβάνει επίσης τη Ρωσία και την Ουκρανία, όπου οι εκπομπές CO₂ μειώνονται σταθερά, λόγω της εντεινόμενης αποβιομηχάνισης των χωρών αυτών μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το 2010, χωρίς καμιά παρέμβαση από κάποια άλλη χώρα, οι εκπομπές της Ρωσίας θα έχουν πέσει κάτω από τα επίπεδα του 1990. Αλλά τα όρια εκπομπών της Ρωσίας και της Ουκρανίας για το 2010 έχουν τεθεί με βάση το επίπεδο του 1990. Το ερώτημα είναι αν η μείωση των εκπομπών CO₂ μεταξύ του 1990 και του 2010 μπορούν να προσμετρηθούν ως “πόντοι άνθρακα” για την Ρωσία, “πόντοι” τους οποίους μπορεί να εμπορευτεί με άλλες χώρες. Αυτή η αναμενόμενη διαφορά έχει γίνει γνωστή ως το πρόβλημα του “θερμού αέρα” — αν δηλαδή αυτές οι θεωρητικές εκπομπές, που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά, μπορούν να αγοραστούν από άλλες χώρες, οι οποίες έτσι μπορούν να αυξήσουν το επίπεδο των δικών τους εκπομπών. Ο καλύτερος τρόπος για να αποφευχθεί αυτό το ενδεχόμενο είναι να τεθεί ένα αυστηρό όριο στο ποσοστό των εκπομπών που οι διάφορες χώρες επιτρέπεται να πουλήσουν.

Τα δάση ως “καταβόθρες άνθρακα”

Τα δάση αποτελούν σημαντικό ρυθμιστικό παράγοντα της σύστασης της ατμόσφαιρας και συνεπώς ο ρόλος τους στην διαμόρφωση του κλίματος είναι καθοριστικός. Τα δάση, μαζί με τους ωκεανούς, θεωρούνται ως οι σημαντικότερες “καταβόθρες άνθρακα”, ως οι κατ’ εξοχήν φυσικοί μηχανισμοί δηλαδή που δεσμεύουν το διοξείδιο του άνθρακα από την ατμόσφαιρα.

Στο Πρωτόκολλο υπάρχει συγκεκριμένη πρόβλεψη έτσι ώστε, όταν κάποιες χώρες ενισχύουν με τη δράση τους τη δέσμευση CO₂ από φυσικές καταβόθρες, οι δεσμευόμενες ποσότητες ρύπων να προσμετρώνται υπέρ των χωρών αυτών στο εθνικό “ισοζύγιο άνθρακα”. Αυτό σημαίνει ότι εάν μια χώρα σχεδιάζει τη δημιουργία ενός καινούργιου τεχνητού δάσους, τότε μπορεί να προσμετρήσει την ποσότητα του CO₂ που απορροφάται από αυτό το δάσος ως μείωση εκπομπών και να την αφαιρέσει από τις συνολικές της εκπομπές. Υπάρχει επίσης ο κίνδυνος οι χώρες να

επωφεληθούν από μειώσεις των αερίων του θερμοκηπίου που θα συνέβαιναν ούτως ή άλλως από φυσικά αίτια και όχι χάρη σε κάποια ειδικά μέτρα.

Επίσης, ενώ υπάρχει επιστημονική βεβαιότητα για τους ρύπους που εκλύονται όταν καίγονται τα ορυκτά καύσιμα, δεν υπάρχει αντίστοιχη συναίνεση για το πόσο ακριβώς διοξείδιο του άνθρακα απορροφά ένα δάσος. Θα πρέπει επομένως να υπάρξει μία πλήρης και ολοκληρωμένη επιστημονική εκτίμηση από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για τις Κλιματικές Αλλαγές (IPCC) πριν ληφθούν νομικά δεσμευτικές αποφάσεις.

Δημιουργία ενός Μηχανισμού Καθαρής Ανάπτυξης

Ο τελικός στόχος αυτού του μηχανισμού είναι οι αναπτυσσόμενες χώρες να αναπτύξουν καθαρές τεχνολογίες για να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης παρέχει ένα “κίνητρο” σύμφωνα με το οποίο οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες μπορούν να χρηματοδοτήσουν προγράμματα μεταφοράς τεχνογνωσίας στις αναπτυσσόμενες χώρες και ως αντιστάθμισμα να καρπωθούν μέρος της μείωσης των εκπομπών. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, κερδίζουν “πόντους άνθρακα” που τις επιτρέπουν να αυξήσουν το δικό τους ισοζύγιο άνθρακα. Πρέπει όμως να ξεκαθαριστεί ότι η πυρηνική ενέργεια ή η καθαρότερη καύση του κάρβουνου δεν αποτελούν περιβαλλοντικά βιώσιμες λύσεις.

Από κοινού εφαρμογή προγραμμάτων

Παρεμφερές εργαλείο με τον Μηχανισμό Καθαρής Ανάπτυξης. Σε αντίθεση όμως μ’ αυτόν αφορά χώρες που έχουν δεσμευτεί σε μειώσεις μέσω του Πρωτοκόλλου του Κιότο (όπως π.χ. οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης). Εγκυμονεί τους ίδιους κινδύνους με τον Μηχανισμό Καθαρής Ανάπτυξης.

Το Πρωτόκολλο έχει μία λεγόμενη “διπλή σκανδάλη” για να κατοχυρωθεί και να γίνει διεθνής δεσμευτικός νόμος: αφενός χρειάζεται να επικυρωθεί από 55 χώρες (αναπτυσσόμενες και ανεπτυγμένες), αφετέρου στις βιομηχανικές χώρες που το επικυρώνουν πρέπει να αναλογεί τουλάχιστον το 55% των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

Ωστόσο:

Το Πρωτόκολλο του Κιότο δε προβλέπει στόχους για την Κίνα και την Ινδία, ενώ ο στόχος του -5,2% είναι ανααιμικός αν σκεφτεί κανείς ότι απαιτείται μείωση 60 – 80% των αερίων του θερμοκηπίου για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.

Η Ελλάδα πιέζει και κερδίζει το δικαίωμα να αυξήσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 25% για την ίδια περίοδο.

COP 4: 4η Διάσκεψη των Μερών, Μπουένος Άιρες, Αργεντινή, 2 – 13 Νοεμβρίου 1998

Παρά το γεγονός ότι το Πρωτόκολλο του Κιότο είχε ήδη υπογραφεί, είχε μείνει ανεπίλυτη η διαδικασία με την οποία τα κράτη θα υπολόγιζαν και θα μείωναν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Στο Μπουένος Άιρες οι κυβερνήσεις συμφωνούν σε μία συγκεκριμένη διαπραγματευτική διαδικασία. Το «Σχέδιο Δράσης του

Μπουένος Άιρες» ορίζει ότι οι οριστικές λεπτομέρειες του Πρωτοκόλλου του Κιότο θα έχουν διευθετηθεί το αργότερο έως την 6^η Διάσκεψη των Μερών, το 2000. Το ίδιο Σχέδιο Δράσης προβλέπει την ενίσχυση της Σύμβασης Πλαισίου για τις Κλιματικές Αλλαγές έως την ίδια ημερομηνία.

Ωστόσο:

Στην 4^η Διάσκεψη των Μερών δε σημειώθηκε καμία ουσιαστική πρόοδος για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, απλά μετατέθηκε το ζήτημα για επόμενες συναντήσεις.

COP 5: 5η Διάσκεψη των Μερών, Βόννη, Γερμανία, 25 Οκτωβρίου – 5 Νοεμβρίου 1999

Στη Βόννη, οριστικοποιείται ως καταληκτική ημερομηνία για την οριστική διευθέτηση των λεπτομερειών του Πρωτοκόλλου του Κιότο, η 6^η Διάσκεψη των Μερών, η οποία θα λάβει χώρα στη Χάγη της Ολλανδίας από τις 13 έως τις 24 Νοεμβρίου 2000. Έπειτα από πιέσεις της Greenpeace και άλλων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ο Γερμανός Καγκελάριος Gerhard Schröder, καλεί τις κυβερνήσεις να επικυρώσουν το Πρωτόκολλο του Κιότο έως το 2002, ούτως ώστε να τεθεί σε ισχύ το συντομότερο δυνατόν.

Ωστόσο:

Ακόμα περισσότερος πολύτιμος χρόνος χάνεται καθώς ούτε στη Βόννη σημειώνεται ουσιαστική πρόοδος.

COP 6: 6η Διάσκεψη των Μερών, Χάγη, Ολλανδία, 13 – 24 Νοεμβρίου 2000

Η πολυαναμενόμενη 6^η Διάσκεψη των Μερών ξεκινά τις διαπραγματεύσεις, οι οποίες καταλήγουν σε πλήρες αδιέξοδο και αναβάλλεται για το επόμενο έτος. Η Διάσκεψη επαναλαμβάνει τις εργασίες της στη Βόννη τον Ιούλιο του 2001. Το δεύτερο μέρος της 6^{ης} Διάσκεψης των Μερών (Ιούλιος 2001) υιοθετεί τις «Συμφωνίες της Βόννης», οι οποίες προβλέπουν συμφωνίες σε ειδικότερα θέματα που ρυθμίζουν το Πρωτόκολλο του Κιότο σε υψηλό πολιτικό επίπεδο και αποτελούν τη βάση των συζητήσεων για την 7^η Διάσκεψη των Μερών. Σημαντική επιτυχία αποτελεί η επίτευξη συμφωνίας για τη μετάδοση τεχνογνωσίας στις αναπτυσσόμενες χώρες και η χρηματοδότηση των αναπτυσσόμενων χωρών για την ανάπτυξη των καθαρών τεχνολογιών.

Ωστόσο:

Παρά την τελική συμφωνία, σημαντικές λεπτομέρειες σχετικά με τους μηχανισμούς του Πρωτοκόλλου του Κιότο μένουν ανεπίλυτες.

COP 7: 7η Διάσκεψη των Μερών, Μαρακές, Μαρόκο, 29 Οκτωβρίου – 9 Νοεμβρίου 2001

Βασικό αποτέλεσμα της 7^{ης} Διάσκεψης αποτελούν τα «Σύμφωνα του Μαρακές», τα οποία θα αποτελέσουν τη βάση για τις μελλοντικές διαπραγματεύσεις και ουσιαστικά εξασφαλίζουν μελλοντική πρόοδο σε θέματα που έως τότε μένουν ανεπίλυτα, όπως η χρήση της γης, η συμμόρφωση των κρατών με τις υποχρεώσεις του Πρωτοκόλλου του Κιότο και οι «ευέλικτοι μηχανισμοί» του Πρωτοκόλλου. Επίσης στην 7^η

Διάσκεψη δημιουργούνται τρία νέα ταμεία, με σκοπό να ενισχύσουν κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών.

COP 8: 8η Διάσκεψη των Μερών, Νέο Δελχί, Ινδία, 23 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2002

COP 9: 9η Διάσκεψη των Μερών, Μιλάνο, Ιταλία, 1 – 12 Δεκεμβρίου 2003

Και στις δύο Διασκέψεις οι αντιπρόσωποι των κρατών, εστιάζουν στην οριστική διευθέτηση των θεμάτων που αφορούν στο Πρωτόκολλο του Κιότο και καταλήγουν σε τελικές συμφωνίες. Βασικό ζήτημα στο οποίο επιτυγχάνεται τελική συμφωνία είναι ο σχηματισμός ενός φορέα, ο οποίος θα παρακολουθεί την πρόοδο των «μηχανισμών καθαρής ανάπτυξης», ενός από τους πιο σημαντικούς ευέλικτους μηχανισμούς του Πρωτοκόλλου του Κιότο.

Ωστόσο:

Παρά τη φαινομενική πρόοδο, εκπρόσωποι διαφόρων –κυρίως ευρωπαϊκών- κρατών εκφράζουν την απογοήτευσή τους για την έλλειψη ουσιαστικής προόδου.

COP 10: 10^η Διάσκεψη των Μερών, Μπουένος Άιρες, Αργεντινή, 6 – 17 Δεκεμβρίου 2004

Η Ρωσία έχει ήδη επικυρώσει το Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο τίθεται σε ισχύ. Με το δεδομένο αυτό, οι αντιπρόσωποι συνέρχονται στο Μπουένος Άιρες για να συζητήσουν θέματα σχετικά με το μέλλον του Πρωτοκόλλου του Κιότο μετά την πρώτη περίοδο δεσμεύσεων (2008 – 2012). Βασικό θέμα επίσης αποτελεί και η «Προσαρμογή» των αναπτυσσόμενων κρατών και η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών από αυτά με την οικονομική βοήθεια των αναπτυσσόμενων κρατών.

Ωστόσο:

Η συζήτηση για τη δεύτερη περίοδο δεσμεύσεων δεν ήταν καθόλου απλή υπόθεση, καθώς σε αυτό το χρονικό σημείο τα κράτη καλούνται να συζητήσουν το μέλλον του Πρωτοκόλλου καθώς και το εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα της εμπλοκής των αναπτυσσόμενων χωρών σε αυτό. Με τις αντιπροσωπείες των ΗΠΑ και της Σαουδικής Αραβίας να αντιτάσσονται ενεργά σε μία τέτοια προοπτική, το μεγαλύτερο μέρος της Διάσκεψης πραγματοποιήθηκε με κλειστές πόρτες χωρίς να σημειώνεται καμία ουσιαστική πρόοδος.

Όσον αφορά στο θέμα της «Προσαρμογής», την κατάσταση περιέπλεξαν πετρελαιοπαραγωγικές χώρες, οι οποίες ζητούσαν κονδύλια για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, παρά το γεγονός ότι οι ίδιες συνέχιζαν ακάθεκτες την καταστροφική για το κλίμα παραγωγή πετρελαίου.

COP 11: 11^η Διάσκεψη των Μερών, Μόντρεαλ, Καναδάς, 28 Νοεμβρίου – 9 Δεκεμβρίου 2005

Η συνάντηση στο Μόντρεαλ έχει ιστορική σημασία αφού παράλληλα πραγματοποιήθηκε η 1^η Συνάντηση των Μερών μετά την ενεργοποίηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Η συνάντηση στο Μόντρεαλ προσέλκυσε τεράστιο επιχειρηματικό ενδιαφέρον κυρίως λόγω του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας

Δικαιωμάτων Εκπομπών Ρύπων και των Καθαρών Μηχανισμών Ανάπτυξης, τομείς οι οποίοι μπορούν να εξασφαλίσουν τεράστια κέρδη για τις επιχειρήσεις. Στο Μόντρεαλ συζητείται εκ νέου το μέλλον του Πρωτοκόλλου του Κιότο και παρά τις επίμονες διπλωματικές προσπάθειες της Αμερικάνικης αντιπροσωπείας, σημειώνεται σημαντική πρόοδος στο θέμα και η αμερικάνικη πολιτική απομονώνεται περισσότερο από κάθε άλλη φορά.

COP 12/ MOP 12: 12^η Διάσκεψη των Μερών / 2^η Συνάντηση των Μερών, Ναϊρόμπι Κένυα, 6 – 17 Νοεμβρίου 2006

Στο βροχερό Ναϊρόμπι πραγματοποιείται η δεύτερη Συνάντηση των Μερών, η οποία για πρώτη φορά συνέρχεται στην υποσαχάρια Αφρική. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα της «Προσαρμογής» καθώς οι χώρες της υποσαχάριας Αφρικής θα είναι από τις πρώτες που θα πληγούν σημαντικά από τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών. Η ανάγκη για την ενίσχυση των πλέον ανυπεράσπιστων κρατών απέναντι στις κλιματικές αλλαγές καθιστά μονόδρομο τη λειτουργία του «Ταμείου Προσαρμογής», όπως είχε επίσημα πλέον ανακοινωθεί στο «Σύμφωνο του Μαρακές». Οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών καλούνται να εντείνουν τις προσπάθειες προκειμένου να ενισχύσουν σημαντικά τα πιο φτωχά κράτη στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν τις κλιματικές αλλαγές.

Εξαιρετικής σημασίας θέμα επίσης αποτελεί και η συνέχιση του Πρωτοκόλλου του Κιότο κατά τη δεύτερη (2013 – 2017) και τρίτη (2018 – 2022) περίοδο δεσμεύσεων. Με δεδομένο ότι τα χρονικά περιθώρια για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών στενεύουν, οι κυβερνήσεις πρέπει να αποφασίσουν στο Ναϊρόμπι τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου των αναπτυσσόμενων κρατών κατά 35% έως το 2020.

Σημαντικές ημερομηνίες

2001:

Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ George W. Bush ανακοινώνει την αντίθεσή του στο Πρωτόκολλο του Κιότο. Κύρια επιχειρήματά ενάντια στο Πρωτόκολλο αποτελούν αφενός ότι η υιοθέτησή του θα πλήξει την αμερικάνικη οικονομία, αφετέρου το ότι θα πρέπει και για τα αναπτυσσόμενα κράτη να προβλέπονται δεσμευτικοί στόχοι μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου.

Η στάση του Bush προκαλεί πρόβλημα στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου, καθώς οι ΗΠΑ ευθύνονται για το 35% των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Με δεδομένο ότι η διπλή σκανδάλη του Κιότο απαιτεί οι χώρες που επικυρώνουν το Πρωτόκολλο να εκπέμπουν τουλάχιστον το 55% των παγκόσμιων εκπομπών, χρειάζονται να το επικυρώσουν όλες οι υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ρωσία όμως αμφιταλαντεύεται.

30 Μαΐου 2002

Η Ελλάδα -για άλλη μία φορά τελευταία στην Ευρωπαϊκή Ένωση- επικυρώνει το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Νοέμβριος 2004

Η Ρωσική Κυβέρνηση επικυρώνει το Πρωτόκολλο του Κιότο και εκπληρώνονται οι όροι της διπλής σκανδάλης.

16 Φεβρουαρίου 2005

Το Πρωτόκολλο του Κιότο αποκτά διεθνή δεσμευτική ισχύ.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ

Η κρίση του 1992 δικαίωσε τις προβλέψεις του σχεδίου Ντελόρ και τη λεγόμενη συνθήκη του Μάαστριχ, δηλαδή την απόφαση που έλαβε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στην πόλη Μάαστριχ, το Δεκέμβριο του 1991, να προχωρήσει στη δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος. Είχε γίνει πλέον αποδεκτό ότι η αστάθεια των συναλλαγματικών ισοτιμιών ήταν κατάσταση μη συμβατή προς την ελεύθερη και ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Η άρση όλων των περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε κερδοσκοπικές κινήσεις, που δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν χωρίς πλήρη συντονισμό της νομισματικής πολιτικής. Είτε οι χώρες-μέλη θα δεσμεύονταν σε σταθερές ισοτιμίες με στόχο το ενιαίο νόμισμα, ώστε η ενιαία αγορά να ολοκληρωθεί, είτε η ενιαία αγορά θα αποσταθεροποιούσε τις επιμέρους οικονομίες.

Με βάση αυτά τα δεδομένα και την έκθεση Ντελόρ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόρισε στο Μάαστριχ τη στρατηγική της βαθμιαίας μετάβασης στο κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα. Η μετάβαση επρόκειτο να ολοκληρωθεί σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο περιλάμβανε την ένταξη στο ΕΝΣ όλων των νομισμάτων των κρατών μελών, την απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων και τη δυνατότητα μετατροπής των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το δεύτερο στάδιο αφορούσε την επίτευξη μιας σειράς νομισματικών και δημοσιονομικών προϋποθέσεων, των λεγόμενων «κριτηρίων σύγκλισης». Η είσοδος στο τρίτο στάδιο δεν ήταν αυτόματη, αλλά επιτεύξιμη, ανάλογα με την πρόοδο κάθε χώρας ως προς τα «κριτήρια σύγκλισης». Το τρίτο στάδιο περιλάμβανε τον καθορισμό αμετάκλητων ισοτιμιών (το λεγόμενο οριστικό «κλείδωμα») και την έναρξη λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που θα εφήρμοζε ενιαία νομισματική πολιτική με στόχο τη σταθερότητα των τιμών. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σχεδιάστηκε ως οντότητα

παντελώς ανεξάρτητη από τις κυβερνήσεις των χωρών-μελών και τα όργανα της Κοινότητας. Ως βασικός κανόνας της λειτουργίας της (προϋπόθεση για την επίτευξη σταθερότητας των τιμών) τέθηκε η απαγόρευση της χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων των χωρών-μελών. Με την ολοκλήρωση των σταδίων αυτών, τα εθνικά νομίσματα θα έπαιναν να υπάρχουν και θα εισαγόταν το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα. Η ολοκλήρωση της τρίτης φάσης της νομισματικής ένωσης εξαρτήθηκε όχι μόνο από την εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης αλλά και από την ελεύθερη βούληση των χωρών, καθώς η συμμετοχή στη νομισματική ένωση δεν ήταν υποχρεωτική.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Η ιστορία της Αζιλέτας: « Η μητέρα μου είναι πολύ φτωχή εξαιτίας της ξηρασίας»

«Πολύ ενδιαφέρον είναι η ιστορία της Αζιλέτας, ενός 16χρονου κοριτσιού από την Μπουρκίνα Φάσο, το οποίο επιλέχθηκε ως αντιπρόσωπος στο Παιδικό Συνέδριο Βιοθεάματος του Παγκόσμιου Συνεδρίου Βιολογικών Επιστημών. Η Αζιλέτα με λίγα λόγια λέει πως το 90% στο κράτος είναι γεωργοί. Καθώς επίσης τα έσοδα και της οικογενείας της προέρχονται από την γεωργία. Σε περίοδο όμως ξηρασίας, αν η σοδειά δεν είναι καλή, τα ζώα δεν έχουν να φάνε, όπως και η οικογένειά της δεν έχει αρκετά χρήματα, αλλά ούτε και φαγητό.

Εκείνη και ο αδερφός της όπως και πολλά άλλα παιδιά δεν έχουν την δυνατότητα να πάνε στο σχολείο, διότι οι οικογένειες τους δεν μπορούν να πληρώσουν τα δίδακτρα. Και κάποια παιδιά ζητιανεύουν ή κλέβουν, ενώ το ίδιο κάνουν και οι μεγάλοι για να μπορέσουν να τραφούν.

Οι κοπέλες πολλές φορές εκπορνεύονται με τους καταστηματάρχες με ενδεχόμενο να έχουν μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη ή να κολλήσουν σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες. Οι άνθρωποι δεν πάνε στα Κέντρα Υγείας και κάποιοι κολλάνε αρρώστιες από τη έλλειψη κακών συνθηκών υγιεινής.»

Η ιστορία αυτή είναι μια από τις χιλιάδες ιστορίες που εκτυλίσσονται σε κάθε γωνιά του μεγάλου χωριού που λέγεται ΓΗ. Τα συναισθήματα που δημιουργούνται και τα ερωτήματα που γεννιούνται θα μπορούσαν αν όχι να απαντηθούν τουλάχιστον να συζητηθούν και να αντιμετωπιστούν ευκολότερα με την ύπαρξη του λεγόμενου τρίτου τομέα, του τομέα της κοινωνίας των πολιτών, του τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Η δυνατότητα συμμετοχής και ανάληψης της προσωπικής ευθύνης του καθενός απέναντι στα χιλιάδες καθημερινά και σπουδαία ζητήματα που μας αφορούν όλους είναι το ισχυρότερο κίνητρο για την ανάπτυξη αυτού του χώρου.